

Riktlinjer för den ekonomiska politiken

Sammanfattning

Den ekonomiska utvecklingen

BNP ökade med hela 6,4 % första kvartalet 2011, vilket betyder att svensk ekonomi just nu tillhör de snabbast växande i Europa. Också arbetsmarknaden fortsätter att utvecklas starkt, och antalet sysselsatta är nu fler än före krisen. Den globala återhämtningen fortsätter, även om utvecklingen ser mycket olika ut för olika länder och regioner. Det är framför allt tillväxtländerna i Asien och Latinamerika som driver utvecklingen, men även i USA och Europa ökar den ekonomiska aktiviteten. Utskottet menar att den för närvarande sannolikt viktigaste riskfaktorn för den svenska ekonomins återhämtning och tillväxt är att oron på de finansiella marknaderna kan öka om situationen i de statsfinansiellt svaga länderna i Europa försämras.

Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Utskottet konstaterar att den starka återhämtningen i ekonomin medför en snabbare återhämtning av de offentliga finanserna än väntat. Utskottet anser att det goda utgångsläget med överskott när krisen bröt ut gjorde det möjligt att motverka den kraftiga konjunkturedgången med finanspolitiska stimulanser utan att äventyra de offentliga finanserna. Till skillnad från många andra länder som pressades in i en svår finanspolitisk konsolidering, kunde Sverige möta krisen med kraftfulla åtgärder och vårda återhämtningen.

Utskottet ställer sig bakom regeringens bedömning att även nästa lågkonjunktur ska kunna mötas utifrån överskott i de offentliga finanserna.

Utskottet anser att regeringen tar ansvar för Sverige genom att säkra buffertar och säkerhetsmarginaler i offentliga finanser. Utskottet ställer sig bakom regeringens bedömning att reformambitionerna betingas av att det uppstår ett varaktigt reformutrymme.

Utskottet noterar att regeringens bedömning av den lämpliga nivån för utgiftstaket 2015 innebär att det ökar med 20 miljarder kronor jämfört med 2014. Eftersom de takbegränsade utgifterna bedöms öka något mer än utgiftstaket kommer budgeteringsmarginalen att minska jämfört med 2014.

Den säkerhetsmarginal till överskottsmålet som regeringen även fortsättningsvis anser behövs vid bedömningen av reformutrymmet kan enligt utskottet bidra till en mer nyanserad bedömning av vilket reformutrymme som är förenligt med överskottsmålet. Samtidigt betonar utskottet vikten av en transparent uppföljning av överskottsmålet och att det är en förutsättning för ett välfungerande finanspolitiskt ramverk. Utskottet ställer sig också bakom nödvändigheten av att förlänga prognoshorisonten med ett år för att förstärka kontrollen av de offentliga finanserna men betonar att regeringen bör utveckla sin syn på huruvida man avser att tillämpa ett fyra-årsperspektiv även när de offentliga finanserna är under kontroll.

Även om den finansiella sektorn för närvarande fungerar tillfredsställande kan obalanser snabbt uppstå. Finanssektorn kan inte tillåtas sätta ekonomin i gungning och Sverige ska, om det krävs för en trygg tillväxt, kunna gå före andra länder i att säkra ett robust finansiellt system. I likhet med regeringen anser utskottet att det är viktigt att pröva olika åtgärder för att motverka risker kopplade till hushållens höga skuldsättning samt bankernas risktagande och exponering i utlandet, särskilt med hänsyn till storleken på Sveriges banksektor.

Regeringens förda politik för att stärka arbetslinjen har enligt utskottet spelat en avgörande roll för styrkan i återhämtningen i ekonomin. De nya beräkningar som regeringen presenterar i vårpropositionen visar att genomförda reformer förväntas få större positiva effekter på Sveriges långsiktiga produktionsförmåga än vad som tidigare antagits. Jämviktsarbetslösheten väntas sjunka till ca 5 % och sysselsättningen öka med 4,6 % på sikt, vilket motsvarar ca 215 000 personer fler varaktigt sysselsatta. Detta är mycket glädjande siffror. Utskottet anser också att det är bra att regeringen ökat transparensen i hur reformernas effekter är beräknade.

Trots genomförda reformer som stärkt arbetslinjen kvarstår höga tröskel-effekter för många av dem som står utanför arbetsmarknaden. Framtida reformer bör därför inriktas på ytterligare åtgärder för att få fler i arbete och stärka Sveriges långsiktiga tillväxtförutsättningar. Utskottet ställer sig bakom regeringens inriktning att införa ytterligare jobbskatteavdrag och delar också regeringens syn att antalet löntagare som betalar statlig inkomstskatt bör minska.

Enligt utskottet är det centralt att ersättningen i såväl arbetslöshetsförsäkringen som sjukförsäkringen ger incitament för personer att återgå i arbete. Dock är det enligt utskottet ett stort problem att så många i dag står utanför arbetslöshetsförsäkringen och därmed inte påverkas av den incitamentsstruktur som försäkringen innehåller.

Företagens roll är central för utveckling av innovationer, ett dynamiskt näringsliv och en långsiktigt hållbar tillväxt. Viktiga strukturella åtgärder har genomförts under senare år i syfte att stimulera företagandet. Utskottet ställer sig bakom regeringens ambition att utöka avdragsrätten för företags utgifter för forskning och utveckling, förenkla expertskatten samt genom-

föra vissa förändringar i 3:12-reglerna och i reglerna för enskilda näringsidkare. Vidare stöder utskottet regeringens ambition att sänka mervärdesskatten på restaurang- och cateringtjänster.

I likhet med regeringen anser utskottet att den enskilt viktigaste faktorn för att på lång sikt finansiera en offentlig välfärd som omfattar alla är hur många människor som arbetar och därmed ges möjlighet att bidra till den gemensamma välfärden.

Utskottet välkomnar regeringens fortsatta strävan efter att nå en ökad mångfald av utförare av välfärdstjänster. En ökad mångfald gynnar både patienter och personal, och det är enligt utskottet positivt för utvecklingen av kvaliteten och effektiviteten i de kommunala verksamheterna. Regeringens arbete med att främja en ökad konkurrens och entreprenörskap inom vård och omsorg är enligt utskottet en viktig del i arbetet med att stimulera förnyelse, vilket även bidrar till att öka produktiviteten och effektiviteten inom välfärdssektorn.

Åren 2011 och 2012 kommer att bli två av de mest reformintensiva åren i svensk utbildningshistoria, bl.a. stärks lärarkvaliteten genom ett omfattande läraryft och en reformerad lärarutbildning. Det kan emellertid behövas ytterligare åtgärder för att möta kvarvarande brister inom utbildningssystemet, varför utskottet ställer sig bakom regeringens bedömning att det även fortsättningsvis är angeläget att stärka lärarnas kvalitet och höja statusen på läraryrket, exempelvis genom att pröva olika sätt att premiera duktiga lärare. Det är också viktigt att följa upp den nya gymnasieskolan som införs hösten 2011.

Utskottet konstaterar att effekterna av den ekonomiska krisen på kommunsektorn bedöms bli kortvarigare och mindre omfattande jämfört med beräkningarna i budgetpropositionen för 2011.

Invandrare utgör en stor resurs för Sveriges ekonomi och för mångfalden i vårt samhälle. Sverige ska ha en human asylpolitik och vara en fristad för dem som flyr undan förföljelse och förtryck. Migrationspolitiken ska vara human, rättssäker och ordnad. Den som vill komma till Sverige för att arbeta ska kunna göra detta. Utskottet välkomnar vidare regeringens ambition att bl.a. utvidga rätten till subventionerad hälso- och sjukvård till vissa grupper som uppehåller sig i landet och som i dag inte har tillgång till sådan vård.

Regeringens miljöambitioner, kombinerat med en framsynt och kostnadseffektiv klimat- och energipolitik, skapar enligt utskottet förutsättningar för ett fortsatt starkt svenskt ledarskap i de pågående internationella klimatförhandlingarna.

Enligt utskottet har regeringen i sin energi- och klimatöverenskommelse 2009 lagt grunden för en långsiktig, hållbar och kostnadseffektiv klimat- och energipolitik. Viktiga inslag är att få en ökad energieffektivisering och en fossiloberoende transportsektor samt att främja förnybar energi. Visionen är att Sverige år 2050 ska ha en hållbar och resurseffektiv energiförsörjning och inga nettoutsläpp av växthusgaser i atmosfären. Genom

satsningar på förnybar energi och effektivare energianvändning stärks den svenska konkurrenskraften. Satsningarna ger svensk forskning och svenska företag en ledande roll i den globala klimatomställningen.

Utskottet välkomnar regeringens handlingsplan som omfattar såväl skatteförändringar som förnybara drivmedel och utveckling av alternativa tekniker.

I betänkandet finns 4 reservationer.

Utvärdering av jobbskatteavdraget

Flera olika studier av jobbskatteavdragets effekter har gjorts under senare år. Flertalet av dessa visar på väsentliga effekter på arbetskraftsutbudet och sysselsättningen, men också på att osäkerheten i beräkningarna är stor. I likhet med skatteutskottet anser finansutskottet att jobbskatteavdraget bör utvärderas och dessutom prövas mot andra reformer som ger liknande effekt. Det anförda bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	7
Redogörelse för ärendet	8
Ärendet och dess beredning	8
Vårpropositionens huvudsakliga innehåll	8
Motionernas huvudsakliga innehåll	9
Utskottens yttranden	12
Utskottets överväganden	13
1 Den makroekonomiska utvecklingen	13
1.1 Propositionen	13
1.2 Motionerna	19
1.3 Kompletterande information om den ekonomiska utvecklingen	21
1.4 Finansutskottets bedömning	28
2 Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken	32
2.1 Offentliga finanser	33
2.2 Finansiell stabilitet	43
2.3 Arbetsmarknad och tillväxt	46
2.4 Välfärden och kommunernas ekonomi	57
2.5 Migrationspolitiken	68
2.6 Klimat, energi och infrastruktur	71
2.7 Yttranden från andra utskott	77
2.8 Kompletterande information	80
2.9 Finansutskottets ställningstagande till riktlinjerna	89
3 Utvärdering av jobbskatteavdraget	103
Reservationer	104
1. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (S)	104
2. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (MP)	106
3. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (SD)	109
4. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (V)	112
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	115
Propositionen	115
Följdmotionerna	115
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010	118
<i>Bilaga 2</i>	
Skatteutskottets yttrande	119
<i>Bilaga 3</i>	
Arbetsmarknadsutskottets yttrande	146
<i>Bilaga 4</i>	
Öppen utfrågning om Långtidsutredningen 2011: Reformen för en bättre arbetsmarknad den 10 februari 2011	175

Bilder från utfrågningen den 10 februari 2011	198
<i>Bilaga 5</i>	
Öppen utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport den 31 maj 2011	
Finanspolitiska rådets rapport 2011	208
Bilder från utfrågningen den 31 maj 2011	251

Tabeller

Tabell 1.1 Nyckeltal 2010–2015	15
Tabell 1.2 Försörjningsbalans	16
Tabell 1.3 Alternativa scenarier för ekonomins utveckling	18
Tabell 1.4 Prognosjämförelse	23
Tabell 2.1 Offentliga finanser	33
Tabell 2.2 Statens budgetsaldo och statsskulden	34
Tabell 2.3 Finansiellt sparande i offentlig sektor samt indikatorer för uppföljning av överskottsmålet	35
Tabell 2.4 Utgiftstak för staten och budgeteringsmarginal	37

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Riksdagen godkänner regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Därmed bifaller riksdagen proposition 2010/11:100 punkt 1 och avslår motionerna

2010/11:Fi9 av Håkan Juholt m.fl. (S) yrkandena 1–7,

2010/11:Fi10 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkandena 1 och 3–6,

2010/11:Fi11 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) yrkandena 1–9,

2010/11:Fi12 av Peter Eriksson m.fl. (MP) yrkandena 1–11 och 13–18,

2010/11:A342 av Håkan Bergman m.fl. (S) och

2010/11:A386 av Ulla Andersson m.fl. (V).

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (MP)

Reservation 3 (SD)

Reservation 4 (V)

2. Utvärdering av jobbskatteavdraget

Riksdagen ger som sin mening regeringen till känna vad utskottet anfört om en utvärdering av jobbskatteavdraget. Därmed bifaller riksdagen delvis motion

2010/11:Fi12 av Peter Eriksson m.fl. (MP) yrkande 12.

Stockholm den 14 juni 2011

På finansutskottets vägnar

Anna Kinberg Batra

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anna Kinberg Batra (M), Tommy Waidelich (S), Elisabeth Svantesson (M), Pia Nilsson (S), Göran Pettersson (M), Jörgen Hellman (S), Meeri Wasberg (S), Carl B Hamilton (FP), Bo Bernhardsson (S), Annie Johansson (C), Marie Nordén (S), Staffan Anger (M), Mikaela Valtersson (MP), Anders Sellström (KD), Johnny Skalin (SD), Ulla Andersson (V) och Jörgen Andersson (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I det här betänkandet behandlar finansutskottet 2011 års ekonomiska vårproposition (prop. 2010/11:100). Finansutskottets behandling avser propositionens yrkande 1 om riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken samt de motioner som väckts med anledning av riktlinjerna. Propositionens övriga yrkanden behandlas av konstitutionsutskottet i betänkande 2010/11:KU32. De motioner som behandlas här är 2010/11:Fi9 (S), 2010/11:Fi12 (MP), 2010/11:Fi11 (SD) samt 2010/11:Fi10 (V). Därutöver behandlas två motioner från allmänna motionstiden; A342 (S) och A386 (V). En förteckning över behandlade förslag finns i bilaga 1.

Regeringens förslag om vårtilläggsbudget för 2011 (prop. 2010/11:99) behandlas i betänkande 2010/11:FiU21.

Skatteutskottet och arbetsmarknadsutskottet har yttrat sig över propositionen och motionerna. Yttrandena (SkU3y och AU4y) finns i bilaga 2 och 3 i betänkandet.

Som ett led i beredningen av vårpropositionen höll finansutskottet tillsammans med arbetsmarknadsutskottet den 10 februari 2011 en offentlig utfrågning om Långtidsutredningen 2011. Protokoll från denna utfrågning finns i bilaga 4.

Finanspolitiska rådet offentliggjorde sin rapport Svensk finanspolitik den 16 maj. Rapporten är ställd till regeringen och är således inte ett ärende för riksdagen. Utskottet har emellertid ändå skäl att beakta rapporten. Finansutskottet anordnade en offentlig utfrågning om rapporten den 31 maj med finansminister Anders Borg och med företrädare för Finanspolitiska rådet, Swedbank och TCO. Protokoll från denna utfrågning finns i bilaga 5.

Betänkandet är upplagt enligt följande. Inledningsvis presenteras vårpropositionens och motionernas huvudsakliga innehåll översiktligt. Därefter, i avsnitt 1, redogörs för regeringens, oppositionspartiernas och utskottets syn på den ekonomiska utvecklingen. I avsnitt 2 behandlas riktlinjerna för den ekonomiska politiken tematiskt.

Vårpropositionens huvudsakliga innehåll

Regeringens främsta mål under mandatperioden är att föra Sverige mot full sysselsättning och därigenom minska utanförskapet. Sverige har internationellt sett en fördelaktig position, med hög tillväxt, starka offentliga finanser och sjunkande arbetslöshet. Framtida reformer bör inriktas på ytterligare åtgärder för att få fler i arbete och stärka Sveriges långsiktiga tillväxtförutsättningar. Sunda offentliga finanser är en grundsten i arbetet

med att nå full sysselsättning och ökat välbefinnande. Att återvända till och upprätthålla överskott i de offentliga finanserna i linje med överskottsmålet har därför högsta prioritet. Ytterligare förstärkningar av jobbskatteavdraget skulle sänka trösklarna in på arbetsmarknaden och öka utbudet för dem som redan har ett arbete. Också höjd nedre skiktgräns för statlig inkomstskatt kombinerat med sänkt skatt för pensionärer och en sänkt restaurangomsättning är prioriterade. I syfte att trygga den finansiella stabiliteten ska åtgärder för att motverka risker kopplade till hushållens skuldsättning och bankernas risktagande och exponering i utlandet prövas. Bland annat ska möjligheten att öka bankernas kapitalkrav ses över. Ytterligare åtgärder behövs för att möta kvarvarande brister i utbildningssystemet. Det är även fortsättningsvis angeläget att stärka lärarnas kvalitet och höja statusen på läraryrket. Den offentliga och solidariskt finansierade välfärden ska hålla högsta möjliga kvalitet och komma alla till del. Framöver inriktas politiken bl.a. mot att fortsätta att stärka kvaliteten, tillgängligheten och valfriheten i sjukvården och äldreomsorgen samt att förbättra situationen för utsatta barn och unga. Dessutom ska resultaten och effektiviteten i rättsväsendet ytterligare förbättras. Förutsättningarna för hållbar tillväxt i alla delar av Sverige ska förbättras. Sverige måste även hantera långsiktiga utmaningar kopplade till den åldrande befolkningen och globaliseringen. Klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar och därmed regeringens högst prioriterade miljöfråga.

Motionernas huvudsakliga innehåll

Socialdemokraterna

Full sysselsättning är målet för Socialdemokraternas ekonomiska politik. Enligt motion Fi9 är sunda offentliga finanser en förutsättning för uthållig hållbar tillväxt och stabil välfärd. Socialdemokraterna står för en värdeburen tillväxt. Sverige ska konkurrera med höga förädlingsvärden, högt kunskapsinnehåll, forskning och innovationskraft – inte med låga löner och billiga produkter. Ett konstruktivt samarbetsklimat ska återupprättas mellan politik, näringsliv, fackföreningar och forskning i syfte att utveckla den kunskapsintensiva delen av ekonomin genom bl.a. nya branschprogram. Investeringar ska göras i klimatomställning och miljöteknik. Försämringsarna i trygghetssystemen har urholkat inkomstbortfallsprincipen och därmed försvagat arbetslinjen. Välutbildade människor är grundläggande för ett lands utveckling. En storsatsning ska göras på lärande och högre kvalitet i undervisningen. Motionärerna vill se en nolltolerans mot ungdomsarbetslöshet och anser att unga ska mötas av aktiva insatser. I närtid vill motionärerna se en sommarsatsning för unga. Långtidsarbetslösa ska ges möjlighet till studier och kompetensutveckling. Infrastruktur och bostäder ska byggas ut i syfte att vidga arbetsregionerna. En kompetenskommission ska tillsättas som ska hantera bristande matchning på arbetsmarknaden.

Arbetsvillkor och karriärvägar i välfärden ska utvecklas. Socialdemokraterna vill också utveckla ett program för generationsväxling för att hantera kommande pensionsavgångar. En översyn bör göras av de avregleringar som genomförts i Sverige under de senaste två decennierna. Vidare behövs en grundlig utvärdering av pensionssystemet. Ett brett program mot barnfattigdomen ska utvecklas. Motionärerna aviserar en översyn av skattesystemet men anser att det finns små möjligheter och heller inga direkta behov av att kraftigt höja eller sänka skatterna.

Miljöpartiet

Miljöpartiet vision är ett hållbart Sverige där människor känner sig delaktiga och trygga, ett Sverige som är öppet mot omvärlden och där alla kan utvecklas och ges möjlighet till ett gott liv. Enligt motion Fi12 ska Sverige vara föregångare i omställningen till en hållbar ekonomi och samhällsutveckling. Genom moderna lösningar, slutna materialflöden och förnybar energi ska en hållbar ekonomisk utveckling byggas. Genom skatter på miljö- och hälsoskadliga varor ska konsumtion och investeringar styras i en mer hållbar riktning. Den gröna omställningen innebär en strukturomvandling av svensk ekonomi som kommer att skapa nya gröna jobb inom tjänstesektorn och i miljöteknikföretag men även i traditionell industri. Detta ska åstadkommas genom investeringar i forskning och utveckling, infrastruktur, förnybar energi och energieffektiva bostäder. Villkoren för entreprenörskap och företagande ska förbättras, bl.a. genom sänkta kostnader för att anställa och genom sänkt tjänstemoms. Det ska finnas större möjligheter än i dag till en paus i arbetslivet, kanske för att vidareutbilda sig eller starta företag. Kvaliteten i grundskola, gymnasieskola och högskola behöver förbättras. Nya vägar måste skapas för dem som saknar tillräcklig utbildning och erfarenhet. Miljöpartiet vill införa ett och samma trygghetssystem, arbetslivstrygghet, för den som är sjuk, arbetslös eller söker försörjningsstöd. En individuell bedömning av arbetsförmågan ska ersätta dagens fasta tidsgränser i sjukförsäkringen. En fungerande hälso- och sjukvård, barnomsorg och äldreomsorg av hög kvalitet ökar människors trygghet och gör att vardagen fungerar. Investeringar i välfärden, den gröna omställningen och nya jobb går före fortsatta skattesänkningar. Miljöpartiet avvisar regeringens förslag om ett femte jobbskatteavdrag.

Sverigedemokraterna

Sverigedemokraternas politik syftar till att värna den svenska nationens frihet och självbestämmande samt att skapa välfärd och trygghet för Sveriges medborgare. I motion Fi11 ställer sig Sverigedemokraterna bakom de finanspolitiska hörnstenarna med överskottsmål, utgiftstak för staten och balanskrav i kommunerna. Sveriges konkurrensmöjligheter i en globaliserad värld är beroende av förbättringar i utbildningssystemet. Sverigedemokraterna vill göra kvalitetsförbättrande satsningar på den högre utbildningen med särskilt fokus på de naturvetenskapliga ämnena. I syfte att

komma till rätta med såväl ungdomsarbetslöshet som matchningsproblem vill Sverigedemokraterna avsätta resurser till lärlingsanställningar, där arbetsgivaravgiften slopas helt. Taket i a-kassan bör höjas, och motionärerna vill även i övrigt se en återgång till tidigare regler. Sverigedemokraterna ställer sig bakom grundprincipen att det ska vara lönande att arbeta men förhåller sig tills vidare avvaktande till ytterligare jobbskatteavdrag. Nuvarande jobbskatteavdrag ska också omfatta inkomst av pension. Valfärdssatsningar är prioriterade, och omfattande satsningar ska göras på välfärdens kärna, dvs. på skola, vård och omsorg. I syfte att återupprätta en sjukvård i världsklass vill motionärerna se en rad åtgärder, bl.a. ett utökat antal vårdplatser och satsningar på akutvård. En omfattande satsning ska vidare göras på det kriminalpolitiska området samt på försvaret. Enligt motionärerna har det förts en extrem massinvandringspolitik i Sverige de senaste decennierna. Sverigedemokraterna vill reformera invandringspolitiken så att den blir ansvarsfull, human och samhällsvårdande. Asyl- och anhöriginvandringen bör minska med 90 %, och besparingar bör göras på biståndet genom fokus på effektivitet snarare än regelrätta bidrag.

Vänsterpartiet

För Vänsterpartiet är full sysselsättning det överordnade målet för den ekonomiska politiken. I motion Fi10 presenteras en politik för ökad kvalitet i välfärden, investeringar i framtidens infrastruktur och bostäder och en utbildnings- och arbetsmarknadspolitik som skapar plats för fler på arbetsmarknaden. Breda samhällsinvesteringar ska genomföras för att bygga samhället starkt och jämlikt samt för att öka jämställdheten. Ordning och reda i de offentliga finanserna är viktigt, men de ekonomiska ramverken måste utformas så att de samtidigt understöder målet om full sysselsättning. Motionärerna vill ha en välfärd utan privata vinstintressen och där den fria etableringsrätten är avskaffad. Statsbidragen till kommunerna ska värdesäkras och en satsning görs på det förebyggande arbetet mot ohälsa. De som har utförsäkrats ur sjukförsäkringen ska återförsäkras, och försäkringen ska förstärkas på en rad områden. En grön omställning av samhället ska genomföras genom satsningar på bostäder, järnväg och grön teknik. Ett investeringsstöd ska utformas med målet att det byggs 40 000 bostäder om året, varav en majoritet hyresrätter. Motionärerna vill se en bred satsning på utbildningsplatser och arbetsmarknadspolitiska åtgärder som leder till anställning. Arbetslöshetsförsäkringen ska stärkas genom en sänkt avgift, ett höjt tak och en förstärkt grundförsäkring. RUT-avdraget ska avskaffas och medlen i stället läggas på barnomsorg på obekvämt arbetstid. För investeringar i välfärd och i grön omställning m.m. krävs större skatteintäkter än i dag. Vänsterpartiet vill stegvis avskaffa jobbskatteavdraget till förmån för en rättvis och likformig beskattning. Löntagare som tjänar upp till 25 000 kr i månaden ska inte få höjd inkomstskatt. Vänsterpartiet vill

att marknadsvärdet i fastighetsskatten ska slå igenom mer än i dag, och partiet vill också utreda utformningen av en förmögenhetsskatt. Utförsäljningarna av statliga bolag bör stoppas och järnvägen återregleras.

Utskottens yttranden

Skatteutskottet tillstyrker i sitt yttrande SkU3y regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken i de delar som avser skatteområdet. I fyra avvikande meningar tillstyrker oppositionspartierna de förslag till riktlinjer som lagts fram av respektive parti. Skatteutskottet föreslår vidare ett tillkännagivande till regeringen om utvärdering av jobbskatteavdraget. I denna del har regeringspartierna en avvikande mening.

Arbetsmarknadsutskottet tillstyrker i sitt yttrande AU4y regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken i de delar som avser arbetsmarknadsområdet. I fyra avvikande meningar tillstyrker oppositionspartierna de förslag till riktlinjer som lagts fram av respektive parti.

Utskottets överväganden

1 Den makroekonomiska utvecklingen

Utskottets bedömning i korthet

Den svenska ekonomin har fortsatt att växa starkt. BNP ökade med hela 6,4 % första kvartalet 2011 vilket betyder att svensk ekonomi just nu tillhör de snabbast växande i Europa. Också arbetsmarknaden fortsätter att utvecklas starkt, och antalet sysselsatta är nu fler än före krisen. Den globala återhämtningen fortsätter, även om utvecklingen ser mycket olika ut för olika länder och regioner. Det är framför allt tillväxtländerna i Asien och Latinamerika som driver utvecklingen, men även i USA och Europa ökar den ekonomiska aktiviteten. Utskottet menar att den för närvarande sannolikt viktigaste riskfaktorn för den svenska ekonomins återhämtning och tillväxt är att oron på de finansiella marknaderna kan öka om situationen i de statsfinansiellt svaga länderna i Europa försämras.

1.1 Propositionen

Global och finansiell ekonomi

Den globala ekonomin är inne i en återhämtningsfas. Bakom konjunkturåterhämtningen ligger en stark inhemsk efterfrågan i tillväxtekonomierna och en expansiv ekonomisk politik i stora delar av världen. Detta har lett till en betydande uppgång i världshandeln, vilket har gynnat exportorienterade länder som Sverige.

Bilden av världsekonomin är emellertid splittrad. I tillväxtekonomierna är resursutnyttjandet nära normalt och ekonomisk-politiska åtstramningar väntas dämpa BNP-tillväxten framöver. Trots detta kommer tillväxtekonomierna att fortsätta att driva tillväxten i den globala ekonomin de närmaste åren.

Samtidigt bedöms BNP-tillväxten bli måttlig i euroområdet och USA. En bidragande orsak till detta är att flera länder i euroområdet har svaga offentliga finanser och därför kommer att föra en åtstramande finanspolitik de närmaste åren. Resursutnyttjandet stiger därmed långsamt, och återhämtningen präglas av låg tillväxt. I USA är återhämtningen på väg in i en mer självbärande fas. Tillväxten är dock låg jämfört med hur snabbt amerikansk ekonomi brukar återhämta sig efter en recession. Detta beror främst på att hushållen har ett fortsatt behov av att minska sin skuldsättning.

Sammantaget bedöms återhämtningen i den globala ekonomin fortsätta 2011–2015, men i en lugnare takt än under 2010. Den globala bruttonationalprodukten bedöms öka med ca 4,5 % per år de närmaste åren, samtidigt som världsmarknadsefterfrågan ökar med runt 7 % per år.

Återhämtningen av den globala konjunkturen i kombination med oroligheter i flera länder i Nordafrika har drivit upp oljepriset. Under framför allt 2012 och 2013 bedöms efterfrågan på olja öka snabbare än produktionskapaciteten, vilket medför stigande oljepris.

De finansiella marknaderna har steg för steg börjat fungera bättre. De grundläggande statsfinansiella problemen i flera sydeuropeiska länder och Irland kvarstår dock, vilket bl.a. återspeglas i att de måste betala en hög riskpremie för att låna. Även andra europeiska ränteskillnader, t.ex. mellan interbank- och statspappersräntor med kort löptid (s.k. TED-spread), är även fortsättningsvis något högre än normalt. Detta indikerar att läget på de finansiella marknaderna ännu inte fullt ut har normaliserats.

Svensk efterfrågan och produktion

Svensk ekonomi var inne i en stark återhämtningsfas under 2010, och BNP ökade med 5,5 %. Bakom uppgången ligger flera samverkande faktorer. Den globala konjunkturåterhämtningen och den kraftigt ökande världshandeln medförde att efterfrågan på svenska exportprodukter ökade snabbt. En fortsatt expansiv ekonomisk politik, en tydlig förbättring på arbetsmarknaden och en minskad osäkerhet medförde att hushållens konsumtion ökade starkt. Samtidigt blev företagen alltmer optimistiska och ökade sina investeringar och byggde upp sina lager. Även den offentliga konsumtionen ökade starkt till följd av bl.a. de tillfälliga statsbidrag som regeringen tillförde kommunsektorn för 2010. Trots den starka återhämtningen under 2010 är resursutnyttjandet i ekonomin som helhet för närvarande lågt. Det finns därför goda förutsättningar för att svensk ekonomi ska kunna växa snabbt de närmaste åren.

Tabell 1.1 Nyckeltal 2010–2015*Procentuell förändring*

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
BNP	5,5	4,6	3,8	3,6	2,8	2,7
BNP-gap ¹	-3,8	-1,9	-0,7	-0,1	0,1	0,0
Sysselsatta 15-74 år	1,1	2,5	1,4	1,3	1,1	0,6
Arbetade timmar	1,9	1,9	2,0	1,8	1,3	0,6
Produktivitet i näringslivet	3,9	2,8	2,4	1,9	1,6	2,0
Arbetslöshet ²	8,4	7,3	6,6	5,8	5,2	4,9
Löner ³	2,5	2,6	2,0	2,8	2,7	2,4
KPI, årsgenomsnitt	1,2	2,5	2,0	2,8	2,7	2,4
Reporänta vid årets slut	1,25	2,25	3,25	3,75	3,75	3,75

1 Skillnaden mellan faktisk och potentiell BNP i % av potentiell BNP.

2 1 % av arbetskraften, 15–74 år.

3 Mätt enligt konjunkturlönenstatistiken.

Källa: 2011 års ekonomiska vårproposition.

Svensk export gynnas framöver av att investeringarna successivt ökar i många av Sveriges viktiga exportländer. Ett högt sparande i svensk ekonomi hos både hushåll och offentlig sektor leder till att produktionen i Sverige kommer att vara större än den inhemska konsumtionen de närmaste åren. Utrikeshandeln bidrar därför positivt till BNP-tillväxten, och bytesbalansöverskottet ligger kvar på en hög nivå.

Ökningen av den disponibla inkomsten och allt ljusare arbetsmarknadsutsikter, i kombination med att hushållen successivt drar ned på sitt sparande, leder till en relativt hög konsumtionstillväxt de närmaste åren. Den snabba ökningen av produktionen medför att resursutnyttjandet i företagen stiger. I kombination med ökade vinster och gynnsamma finansieringsvillkor medför detta att företagets investeringar väntas öka starkt de närmaste åren för att möta den högre efterfrågan.

Återhämtningen beror således både på en hög inhemsk efterfrågan och på en återhämtning i omvärlden. Till skillnad från vad som var fallet under konjunkturuppgången efter 1990-talskrisen bedöms hushållens konsumtion och företagets investeringar under de närmaste åren vara viktigare drivkrafter för återhämtningen än exporten. Sammantaget bedöms BNP växa med 4,6 % år 2011 och 3,8 % år 2012. BNP bedöms öka med i genomsnitt 3 % per år 2013–2015.

Produktionsuppgången i näringslivet under 2010 medförde att produktiviteten ökade kraftigt, efter att ha fallit i motsvarande omfattning under finanskrisen. Sammantaget bedöms produktiviteten i näringslivet i genomsnitt växa med 2,1 % per år 2011–2015.

Tabell 1.2 Försörjningsbalans

	Mdkr	Procentuell förändring, fasta priser					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Hushållens konsumtion	1 527	3,5	3,9	4,0	3,3	2,7	2,2
Offentlig konsumtion	858	2,6	0,9	0,6	0,6	0,6	0,2
Fasta bruttoinvesteringar	550	6,3	10,4	8,8	6,4	4,8	3,7
Lagerinvesteringar ¹	-47	2,1	0,0	-0,3	0,0	0,0	0,0
Export	1 495	10,7	9,2	7,0	7,0	6,4	6,7
Import	1 294	12,7	9,1	7,3	6,6	6,5	6,0
BNP	3 089	5,5	4,6	3,8	3,6	2,8	2,7
BNP, kalenderkorrigerad		5,3	4,6	4,1	3,6	2,9	2,4

¹ Bidrag till BNP-tillväxten, procentenheter.
Källa: 2011 års ekonomiska vårproposition.

Arbetsmarknaden

Fallet i sysselsättningen i samband med finanskrisen är redan återhämtat. Sysselsättningen har ökat i de flesta av näringslivets branscher. Ökningen är dock ojämnt fördelad mellan olika sysselsättningsgrupper. Till exempel har sysselsättningen ökat starkt bland personer med eftergymnasial utbildning men inte alls för personer med högst förgymnasial utbildning, vilket är den grupp som drabbades hårdast av konjunkturedgången.

Trots den starka återhämtningen bedöms det finnas lediga resurser på arbetsmarknaden. Det tydligaste tecknet på detta är att arbetslösheten är hög, 7,3 % år 2011. Detta är ca 1 procentenhet högre än vad jämviktsarbetslösheten bedömdes vara 2011.

Regeringen gör bedömningen att sysselsättningen kan öka betydligt de närmaste åren utan att någon större brist på arbetskraft på arbetsmarknaden uppstår. Sammantaget bedöms antalet sysselsatta stiga med ca 320 000 personer från 2010 till 2015 som en följd av konjunkturåterhämtningen, regeringens politik och ökningen av antalet personer i arbetsför ålder. Den varaktiga sysselsättningen bedöms under samma period öka med ca 215 000 personer till följd av regeringens strukturella reformer.

Även om antalet sysselsatta ökar i de flesta av näringslivets branscher är det framför allt hushålls- och företagstjänstbranscherna som bidrar till ökningen. Antalet sysselsatta inom branschen för hushållstjänster har ökat under hela finanskrisen, vilket delvis beror på att en allt större del av de kommunfinansierade välfärdstjänsterna produceras i denna bransch. Antalet sysselsatta i industrin minskade med mer än 110 000 personer från första kvartalet 2008 till fjärde kvartalet 2009, vilket motsvarar en nedgång med nära 15 %. Industriföretagens sammantagna anställningsplaner tyder dock på en ökning 2011. En stor del av nedgången i antalet sysselsatta inom industrin väntas dock bli bestående, då produktionsökningen i samband med återhämtningen i huvudsak bedöms kunna mötas med högre produkti-

vitet. Den minskade andelen sysselsatta i industrin och den allt större andelen sysselsatta i tjänstebranscherna är en strukturell trend som har pågått sedan 1980-talet och som bedöms fortsätta framöver.

År 2014 bedöms ungefär 37 000 fler personer vara sysselsatta i kommunsektorn jämfört med 2010. Samtidigt väntas den kommunfinansierade sysselsättningen i privat regi öka med ungefär 19 000 personer under motsvarande period.

I takt med den starka uppgången i sysselsättningen minskar arbetslösheten successivt. När resursutnyttjandet på arbetsmarknaden är balanserat 2014 och 2015 bedöms arbetslösheten vara 5,2 respektive 4,9 %. Sammantaget bedöms regeringens strukture reformer, som jobbskatteavdraget och förändringen av arbetslöshetsförsäkringen, sänka jämviktsarbetslösheten med 1,5 procentenheter till år 2015.

Löner, inflation och reporänta

Det svaga resursutnyttjandet på arbetsmarknaden avspeglas i de avtalade löneökningarna. De centrala avtalen innehåller betydligt lägre löneökningar än de som förhandlades fram under 2007 års avtalsrörelse. Sammantaget bedöms lönerna i ekonomin som helhet öka med 2,6 % år 2011 (enligt konjunkturlönestatistikens definition). I takt med att arbetsmarknadsläget förbättras bedöms lönerna öka i successivt snabbare takt 2012–2015. Reallöneökningen förväntas dock bli något lägre än det historiska genomsnittet de närmaste åren.

Priserna på varor och tjänster väntas öka måttligt framöver. Därför blir också den underliggande inflationen relativt låg 2011 och 2012. I takt med att konjunkturläget förbättras kommer den underliggande inflationen (mätt som KPIF med fast ränta) gradvis att stiga och vara i linje med Riksbankens inflationsmål på 2 % från 2013 och framåt. Inflationen mätt med KPI stiger kraftigt de närmaste åren och uppgår till 2,8 % år 2013 och 2,7 % år 2014.

Riksbanken väntas fortsätta att höja reporäntan ytterligare i takt med att resursutnyttjandet och inflationen successivt stiger. Under 2013–2015, när resursutnyttjandet är normalt, bedöms reporäntan uppgå till 3,75 %.

Risker och alternativscenarier

Osäkerheten är stor avseende den framtida konjunkturutvecklingen och den långsiktigt hållbara tillväxttakten i ekonomin. Sammantaget bedöms riskbildden vara balanserad, dvs. risken för en sämre respektive bättre utveckling bedöms vara ungefär lika stor. Regeringen redovisar två alternativa scenarier för ekonomins utveckling.

Tabell 1.3 Alternativa scenarier för ekonomins utveckling*Procentuell förändring*

	2011	2012	2013	2014	2015
BNP					
Alt. 1 Snabbare återhämtning & ohållbar skuldsättning	5,6	4,4	1,5	1,8	2,7
Alt. 2 Svagare internationell återhämtning	4,0	3,8	3,8	2,9	2,7
<i>Huvudscenario</i>	<i>4,6</i>	<i>3,8</i>	<i>3,6</i>	<i>2,8</i>	<i>2,7</i>
Sysselsättning					
Alt. 1 Snabbare återhämtning & ohållbar skuldsättning	3,0	1,8	0,6	0,4	0,4
Alt. 2 Svagare internationell återhämtning	2,2	1,2	1,4	1,3	0,8
<i>Huvudscenario</i>	<i>2,5</i>	<i>1,4</i>	<i>1,3</i>	<i>1,1</i>	<i>0,6</i>
Arbetslöshet					
Alt.1 Snabbare återhämtning & ohållbar skuldsättning	6,8	5,8	5,8	5,6	5,5
Alt.2 Svagare internationell återhämtning	7,6	6,9	6,1	5,3	4,9
<i>Huvudscenario</i>	<i>7,3</i>	<i>6,6</i>	<i>5,8</i>	<i>5,2</i>	<i>4,9</i>
Finansiellt sparande					
Alt. 1 Snabbare återhämtning & ohållbar skuldsättning	0,6	2,2	2,6	3,2	4,1
Alt. 2 Svagare internationell återhämtning	0,1	1,6	2,6	3,5	4,2
<i>Huvudscenario</i>	<i>0,3</i>	<i>1,8</i>	<i>2,8</i>	<i>3,6</i>	<i>4,4</i>

Källa: 2011 års ekonomiska vårproposition.

Det är möjligt att återhämtningen under 2011 och 2012 går snabbare än i huvudscenariot. Framåtblickande indikatorer tyder på att både hushåll och företag är mycket positiva, och om dessa förväntningar realiseras kan återhämtningen bli starkare än vad som förutses i huvudscenariot. I ett sådant scenario finns det också risker kopplade till hushållens skuldsättning. Om utlåningsexpansionen ökar ohållbart mycket de närmaste åren riskerar det att leda till en framtida abrupt kreditkontraktion och bostadsprisfall, vilket riskerar att fördjupa nästa lågkonjunktur. Som illustreras i alternativscenario 1 skulle en starkare återhämtning i kombination med en fortsatt kraftig utlåningsexpansion på kort sikt leda till en högre BNP-tillväxt och en lägre arbetslöshet i Sverige de närmaste åren än vad som förutses i huvudscenariot. Samtidigt skulle den ohållbara utlåningsexpansionen och tillgångsprisuppgången på sikt kunna leda till en kraftig konjunkturedgång.

Vidare är det möjligt att konjunkturåterhämtningen i Sverige och i omvärlden dämpas på grund av att oroligheter i Nordafrika och Mellanöstern leder till sjunkande oljeproduktion och kraftigt stigande oljepris. Även jordbävningen, tsunamin och kärnkraftsolyckorna i Japan kan dämpa den globala konjunkturåterhämtningen. Som illustreras i alternativscenario 2 skulle en svagare internationell utveckling i kombination med ett högre oljepris leda till en lägre tillväxt och en högre arbetslöshet i Sverige de närmaste åren än vad som förutses i huvudscenariot. Det finns även vissa risker kopplade till europeiska bankers finansieringskostnader. Det finns kvarstående risker med finansieringen för de europeiska bankerna och företagen kopplade till ett stort finansieringsbehov framöver, inte minst för de länder som har stora statsfinansiella underskott. Detta kan leda till förnyad

oro på de globala finansmarknaderna och till stora finansieringsproblem för många länder. Den höga offentliga skuldsättningen i många länder innebär också att utrymmet för finanspolitiska stimulanser riskerar att bli mycket begränsat i nästa lågkonjunktur. Sammantaget bidrar dessa faktorer till att nästa lågkonjunktur kan bli djupare än normalt.

Vidare råder det stor osäkerhet om vilken effekt finanskrisen har haft på den långsiktigt hållbara produktionsnivån. I huvudscenariot antas att en relativt stor del av fallet i produktiviteten i samband med finanskrisen är permanent. Om produktivitetsfallet i större utsträckning beror på en temporär störning kommer den varaktiga BNP-nivån vara högre än vad som förutses i huvudscenariot.

1.2 Motionerna

Socialdemokraternas motion

I motion Fi9 av Socialdemokraterna framhålls det att utvecklingen i Sverige har varit mer dramatisk än i många länder i omvärlden. BNP-fallet var djupare och den efterföljande återhämtningen starkare. Motionärerna hänvisar till KI, som gör bedömningen att den goda ekonomiska utvecklingen kommer att bestå under de kommande åren. Sammantaget väntas utvecklingen av konsumtion och investeringar leda till att den gynnsamma utvecklingen av BNP och sysselsättning fortsätter under de kommande åren. Den mycket starka konjunkturen gör att rekordsysselsättning är en framtida möjlighet, enligt motionärerna. Den säsongsjusterade sysselsättningsgraden ligger i dagsläget på en nivå som är jämförbar med den som rådde före den senaste ekonomiska krisen men är alltså betydligt lägre än nivån före nittioalets kris. Trots en god ekonomisk utveckling har arbetslösheten tillåtit sig fast. Arbetslösheten är högre än den nivå som rådde före regeringsskiftet hösten 2006. Var tredje arbetslös är långtidsarbetslös. Ungdomsarbetslösheten är bland de högsta i Europa.

Samtidigt som arbetslösheten bitit sig fast på en hög nivå råder växande arbetskraftsbrist inom flera sektorer. Denna matchningsproblematik dämpar enligt motionärerna återhämtningen av både produktion och sysselsättning.

Miljöpartiets motion

I motion Fi12 av Miljöpartiet konstateras det att den svenska konjunkturen har vänt uppåt efter den djupa finanskris som världen och Sverige gått igenom.

Sysselsättningen ökar och arbetslösheten minskar, vilket är mycket positivt. Motionärerna hänvisar till KI som bedömer att sysselsättningen kommer att öka med ca 160 000 personer 2011–2012 och att sysselsättningsgraden kommer att vara 76,3 % år 2012, vilket är den högsta nivån på 20 år. Motionärerna anser dock att utvecklingen på arbetsmarknaden hotas av

arbetskraftsbrist och dålig matchning. Särskilt inom byggbranschen hålls produktionen tillbaka på grund av att man inte kunnat hitta personal med eftersökt kompetens. Ett annat stort problem är enligt motionärerna att arbetslösheten fortsätter att stiga hos vissa grupper som står mycket långt ifrån arbetsmarknaden.

Även om svensk ekonomi utvecklas starkt framöver finns det betydande risker både i Sverige och i vår omvärld. Framför allt behövs fortsatt vaksamhet över utvecklingen på bostadsmarknaden, anser motionärerna.

Sverigedemokraternas motion

Sverigedemokraterna anser i motion Fi11 att utgångsläget i svensk ekonomi är gott. Men trots goda förutsättningar finns det anledning att vara vaksam på den fortsatta ekonomiska utvecklingen, inte minst vad gäller risken för en överhettad svensk bostadsmarknad samt risken att skuld krisen i Europa får negativa effekter på stabiliteten inom finanssektorn.

Motionärerna anser också att regeringens prognoser över utvecklingen på arbetsmarknaden är väl optimistiska. Motionärerna hänvisar till att både OECD och KI tidigare gett uttryck för att arbetslösheten kommer att kvarstå på höga nivåer, trots en expansiv svensk finans- och penningpolitik.

Och även om regeringens prognos infrias kommer sysselsättningsgraden att vara låg och jämviktsarbetslösheten hög jämfört med de nivåer som gällde på 1980-talet. Den sedan 1990-talets början varaktigt höga arbetslösheten och låga tillgången på jobb i kombination med ett stort inflöde av underkvalificerad arbetskraft och dålig matchningspolitik har enligt motionärerna lett till en konstant hög jämviktsarbetslöshet.

Därtill tillkommer den stora osäkerheten kring den globala ekonomin med en påtaglig risk för en vikande utveckling.

Vänsterpartiets motion

I Vänsterpartiets motion Fi10 framhåller att som ett exportberoende land påverkades den svenska ekonomin starkt när världshandeln föll dramatiskt i samband med finanskrisen. På motsvarande sätt går nu den svenska ekonomin bra när världsekonomin tar fart. Trots den höga tillväxten under 2010 har BNP bara återhämtat sig till samma nivå som för cirka två år sedan. Utvecklingen på arbetsmarknaden följer ungefär samma mönster.

Även om regeringens optimistiska prognoser fram till 2015 slår in kommer såväl arbetslösheten som sysselsättningsgraden att vara långt ifrån de nivåer som var aktuella före den ekonomiska krisen i början av 1990-talet.

Trots att antalet sysselsatta beräknas öka starkt under 2011 biter sig arbetslösheten kvar på mycket höga nivåer. Antalet långtidsarbetslösa har ökat kraftigt. Den svenska ungdomsarbetslösheten ligger klart över genomsnittet i EU. Skillnaderna i arbetslöshet mellan olika utbildningsnivåer har

ökat under de senaste åren och likaså de könsmässiga skillnaderna i sysselsättning. Samtidigt som arbetslösheten är fortsatt hög har många företag brist på arbetskraft.

Motionärerna anser att regeringens prognoser för den svenska ekonomin 2011–2015 mot bakgrund av eurokrisen, osäkerheten beträffande finanspolitiken i USA och utvecklingen i Nordafrika och Mellanöstern m.m. kan synas väl optimistiska.

1.3 Kompletterande information om den ekonomiska utvecklingen

IMF:s World Economic Outlook från april 2011

Enligt IMF väntas världsekonomin växa med 4,5 % både i år och nästa år. (World Economic Outlook, april 2011). De huvudsakliga nedåtriskerna i prognosen är enligt IMF:s bedömning i) ett högre oljepris än väntat, ii) finansiella och finanspolitiska sårbarheter särskilt i euroområdet samt iii) risken för överhettning i tillväxtekonomierna. Enligt IMF:s Regional Economic Outlook från maj 2011 förväntas BNP-tillväxten i Sverige uppgå till 3,8 respektive 3,5 % år 2011 och 2012, medan tillväxttakten för Europa som helhet stannar på 2,4 respektive 2,6 % samma år. Hållbara offentliga skulder är enligt IMF centralt för att lösa de finansiella spänningarna i euroområdet och därigenom bryta den negativa spiralen mellan instabila statsfinanser och instabila finansmarknader. Inflationsrisken utgör ytterligare en utmaning. I många tillväxtländer i Europa ligger inflationen över målnivån. För att slutligen komma ur den europeiska krisen krävs att produktivitetstillväxten återhämtas i de drabbade länderna, skriver IMF.

IMF:s artikel IV-konsultation

IMF har avslutat sin årliga översyn av det ekonomiska läget i Sverige. I ett uttalande från den 1 juni ger IMF sin syn på den svenska ekonomin och den finansiella sektorn. En fullständig rapport kommer att presenteras på IMF:s och Riksbankens webbplatser efter IMF:s styrelsebehandling. Enligt uttalandet har Sveriges återhämtning från den ekonomiska krisen varit unikt framgångsrik jämfört med andra EU-länders återhämtning. Den ekonomiska tillväxten i Sverige väntas de kommande två åren blir något lägre än 2010, men om riskerna i euroområdets periferi skulle sprida sig till kärnan kan tillväxten i euroområdet påverkas allvarligt. Och även om så inte blir fallet förefaller svenska hus vara övervärderade, och kännbara prisfall är troliga enligt IMF. Externa risker talar för att hålla ordentliga buffertar i förhållande till de finansiella ramverken. Man bör fortsätta att strama åt penningpolitiken enligt räntebanan. IMF understryker också sårbarheten i det finansiella systemet genom att banksektorn är så stor relativt BNP samt så koncentrerad och kortsiktigt finansierad.

OECD:s Economic Outlook från maj 2011

OECD prognostiserar att världsekonomin växer med 4,2 % i år och med 4,6 % 2012 (OECD Economic Outlook, 25 maj 2011). OECD-ländernas BNP väntas öka med 2,3 % i år och med 2,8 % 2012. Enligt OECD håller återhämtningen på att bli självbärande på så sätt att handel och investeringar successivt ersätter finans- och penningpolitiska stimulanser som de främsta drivkrafterna för tillväxt. Det finns dock nedåtrisker, bl.a. fortsatta ökningarna i olje- och varupriser som kan spilla över i kärninflation, den fortfarande olösta finanspolitiska situationen i USA och Japan, en snabbare dämpning än förutsett i Kina samt återigen svaga husmarknader i många OECD-länder. Den finansiella sårbarheten kvarstår enligt OECD också i euroområdet. Den största utmaningen fortsätter att vara hanteringen av den utbredda arbetslösheten i OECD-länderna. Det är också alltmer brådskande med framsteg i konsolideringen av ländernas offentliga finanser. Statsskulden väntas stiga till strax över 100 % av BNP 2011 för OECD-länderna i genomsnitt. Detta är ungefär 30 procentenheter högre än före krisen. OECD:s tillväxtprognos för Sverige är 4,5 % i år och 3,1 % nästa år. I Sverige (liksom i Kanada och Frankrike), där huspriserna har stigit kraftigt till följd av låga räntor och där relationen mellan huspriser och hyresnivåer är förhöjda i förhållande till historiska värden, finns en viss risk för marknadskorrektion, enligt OECD.

Regeringens prognos jämfört med KI:s och Riksbankens

I tabell 1.4 jämförs regeringens prognos över svensk ekonomi med bedömningar från KI (Konjunkturläget mars 2011) och Riksbanken (Penningpolitisk uppföljning, april 2011). KI:s prognos är publicerad cirka två veckor före regeringens och Riksbankens cirka en vecka efter. Regeringens BNP-prognos för 2011 är i nivå med Riksbankens, medan KI:s prognos är något svagare. För 2012 förutser både KI och Riksbanken en svagare tillväxt än regeringen. Det gäller i synnerhet Riksbanken vars BNP-prognos är ca 1,5 procentenheter svagare än regeringens 2012. De svagare tillväxtprognoserna 2012 hos KI och Riksbanken förklaras främst av svagare konsumtionstillväxt jämfört med regeringens bedömning. KI har också ett lägre bidrag från utrikeshandeln jämfört med regeringen. Regeringens inflationsprognos är lägre än KI:s och Riksbankens prognoser både 2011 och 2012. Bedömningen av arbetslösheten 2011 och 2012 är i stort sett densamma hos både KI och Riksbanken som hos regeringen. För 2013 ligger Riksbankens arbetslöshetsprognos ca 0,5 procentenheter högre än regeringens prognos. Bedömningarna av det offentligfinansiella sparandet är lägre hos både KI och Riksbanken jämfört med regeringen, vilket bl.a. förklaras av att de bedömer att ytterligare ofinansierade finanspolitiska åtgärder kommer att genomföras de närmaste åren än vad som redan är beslutat. (Konjunkturinstitutet förutspår finanspolitiska åtgärder på sammantaget 5

miljarder kronor 2011 och ytterligare 25 miljarder kronor 2012. Riksbanken förutspår finanspolitiska reformer på sammanlagt 1,5 % av BNP 2012 och 2013.)

Tabell 1.4 Prognosjämförelse

	2011	2012	2013	2014	2015
BNP					
Regeringen	4,6	3,8	3,6	2,8	2,7
Konjunkturinstitutet	4,2	3,1			
Riksbanken	4,6	2,3	2,5		
Inflation					
Regeringen	2,5	2,0	2,8	2,7	2,4
Konjunkturinstitutet	3,2	2,2			
Riksbanken	3,2	2,8	2,7		
Arbetslöshet					
Regeringen	7,3	6,6	5,8	5,2	4,9
Konjunkturinstitutet ¹	7,3	6,9			
Riksbanken	7,3	6,7	6,4		
Offentligt finansiellt sparande					
Regeringen	0,3	1,8	2,8	3,6	4,4
Konjunkturinstitutet	0,1	0,4			
Riksbanken	1,0	1,4	1,5		

¹ Konjunkturinstitutets arbetslöshetssiffror avser ålderskategorin 16–64 år, medan regeringens och Riksbankens siffror avser 16–74 år.

Källor: 2010 års ekonomiska vårproposition, Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Enligt KI kommer perioden 2010–2012 att uppvisa en historiskt stark konsumtionsutveckling. Den förklaras både av en högre sparkvot än normalt i utgången av 2010 och av en stark tillväxt i de reala disponibla inkomsterna 2011–2012. Arbetslösheten fortsätter att minska i snabb takt under första halvåret 2011. En lägre tillväxt i produktion och sysselsättning innebär dock att arbetslösheten därefter minskar i långsammare takt. Arbetskraften bedöms fortsätta att öka 2011–2012 tack vare förbättrade utsikter på arbetsmarknaden, en ökad befolkning i arbetsför ålder och som ett resultat av regeringens reformer. Sysselsättningen ökar sammantaget med ca 160 000 personer under prognosperioden och sysselsättningsgraden går mot den högsta nivån på 20 år, enligt KI:s bedömning. Inflationstrycket är måttligt under prognosperioden. Dock har prisförväntningar hos både hushåll och företag stigit relativt kraftigt på senare tid, vilket talar för ett stigande underliggande inflationstryck. Sammantaget har resursutnyttjandet på arbetsmarknaden stigit, men det svaga utgångsläget medför att det fortfarande finns lediga resurser. Konjunkturinstitutet bedömer att dagens bristtal inte är uppe i nivåer som märkbart hämmar utvecklingen av sysselsättningen i ekonomin som helhet, även om några branscher kan uppleva vissa problem med att snabbt hitta rätt. Stigande bristtal trots förhållandevis hög arbetslöshet kan bero på obalanser på arbetsmarknaden, dvs. att de arbetssökande och de lediga jobben inte matchar varandra. De branschvisa

och regionala obalanserna verkar emellertid inte ha förvärrats av den ekonomiska krisen. Konjunkturinstitutet bedömer att de reformer som genomförts har bidragit till att sänka arbetslöshetens jämviktsnivå och att den nu bedöms vara drygt 6 %.

Enligt Riksbanken väntas den svenska BNP-tillväxten uppgå till 4,6 % i år för att därefter sjunka mot en historiskt sett genomsnittlig nivå. Även om tillväxten i konsumtionen avtar framöver väntas en stark utveckling även i fortsättningen och hushållen förväntas dra ned ytterligare på sitt sparande. Läget på arbetsmarknaden förbättras stadigt, vilket leder till ökade inkomster för hushållen, även om höjda räntor delvis har en motverkande effekt. Indikatorer tyder på en stark sysselsättningsutveckling även i fortsättningen då efterfrågan på arbetskraft stiger i de flesta branscher. Också utbudet av arbetskraft har utvecklats starkt, delvis som en följd av de reformer som genomförts. Arbetslösheten fortsätter att minska och bedöms uppgå till knappt 6,5 % i slutet av 2013. Enligt Riksbankens samlade bedömning är resursutnyttjandet i ekonomin fortfarande något lägre än normalt, men väntas stiga och inom de närmaste åren vara normalt eller något över normalt. I takt med att resursutnyttjandet stiger och lönerna ökar allt snabbare tilltar inflationstrycket i ekonomin. En viktig förutsättning för att prognosen för reporäntan inte justeras upp är att den i dag höga KPI-inflationen inte mer påtagligt sätter avtryck i olika aktörers långsiktiga inflationsförväntningar och i lönebildningen.

Konjunkturinstitutets lönebildningsrapport 2011

I *Lönebildningsrapporten 2011* från den 18 maj skriver KI att det är fullt möjligt att uppnå en arbetslöshet på 5 %, i närheten av 1980-talets låga arbetslöshet. Det förutsätter dock att trycket för löne- och prisökningar förblir måttligt så länge arbetslösheten är över 5 %. En varaktigt lägre arbetslöshet på 5 % förutsätter att lönerna inte ökar mer än 3,1 % per år under 2012–2014. När den lägre jämviktsarbetslösheten har uppnåtts kan lönerna öka med 3,7 % per år 2015–2020. Osäkerheten i dessa beräkningar är stor, skriver KI, vars analys antyder att löneutvecklingen initialt bromsas upp något på grund av jobbskatteavdraget. Lönen efter skatt ökar trots detta, på grund av det lägre skatteuttaget.

Riksbankens utredning om risker på den svenska bostadsmarknaden

Riksbanken publicerade en utredning om risker på den svenska bostadsmarknaden den 5 april. Utredningens sammanfattning har skrivits av avdelningschefer på Riksbanken och utgör inte ett officiellt ställningstagande från Riksbanken. I utredningen ställs bl.a. frågan om den svenska bostadsmarknaden är övervärderad. Utredningen finner att de höga svenska bostadspriserna i stor utsträckning kan förklaras av det man brukar kalla fundamentala faktorer, dvs. att det finns naturliga ekonomiska förklaringar till den prisstegring som skett. Det handlar exempelvis om att hushållens inkomstutveckling varit god, att realräntan sjunkit och att utbudet av bostä-

der inte ökat speciellt mycket. Det kan samtidigt finnas skäl att fråga sig om de fundamentala faktorer som förklarar utvecklingen på bostadsmarknaden i sin tur befinner sig på rimliga nivåer. Det gäller särskilt det låga bostadsbyggandet den senaste femtonårsperioden och den ovanligt låga reallräntan. En annan relaterad observation är att bostadspriserna, även om de till stor del kan förklaras av fundamentala faktorer, ligger över sin långsiktiga trend. Att det finns naturliga förklaringar till de höga svenska bostadspriserna innebär alltså inte nödvändigtvis att de kommer att utvecklas lugnt framöver. Om någon fundamental faktor skulle förändras relativt snabbt, skulle effekterna på ekonomin mycket väl kunna vara beroende av hur hög skuldsättningen är hos hushållen. Oavsett om bostadspriserna är fundamentalt motiverade eller inte skulle riskerna därför kunna vara större om hushållen har en hög skuldsättning. Den svenska makroekonomin skulle vid ett fall i huspriserna påverkas huvudsakligen via effekter på hushållens konsumtion och förmodligen också delvis genom stabilitetskanalen – där den senare effekten främst torde handla om ökade problem vid bankernas finansiering av svenska bolån.

Riksbankens stabilitetsrapport

Enligt Riksbankens stabilitetsrapport som kom den 31 maj fortsätter de svenska bankernas intjänning att förbättras och kreditförlusterna minskar. Riksbanken bedömer att de svenska bankerna är finansiellt starka, och prognosen över deras kreditförluster för de närmaste tre åren har reviderats ned. I delar av omvärlden har den ekonomiska återhämtningen dock gått långsammare än i Sverige och på flera håll präglas de finansiella marknaderna fortfarande av stor osäkerhet. Denna osäkerhet är framför allt förknippad med de statsfinansiella problemen i Europa. Eftersom de svenska bankerna till stor del finansierar sig genom marknadsupplåning i utländsk valuta är de känsliga för störningar på de finansiella marknaderna. Men bankerna har för närvarande god tillgång till finansiering. Riksbankens stresstester visar att bankerna har god förmåga att hantera ökade kreditförluster, men att de tar större likviditetsrisker än många andra europeiska banker. Riksbanken rekommenderar därför de svenska bankerna att de även fortsättningsvis bibehåller eller ökar sina kapitalrelationer och minskar sina likviditets- och finansieringsrisker. På så sätt har bankerna bättre motståndskraft om den realekonomiska utvecklingen skulle försämrats eller om turbulensen på de finansiella marknaderna skulle öka. Bankerna bör också förbättra sin offentliga likviditetsrapportering.

Aktuella siffror över läget i ekonomin

Nedan redovisas ett urval av ekonomisk statistik som publicerats efter det att regeringen lade fram vårpropositionen i mitten av april.

Enligt *nationalräkenskaperna* dämpades ökningstakten i ekonomin något det första kvartalet 2011, men ligger fortfarande på en hög nivå. BNP-utvecklingen jämfört med det första kvartalet 2010 blev 6,4 %. Säsongren-

sat och jämfört med det fjärde kvartalet blev ökningen 0,8 %. De kraftigaste bidragen till BNP-utvecklingen kom från export, lagerinvesteringar och fasta bruttoinvesteringar, och det är ungefär samma bild som för det fjärde kvartalet 2010. Lagerinvesteringarna ökade väsentligt mer än normalt.

Hushållskonsumtionen ökade med 2,1 % jämfört med det första kvartalet 2010, vilket är en lägre ökningstakt än för fjolåret. Bidraget till BNP-tillväxten från hushållens konsumtion var 1,0 %.

Exporten ökade med knappt 15 % och importen med 13 %. Exportnettot gav ett positivt bidrag med 1,5 procentenheter till BNP-tillväxten. Produktionen inom näringslivet ökade med 9,2 %. De varuproducerande branscherna ökade med 14 %. Kemisk industri och motorfordonsindustrin gav de starkaste bidragen till utvecklingen. Tjänstbranscherna ökade med 6,4 %, där det största bidraget kom från parti- och detaljhandeln. Offentliga myndigheters produktion ökade med 0,1 %.

Antalet sysselsatta i hela ekonomin ökade med 2,8 % och antalet arbetade timmar ökade med 2,1 %. Därmed minskade medelarbetstiden. I näringslivet ökade antalet arbetade timmar med 3,0 % medan antalet arbetade timmar minskade med 0,1 % inom offentliga myndigheter. Arbetsproduktiviteten i näringslivet ökade med 6,0 %.

Hushållens disponibla inkomster ökade med 4,3 % i löpande priser jämfört med första kvartalet 2010. Rensat för inflation ökade de disponibla inkomsterna med 2,8 %. Hushållens finansiella sparande minskade med 0,5 miljarder kronor och uppgick till 26 miljarder kronor i löpande priser. Sparkvoten, exklusive sparandet i premie- och tjänstepensioner, uppgick till 2,8 %.

Den totala produktionsnivån har nu precis passerat den nivå som gällde före krisen. I samband med publiceringen av första kvartalet reviderade SCB upp siffran för BNP-tillväxten 2010 från 5,5 till 5,7 %. (Källa: SCB, publicerad den 27 maj 2011.)

Försäljningsvolymen i detaljhandeln ökade med 5,2 % i april jämfört med april förra året. Dagligvaruhandeln ökade med 4,6 % och sällanköpsvaruhandeln med 5,8 %. Ökningen i försäljningsvolymen mellan mars och april var 1,6 %. (Källa: HUI/SCB, publicerad den 30 maj 2011.)

Industrins kapacitetsutnyttjande första kvartalet 2011 steg med 0,4 procentenheter till 89 % i säsongrensade tal jämfört med fjärde kvartalet 2010. Jämfört med första kvartalet 2010 har kapacitetsutnyttjandet ökat med 4,5 procentenheter. (Källa: SCB, publicerad den 13 maj 2011.)

Industriföretagens investeringsplaner från maj tyder på en volymökning med 11 % 2011 jämfört med 2010. Stora ökningar väntas inom metallvaruindustrin samt stål- och metallverksindustrin. (Källa: SCB, publicerad den 25 maj 2011.)

Enligt Konjunkturbarometern för företagen backade konfidensindikatorn för näringslivet som helhet något i maj och det var tredje månaden i rad som indikatorn minskade. Indikatorn ligger fortfarande över det historiska

genomsnittet. I tillverkningsindustrin har ordertillväxten varit fortsatt god, produktionsvolymen har höjts betydligt och antalet anställda har fortsatt att öka. Företagen är fortfarande optimistiska inför de närmaste månaderna. Drygt hälften av byggföretagen uppger bristen på arbetskraft som det främsta hindret för verksamheten. Byggföretagen räknar ändå med fortsatt god tillväxt de närmaste månaderna. Försäljningen inom detaljhandeln har fortsatt att öka, men den har inte utvecklats så starkt som företagen räknat med. Konfidensindikatorn för den privata tjänstesektorn föll tre enheter i maj, men den ligger fortfarande klart över genomsnittet. Sysselsättningen har stigit ytterligare och branschen räknar med fortsatta nyrekryteringar framöver. (Källa: Konjunkturinstitutet, publicerad den 26 maj 2011.)

Enligt *Konjunkturbarometern för hushållen* är hushållens optimism fortsatt stark i maj. Hushållens konfidensindikator (CCI) som mäter synen på den egna och den svenska ekonomin ökade något till 17,9. Det är drygt tio enheter lägre än toppnoteringen i september 2010 men fortfarande klart över det historiska genomsnittet. Hushållens förväntningar på inflationen på tolv månaders sikt är 3,1 %, vilket är något lägre än i april. Löneökningarna förväntas bli 3,1 % de närmaste tolv månaderna. (Källa: Konjunkturinstitutet, publicerad den 26 maj 2011.)

Enligt *arbetskraftsundersökningen* var i april 4 601 000 personer i åldern 15–74 år sysselsatta, vilket är en ökning med 120 000 personer jämfört med april 2010. Det var nästan uteslutande inom den privata sektorn som sysselsättningen ökade. Arbetslösheten var 7,9 % eller 7,4 % säsongrensat. Sysselsättningsgraden, dvs. andelen av befolkningen som är sysselsatt, var 65,7 % säsongrensat. Sysselsättningen ökade mest bland kvinnor. Antalet arbetslösa uppgick i april till 396 000, vilket är 76 000 personer färre än i april 2010. Bland ungdomarna, 15–24 år, var 158 000 personer arbetslösa i april 2011, och av dessa var mer än hälften heltidsstuderande. Detta är 36 000 färre än i april förra året. Det relativa arbetslöshetstalet bland ungdomarna uppgick till 25,4 %. I april 2011 var 121 000 personer mellan 15–74 år långtidsarbetslösa, vilket är 32 000 personer färre än i april 2010. (Källa: SCB, publicerad den 25 maj 2011.)

Enligt *Arbetsförmedlingens månadsstatistik* anmälde totalt 62 000 nya lediga platser i april, vilket var 12 000 fler än under motsvarande månad 2010. Nästan vart tredje jobb som anmälde fanns i Stockholms län. Flest jobb fanns inom finans- och uppdragsverksamhet. Något färre har fått arbete. 52 000 personer fick någon form av arbete i april, vilket är ca 1 000 personer färre än i april 2010. (Källa: Arbetsförmedlingen, publicerad den 13 maj 2011.)

Löneutvecklingen i ekonomin som helhet var 2,0 % i mars enligt konjunkturlönestatistiken. I såväl näringslivet som i den kommunala sektorn ökade lönerna med 2,1 % medan löneutvecklingen i staten var 0,2 %. (Källa: Medlingsinstitutet, publicerad den 31 maj 2011.)

Inflationstakten, dvs. förändringen under de senaste tolv månaderna, var 3,3 % i april, vilket är en uppgång från mars då den var 2,9 %. Från mars till april steg konsumentpriserna med i genomsnitt 0,4 %. (Källa: SCB, publicerad den 12 maj 2011.)

Enligt finansmarknadsstatistiken hade *hushållens lån* i monetära finansinstitut (MFI) i april en årlig tillväxttakt på 7,2 %. Det är en liten minskning jämfört med mars då tillväxttakten var 7,3 %. Man får gå tillbaka till 1998 för att hitta en tillväxttakt för hushållens upplåning som är lägre än 7,2 %. I april 2010 var tillväxttakten 9,2 %. Hushållens lån hos MFI uppgick i april till 2 557 miljarder kronor. Av detta svarar bostadslån för 2 047 miljarder. (Källa: SCB:s finansmarknadsstatistik, publicerad den 26 maj 2011.)

Reporäntan höjdes med 0,25 procentenheter till 1,75 % vid Riksbankens penningpolitiska möte i april. (Källa: Riksbanken, publicerad den 20 april 2011.)

1.4 Finansutskottets bedömning

Den svenska ekonomin har fortsatt att växa starkt. BNP ökade med hela 6,4 % det första kvartalet, vilket betyder att svensk ekonomi just nu tillhör de snabbast växande i Europa. Den höga tillväxttakten är delvis en rekyl på den kraftiga nedgången under krisen. Den globala återhämtningen fortsätter, även om utvecklingen ser mycket olika ut för olika länder och regioner. Det är framför allt tillväxtländerna i Asien och Latinamerika som driver utvecklingen, men även i USA och Europa ökar den ekonomiska aktiviteten. Som OECD skriver i sin prognos från maj håller återhämtningen på att bli självbärande i betydelsen att handel och investeringar successivt ersätter finanspolitiska stimulanser som de främsta drivkrafterna för tillväxt.

Regeringen uppger i vårpropositionen att osäkerheten om den framtida konjunkturutvecklingen är stor, även om riskbilden förskjutits i positiv riktning. En osäkerhetsfaktor som regeringen lyfter fram är risken för förnyad oro på de globala finansmarknaderna till följd av de stora statsfinansiella underskotten i många länder. Denna riskfaktor framhålls även av många andra bedömare som exempelvis OECD och IMF. OECD uppger att statskulden i genomsnitt för OECD-länderna väntas stiga till strax över 100 % av BNP under 2011. Detta är hela 30 procentenheter högre än före krisen. En så hög skuldsättning innebär naturligtvis ett sämre utgångsläge inför nästa lågkonjunktur. Enligt OECD är det också alltmer brådskande att komma i gång med konsolideringen av många länders offentliga finanser. Under våren har marknadsräntorna i Grekland, Irland och Portugal stigit kraftigt. I Grekland fortsätter statsskulden att öka. Samtidigt är det osäkert om det särskilt i Greklands fall är politiskt och administrativt möjligt att genomföra de åtgärder man kommit överens om med EU och IMF.

Utskottet noterar vidare att Riksbanken i den senaste stabilitetsrapporten bedömer att de svenska bankerna är finansiellt starka, men eftersom de till stor del finansierar sig genom marknadsupplåning i utländsk valuta är de känsliga för störningar på de finansiella marknaderna. Den största risken på kort sikt är enligt Riksbanken att oron på de finansiella marknaderna kan öka om situationen i de statsfinansiellt svaga länderna i Europa försämras. Utskottet menar att detta är den för närvarande sannolikt viktigaste riskfaktorn för den svenska ekonomins återhämtning och tillväxt.

Utskottet vill betona att Sverige är en liten och omvärldsberoende ekonomi. För närvarande ser förutsättningarna för en fortsatt god tillväxt i den svenska ekonomin mycket bra ut. Men erfarenheten från finanskrisen visar hur snabbt och hur kraftigt den reala ekonomin i ett exportberoende land som Sverige kan förändras till följd av oroliga finansmarknader.

Utskottet noterar att i samband med publiceringen av BNP-tillväxten för det första kvartalet reviderade SCB också upp tillväxtsiffran för 2010 från 5,5 % till 5,7 %. Det är alltså en oerhört stark återhämtning av ekonomin som skett. Samtidigt ska uppgången det senaste kvartalet och under föregående år ses mot bakgrund av det stora fallet i ekonomin 2008–2009. Den totala produktionsnivån har nu precis passerat den nivå som gällde före krisen. Lagerinvesteringarna gav störst bidrag till BNP-tillväxten det första kvartalet. Också de fasta investeringarna och utrikeshandeln bidrog starkt till tillväxten. Samtidigt ökade hushållens konsumtion med relativt måttliga 2,1 % under det första kvartalet.

En stark utveckling av hushållens konsumtion är en väsentlig komponent i vårpropositionens tillväxtprognos. Regeringen förutser en konsumtionstillväxt på ca 4 % både i år och nästa år, som en följd av ökad disponibel inkomst, allt ljusare arbetsmarknadsutsikter samt minskat sparande. Också andra bedömare som KI och Riksbanken förutser en stark konsumtionstillväxt framöver, om än inte lika stark. En faktor som kan verka dämpande på konsumtionen är de höjda räntorna. Som Riksbanken noterar har de korta boräntorna stigit mer än vad som är motiverat med hänsyn till Riksbankens räntehöjningar. Samtidigt kan utskottet konstatera att hushållens optimism enligt Konjunkturbarometern från maj fortfarande ligger på en hög nivå. Som regeringen redovisar i ett alternativscenari skulle en realisering av de optimistiska förväntningar som finns hos både hushåll och företag kunna leda till en än starkare återhämtning än vad som förutses i huvudscenariot. Och om konsumtionen ökade relativt måttligt under första kvartalet, så var å andra sidan aprilsiffran för försäljningen i detaljhandeln oväntat stark, drygt 5 % jämfört med april föregående år.

Vidare kan utskottet konstatera att, parallellt med den goda tillväxten i ekonomin, fortsätter arbetsmarknaden att utvecklas starkt. Av SCB:s arbetskraftsundersökning för april framgår det att antalet sysselsatta nu är fler än före krisen. Likt de senaste månaderna är trenden för antalet sysselsatta fortfarande stark för både män och kvinnor. Också utbudet av arbetskraft fortsätter att öka snabbt samtidigt som arbetslösheten minskar. Antalet

arbetslösa uppgick till 373 000 personer i april, vilket motsvarar ett relativt arbetslöshetstal på 7,4 %. Mer framåtblickande indikatorer pekar vidare på att sysselsättningen kommer att fortsätta att utvecklas positivt framöver. Antalet nyanmälda lediga platser fortsätter att öka enligt Arbetsförmedlingens månadsstatistik för april, och i Konjunkturbarometern redovisar företagen positiva anställningsplaner. Enligt sistnämnda undersökning finns dock vissa tecken på rekryteringsproblem i vissa branscher. Exempelvis uppger drygt hälften av byggföretagen att bristen på arbetskraft utgör det främsta hindret för verksamheten. Men trots detta räknar byggföretagen med fortsatt god tillväxt. (Frågan om matchningen på arbetsmarknaden som motionärerna lyfter fram tar utskottet upp närmare i ställningstagandet till riktlinjerna i avsnitt 2.9.)

Riksbanken höjde som väntat reporäntan med 0,25 procentenheter till 1,75 % vid det penningpolitiska mötet den 20 april. Prognosen för räntebanan lämnades oförändrad jämfört med tidigare. Riksbanken framhöll att en viktig förutsättning för att inte räntebanan ska justeras upp framöver är att den i dag höga KPI-inflationen inte sätter mer påtagligt avtryck i olika aktörers långsiktiga inflationsförväntningar och i lönebildningen. Riksbanken och även KI förutser en något högre inflation både i år och nästa år jämfört med regeringen (Se tabell 1.4). I det senaste månadsutfallet för april låg inflationen på 3,3 %, att jämföras med 2,9 % i mars (mätt enligt KPI). Utskottet har noterat att Riksbanken reviderade upp sin inflationsprognos kraftigt i april jämfört med den bedömning man gjorde i februari. Upprevideringen förklarar Riksbanken bl.a. med att uppdaterade vikter har ökat betydelsen för den rörliga räntan i KPI. Enligt den senaste konjunkturlönestatistiken för mars ökade lönerna med 2 % i ekonomin som helhet. I takt med att arbetsmarknadsläget förbättras bedöms lönerna öka i snabbare takt de närmaste åren enligt regeringens prognos. När nya avtal ska förhandlas fram kring årsskiftet 2011/12 är det ett betydligt starkare konjunkturläge än vad som var fallet när nuvarande avtal tecknades. Både centrala avtal och löneökningar utöver avtal bedöms därför bli högre i nästa avtalsrunda. Regeringen bedömer dock att lönerna ökar i en relativt måttlig takt även under de närmaste åren. Som KI framhåller i Lönebildningsrapporten för 2011 läggs grunden för en fortsatt nedgång av arbetslösheten om parterna inom industrin åstadkommer ett samhällsekonomiskt gynnsamt förhandlingsresultat som sätter märket för övriga förhandlingssektorer.

Slutligen vill utskottet säga något om de risker som finns kopplade till hushållens skuldsättning, som regeringen också berör i vårpropositionen. I ett alternativscenari i vårpropositionen ökar både bostadspriser och hushållens skuldsättning ohållbart mycket i relation till den disponibla inkomsten. Detta sätter i gång en spiral med stigande räntor, dämpad konsumtion och fallande bostadspriser som i sin tur ytterligare dämpar konsumtionen. Utskottet höll den 1 mars 2011 en offentlig utfrågning om den svenska kreditutvecklingen och ansvariga myndigheters åtgärder. (Stenografiska uppteckningar från utfrågningen finns i bet. FiU24.) Vid utfrågningen framhöll

riksbankschef Stefan Ingves riskerna med att vi både har en hushållssektor som ökar sin skuldsättning och ett finansiellt system som ökar sin marknadsupplåning. En större del av marknadsupplåningen än tidigare sker i utländsk valuta. Detta innebar sammantaget enligt riksbankschefen att det över en längre tidsperiod finns en ökad risk i systemet och därmed ökad känslighet för störningar. Enligt den senaste finansmarknadsstatistiken för april ökade hushållens lån med 7,2 %. Det kan jämföras med ett år tillbaka då ökningstakten låg på 9,2 %. Utskottet kan således konstatera att en dämpning har skett, men fortfarande ökar skuldsättningen mer än inkomsterna. Om detta skulle fortsätta under en längre tid, finns en risk för att obalanser byggs upp i den svenska ekonomin. I Riksbankens utredning om risker på den svenska bostadsmarknaden konstateras visserligen att de höga svenska bostadspriserna i stor utsträckning kan förklaras av fundamentala faktorer som inkomstutveckling, realränta och bostadsutbud. Men det innebär inte nödvändigtvis att bostadspriserna kommer att utvecklas lugnt framöver, enligt utredningen. Om någon fundamental faktor skulle förändras relativt snabbt, skulle effekterna på ekonomin kunna påverkas av hur hög skuldsättningen är hos hushållen. Utskottet noterar också att såväl OECD som IMF nyligen pekat på risken för en nedgång i de svenska huspriserna.

2 Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.

Den starka uppgången i ekonomin innebär att de offentliga finanserna har återhämtat sig snabbare än väntat. Även nästa lågkonjunktur ska kunna mötas utifrån ett överskott i de offentliga finanserna. Reformambitionerna betingas av att det uppstår ett varaktigt reformutrymme. Sverige ska, om det krävs för en trygg tillväxt, kunna gå före andra länder när det gäller att säkra ett robust finansiellt system.

Trots att reformer genomförts som stärkt arbetslinjen kvarstår höga tröskeeffekter för många av dem som står utanför arbetsmarknaden. Framtida reformer bör därför inriktas på ytterligare åtgärder för att få fler i arbete och stärka Sveriges långsiktiga tillväxtförutsättningar. Invandrare utgör en stor resurs för Sveriges ekonomi och för mångfalden i vårt samhälle.

Välfärden tryggas genom fortsatta förstärkningar av arbetslinjen. En ökad mångfald förbättrar kvaliteten och effektiviteten i de kommunala verksamheterna. Effekterna av den ekonomiska krisen på kommunsektorn bedöms bli kortvarigare och mindre omfattande jämfört med tidigare beräkningar.

Ytterligare förbättringar i utbildningssystemet bör göras. Det är angeläget att även i fortsättningen stärka lärarnas kvalitet och höja statusen på läraryrket.

Det är viktigt att Sverige även i fortsättningen skapar förutsättningar för ett starkt svenskt ledarskap i de pågående internationella klimatförhandlingarna.

Jämför reservationerna 1 (S), 2 (MP), 3 (SD) och 4 (V).

I detta kapitel behandlas riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Regeringens och oppositionens förslag till riktlinjer behandlas tematiskt under rubrikerna 2.1 Offentliga finanser, 2.2 Finansiell stabilitet, 2.3 Arbetsmarknad och tillväxt, 2.4 Välfärden och kommunernas ekonomi, 2.5 Migrationspolitiken samt 2.6 Klimat, energi och infrastruktur. I avsnitt 2.7 redovisas yttranden från andra utskott, i 2.8 kompletterande information och slutligen i 2.9 finansutskottets ställningstagande till riktlinjerna. De förslag som behandlas är propositionens punkt 1 och följdmotionerna Fi9 (S), Fi12 (MP), Fi11(SD) samt Fi10 (V). Därutöver behandlas två motioner från allmänna motionstiden: A342 (S) och A386 (V).

2.1 Offentliga finanser

2.1.1 Propositionen

Finansiellt sparande

Den starka återhämtningen i ekonomin innebär en snabbare förbättring av de offentliga finanserna än vad som förutsågs i budgetpropositionen för 2011. Det finansiella sparandet för 2011–2014 har reviderats upp med ca 0,7 % av BNP per år jämfört med prognosen i budgetpropositionen för 2011. Regeringen räknar med ett överskott i de offentliga finanserna redan 2011, ett överskott som successivt stiger till 4,4 % av BNP 2015 (se tabell 2.1). Förstärkningen av det finansiella sparandet sker huvudsakligen genom att utgifterna minskar som andel av BNP, eftersom inkomsterna som andel av BNP i stort sett är oförändrade fr.o.m. 2012.

Tabell 2.1 Offentliga finanser

Miljarder kronor och procent av BNP

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Inkomster	1 675	1 731	1 821	1 912	1 999	2 089
<i>Procent av BNP</i>	<i>50,7</i>	<i>50,1</i>	<i>50,3</i>	<i>50,2</i>	<i>50,2</i>	<i>50,3</i>
Utgifter	1 686	1 721	1 756	1 806	1 856	1 906
<i>Procent av BNP</i>	<i>51,1</i>	<i>49,8</i>	<i>48,5</i>	<i>47,4</i>	<i>46,6</i>	<i>45,9</i>
Finansiellt sparande	-11	10	65	106	146	182
<i>Procent av BNP</i>	<i>-0,3</i>	<i>0,3</i>	<i>1,8</i>	<i>2,8</i>	<i>3,6</i>	<i>4,4</i>
Staten	-18	5	60	103	139	181
ÅP-systemet	5	14	11	7	7	4
Kommunsektorn	2	-8	-6	-4	-3	-3

Källa: 2011 års ekonomiska värproposition.

Statens finanser har hämtat sig snabbt, vilket också ligger bakom förstärkningen av den offentliga sektorns finanser under prognosperioden. Ålderspensionssystemets finansiella sparande minskar fr.o.m. 2012 men är alltså positivt medan bidraget från den kommunala sektorn till den offentliga sektorns finansiella sparande årligen beräknas vara något negativt 2011–2015.

Det goda utgångsläget, med ett överskott på 2,2 % av BNP 2008, gjorde det möjligt att motverka den kraftiga konjunkturnedgången med finanspolitiska stimulanser utan att äventyra de offentliga finanserna. Som finanskrisen har illustrerat är ordning och reda i de offentliga finanserna en avgörande förutsättning för att hantera de utmaningar som finanspolitiken ställs inför i en svår ekonomisk situation. Sunda offentliga finanser är en grundsten i arbetet med att nå full sysselsättning och ökat välbefinnande. Att återvända till och upprätthålla ett överskott i de offentliga finanserna har därför högsta prioritet. Riskbilden bedöms vara balanserad, dvs. sannolikheten för en sämre utveckling är lika stor som sannolikheten för en bättre utveckling.

Statens budgetsaldo och statsskulden

För 2011 väntas ett budgetöverskott på 41 miljarder kronor (se tabell 2.2). Utöver det förbättrade konjunkturläget bidrar även ett beräkningstekniskt antagande om försäljningar av delar av statens aktieinnehav på 25 miljarder kronor per år för 2011–2014. För 2015 antas beräkningstekniskt inga försäljningsinkomster.

Tabell 2.2 Statens budgetsaldo och statsskulden

Miljarder kronor och procent av BNP

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Inkomster i statens budget	780	869	880	925	971	982
Utgifter i statens budget	780	828	799	798	800	814
varav RKG:s nettoutlåning och kassamässig korrigering	-6	21	3	2	-2	-3
Statens budgetsaldo	-1	41	81	128	171	169
Saldo justerat för större engångseffekter	-12	26	55	106	146	169
Statsskuld vid årets slut	1 113	1 059	982	858	689	520
Statsskuld i procent av BNP	33,7	30,6	27,1	22,5	17,3	12,5
Konsoliderad bruttoskuld i procent av BNP ¹	39,8	36,8	33,4	28,8	23,7	19,0

Källa: 2011 års ekonomiska vårproposition.

¹ För svenska förhållanden innebär definitionen att skulden består av statsskulden och den kommunala sektorns skulder på kapitalmarknaden med avdrag för AP-fondernas innehav av statsobligationer.

Riksgäldskontorets nettoutlåning är tillfälligt hög 2011, vilket bl.a. beror på att de totala låneramarna till Island, Lettland och de planerade låneramarna till Irland ingår i beräkningen. Jämfört med budgetpropositionen för 2011 beräknas Riksgäldskontorets nettoutlåning bli 24 miljarder kronor högre 2011, vilket huvudsakligen beror på att man inte längre gör något beräkningstekniskt antagande om en sammanslagning av insättningsgarantin och stabilitetsfonden. Anledningen till revideringen är att regeringen inte vill föregripa det harmoniseringsarbete som pågår inom EU när det gäller regler för stabilitetsavgifter, stabilitetsfonder och insättningsgarantier.

Skuldkvoten uppgick till 33,7 % 2010. Från och med 2011 bidrar de snabbt växande budgetöverskotten till att statsskulden minskar, både nominellt och som andel av BNP. Skuldkvoten beräknas bli 12,5 % 2015. Även här bidrar det beräkningstekniska antagandet om försäljningar av delar av statens aktieinnehav. Utan det beräkningstekniska antagandet skulle skuldkvoten uppgå till 14,4 % 2015.

Mellan 2010 och 2015 minskar den konsoliderade bruttoskulden, den s.k. Maastrichtskulden, nominellt. Det beror på att överskotten i det finansiella sparandet till övervägande del består av statens sparande och därmed bidrar till att amortera på skulden. Sammantaget beräknas skulden minska

med 525 miljarder kronor mellan 2010 och 2015. Av minskningen är 100 miljarder kronor en följd av redan genomförda och beräkningstekniskt antagna försäljningar av statens aktieinnehav.

Uppföljning av överskottsmålet

Överskottsmålet innebär att den offentliga sektorns finansiella sparande ska motsvara 1 % av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. Överskottsmålet utvärderas i första hand i ett framåtblickande perspektiv, som ett underlag för en bedömning av det framtida reformutrymmet eller behovet av besparingar. För den framåtblickande analysen av hur den föreslagna finanspolitiken förhåller sig till överskottsmålet används det strukturella sparandet och ett sjuårigt glidande medelvärde för det finansiella sparandet. Vid bedömningen av sjuårsindikatorn tar man även hänsyn till det genomsnittliga konjunkturläget, uttryckt som ett BNP-gap, under den period för vilken indikatorn beräknas.

Tabell 2.3 Finansiellt sparande i offentlig sektor samt indikatorer för uppföljning av överskottsmålet

Procent av BNP respektive potentiell BNP

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Finansiellt sparande	-0,3	0,3	1,8	2,8	3,6	4,4
Sjuårsindikatorn	1,3	1,3	1,6			
Sjuårsindikatorn, konjunkturjusterat	2,1	2,3	2,7			
Strukturellt sparande	1,9	1,4	2,2	2,9	3,6	4,5
BNP-gap	-3,8	-1,9	-0,7	-0,1	0,1	0,0
Sjuårssnitt	-1,4	-1,8	-1,9			

Källa: 2011 års ekonomiska vårproposition.

Sjuårsindikatorn är som lägst 2010 och 2011 då den är 1,3 % av BNP. Den ökar sedan till 1,6 % av BNP 2012. Om man beaktar resursutnyttjandet under respektive sjuårsperiod pekar indikatorn på ett sparande som ligger mer än en procentenhet över målet samtliga år. Vid bedömningen måste dock, enligt regeringen, hänsyn tas till att de stora negativa BNP-gapen under den senaste konjunkturedgången med stor sannolikhet inte kommer att motsvaras av lika stora positiva gap under åren efter prognosperioden. Av det skälet bör inte värdet på den konjunkturjusterade sjuårsindikatorn beaktas fullt ut. Trots detta pekar en sammantagen bedömning av den ojusterade och konjunkturjusterade sjuårsindikatorn på ett sparande som ligger väl över överskottsmålet, framför allt mot slutet av prognosperioden.

Det strukturella sparandet sjunker till som lägst 1,4 % av BNP 2011 för att sedan åter stärkas under 2012–2015, vilket är en starkare utveckling än den som förutsågs i budgetpropositionen för 2011. Även denna indikator

visar således på ett sparande som ligger över 1 % av BNP 2011 och som fortsätter att öka åren därefter. Regeringen anger dock att det finns en betydande osäkerhet i en bedömning över en så lång tidshorisont.

Regeringen gör också en bakåtblickande analys för att kunna bedöma om överskottsmålet uppnåtts och om det finns tendenser till systematiska felaktigheter i finanspolitiken i förhållande till överskottsmålet som minskar sannolikheten för att överskottsmålet ska nås i framtiden. Regeringens slutsats är att den bakåtblickande analysen inte pekar på några stora systematiska fel.

Bedömning av reformutrymmet inför budgetpropositionen för 2012

Finanspolitiken ska vara i linje med de kriterier för en väl avvägd finanspolitik som anges i regeringens skrivelse Ramverk för finanspolitiken (skr. 2010/11.79). Enligt analysramen för bedömningen av reformutrymmet eller besparingsbehovet ska en avstämning göras både mot de budgetpolitiska målen och mot konjunkturläget. Dessutom ska osäkerheten i bedömningen beaktas och hänsyn tas till den aktuella riskbilden.

Bedömningen utifrån indikatorerna för uppföljning av överskottsmålet är osäker. Även om regeringen bedömer att riskbilden är balanserad är det, enligt regeringen, viktigt att det finns goda säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna de kommande åren. Regeringen anger att det givetvis finns en risk för att sparandet i genomsnitt blir högre än målsatt om regeringen alltid vid bedömningen av målavvikelsen lägger in en säkerhetsmarginal som buffert mot att det offentliga sparandet kan bli lägre än väntat. Erfarenheterna visar dock att konjunkturcyklerna ofta är asymmetriska, vilket gör att nedgångar i det finansiella sparandet i regel sker i snabbare takt än motsvarande uppgångar. Detta kan, enligt regeringen, motivera en viss asymmetrisk hållning vad avser risken för att sparandet blir lägre än väntat. Regeringens hållning är att det är mer ansvarsfullt att i efterhand korrigera ett för högt varaktigt sparande genom att genomföra angelägna struktur- och välfärdsreformer, än att tvingas till nedskärningar om de negativa riskerna skulle realiseras.

Slutligen beaktar regeringen konjunkturläget och konstaterar att samtidigt som det är centralt att relativt snabbt nå upp till överskott i de offentliga finanserna ska finanspolitiken inte vara onödigt åtstramande om det finns lediga resurser i ekonomin. Med ett resursutnyttjande som normaliseras redan under 2013 är regeringens bedömning att det inte finns anledning att vidta några ytterligare åtgärder för att stimulera efterfrågan. Tvärtom innebär detta att det blir viktigt att se till att finanspolitiken inte bidrar till en överhettning. Samtidigt ska inte de offentliga finanserna stärkas så mycket att det bidrar till att motverka konjunkturåterhämtningen innan ekonomin och sysselsättningen nått upp till sina potentiella nivåer igen.

Regeringens samlade bedömning är att det uppstår ett visst reformutrymme under 2012 som sedan ökar successivt under de kommande åren. Reformutrymmet bedöms nu bli något större än man bedömde i budgetpropositionen för 2011. Även om riskbilden förskjutits i positiv riktning och nu bedöms vara balanserad, finns det skäl att ha en marginal för negativa risker som, om de realiseras, kan komma att påverka de offentliga finanserna negativt. I budgetpropositionen för 2011 bedömde regeringen att det behövdes en säkerhetsmarginal på minst 1 % av BNP under prognosperioden fram till 2014 i förhållande till överskottsmålet. Regeringens bedömning är att behovet av en säkerhetsmarginal nu har minskat något, men att det är viktigt att ett osäkert framtida reformutrymme inte in-tecknas på förhand utan stäms av inför varje nytt budgetår. Regeringen återkommer med en preciserad bedömning av reformutrymmet 2012 i budgetpropositionen för 2012.

Det reformutrymme som bedöms uppkomma under prognosperioden bör i första hand användas för att genomföra angelägna strukturreformer. Regeringen har, under förutsättning att viktiga reformer inom välfärds- och utbildningsområdet kan säkras och att det ekonomiska läget tillåter, för avsikt att genomföra viktiga delar av de skattesänkningar som aviserades som reformambitioner för 2011. Först när det är säkerställt att överskottsmålet nås, utgiftstaken klaras och ett varaktigt reformutrymme uppstår, kommer regeringen att föreslå reformer.

Utgiftstaken

I propositionen gör regeringen en bedömning av utgiftstaken för 2015 som ett instrument för att understödja en återgång till överskott i de offentliga finanserna i linje med överskottsmålet. Samtidigt är osäkerheten stor när det gäller den framtida konjunkturutvecklingen och den långsiktigt hållbara tillväxttakten, och det finns stora risker för bakslag. Regeringens ambition är att den bedömda nivån på utgiftstaket ska ligga till grund för det förslag till utgiftstak för 2015 som kommer att lämnas i budgetpropositionen för 2012. Regeringens bedömning är att utgiftstaket för staten, inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten, bör uppgå till 1 123 miljarder kronor.

Tabell 2.4 Utgiftstak för staten och budgeteringsmarginal

Miljarder kronor och procent av BNP

	2011	2012	2013	2014	2015
Utgiftstak för staten	1 063	1 083	1 093	1 103	1 123
<i>Procent av BNP</i>	30,7	29,9	28,7	27,7	27,0
Takbegränsade utgifter	997	1 009	1 025	1 045	1 066
<i>Procent av BNP</i>	28,8	27,9	26,9	26,2	25,7
Budgeteringsmarginal	66	74	68	58	57
<i>Procent av BNP</i>	1,9	2,1	1,8	1,5	1,4

Källa: 2011 års ekonomiska vårproposition.

Regeringen tydliggör sina avvägningar bakom bedömningen av nivån på utgiftstaket genom att motivera nivån med utgångspunkt i hur taket förhåller sig till andra makroekonomiska storheter såsom dess relation till överskottsmålet, de totala utgifterna i förhållande till BNP, utvecklingen av de takbegränsade utgifterna och budgeteringsmarginalens storlek samt utvecklingen av de takbegränsade utgifterna i fasta priser.

Regeringens bedömning av utgiftstaket 2015 innebär att budgeteringsmarginalen för 2015, dvs. det maximala utrymmet på utgiftssidan, uppgår till 1,4 % av BNP. Eftersom detta endast motsvarar en mindre del av det strukturella sparandet 2015, som beräknas till 4,5 % av BNP, ger utgiftstaket enligt regeringen ett stabilt stöd åt överskottsmålet. Regeringen anger vidare att ett högt skatteuttag riskerar att verka snedvridande och kan hämma den ekonomiska aktiviteten, sysselsättningen och välfärden. Utgiftskvoten i Sverige är hög i ett internationellt perspektiv och det skatteuttag som krävs för att finansiera utgifterna blir därmed också relativt högt. Regeringen konstaterar att utgiftstaket som andel av BNP minskar fr.o.m. 2010 till följd av att BNP växer snabbt. De takbegränsade utgifterna bedöms öka något mer än utgiftstaket, vilket innebär att budgeteringsmarginalen minskar något jämfört med 2014. Trots detta är den större än vad som följer av regeringens riktlinje för budgeteringsmarginalens storlek för denna tidshorisont. Regeringen konstaterar att så långt fram i tiden som 2015 är bedömningarna mycket osäkra och att riktlinjen i första hand beaktar osäkerheten när det gäller den makroekonomiska utvecklingen, och menar att den kraftiga nedgång av volymerna i transfereringssystemen som utgiftsprognosen baseras på också kan tala för att det finns behov av en något större osäkerhetsmarginal än vad som normalt är befogat. Slutligen redovisar regeringen att de takbegränsade utgifterna omräknade till fasta priser är något lägre 2015 än 2011, vilket främst beror på fallande volymer i transfereringssystemen för ohälsa och arbetsmarknad. Utgiftstaket omräknat i fasta priser är lägre för 2015 än för 2011.

Finanspolitikens långsiktiga hållbarhet

En hållbarhetsbedömning baserad på det s.k. huvudscenariot visar att de offentliga finanserna är långsiktigt hållbara med god marginal. I huvudscenariot genereras stora och ökande överskott under kalkylperioden. Enligt beräkningarna skulle det finansiella sparandet permanent kunna försämrars med motsvarande 3,4 % av BNP utan att den offentliga sektorns intertemporal budgetrestriktion bryts. Detta betyder dock inte att ett reformutrymme på 3,4 % föreligger, eftersom kalkylerna utgår från den kortsiktiga prognosen med slutår 2015. Hållbarhetsberäkningen innebär därför i praktiken att det är finanspolitiken 2015 som utvärderas. På det sättet kan hållbarhetsbedömningen betraktas som ett stresstest där dagens finanspolitik utvärderas med morgondagens befolkning. En sammantagen bedömning av de alternativscenarier som beräknas visar att finanspolitikens långsiktiga hållbarhet i Sverige är god. Jämfört med hållbarhetsberäkningarna i 2010

års ekonomiska vårproposition är hållbarheten i årets huvudscenario betydligt starkare än för ett år sedan. Den nya bedömningen av jämviktsarbetslösheten och antagandet om prisutvecklingen på offentlig konsumtion förstärker den långsiktiga hållbarheten.

Det finanspolitiska ramverket

I propositionen redogör regeringen kort för syftet med och innehållet i den skrivelse som överlämnats till riksdagen med en beskrivning av det finanspolitiska ramverket (skr. 2010/11:79). Framför allt syftar skrivelsen till att samlat beskriva ramverket och därigenom stärka förtroendet för att utformningen av finanspolitiken är långsiktigt hållbar och redovisas på ett transparent sätt. Den syftar också till att i vissa delar precisera ramverket och regeringens tillämpning av det. Det ökar också förtroendet för att Sverige uppfyller kraven i EU:s stabilitets- och tillväxtpakt samt i det kommande EU-direktivet om nationella budgetramverk. Förutom en beskrivning av de övergripande målen för den ekonomiska politiken ges en beskrivning av det budgetpolitiska ramverket, principer för dess tillämpning samt principer för öppenhet och tydlighet i finanspolitiken. Skrivelsen innehåller också viktiga principer för hur finanspolitiken bör utformas utifrån ett stabiliseringspolitiskt perspektiv samt principer ges en beskrivning av för statliga ingripanden på de finansiella marknaderna. Regeringen kommer fortlöpande att följa upp hur ramverket efterlevs i den ekonomiska vårpropositionen och i årsredovisningen för staten.

Ekonomisk styrning och samordning i EU

Den ekonomiska krisen visade att det fanns brister i det gemensamma regelverket för ekonomisk styrning i EU, både i utformningen och efterlevnaden. Regeringens sammanfattande bedömning är att det är angeläget att ett regelverk etableras som på ett effektivare sätt bidrar till att rusta EU och dess medlemsstater för nästa nedgång. En förstärkning av regelverket är också en viktig del av den kortsiktiga krishantering genom att detta kan bidra till ökat förtroende för medlemsstaternas ekonomier. Regeringen kommer inte att medverka till EU-beslut som innebär förändringar av riksdagens eller arbetsmarknadens parters respektive roller och den bedömer att de överenskommelser som hittills gjorts inte innebär att steg tas mot att ökad överstatlighet. När det gäller den s.k. euro plus-pakten gör regeringen bedömningen att det finns goda skäl att öka intensiteten i arbetet med de målsättningar som ställs upp i pakten, dvs. att stärka konkurrenskraften, främja sysselsättningen, stärka hållbarheten i de offentliga finanserna och stärka den finansiella stabiliteten i EU. Regeringen välkomnar den höjda ambitionsnivå som euro plus-pakten ger uttryck för men konstaterar att det för närvarande inte föreligger förutsättningar för ett svenskt beslut om att delta i pakten.

2.1.2 Socialdemokraternas motion

Socialdemokraterna anser att Sverige ska ha sunda offentliga finanser eftersom det är en förutsättning för uthållig tillväxt och stabil välfärd. Sunda offentliga finanser är också en fråga om rättvisa gentemot kommande generationer. Det finanspolitiska ramverket har lagt grunden för den starka ekonomiska utveckling som väntas under åren 2011 och 2012, och det är av väsentlig betydelse för Sverige att det numera finns en bred konsensus om överskottsmålet och utgiftstaket för staten.

Med den i dagsläget solida finansiella ställningen i den offentliga sektorn anser Socialdemokraterna att det öppnas möjligheter för en aktiv finanspolitik, vilket bidrar till hög tillväxt under de kommande åren. En stark hållbar konkurrenskraftig ekonomi kräver en bred politik för fler jobb och arbete åt alla. Det reformutrymme som nu växer fram ska därför i första hand användas för att få fler människor i arbete. Med kloka investeringar för att skapa fler jobb, öka tillväxten och förbättra matchningen på arbetsmarknaden anser motionärerna att Sverige kan byggas starkare inför nästa lågkonjunktur. För att åtgärda arbetsmarknadens oförmåga att matcha lediga jobb med arbetssökande med rätt kompetens anser motionärerna att en kompetenskommission bör tillsättas, vars budget under 2012 beräknas till 1 miljard kronor.

Socialdemokraterna anser att skatternas utformning är en viktig del i en politik för fler jobb och för att skapa konkurrenskraftiga villkor för näringslivet. Motionärerna aviserar en översyn av skattesystemet, men anser att det finns små möjligheter och heller inga direkta behov av att kraftigt höja eller sänka skatterna. Hög tillväxt, fler i arbete samt effektiviseringar och omprioriteringar i statsbudgeten anser motionärerna kan skapa goda möjligheter för nya investeringar.

2.1.3 Miljöpartiets motion

Miljöpartiet menar att ekonomisk utveckling måste ges ett nytt och bredare innehåll i en grön ekonomi. Även den offentliga ekonomin måste vara hållbar och skötas på ett sätt som innebär att vi inte långsiktigt använder mer resurser än som nyskapas. De ekonomiska ramverk för de offentliga finanserna som Sverige har tjänat detta syfte väl, anser motionärerna.

Miljöpartiet bedömer att de offentliga finanserna troligen kommer att utvecklas väl och att det kommer att uppstå ett reformutrymme under de kommande åren. Motionärerna anser att detta utrymme i första hand behöver användas till att stärka den svenska ekonomins långsiktiga hållbarhet genom investeringar i en mer resurseffektiv och ekologiskt hållbar ekonomisk utveckling. Miljöpartiet delar inte regeringens syn att det mest angelägna för svensk ekonomi är fortsatt sänkta skatter utan menar att regeringens politik för ett ökat arbetsutbud har varit alltför ensidig och lett till ökade klyftor i samhället. De försämringar av trygghetssystemen som regeringen genomfört för att finansiera skattesänkningarna har varit oaccep-

tabla. Det är i stället hög tid att lägga resurser på andra åtgärder som rustar svensk ekonomi inför framtiden. I stället för jobbskatteavdrag prioriterar Miljöpartiet investeringar för en grön omställning och investeringar i människor och säger nej till regeringens förslag om ett femte jobbskatteavdrag. Till följd av detta bör utgiftstaket höjas med 15 miljarder kronor. Slutligen aviserar partiet till hösten ett heltäckande förslag på beskattning av arbetsinkomster, som också innebär minskade ekonomiska klyftor, liksom andra modeller för att göra det mer lönsamt att arbeta.

Miljöpartiets mål för skattepolitiken är att de skatter som behövs för att finansiera den gemensamma välfärden ska tas in på ett rättvist och rättssäkert sätt. Skatten ska beräknas utifrån bärkraft och på ett sätt som så långt möjligt förhindrar oönskade snedvridningar av ekonomin. Skattepolitiken ska också vara omfördelande. Genom skatter på miljö- och hälsoskadliga varor ska samhällskostnader som annars inte syns i priset synliggöras för att styra konsumtion och investeringar i en mer hållbar riktning. Miljöpartiet anser att en ny bred parlamentarisk skatteöversyn ska göras.

För att undvika framtida kriser i euroområdet har EU-länderna beslutat om en permanent räddningsfacilitet och skärpningar i underskottsförfarandet i den europeiska stabilitets- och tillväxtpakten. Euroländerna har också antagit en s.k. europakt. Krisåtgärderna har inneburit krav på finansiell åstramning, med skrivningar om bland annat den nationella lönebildningen. Miljöpartiets hållning i frågan har varit att regeringen måste driva kravet att lagstiftningen ska utformas så att lönebildningen och valet av arbetsmarknadsmodell förblir en nationell fråga och avvisar därmed tanken på en svensk anslutning till europakten.

2.1.4 Sverigedemokraternas motion

Sverigedemokraterna konstaterar att det ekonomiska utgångsläget är gott, vilket ger förutsättningar för en snabb sysselsättningstillväxt och stärkta statliga finanser och reformutrymmen. De positiva utfästelserna från regeringen om arbetslösheten är ett osäkerhetsmoment. Regeringen tar ett alldeles för svagt ansvar för de strukturella åtgärder som behövs med satsningar på utbildning och en arbetskraft som matchar arbetsmarknaden, på företagsamhet och kommunikationer. Detta tillsammans med regeringens mycket otillfredsställande välfärdssatsningar kommer, anser Sverigedemokraterna, att urholka förutsättningarna för ett långsiktigt hållbart och konkurrenskraftigt Sverige, såväl ur ett ekonomiskt som socialt perspektiv.

Sverigedemokraterna ställer sig tveksamma till om regeringens förslag till skattesänkningar verkligen är det mest kostnadseffektiva sättet att skapa arbetstillfällen och avvaktar därför med att helt ställa sig bakom dessa satsningar. Utöver detta reformutrymme beräknas ytterligare 20 miljarder kronor som en följd av andra prioriteringar jämfört med regeringen. Bland Sverigedemokraternas viktigaste besparingar återfinns ambitionen att minska asyl- och anhörighetsinvandringen med 90 %, vilket minskar utgif-

terna med närmare 10 miljarder kronor och besparingar på närmare 10 miljarder kronor, när det gäller biståndet. Bland de reformer Sverigedemokraterna prioriterar återfinns ett förslag om att eliminera skatteskillnaden mellan inkomst av tjänst och inkomst av pension, som beräknas till drygt 10 miljarder kronor, och ett förslag om höjt tak i a-kassan och en återgång till tidigare a-kasseregler som beräknas till 4 miljarder kronor. Dessutom vill Sverigedemokraterna satsa 2 miljarder kronor på försvaret.

Sverigedemokraterna ställer sig otvetydigt bakom de finanspolitiska hörnstenarna om överskottsmål, utgiftstak och krav på kommuner och landsting om en god ekonomisk hushållning.

Sverigedemokraterna anser att införandet av Lissabonfördraget, harmoniseringen av momsregler, subsidiaritetsprövningen och euro plus-pakten är delar i en allt tydligare överstatlighet. Finanspolitik, skatter, löner, anställningsskydd och pensioner ska bestämmas självständigt av Sverige, och samarbetet inom dessa områden ska begränsas till ett frivilligt utbyte av information och lokal praxis. Sverige ska omgående omförhandla medlemskapet till att enbart omfatta EES, vilket skulle innebära en direkt årlig nettobesparing på omkring tre fjärdedelar av nuvarande avgifter.

2.1.5 Vänsterpartiets motion

Vänsterpartiet anser att de stora skattesänkningar som regeringen genomfört har inneburit ett systemskifte på skatteområdet. Den privata konsumtionen har tillåtits att öka på bekostnad av den offentliga, vilket har lett till att resurserna till välfärden, möjligheterna till nödvändiga reformer samt en rättvis fördelning av ekonomiska resurser har urholkats. I stället för denna ensidiga politik krävs det nu en ny färdriktning. Den svenska ekonomin präglas av hög arbetslöshet samtidigt som stora investeringar måste till. Ökad kvalitet i välfärden, investeringar i framtidens infrastruktur och bostäder och en utbildnings- och arbetsmarknadspolitik som skapar plats för fler på arbetsmarknaden är en politik för att skapa fler jobb och ökad sysselsättning. Dessutom krävs en bra arbetslöshetsförsäkring som alla har råd med och att sjukförsäkringen ger en rimlig ersättning för förlorad arbetsinkomst. Utförsäljningen av statliga företag försämrar inflytandet över ekonomin.

Målsättningen för Vänsterpartiets skattepolitik är att få fler människor i arbete, trygga välfärden och skapa förutsättningar för en hållbar utveckling. Genom slopad förmögenhetsskatt, sänkt fastighetsskatt och sänkta inkomstskatter har skatterna sänkts mest för höginkomsttagare, framför allt män. Jobbskatteavdraget ska stegvis avskaffas till förmån för en rättvis och likformig beskattning. Det finns bättre och mer angelägna åtgärder att rikta mot företagen än en sänkt restaurangmoms.

Vänsterpartiet anser att de ekonomiska ramverk för finans- och penningpolitiken som infördes under nittiotalet försvårar möjligheterna att föra en effektiv ekonomisk politik för full sysselsättning, ökad jämlikhet och ökad

välfärd. Ordning och reda i de offentliga finanserna är viktigt, men de ekonomiska ramverken måste utformas så att de understödjer den ekonomiska politikens huvuduppgift, nämligen målet om full sysselsättning. Vänsterpartiet föreslår ett alternativt ramverk som bl.a. innebär att de offentliga finanserna ska vara i balans över en konjunkturcykel, att penningpolitiken ska kompletteras med ett sysselsättningsmål och att huvudregeln i budgetlagen ska vara lånefinansiering av investeringar. Vänsterpartiet ifrågasätter också systemet med utgiftstak. Vidare ska det skrivas in i budgetlagen att regeringen ska återkomma till riksdagen med åtgärdsplaner för full sysselsättning.

Den ekonomiska krisen inom euroområdet har blivit en politisk kris för hela EU. Krisen har resulterat i förslag på långtgående förändringar av det ekonomiska regelverket i syfte att stärka medlemsländernas budgetdisciplin och öka harmoniseringen av den ekonomiska politiken. Vänsterpartiet tar kraftigt avstånd från att överlämna beslutanderätten till EU i dessa frågor. Den ekonomiska krisen i valutaunionen är inte ett resultat av bristande budgetdisciplin, utan ett resultat av bl.a. finanskrisen och den gemensamma penning- och valutapolitiken.

2.2 Finansiell stabilitet

2.2.1 Propositionen

Finanssektorn kan inte tillåtas sätta ekonomin i gungning, och Sverige ska, om det krävs för en trygg tillväxt, kunna gå före andra länder i att säkra ett robust finansiellt system. I syfte att trygga den finansiella stabiliteten ska åtgärder prövas för att motverka risker kopplade till hushållens skuld-sättning och bankernas risktagande och exponering i utlandet.

Risker med bankernas internationella expansion

Internationaliseringen av de svenska bankerna kan enligt regeringen påverka den finansiella stabiliteten såväl positivt som negativt. För det första innebär internationaliseringen en ökad exponering mot nya länder och branscher. Detta kan både öka och minska den totala risken beroende på risknivån i de länder där investeringarna görs. För det andra kan bankernas riskprofil förändras genom verksamheternas ökade komplexitet när det gäller styrning och kontroll av risk. För det tredje är det viktigt att beakta att stabiliteten i det svenska banksystemet inte bara påverkas av svenska bankers expansion utomlands utan även av att utländska banker etablerar sig på den svenska marknaden.

En stor del av finansieringen av de svenska bankkoncernernas tillgångar i utländska dotterbolag och filialer sköts centralt genom moder- eller dotterbankerna i Sverige. Det innebär att om ett kapitaltillskott skulle behövas i en dotterbank i ett annat land kopplas det direkt till moderbanken i Sverige. Denna typ av finansiering har ökat över tiden. Det faktum att stora

svenska banker har dotterbanker i ett globalt nätverk kan enligt regeringen få omfattande konsekvenser för de svenska bankerna, t.ex. om det uppstår kreditförluster i ett annat land. Bankernas förmåga att själva absorbera finansiell oro kan dock öka i och med internationaliseringen av verksamheten, i synnerhet om störningar främst inträffar på enskilda marknader och inte globalt.

Det finns flera exempel på länder som under de senaste åren fått problem när deras banksektorer expanderat och blivit mångdubbelt större än deras BNP. Sverige tillhör en grupp länder med relativt stor banksektor. De svenska bankkoncernernas sammanlagda tillgångar i Sverige och utomlands är drygt fyra gånger så stora som Sveriges BNP. Den stora banksektorn medför att man måste ställa höga krav på bankerna och de myndigheter som utövar tillsyn över dem. Det är vidare av särskilt stor vikt att internationella banker är välkapitaliserade. Enligt regeringen tillhör svenska banker de bättre kapitaliserade bankerna i världen. En lärdom från den senaste finansiella krisen är dock att bankers kapitaliseringsgrad snabbt kan försämrats.

Risker med den snabba ökningen i hushållens skuldsättning

En av förklaringarna till den svenska banksektorns storlek är att bostadsfinansieringen i Sverige i huvudsak ligger i bankernas balansräkningar. Fastighetspriserna i Sverige har stigit kraftigt under en längre tid. Samtidigt har de svenska hushållens skuldsättning ökat stadigt, för att vid mitten av 2000-talet ha passerat de tidigare toppnoteringarna från slutet av 1980-talet. Skuldsättningen, mätt som hushållssektorns samlade skuld i förhållande till dess totala disponibla inkomst (skuldkvoten), uppgår för närvarande till ca 160 %. Eftersom hushållens ränteutgifter minskat kraftigt har dock kostnaderna för deras skuldsättning minskat, trots att skuldkvoten har ökat. Av dagens hushåll saknar nästan hälften nettoränteutgifter, samtidigt som få har mycket höga ränteutgifter. En bidragande förklaring till den högre aggregerade skuldsättningen är att fler hushåll har skulder, och inte enbart att de belånade hushållen har lånat större belopp. Detta torde inte medföra en ökad risk för finansiell instabilitet. Regeringen bedömer vidare att den prognostiserade räntenivån för 2012 inte utgör något hot mot den finansiella stabiliteten.

Värna finansiell stabilitet

Även om den finansiella sektorn för närvarande fungerar tillfredsställande visar utvecklingen under finanskrisen att obalanser snabbt kan uppstå. Det är därför viktigt att vidta förebyggande åtgärder. Regeringen överväger i första hand högre kapitaltäckningskrav, men utesluter inte att även andra åtgärder kan behöva vidtas. Högre buffertar för banker gör dem mer motståndskraftiga vid kriser. Högre kapitaltäckningskrav har vidare fördelen

att de påverkar allt slags utlåning och kan öka bankernas tillgång till internationellt kapital, genom att bankerna får lägre upplåningskostnader när de är mer robusta.

Minimireglerna för kapitaltäckning bestäms genom internationella överenskommelser, benämnda Basel I, II respektive III. Dessa överenskommelser genomförs inom EU genom direktiv och förordningar. På nationell nivå har länderna när de genomfört de internationella överenskommelserna kunnat välja om de vill ha striktare regler på något område. I Sverige gäller för närvarande övergångsregler som infördes i samband med genomförandet av Basel II. Det finns dock redan färdigförhandlade regler inom Basel III som ska genomföras mellan 2013 och 2019. Regeringens ambition är att de nuvarande övergångsreglerna för Basel II bör vara kvar eftersom dessa innebär att bankerna måste ha avsevärt mer kapital än om regelverket utformas enligt Basel II. Att ha kvar dessa regler är ett sätt att undvika att de svenska bankerna har för lite kapital när Basel III ska genomföras. Regeringen har mot denna bakgrund överlämnat en proposition till riksdagen med förslag om en förlängning av övergångsreglerna för Basel II (prop. 2010/11:110). Under tiden som övergångsreglerna för Basel II gäller avser regeringen att pröva olika sätt att skärpa framför allt de systemviktiga bankernas kapitaltäckning utöver vad som kommer att gälla när Basel III genomförs.

2.2.2 Vänsterpartiets motion

I motionen anfördes att orsakerna till finanskrisen 2007–2009 var komplexa och sammanflätade, men att krisen i grunden blottade betydande brister i det kapitalistiska systemet i allmänhet, och i dess nyliberala tillämpning i synnerhet. Även om de åtgärder som regeringar och centralbanker vidtog förhindrade en total kollaps av världsekonomin blev följderna av finanskrisen förödande.

Motionärerna konstaterar att flera av de åtgärder som Vänsterpartiet tidigare krävt nu diskuteras och är på väg att genomföras inom ramen för EU och i andra internationella organisationer. Det handlar bl.a. om skärpt reglering av kreditvärderingsinstitut, clearing och handel med olika derivatinstrument. Det är även tillfredsställande att kampen mot s.k. skatteparadis har intensifierats. Det saknas dock fortfarande konkreta förslag för att komma till rätta med det största problemet, som är att många banker är så stora och sammanflätade med övriga finansiella institutioner att de av statsmakterna anses vara för stora för att tillåtas gå i konkurs. De implicita eller uttalade statliga garantier som finns för dessa banker innebär en kraftig subvention av deras upplåningskostnader. Garantierna innebär också att det inte finns någon större anledning för storbankernas kreditgivare att ta reda på bankernas finansiella situation, och det kan leda till att de tar högre risker i syfte att öka sina marknadsandelar. EU-kommissionen har nyligen presenterat ett övergripande förslag om att införa en gemensam ram för

”ordnad” rekonstruktion och avveckling av finansiella institut som hamnat på obestånd. Vänsterpartiet välkomnar delar av förslaget och menar att såväl institutets ägare som långivare måste betala innan staten går in med medel för att rädda ett finansiellt institut. Om en stat går in och räddar ett finansiellt institut från konkurs, ska staten också ta över ägandet samt byta ut ledningen i företaget.

Den svenska finanssektorn är enligt Vänsterpartiet ohållbart stor. En så omfattande finanssektor, oavsett hur strikt reglerad den är, utgör en allvarlig risk för Sveriges makroekonomiska stabilitet. En reformerad finansiell reglering bör ta sikte på problemet med att banker blir för stora. Följande förslag bör övervägas i detta sammanhang: en begränsning av bankernas sammanlagda balansomslutning i förhållande till ett lands BNP, en särslagstiftning för banksektorn i den europeiska konkurrenslagstiftningen som begränsar bankernas marknadsandelar, höjda och progressiva kapitaltäckningskrav, en begränsning av de stora finansiella institutionernas komplexitet (inklusive ett förbud för banker att handla för egna pengar, s.k. proprietary trading), en skatt på finansiella transaktioner, ett utökad statligt ägande av banker samt en finansiell infrastruktur.

2.3 Arbetsmarknad och tillväxt

2.3.1 Propositionen

Avgörande för ett högt välbefinnande är enligt regeringen att det lönar sig att arbeta. Regeringen har genom framför allt jobbskatteavdraget gjort det mer lönsamt att arbeta. Jobbskatteavdraget minskar utanförskapet, ökar sysselsättningen varaktigt och gör det mer attraktivt att starta och driva företag. Trots regeringens reformer är det fortfarande inte tillräckligt lönsamt att gå från arbetslöshet till arbete för många av dem som står utanför arbetsmarknaden. Tröskeeffekterna är fortfarande höga för personer med arbetslöshetsersättning även om de minskat sedan 2006. Regeringens nationella sysselsättningsmål inom ramen för EU 2020-strategin är en sysselsättningsgrad på väl över 80 % fram till 2020. Höjningen ska främst ske i grupper med en svag förankring på arbetsmarknaden.

Ramverket för uppföljning av sysselsättningspolitiken

Indikatorer för att följa upp sysselsättningspolitiken, i ett ramverk särskilt utvecklat för detta syfte, publiceras tillsammans med regeringens bedömning en gång per år i den ekonomiska vårpropositionen. Regeringens analys tyder på att de reformer regeringen vidtagit bidrar till en varaktigt högre sysselsättning och till att arbetsmarknadens funktionssätt förbättras. Den varaktiga sysselsättningen bedöms öka med 4,6 % (motsvarande 215 000 personer) och jämviktsarbetslösheten minska med 1,4 procentenheter till följd av reformerna. Jobbskatteavdraget bedöms påverka sysselsättningen genom ett ökat arbetskraftsdeltagande och genom minskad

jämviktsarbetslöshet. Arbetskraftsdeltagandet ökar huvudsakligen för att lönen efter skatt blir högre och det därmed blir mer lönsamt att söka efter jobb. När arbete blir mer lönsamt tenderar arbetsutbudet att öka och löneutvecklingen att temporärt dämpas. Regeringen bedömer att genomsnittslönen efter skatt 2015 är drygt 6 % högre än vad den skulle varit utan reformerna. Sysselsättningen är högre än före krisen, samtidigt som det finns lediga resurser på arbetsmarknaden. Detta antyder att sysselsättningen kan fortsätta att växa under flera år utan att resursutnyttjandet blir ansträngt. Sökaktiviteten bland de arbetslösa har varit hög, och antalet nystartsjobb har blivit allt fler. Samtidigt ser arbetslösheten mycket olika ut för olika grupper, och analysen visar att det även i fortsättningen är angeläget att bevaka svaga grupperns ställning på arbetsmarknaden.

Ytterligare förstärkning av jobbskatteavdraget och sänkt statlig skatt

Ytterligare förstärkningar av jobbskatteavdraget skulle enligt regeringen sänka trösklarna in på arbetsmarknaden för dem som inte arbetar och öka arbetsutbudet bland dem som redan har ett arbete. Dessutom har jobbskatteavdraget en bra fördelningspolitisk profil. Nya beräkningar visar att ytterligare jobbskatteavdrag skulle ha betydande positiva effekter på arbetsutbud och sysselsättning. Ytterligare jobbskatteavdrag har heller inte någon avtagande effekt på arbetsutbudet. Den främsta orsaken till att effekterna i stort sett väntas vara lika stora som vid tidigare förändringar av jobbskatteavdraget är det alltså stora potentiella arbetsutbud som finns hos dem med svag anknytning till arbetsmarknaden.

För att minska marginaleffekterna även för dem med relativt höga inkomster bör antalet löntagare som betalar statlig inkomstskatt på sina förvärvsinkomster minska. Detta skulle göra det mer lönsamt att utbilda sig och uppmuntra entreprenörskap. Regeringen anser också att värnskatten är skadlig för tillväxten, inte minst för att den straffbeskattar utbildning och entreprenörskap.

Arbetslöshetsförsäkringen föremål för översyn

Regeringen anser att det är viktigt att ersättningen i såväl arbetslöshetsförsäkringen som sjukförsäkringen ger incitament för personer att återgå i arbete. Denna fråga är föremål för översyn i den parlamentariska kommittén om hållbara försäkringar vid sjukdom och arbetslöshet (dir. 2010:48).

Motverka långtidsarbetslöshet och ungdomsarbetslöshet

Långtidsarbetslösheten har stigit kraftigt, bl.a. till följd av den ekonomiska krisen. Regeringen anser att en väl fungerade och effektiv arbetsförmedling samt arbetslöshetsförsäkring är förutsättningar för att motverka långtidsarbetslöshet. Det är t.ex. viktigt att regelbundet följa upp de arbetssökandes jobbsökande. Det finns i dag indikationer på att kontrollen av att arbetssökande står till arbetsmarknadens förfogande inte fungerar

ändamålsenligt. Det finns också indikationer på att det stöd som arbetssökande behöver för att hitta ett arbete kan förbättras. För att öka konkurrenskraften om jobben för personer som inte arbetat under lång tid är även fortsättningsvis lönesubventionerade anställningar, t.ex. nystartsjobb, ett viktigt instrument. Långtidsarbetslösa med kort utbildning kan också vara i behov av ytterligare utbildning för att vara konkurrenskraftiga på arbetsmarknaden. Även sociala företag och kooperativ har möjligheter att bidra till att minska långtidsarbetslösheten.

Det finns vissa grupper, t.ex. unga, äldre och utrikes födda, som har en relativt svag förankring på arbetsmarknaden och för vilka denna fortfarande inte fungerar tillfredsställande. Ett väl fungerande utbildningssystem som förser unga med rätt färdigheter är förmodligen det effektivaste sättet att förbättra ungas framtida arbetsmarknadssituation. Möjligheterna för utrikes födda och nyanlända invandrare att lyckas på arbetsmarknaden ökar avsevärt om deras utbildningar kan valideras på ett bra sätt och om de på ett effektivt sätt kan integreras i utbildningssystemet.

Ännu inga tydliga tecken på flaskhalsar

Enligt regeringen finns i dag inga tydliga tecken på flaskhalsar i ekonomin som begränsar sysselsättningsuppgången. Sannolikt ökar dock risken för att sådana uppkommer i takt med att sysselsättningen ökar och resursutnyttjandet på arbetsmarknaden stiger. Grunden för en förbättrad matchning, en ökad sökaktivitet samt en högre geografisk och yrkesmässig rörlighet på arbetsmarknaden är de generella förändringar som regeringen genomfört på bl.a. arbetsmarknads- och skattepolitikens områden. Därutöver kan ibland vissa riktade insatser vara motiverade för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. För att motverka tendenser till brist på arbetskraft i vissa regioner eller yrken är det viktigt att Arbetsförmedlingen på regional nivå kontinuerligt samarbetar med kommunerna. Även arbetsmarknadsutbildning kan bidra till att motverka begynnande överhettningssystem. Vidare måste det säkerställas att arbetslösa aktivt söker jobb för att den ökande efterfrågan på arbetskraft snabbt ska leda till ökad sysselsättning.

Fler och växande företag

Sverige ska bli ett av världens bästa länder att starta, driva och utveckla företag i. Fler och växande företag skapar nya jobb. Sverige behöver fler kvinnor och män som ser entreprenörskap och företagande som ett självklart val. Ett antal viktiga strukturella åtgärder har genomförts. Bland annat har förmögenhetsskatten avskaffats och bolagsskatten, arbetsgivaravgifterna och egenavgifterna sänkts. Även jobbskatteavdraget förbättrar incitamenten till företagande. Dessutom har åtgärder genomförts för att minska den administrativa bördan för företagen. Vidare har nya marknader öppnats för privata entreprenörer, och möjligheterna för visstidsanställningar har vidgats. För att förstärka tryggheten för företagare har regeringen genomfört ett antal förändringar i de sociala trygghetssystemen.

Hela Sverige ska växa. Kommunikationer, såväl elektroniska som fysiska, är av stor betydelse för att människor ska kunna verka i hela landet.

I syfte att underlätta inträdet på arbetsmarknaden för i första hand unga och utrikes födda har regeringen aviserat mindre justeringar i arbetsrätten. Regeringen vill introducera två särskilda anställningsformer för lärlingar. Därutöver ska arbetsgivarnas kostnader vid tvist om uppsägning begränsas. Regeringen har också ambitionen att utöka avdragsrätten för företags utgifter för forskning och utveckling samt genomföra vissa förändringar av de s.k. 3:12-reglerna och av reglerna för enskilda näringsidkare.

För att upprätthålla ett internationellt konkurrenskraftigt företagsklimat har regeringen tillsatt en bred utredning som ska se över företagsbeskattningen. Syftet är att utforma beskattningen så att investeringar, innovationer, produktivitet, sysselsättning och välfärd gynnas.

Sänkt mervärdesskatt för arbetsintensiva tjänster

Regeringen avser att återkomma med förslag om sänkt mervärdesskatt för vissa arbetsintensiva tjänster. Detta kan bidra till att den varaktiga sysselsättningen ökar, bl.a. genom en växling från hemarbete till förvärvsarbete, och att jämviktsarbetslösheten minskar. Detta gäller särskilt för restaurang- och cateringtjänster, där en momssänkning kan väntas skapa fler jobb, enligt regeringen.

Regeringens politik för att möta globaliseringens utmaningar

Sunda offentliga finanser, låg inflation, stabila spelregler på arbetsmarknaden, upprätthållandet av arbetslinjen, satsning på utbildning, forskning och innovation samt en väl utvecklad infrastruktur och ett gott företagsklimat är grunden i regeringens politik för att möta globaliseringens utmaningar. Det är viktigt att Sverige fortsätter att bygga vidare på sina styrkor, såsom den konkurrenskraftiga industrin, den växande tjänstesektorn och den välutbildade arbetskraften. Det är med kunskap och kvalitet som svenska företag bäst kan konkurrera. Genom privata och offentliga satsningar på infrastruktur, utbildning, forskning och innovationer skapas förutsättningar för svenska företag att konkurrera på världsmarknaden. Den nationella innovationsstrategin, som utformas av regeringen i dialog med näringsliv, offentlig sektor, akademi och civilsamhälle, kommer att vara ett viktigt verktyg för att skapa morgondagens jobb, välfärd och samhälle.

Onödiga hinder för företagsetableringar ska tas bort. Regeringen verkar i EU för att den inre marknaden ska utvecklas och förbättras och för att frihandeln ska värnas vid utformningen av den gemensamma handelspolitiken. Regeringen arbetar även aktivt med att stärka den svenska miljötekniksektorn, och arbetet med en bred, nationell miljöteknikstrategi pågår.

2.3.2 Socialdemokraternas motion

Det övergripande målet med Socialdemokraternas ekonomiska politik är full sysselsättning. Alla som kan ska arbeta. Sverige ska möta den globala konkurrensen med höga förädlingsvärden, högt kunskapsinnehåll, forskning och innovationskraft – inte med låga löner och billiga produkter. Det krävs investeringar i forskning och utbildning som ökar förädlingsvärdet inom de växande tjänstbranscherna. Socialdemokraterna står för en värderevoluten tillväxt. En stark generell välfärd bidrar till en mer positiv utveckling av ekonomin och samhället.

Skatternas utformning är en viktig del i en politik för fler jobb och för att skapa konkurrenskraftiga villkor för näringslivet. Socialdemokraterna ska göra en egen översyn av skattesystemet. I takt med att arbetsmarknader vidgas och blir nationsöverskridande är det centralt att säkerställa fungerande skatteavtal mellan Sverige och våra grannländer. Regeringen bör ta initiativ till en omförhandling av skatteavtalet mellan Sverige och Danmark.

De senaste årens kraftiga försämringar av trygghetssystemen har urholkat inkomstbortfallsprincipen i välfärden och därmed försvagat arbetslinjen. Sjukförsäkringen ska grundas på arbetslinjen och ge människor chansen att komma tillbaka till arbete. En sådan omställningsförsäkring bidrar till tillväxten.

En dynamisk och kunskapsbaserad ekonomi förutsätter att människor har goda möjligheter till utbildning och lärande hela livet. Socialdemokraterna vill investera i ett brett kompetenslyft som ger fler utbildningsplatser tillsammans med nya möjligheter till kompetensutveckling i arbetslivet. Arbetsmiljöarbetet måste återigen sättas i fokus. Regelverket behöver stärkas inom flera områden för att värna den svenska modellen och kollektivavtalen.

Vidgade arbetsregioner bidrar till ökad sysselsättning och högre löner. För att klara detta krävs investeringar i infrastruktur och bostäder som gör det praktiskt möjligt för människor att pendla till sitt arbete samt att flytta till jobb eller en ny studieort.

Arbetsvillkoren, arbetsmetoder, karriärvägar och möjligheter till vidareutbildning för anställda i offentliga verksamheter måste utvecklas. Om personalförsörjningen inom välfärden ska klaras behövs breda insatser. Viktigast är att ge anställda möjlighet till heltid och fast anställning. Ambitionen är att heltid ska vara en rättighet och deltid en möjlighet. Ett förslag på utformning av en bonus till de kommuner som lyckas minska det ofrivilliga deltidsarbetet i välfärden bör tas fram. Ett program för generationsväxling bör utvecklas.

Även om Sverige har en relativt hög sysselsättning för kvinnor finns det fortfarande betydande jämställdhetsproblem på svensk arbetsmarknad. För de kommande åren krävs en strategi som i högre utsträckning tar till vara

kvinnors kompetens och vilja till arbete. Det kan handla om att införa barnomsorg på obekvämlig arbetstid, att avskaffa vårdnadsbidraget och att verka för en mer jämställd fördelning av uttaget av föräldraledighet.

Arbetslösa ungdomar ska mötas av aktiva insatser. Aktivitetsförbudet de första tre månaderna av arbetslöshet ska avskaffas. Grunden för en fungerande arbetsmarknad är att alla ungdomar fullgör en gymnasieutbildning av hög kvalitet. Gymnasieskolor ska ges möjligheten att driva utbildningar som är anpassade till det regionala näringslivets behov. Antalet unga som skaffar sig en eftergymnasial utbildning måste öka. Alla som läser in en examen på högskolan under utbildningens gång, ska få en praktikperiod i arbetslivet. Redan i år vill Socialdemokraterna se en särskild satsning på sommarjobb för gymnasie- och högskolestudenter, fler sommarkurser på högskolan samt sommarundervisning för ungdomar utan grundläggande behörighet.

Det behövs satsningar på kvalificerad arbetsmarknadsutbildning av god kvalitet inom yrken där det i dag råder brist på yrkeskunnigt folk. Fas 3 har blivit en återvändsgränd som inte leder till jobb och bör därför avskaffas. Långtidsarbetslösa måste ges möjlighet till studier, kompetensutveckling och starta-egget-stöd. Motionärerna vill utveckla formerna för att långtidsarbetslösa ska kunna göra en nyttig insats i förenings- och kulturlivet.

Samtidigt som arbetslösheten bitit sig fast på höga nivåer ökar arbetskraftsbristen i flera sektorer. Socialdemokraterna vill att det tillsätts en kompetenskommission som hanterar situationen med bristande matchning på arbetsmarknaden. Kommissionens ska bl.a. föreslå åtgärder och upphandla utbildningar inom bristyrken. Kommissionen ska bestå av företrädare för näringslivets organisationer, företag, kommuner, stat och fackföreningar.

Socialdemokraterna vill återupprätta ett konstruktivt samarbetsklimat mellan politik, näringsliv, fack och forskning. Motionärerna vill se en modern näringspolitik med stabila villkor för basindustrin och investeringar i ny klimatsmart teknik. Tillsammans med centrala delar av Sveriges näringsliv vill motionärerna utforma forskningsprogram och en bättre fungerande riskkapitalförsörjning för ökad konkurrenskraft. Branscher som kan vara aktuella för gemensamma forskningsinvesteringar är exempelvis fordonsindustrin, gruvindustrin, läkemedels- och bioteknikbranschen, förnybar energi och tjänstesektorn. Näringslivets behov ska vara styrande för prioriteringarna. En ambitiös klimatpolitik går hand i hand med en ambitiös jobbpolitik. Ett program för ökad export ska utvecklas. Socialdemokraterna vill också förbättra villkoren för företagande genom ökad tillgång på riskkapital och småföretagarstöd.

2.3.3 Miljöpartiets motion

Miljöpartiets grundläggande utgångspunkt är att alla människor har rätt till arbete och egen försörjning. Detta kräver ett dynamiskt näringsliv där människors kreativitet och skaparlust lägger grunden för nya jobb. Villkoren för entreprenörskap och företagande måste vara goda. Investeringar måste göras i forskning och utbildning, och människor måste få möjligheter till utbildning och kompetensutveckling och därigenom få förutsättningar att ta nya jobb. En god infrastruktur, bra kommunikationer och ett effektivt rättssystem är centrala faktorer för att nya jobb ska växa fram.

Miljöpartiet avvisar regeringens aviserade förslag om ett femte jobbskatteavdrag och även den höjda skiktgränsen för statlig inkomstskatt. Miljöpartiet avser att återkomma i höst med ett heltäckande förslag på beskattning av arbetsinkomster, som också innebär minskade ekonomiska klyftor.

Miljöpartiet menar att ekonomisk trygghet är avgörande för en fungerande och dynamisk arbetsmarknad. Arbetslöshetsförsäkringen ska vara en omställningsförsäkring som omfattar alla. Miljöpartiet vill se höjt tak i a-kassan och höjd ersättningsnivå med en tydlig nedtrappning. Differentieringen i a-kasseavgifterna bör tas bort. Miljöpartiet vill införa ett och samma system, arbetslivstrygghet, för den som är sjuk, arbetslös eller söker försörjningsstöd. Ersättningsnivån ska vara lika stor oavsett om man är sjuk eller arbetslös.

En förutsättning för ett blomstrande näringsliv och för att människor ska kunna ta de nya jobb som skapas är ett väl fungerande utbildningssystem. Miljöpartiet menar att Sveriges högskolor och universitet är i behov av flera tydliga kvalitetssatsningar.

Miljöpartiet anser att utbildning är en stor del av lösningen på problemet med den höga ungdomsarbetslösheten. Genom ett gymnasielyft med riktade platser på folkhögskolor och Komvux ska de ungdomar som i dag inte har fullständig gymnasiekompetens ges en andra chans. Antalet platser inom Yrkeshögskolan ska utökas. Arbetet med validering av utländsk utbildning och arbetslivserfarenhet ska förstärkas. Arbetsförmedlingen ska få ett mycket tydligare uppdrag att arbeta individuellt med unga människor redan från dag ett i arbetslöshet. Miljöpartiet vill att kravet på allmän behörighet efter avslutat yrkesförberedande program återinförs. Det är viktigt att fortlöpande utvärdera effekterna av åtgärdsprogrammen riktade till långtidsarbetslösa och ungdomar, inte minst fas 3.

Miljöpartiet vill ge människor större makt över sitt arbetsliv och sin tid. Miljöpartiets vision är att människor om de så önskar under vissa skeden av livet ska kunna jobba mindre, och i andra skeden mer. Miljöpartiet anser att det ska finnas större möjligheter än i dag till en paus i arbetslivet, kanske för att vidareutbilda sig eller starta företag. Reformen som friår och ökade möjligheter att själv påverka förläggningen av sin arbetstid skapar dynamik, flexibilitet och rörlighet på arbetsmarknaden, vilket är bra både för arbetsgivare och för arbetstagare. Åtgärder som underlättar för

kommuner och landsting som arbetsgivare att verka för sänkt veckoarbets-tid behöver ses över. Miljöpartiet ser också ett behov av en mjukare övergång mellan arbetslivet och pensionen. Samtidigt ska den som kan, vill och orkar ha möjlighet att jobba längre än till 67 år. Miljöpartiet vill förstärka rättigheten för föräldrar att gå ned i arbetstid genom en reform kallad barntid.

Ett dynamiskt näringsliv kräver goda förutsättningar för små och medel-stora företag att utvecklas och växa. Regelverken för att starta och driva företag måste vara enkla och begripliga. Kapitalförsörjningen för småföretag måste förbättras. Miljöpartiet vill inte se nya förmögenhetskatter och anser att arbetsgivaravgifterna för småföretagen bör sänkas. Miljöpartiet vill se över sjuklöneansvaret med inriktningen att ta bort det helt för företag med upp till tio anställda. Möjligheterna ska ses över att genom skatteavdrag gynna små företags investeringar i forskning och utveckling.

Miljöpartiet stöder regeringens förslag om sänkt restaurangmoms men vill gå längre och se en momssänkning i fler tjänstesektorer, såsom reparation av cyklar, kläder och textilier samt för hårfrisörer. Detta är arbetsintensiva sektorer som på ett konkret sätt skapar förutsättningar för en mer hållbar livsstil. Miljöpartiet anser att HUS-avdraget ska vara kvar. Dock bör ROT-delen göras klimat- och energieffektivare och utvidgas till att även gälla flerfamiljshus.

Miljöpartiet föreslår strategier för en grön ekonomisk utveckling. Detta innefattar bl.a. att produktionsmetoder och produktionsresurser ska vara hållbara. Korrekta drivkrafter ska skapas för privata investeringar genom bl.a. koldioxid- och energiskatter. Materialflöden ska slutas i kretslopp. De finansiella systemen ska uppmuntra långsiktighet och riskspridning i det privata näringslivet. Möjligheterna att kommersialisera forskning och innovationer måste förbättras. Staten, näringslivet och fackföreningarna bör samarbeta genom exempelvis forsknings- och innovationssatsningar. Vidare måste perspektivet på ekonomisk utveckling breddas och den ekonomiska analysen utvecklas.

En viktig motor för nya jobb under de kommande åren kommer att vara den gröna omställningen till ett hållbart samhälle. Genom utvecklingen av ny, renare och effektivare teknik som leder till en hållbar omställning av produktionen kan näringslivet utvecklas och nya jobb, export och ekonomisk utveckling skapas. Ett bättre och mer ansvarsfullt nyttjande av Sveriges naturresurser leder till fler ekologiskt hållbara jobb inom traditionella gröna näringar som skogen och jordbruket. En fortsatt ekologiskt hållbar omställning av bostäder och energiförsörjning kommer att generera nya jobb samtidigt som ett hållbarare samhälle skapas. Moderna, snabba och hållbara transporter bidrar till fler jobb och ett starkare näringsliv.

Sverige behöver en nationell strategi för de gröna jobben. Miljöpartiet menar att regeringen under lång tid försummat både miljötekniksektorn och den större frågan om en hållbar omvandling av vår ekonomi och att denna fråga nu måste ges högsta prioritet.

2.3.4 Sverigedemokraternas motion

De stora utmaningarna inför framtiden handlar om att minska utanförskapet genom en ansvarstagande invandringspolitik, att stimulera landets företag till att våga och vilja anställa, att vidta åtgärder för att komma till rätta med den bristande matchningen och att aktivt bekämpa ungdomsarbetslösheten och slipa ned trösklarna till arbetsmarknaden.

Sverigedemokraterna ställer sig bakom grundprincipen att det ska vara lönande att arbeta och vill därför bevara samtliga fyra steg i jobbskatteavdraget. Sverigedemokraterna förhåller sig dock tills vidare avvaktande till förslag om ett femte och eventuellt sjätte jobbskatteavdrag. Marginaleffekten med skattesänkningar är avtagande, och det bör utredas om det finns mer kostnadseffektiva åtgärder för att öka sysselsättningen.

För att kombinera trygghet och rörlighet på arbetsmarknaden behövs en generöst utbyggd omställningsförsäkring. Sverigedemokraternas ambition är att höja taket för arbetslöshetsersättningen de första 100 dagarna och att det därefter trappas ned. Sverigedemokraterna vill återinföra möjligheten att begränsa sitt sökande efter ett nytt arbete till ett närliggande geografiskt område de första 100 dagarna av arbetslöshet. Arbetslösa bör vidare inte få sin rätt till a-kassa inskränkt för att de tar en deltidsanställning.

Sveriges möjligheter att också i framtiden kunna konkurrera i en alltmer globaliserad värld är beroende av förbättringar inom utbildningsområdet i allmänhet och inom den högre utbildningen i synnerhet. Sverigedemokraternas ambition är att, med särskilt fokus på de naturvetenskapliga ämnena, tillföra medel i syfte att höja kvaliteten i de högre utbildningarna. Högskolorna ska i högre grad matcha sitt utbildningsutbud mot näringslivets behov av kompetens. Vidare avsätts resurser till ytterligare platser på Yrkeshögskolan.

Ungdomsarbetslösheten är ett mycket stort problem för såväl samhället i stort som för drabbade ungdomar. I stället för den generella rabatten på arbetsgivaravgiften för unga anställda vill Sverigedemokraterna se en ny reform med helt slopad arbetsgivaravgift för unga lärlingar. Sverigedemokraterna bedömer att en sådan satsning skulle kunna bidra både till att minska ungdomsarbetslösheten och till att förbättra matchningen av arbetstagarnas kompetens i relation till arbetsgivarnas behov.

Motionärerna förordar också en ändring i turordningsreglerna med en utökning av antalet undantag från nuvarande nivå på två anställda till fem anställda. Detta skulle enligt motionärerna göra arbetsmarknaden mer rörlig och därmed också mer tillgänglig för svenska ungdomar.

En av de viktigaste principerna i ett demokratiskt samhälle är enligt motionärerna att alla medborgare har samma rättigheter och skyldigheter oavsett ursprung, kön, religion eller sexuell läggning. Av den anledningen motsätter sig Sverigedemokraterna såväl instegsjobb som nystartszoner.

Sverigedemokraternas övertygelse är att det är bland dagens småföretag som morgondagens mellanstora och stora företag finns. En satsning görs därför på småföretagandet, bl.a. genom införandet av en permanent arbets-

givaravgiftsrabatt för de tio först anställda, på bekostnad av den generella arbetsgivaravgiftssänkningen. Vidare ska starta-eget-bidraget kunna ges i upp till nio månader.

Ytterligare medel tillförs både forskning och riskkapital för att därigenom stimulera innovationsutvecklingen. Sverigedemokraterna vill också stärka och bredda den statligt finansierade grundforskningen för att på så sätt stärka samspelet mellan forskning, företagande och politik. Forskningsanslaget till små och medelstora företag ska utökas, med särskilt fokus på kunskapsintensiva branscher.

Sverigedemokraterna föreslår en extra vinstutdelning från Vattenfall på upp till 5 miljarder kronor om året för att inrätta en marknadskompletterande riskkapitalfond. Fonden ska prioritera företag som saknar eller har små möjligheter att söka kapital på den ordinarie riskkapitalmarknaden.

2.3.5 Vänsterpartiets motion

Full sysselsättning är det överordnade målet för Vänsterpartiets ekonomiska politik. För att man ska kunna bejaka strukturomvandlingen i ekonomin krävs både en bra arbetslöshetsförsäkring och möjligheter till omskolning och vidareutbildning. Därtill krävs en strategisk industri- och näringspolitik som identifierar och understöder Sveriges komparativa fördelar i den globala ekonomin samt betydande satsningar på forskning och utveckling. Om Sverige inte ska konkurrera med lägre löner måste arbetskraftens kunskapsnivå i bred bemärkelse öka. Vänsterpartiet anser att det bör skrivas in i budgetlagen att regeringen två gånger per år ska presentera en åtgärdsplan för full sysselsättning. Åtgärdsplanerna bör också innehålla olika medelfristiga mål för bl.a. arbetslöshet, sysselsättningsgrad och under-sysselsättning.

Enligt Vänsterpartiet är jobbskatteavdraget en politik för låga löner. Jobbskatteavdraget ska stegvis avskaffas till förmån för en rättvis och likformig beskattning.

Arbetslöshetsförsäkringen behöver reformeras i grunden. Vänsterpartiet vill lyfta ut arbetslöshetsförsäkringen ur Socialförsäkringsutredningen och i stället tillsätta en separat utredning med uppdrag att se över hela regelverket. I närtid vill motionärerna att taket och golvet i försäkringen höjs. Ingen nedtrappning ska göras. Ersättningsnivån ska vara 80 % under hela ersättningsperioden samt för tid med aktivitetsstöd. På sikt vill Vänsterpartiet höja ersättningsnivån.

Antalet karensdagar minskas för att på sikt tas bort helt. 75-dagarsbe-gränsningen vid deltidsarbetslöshet ska tas bort och likaså arbetslöshetsav-giften. Alla som uppfyller grundvillkoren i lagen om arbetslöshetsförsäk-ring och har varit inskrivna vid Arbetsförmedlingen i tre månader ska få rätt till ersättning med grundbeloppet.

Diskriminering i arbetslivet måste bekämpas systematiskt, och hårdare krav måste ställas på att arbetslivet anpassas till människors olika förutsättningar. Kraven på arbetsgivare att bedriva systematiskt jämställdhetsarbete ska skärpas och avdragsrätt för medlemskap i facklig organisation införas.

Arbetsrätten behöver också stärkas på flera områden. Rätten till fasta jobb på heltid bör stärkas genom lagstiftning, och på sikt bör en generell arbetstidsförkortning införas. Vidare vill Vänsterpartiet stärka kollektivavtalsmodellen och ta bort möjligheten att ersätta egna anställda med inhyrd arbetskraft från bemanningsföretag. Satsningar ska göras på förebyggande arbetsmiljöarbete.

Vänsterpartiet vill se en sammanhållen aktiv arbetsmarknadspolitik. Systemet med kompletterande aktörer och privata jobbcoacher bör avvecklas och medel i stället föras över till Arbetsförmedlingens egen verksamhet. Garantiprogrammen bör slopas till förmån för aktiva åtgärder med högre kvalitet. Fas 3 avskaffas, och de som redan är placerade där ska erbjudas aktiva insatser utformade utifrån den enskildes behov, bl.a. övergångsjobb i offentlig och ideell verksamhet, yrkesutbildning och lärlingsanställningar. Lärlingssystemet bör utvidgas till fler yrken. Det behövs fler platser i arbetsmarknadsutbildningar som motverkar flaskhalsar och brist på arbetskraft samt underlättar strukturomvandling. Ett särskilt anställningsstöd för nyanlända flyktingar bör införas.

Motionärerna vill införa utbildningsvikariat, i syfte att höja kvaliteten i omsorgen och förbereda för generationsväxlingen, samt vikariat för start av eget företag.

För att förebygga ungdomsarbetslöshet vill motionärerna införa en rätt att läsa in gymnasieskolan. Vidare bör intaget till Yrkeshögskolan fördubblas och den tillfälliga utökningen av antalet platser på högskolan förlängas.

Genom investeringar i nyproduktion och upprustning av bostäder kan det enligt Vänsterpartiet skapas tiotusentals nya samhällsnyttiga jobb. Många nya arbetstillfällen kan också skapas genom investeringar i grön infrastruktur och kollektivtrafik samt grön teknik som vindkraft och solenergi.

Den pågående ekonomiska krisen möjliggör en förändring av företagen med inriktning mot framtidens produkter och tjänster. Vänsterpartiet vill inrätta en innovations- och riskkapitalfond genom att avsätta 3 miljarder kronor från de statliga företagens överskott. Ökade möjligheter till statliga kreditgarantier bör skapas och Almis såddkapital på lokalplanet stärkas. Vidare ska offentliga innovationsupphandlingar ges en kraftfull statlig stimulans. Forska och väx-programmet bör förstärkas och en skattekreditering för forskning och utveckling i framför allt små företag införas. Sjuklönekostnaden bör slopas helt i företag med upp till tio anställda. Vänsterpartiet vill eftersträva att så långt som möjligt ha ett enhetligt och likformigt regelsystem med få undantag, som är enkelt att förstå och tillämpa för den enskilde företagaren.

Vänsterpartiet avvisar förslaget om sänkt restaurangmoms, då man anser att det är en ineffektiv sysselsättningsåtgärd. RUT-avdraget ska avskaffas och medlen användas till att finansiera barnomsorg på obekvämt arbetstid. Kostnaden motsvarar enligt motionärerna 15 000 platser i sådan barnomsorg. Samtidigt ska ROT-avdraget omfatta både flerfamiljshus och byggnader för välfärdens verksamheter.

Vänsterpartiet vill ge stöd till utvecklingsprogram för olika branscher och se fortsatta satsningar på industriella utvecklingscenter. Tjänstesektorns stora utvecklingspotential ska tas till vara genom ett särskilt framtidsprogram framtaget tillsammans med företag, universitet och högskolor samt fackliga organisationer. Exportrådgivning och utbildning med fokus på framtidsbranscherna måste stärkas.

Vänsterpartiet motsätter sig utförsäljningar av statliga företag. Statligt ägande behövs som en motvikt till spekulationskapitalism och kortsiktighet, anser motionärerna.

2.4 Välfärden och kommunernas ekonomi

2.4.1 Propositionen

Välfärden

I propositionen framförs att arbete är grunden för vår gemensamma välfärd.

Många individer har drabbats hårt av den finansiella krisen. Därför har åtgärder för att minska krisens effekter prioriterats högt under de senaste åren, bl.a. genom höjt flerbarnstillägg, bostadstillägg, bostadsbidrag, grundavdrag för pensionärer och studiemedel. Reformerna som jobbskatteavdraget tillsammans med förändringarna i arbetslöshets- och sjukförsäkringen sänker trösklarna in till arbetsmarknaden och stimulerar människor att öka sin arbetstid, framför allt låg- och medelinkomsttagare. Reformerna väntas leda till en stark inkomstillväxt för dem med relativt låga inkomster. När fler arbetar och färre försörjs av bidrag och transfereringar minskar inkomstskillnaderna i samhället. Den långsiktigt bästa fördelningspolitiken är därför att fler arbetar. Det är av stor vikt att välfärden håller högsta möjliga kvalitet och att den kommer alla till del, varför en rättvis fördelning är en central utgångspunkt. Tillgängligheten, valfriheten och kvaliteten i sjukvården och äldreomsorgen ska fortsätta att stärkas och situationen för utsatta barn och unga förbättras.

Målet för hälso- och sjukvården är att befolkningen ska erbjudas en behovsanpassad, tillgänglig och effektiv vård av god kvalitet, oavsett inkomst och bakgrund. En god hälso- och sjukvård ska skapas utifrån varje enskild individs behov och önskemål.

Mångfalden av utövare inom välfärdssektorn ska fortsätta att främjas. För att fler kommuner ska införa valfrihetssystem inom äldreomsorgen och införa lokala värdighetsgarantier avsätts statliga medel. Satsningar som gjorts på bl.a. kömiljarden, en stärkt vårdgaranti och ökade möjligheter för

patienten att välja vårdgivare har lett till minskade väntetider för vård samt stärkt patienternas ställning och inflytande. Samtidigt innebär en åldrande befolkning och ett framtida ökat vårdbehov ytterligare utmaningar för hälso- och sjukvården. Inriktningen på politiken är därför att ytterligare öka vårdens tillgänglighet, effektivitet och kvalitet. Detta görs bl.a. genom att kömiljarden utvecklas, genom fortsatta satsningar inom psykiatrin samt genom en reform som förbättrar möjligheten till god tandhälsa för utsatta grupper. Dessutom satsas 500 miljoner kronor under 2011 på en prestationsbaserad ersättningsmodell för patientsäkerhet. Vidare har en nationell oberoende granskningsmyndighet inrättats med uppgift att granska och utvärdera vårdens effektivitet. Politiken kommer framöver att fokusera på åtgärder som underlättar en sammanhållen vård och omsorg för äldre med omfattande behov, höjer kompetensen bland äldreomsorgens personal samt utvecklar nya trygga boendeformer baserade på ökad valfrihet och ökat självbestämmande för de äldre.

En ökad effektivisering av välfärdssystemen är ett led i att på lång sikt stärka den offentligt finansierade välfärden. Det är därför viktigt att effektiviseringsarbetet är kontinuerligt och omfattar åtgärder som både höjer produktiviteten i de offentligt finansierade tjänsterna och minskar överutnyttjandet i trygghetssystemen. Regeringens arbete med att främja ökad konkurrens och entreprenörskap inom vård och omsorg är en viktig del i arbetet med att stimulera förnyelse, vilket även bidrar till att öka produktiviteten och effektiviteten inom välfärdssektorn.

Utbildningspolitiken är vidare av stor betydelse. Utgångspunkten för de åtgärder som regeringen hitintills vidtagit har varit de brister som länge funnits i utbildningssystemet. Bland annat stärks lärarkvaliteten genom ett omfattande lärarlyft och en reformerad lärarutbildning. För att höja kvaliteten och minska avhoppet reformeras gymnasieskolan fr.o.m. hösten 2011. Inom den högre utbildningen har en kvalitetssatsning genomförts och studiemedlen och fribeloppen höjts.

Kunskapen hos elever i grundskolan har försämrats. Från att ha tillhört det internationella toppskiktet presterar svenska högstadiel elever medelmåttigt i internationella jämförelser. Dessutom råder en svag genomströmning, och det sker många avhopp. Förklaringar som förs fram till de försämrade resultaten är en alltför hög grad av individuellt arbete och att lärarnas kompetens försämrats. Problemen inom utbildningssystemet är allvarliga. För att förbättra utbildningssystemets olika delar har regeringen påbörjat och aviserat en rad åtgärder. Nyckeln till elevernas framgång är enligt regeringen lärarna. Därför är det även fortsättningsvis angeläget att stärka kvaliteten bland lärarna och att höja statusen på läraryrket. Ett sätt att öka statusen kan vara att pröva att premiera duktiga lärare.

Inom ramen för Europa 2020-strategin är målet på EU-nivå att till 2020 förbättra utbildningsnivån, särskilt genom att sträva efter att minska antalet elever som i förtid avbryter sin skolgång till mindre än 10 % och genom att öka andelen 30–34-åringar som har avslutat en eftergymnasial eller mot-

svarande utbildning till minst 40 %. Sveriges nationella mål bör enligt regeringen vara att andelen 18–24-åringar som inte avslutat gymnasiestudier och som inte studerar ska vara mindre än 10 % år 2020 och att andelen 30–34-åringar som har minst en tvåårig eftergymnasial utbildning ska uppgå till 40–45 % år 2020.

Kommunernas ekonomi

Trots den kraftiga konjunkturedgången redovisar kommunsektorn ett mycket starkt resultat 2009 och 2010. Till följd av de tillfälliga statsbidragen kunde kommuner och landsting, enligt regeringen, öka utgifterna utan att frångå balanskravet. Överskotten i kommunsektorn förklaras dels av att kommuner och landsting sannolikt underskattade sina inkomster 2010, dels av att antalet arbetade kommunfinansierade timmar minskade något under detta år samt av att kommuner och landsting betalade en lägre sjukförsäkringspremie än tidigare beräknat.

Regeringens bedömning är att finanskrisens effekter på kommunsektorns ekonomi väntas bli något mindre långvarig och omfattande jämfört med den bedömning som gjordes i budgetpropositionen för 2011. Det är framför allt antalet arbetade timmar och därmed kommunsektorns skatteintäkter som antas komma att utvecklas starkare än tidigare förväntat.

Jämfört med 2009 och 2010 räknar regeringen med svagare finanser i kommunsektorn 2011, bl.a. beräknas inkomsterna öka långsammare när merparten av de tillfälliga statsbidragen dras tillbaka. Mellan 2009 och 2010 ökade statsbidragen med närmare 20 miljarder kronor, och om de ekonomiska regleringarna exkluderas ökade de tillfälliga statsbidragen med 17 miljarder kronor. Enligt regeringen bedöms skatteunderlaget hålla uppe inkomsterna för kommuner och landsting 2011 till följd av den starkare konjunkturen.

Sjukförsäkringsreformen

Den genomförda sjukförsäkringsreformen innehåller en rad åtgärder, bl.a. en rehabiliteringskedja, en fast tidsgräns för rätten till sjukpenning samt införandet av stadigvarande nedsatt arbetsförmåga som grundprincip för beviljande av sjukersättning. Syftet med reformen har varit att skapa drivkrafter för en mer aktiv sjukförsäkringsprocess samtidigt som de med allvarliga sjukdomar ska känna sig trygga med sin försörjning.

Inom ramen för reformen har vidare hälso- och sjukvårdens roll i sjukskrivningsprocessen lyfts fram genom den s.k. sjukskrivningsmiljarden och införandet av den medicinska rehabiliteringsgarantin. Sjukskrivningsmiljarden stimulerar landstingen att ge sjukskrivningsfrågorna en högre prioritet i hälso- och sjukvården, vilket också har också lett till kortare väntetider i hälso- och sjukvården. Den medicinska rehabiliteringsgarantin innebär en förstärkt medicinsk behandling och rehabilitering för individen.

Reformen har i huvudsak varit framgångsrik, men stora förändringar kan emellertid leda till orimliga och ibland icke avsedda effekter. En arbetsgrupp i Regeringskansliet har därför sett över regelverken och deras tillämpning. Resultatet har presenterats i en departementspromemoria. Översynen har riktats in på ett antal justeringar i reformen dels så att konsekvenserna för svårt sjuka med obetydlig arbetsförmåga blir enligt avsikterna, dels för att säkerställa kvaliteten i arbetsmarknadsåtgärderna. Det är även viktigt att kvalitetssäkringen av reformen fortsätter via bl.a. uppföljningar och utvärdering. Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen har därför fått i uppdrag av regeringen att analysera behovet och omfattningen av gemensamma rehabiliteringsinsatser i samverkan efter 2011 och lämna förslag på hur dessa kan vidareutvecklas samt även redovisa vilket stöd som erbjuds personer som lämnar sjukförsäkringen efter 180 dagar och hur detta upplevts av de försäkrade.

Utifrån översynen av sjukförsäkringsreformen avser regeringen att återkomma med förslag på ett antal större justeringar för att säkerställa reformens intentioner, bl.a. en justering vid den bortre tidsgränsen med inriktningen att sjukpenning på den s.k. fortsättningsnivån ska kunna utbetalas för ytterligare dagar om det på grund av den försäkrades sjukdom skulle vara oskäligt att inte göra så.

Vad avser ersättningen i såväl arbetslöshetsförsäkringen som sjukförsäkringen anser regeringen att det är viktigt att den ger incitament för personer att återgå i arbete. Denna fråga är föremål för översyn i den parlamentariska kommittén om hållbara försäkringar vid sjukdom och arbetslöshet (dir. 2010:48).

2.4.2 Socialdemokraternas motion

Välfärden

Socialdemokraterna framhåller i sin motion att arbete är grunden för välfärd och välstånd och att välfärd och möjligheter ska komma alla till del. En omfattande och generell välfärd som ger en bra trygghet ökar tilliten i samhället och bidrar till en mer positiv utveckling av såväl ekonomin som samhället.

Alla som kan ska arbeta, vilket krävs för att kunna finansiera en hög välfärd, särskilt med tanke på den utmaning som den demografiska utvecklingen medför. På agendan står jobben först, för om jobben klaras så klaras också ekonomin och kvaliteten inom vården, skolan och omsorgen.

En åldrande befolkning innebär stigande behov av hälso- och sjukvård, vilket i sin tur innebär större offentliga åtaganden och större behov av finansiering. För att möta detta krävs enligt motionärerna en ökad sysselsättning, effektiviseringar inom offentlig verksamhet och insatser för en bättre folkhälsa för att minska vårdbehoven.

Politiken bör vidare inriktas på investeringar som vänder utvecklingen för den svenska skolan, där en modern kunskapsskola med kvalitet och kreativitet i centrum ska skapas. Sverige behöver en storsatsning på lärande och högre kvalitet i undervisningen, och läraryrkets status behöver stärkas liksom karriärmöjligheter inom skolan. Genom en kvalitetssäkring ska det bli lättare att välja skola, skolklasserna för de minsta barnen bör bli mindre och förskoleklasserna bör bli obligatoriska. Antalet ungdomar som skaffar sig eftergymnasial utbildning måste öka.

Det behövs vidare aktiva insatser för att avskaffa barnfattigdomen. Familjens ekonomi ska inte vara avgörande för barns framtid. Genom kompensatoriska åtgärder kan samhället förbättra och underlätta barns uppväxtvillkor, t.ex. genom att det finns fritidsgårdar, att det råder avgiftsfrihet för barnsjukvården eller att kommunerna anordnar sommarlovsaktiviteter. Det ska enligt motionärerna råda nolltolerans mot barnfattigdom och målet är att helt avskaffa barnfattigdomen. Den viktigaste insatsen är att bekämpa arbetslösheten och skapa förutsättningar för högre sysselsättning. Ytterligare insatser är dock nödvändiga och förslag som motionärerna ska titta närmare på är höjt underhållsstöd, införande av barnomsorg under oönskade arbetstid, höjt tilläggsbidrag för studenter med barn, kulturinsatser för barn i utsatta områden, förbud mot frivilliga avgifter inom skola och förskola samt rätt till heltid inom offentlig sektor. Motionärerna kräver att regeringen redogör för den förda politikens konsekvenser för barnfattigdomens utveckling.

Motionärerna vill se sänkta avgifter i den kommunala kultur- och musikskolan. För att stimulera kommunerna att sänka sina avgifter föreslås ett stimulansbidrag. Vidare vill motionärerna ha fri entré på statliga museer.

Sjukförsäkringsreformen

Sjukförsäkringen ska grundas på arbetslinjen. Detta kräver satsningar på rehabilitering, en aktiv arbetsmarknadspolitik och en arbetsmarknad där människor får chansen att visa vad de kan bidra med. Om man blir sjuk och inte kan arbeta ska man få tillgång till en försäkring som ger både rätt till snabb rehabilitering tillbaka till arbete och en ekonomisk trygghet under tiden.

Ett hållbart pensionssystem

Socialdemokraterna anser att det behövs en grundlig utvärdering av pensionssystemet. Pensionssystemet är ekonomiskt robust men samtidigt visar studier på låga framtida statliga pensionsnivåer för breda grupper av löntagare, vilket enligt motionärerna kan påverka förtroendet för det gemensamma pensionssystemet. Pensionssystemet står inför stora utmaningar under kommande decennier, t.ex. den demografiska utvecklingen som innebär att de som förvärvsarbetar måste försörja allt fler. Med en hög långtidsarbetslöshet försämras förutsättningarna att långsiktigt finansiera pensio-

nera. En växande grupp medborgare riskerar därmed att få mycket låga pensioner till följd av att de utförsäkrats och/eller ställts utanför arbetsmarknaden under en längre tid.

För att långsiktigt säkra pensionssystemets hållbarhet och trygga bra pensioner för breda yrkesgrupper är det viktigt att sysselsättningen ökar och att åtgärder vidtas för att möjliggöra för många fler löntagare att arbeta längre. Det kräver bl.a. ökade resurser för kontroll, forskning och utveckling av arbetsmiljöarbetet. Men det krävs också förbättrade insatser för rehabilitering och omställning för att förhindra den utslagning från arbetslivet som nu sker.

Det behövs också en grundligare analys av vilka effekter de senaste årens förändringar riskerar att få för pensionssystemet. Den bör göras i nära dialog med arbetsmarknadens parter och genomföras inom ramen för den breda pensionsöverenskommelsen över blockgränserna. Syftet bör vara att trygga goda pensioner och samtidigt slå vakt om ålderspensionssystemets långsiktiga ekonomiska stabilitet. Regeringen bör återkomma med en redovisning av hur den statliga ålderspensionen påverkas av framväxten av en låglönemarknad och den högre arbetslöshetsnivå som etablerats under de senaste åren, där stora grupper ställts utanför arbetsmarknaden och de gemensamma trygghetssystemen.

2.4.3 Miljöpartiets motion

Välfärden

Miljöpartiet vill ha en välfärd som är till för alla, med robusta trygghetssystem, en hälso- och sjukvård av hög kvalitet, en värdig äldreomsorg och en skola med hög kvalitet. Ingen ska begränsas i sin utveckling.

Skolan ska ge unga möjligheter att utvecklas på sina egna villkor till sin fulla potential. Kvaliteten i grundskolan, gymnasieskolan och högskolan behöver förbättras. Sverige ska vara tryggt och klyftorna mellan människor små. Storleken på barngrupperna i förskolan och fritids behöver minska, och det behövs fler sysselsatta i vården och omsorgen så att våra äldre kan få en värdig omsorg. Dessutom ska kvaliteten i hälso- och sjukvården stärkas. För att uppnå en ökad kvalitet inom grundskolan vill motionärerna öka den klassrumsnära forskningen, öka möjligheterna för fler lärare att forska på deltid samt förbättra studie- och yrkesvägledningen.

Ett samhälle i ständig utveckling behöver ett väl fungerande utbildningssystem. Den svenska högskolan har byggts ut kraftigt de senaste 10–20 åren genom fler utbildningsplatser. Däremot har satsningar på ökad kvalitet uteblivit. Sveriges högskolor och universitet är i behov av flera tydliga kvalitetssatsningar, bl.a. en ökning av antalet lärarledda timmar på högskolan, investeringar i fler doktorandtjänster samt förbättringar av studie- och anställningsvillkoren. Universitetens och högskolornas resurstilldelningssystem behöver enligt motionärerna förändras så att kvalitetskriterier i större utsträckning än i dag styr anslagstilldelningen. Vidare ska studieavgifterna

till universitet och högskola för utländska studenter slopas. Andra åtgärder som behövs är bl.a. ett gymnasie lyft för en andra chans att läsa in gymnasieskolan och ökade möjligheter att läsa upp och komplettera gymnasiebetyg på komvux.

Som en följd av regeringens ekonomiska politik har klyftorna mellan barnfamiljerna ökat. Stora ekonomiska klyftor hör inte hemma i Miljöpartiets samhälle varför motionärerna vill se bl.a. riktade satsningar för ensamstående med barn, t.ex. höjt underhållsstöd. En väl fungerande och flexibel barnomsorg är också en förutsättning för att ensamstående föräldrar ska få vardagen och ekonomin att gå ihop.

En fungerande hälso- och sjukvård och en barnomsorg och äldreomsorg av hög kvalitet ökar människors trygghet och gör att deras vardag fungerar. Investeringar i välfärden, den gröna omställningen och nya jobb går före fortsatta skattesänkningar. Genom en generell välfärd och socialförsäkringar som omfattar alla kan också de ekonomiska klyftorna mellan människor minska.

Hälso- och sjukvården ska vidare bygga på mer förebyggande och hälsofrämjande principer än vad den gör i dag, och för att stärka folkhälsoarbetet föreslås att en folkhälsokommission tillsätts.

Kulturen är en del av välfärden och demokratin. Därför måste samhället skapa förutsättningar för ett rikt kulturliv. Alla ska kunna ta del av kulturen, vilket bl.a. innebär låga kostnader och stor spridning av kulturverksamhet i hela landet.

Sjukförsäkringsreformen

En styrka för ett land som vill utvecklas är enligt motionärerna ett modernt, enkelt och överskådligt trygghetssystem som omfattar fler. Regeringens sjukförsäkringsreform har havererat. Tiotusentals människor som är sjuka har kastats ut ur sjukförsäkringen. Motionärerna kräver omgående ett moratorium mot fortsatta utförsäkringar. En individuell bedömning av arbetsförmågan måste ersätta dagens fasta tidsgränser. Motionärerna vill skapa "en dörr in" till trygghetssystemen genom att bilda en ny myndighet där Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen slås ihop. Den nya myndigheten ska ansvara för utbetalning av sjukersättning och a-kassa och ta över ansvaret för försörjningsstödet från kommunerna. Ersättningsnivån ska vara lika stor oavsett om man är sjuk eller arbetslös.

Miljöpartiet avvisar regeringens utförsäkringspolitik. Sjukförsäkringen ska vara en försäkring som försäkrar även vid långvarig sjukdom, och därför bör gränsen för förlängd sjukpenning slopas helt. Vidare ska ersättningen vara 80 % under hela sjukskrivningstiden, och regeln om prövning av arbetsförmåga mot hela arbetsmarknaden behöver ses över. Vidare ska en grundersättning i sjukförsäkringen införas. I dagsläget finns en lägsta nivå i arbetslöshetsersättningen, men motsvarande saknas för sjukpenningen.

Kommunernas ekonomi

Motionärerna menar att kommunernas ekonomi på kort sikt är relativt god men att den troligen kommer att försämras de kommande åren. Därför behövs bl.a. riktade bidrag till kommuner inom flera områden och olika satsningar för bl.a. en höjd kvalitet i skolan.

Regeringens tillfälliga konjunkturstöd kom för sent och med för kort varsel för att kommuner och landsting skulle kunna undvika att säga upp folk eller för att de skulle kunna nyanställa. Motionärerna framhåller att kommuner och landsting behöver långsiktiga förutsättningar för sin planering.

2.4.4 Sverigedemokraternas motion

Välfärden

Sverigedemokraterna anför att kvaliteten i välfärden sjunker och att Sverige sedan länge ligger i EU:s bottenkikt vad gäller antalet vårdplatser. Dessutom visar studier på stora skillnader inom vården mellan olika delar av landet. För att komma till rätta med problemet krävs enligt motionärerna en skärpt tillsyn av sjukvårdens ansvarsområden och eventuellt en mer detaljerad styrning över landstingen och regionerna. Ökade resurser för administrativ personal samt en ökad kvantitet specialistsjuksköterskor kommer enligt motionärerna att underlätta läkarnas uppgifter och därmed bidra till en generell höjning av både kvalitet och effektivitet inom vården.

Alla patienter ska ha rätt till vård av högsta kvalitet och tillgänglighet, oavsett var i landet de bor. Tillgängligheten i sjukvården behöver förbättras, utvecklas och förnyas så att fler personer kan få en bättre vård. För motionärerna är det självklart att sjukvården ska vara solidariskt skattefinansierad och ges till alla efter behov.

Motionärerna anser att det behövs en akut- och tillgänglighetsmiljard så att alla patienter som söker akutsjukvård omedelbart får en kvalificerad diagnos och att ingen ska behöva vänta mer än fyra timmar på passande vårdinsats. Det behövs också en förstärkt och utvecklad akutbils- och hembesöksverksamhet och en ökning av antalet vårdplatser.

Sverigedemokraterna framhåller att kunskapsutvecklingen i skolan är oroande, att äldreomsorgen upprepade gånger har visat på allvarliga brister och att pensionsnivåerna med hänsyn tagen till inflationen har kommit att hamna skamligt lågt. Motionärerna ser mycket allvarligt på detta och kommer att förorda förstärkningar av de direkta anslagen till välfärden i höstbudgeten.

För att komma till rätta med problemen i den svenska skolan behövs vid sidan av en förbättrad lärarutbildning också effektivare styrning, en mer rättvis fördelning av ekonomiska resurser och ett återförstatligande av skolan. Den kravlösa skolan måste enligt motionärerna ersättas med en skola som står för kunskapsförmedling och lärarledd undervisning.

Den pågående kvalitetsförsämringen av den högre utbildningen kan inte accepteras, varför resurstilldelningen måste ses över.

Motionärerna ser det som en självklarhet att stärka och effektivisera studievägledningen i såväl grund- och gymnasieskolan som på komvux samt att antalet platser på komvux utökas.

Skolans roll ska utöver att vara kunskapsförmedlare också förmedla en djupgående förståelse och acceptans för vårt svenska kulturarv. Vidare vill motionärerna satsa på fler vuxna i skolan i form av bl.a. fler skolsköterskor och skolpsykologer.

Motionärernas uppfattning är att välfärden ska sträcka sig genom livets alla skeenden, och de anser att kommuner bör få ett stimulansbidrag som bl.a. ska användas för att ta fram en strategi för att upptäcka och hantera våld mot äldre. Bidraget ska också öka tryggheten och förebygga våld mot äldre samt underlätta för dem som behöver anhörigstöd. För att snabbt få till stånd en kraftig ökning av antalet trygghetsboenden för de äldre vill motionärerna ha ett särskilt riktat investeringsstöd för att komplettera regeringens anslag.

Förutsättningarna för familjebildning måste enligt motionärerna förbättras, och de anser bl.a. att nivån på föräldrapenningen gradvis ska höjas till 90 %, att en kostnadsfri familjerådgivning bör införas och att nuvarande nivå på vårdnadsbidraget på sikt ska höjas. För att underlätta för ensamstående vill motionärerna höja bostadsbidraget för ensamstående föräldrar, barnstillägget för studerande, taket på den tillfälliga föräldraförsäkringen och havandeskapspenningen samt det eftersatta underhållsstödet.

Motionärerna vill se en kraftig straffskärpning, bl.a. genom införandet av verkliga livstidsstraff utan möjlighet till tidsbestämning eller benådning, obligatorisk utvisning av alla utländska medborgare som begår grövre brott samt ett omedelbart avskaffande av nuvarande praxis där domstolarna ger återfalls- och serieförbrytare mängdrabatter på brott. Vidare föreslås ett garanterat och kraftigt förstärkt vittnesskydd.

Sjukförsäkringsreformen

Sverigedemokraterna anser att regelverken behövde reformeras men att det har byggts in brister i de nuvarande regelverken som måste åtgärdas för att försäkringen ska fungera tillfredsställande. Rättssäkerheten för den enskilde i samband med prövningen gentemot sjukförsäkringssystemet måste stärkas. Det ska därför vara obligatoriskt för Försäkringskassans läkare att träffa och undersöka den sökande innan man överprövar ett utlåtande från den sökandes behandlande läkare. Kampen mot bidragsfusk måste intensifieras.

Taket för sjukpenningen höjs i paritet med höjningen för taket i a-kassan så att fler människor får ut 80 % av sin sjukpenninggrundande inkomst vid sjukdom. Vid sidan av dessa förändringar avvaktar motionärerna en mer långsiktig utvärdering av det nya systemets effekter innan nya, mer djupgående reformer på området föreslås.

2.4.5 Vänsterpartiets motion

Välfärden

Enligt Vänsterpartiet är arbetet basen för välfärd och ekonomiskt välstånd, och den egna försörjningen är grunden för personlig frihet och självständighet. Den svenska välfärden utarmas i allt högre tempo när regeringens politik uppmuntrar riskkapitalbolag att för en billig penning köpa upp det som vi tidigare ägde gemensamt. Svenska folkets skattepengar borde vårdas bättre. I stället för att hamna på enskildas bankkonton borde allt överskott gå tillbaka till vår gemensamma välfärd och höja kvaliteten för alla.

Det är behoven som ska styra vården – inte plånbokens tjocklek. Motionärerna vill riva upp den fria etableringsrätten och lagen om valfrihet i vård och omsorg (LOV) samt stoppa utförsäljningarna av sjukhus. Välfärdsverksamhet ska bedrivas utan privata vinster. Vården ska göras mer rättvis, demokratisk och kostnadseffektiv. Privata vårdcentraler ska bara tillåtas om de drivs av ideella organisationer som inte har vinstmaximering som högsta mål. Vidare bör lagen om skatteflykt ses över så att den blir ett effektivt instrument mot riskkapitalbolagens skatteflykt.

För att stoppa denna negativa utveckling inom vården satsas 1 miljard kronor på det förebyggande arbetet mot ohälsa. Pengarna ska användas till det tvärprofessionella arbetet inom primärvården. Vidare måste samarbetet utökas mellan bl.a. vårdcentraler, skola, försäkringskassa och socialtjänst men även med det övriga samhället genom exempelvis kulturföreningar, idrottsklubbar och pensionärsorganisationer. Eftersom skillnaden i hälsa ökar mellan olika områden är det enligt motionärerna viktigt att prioritera socialt utsatta områden med höga ohälsotal.

Generella välfärdssystem och en väl utbyggd vård- och omsorgssektor är avgörande för att både kvinnor och män ska kunna arbeta. Bristerna inom barn- och äldreomsorgen håller åter på att bli ett hinder för kvinnor att jobba på samma villkor som män. De pengar som i dag försvinner till skatterabatter och vinster ska användas där de gör nytta för jämställdheten och för att bygga ut och stärka kvaliteten i den offentliga välfärden.

Vidare behövs en större satsning på ökad kvalitet i hälso- och sjukvården genom betald specialistutbildning för sjuksköterskor. Andra satsningar som motionärerna vill göra är bl.a. reformer för minskad barnfattigdom och för stärkt kvalitet i demensvården och psykiatrin. Genom att höja och värdesäkra underhållsstödet vill motionärerna förbättra ekonomin för ensamstående föräldrar och därmed minska barnfattigdomen.

Politiken har inte lyckats ge alla ungdomar den utbildning de har rätt till. Motionärerna vill införa en rätt att läsa in gymnasieskolan, och för att uppmuntra till studier vill de införa ett särskilt studiestöd för unga där hela studiemedlet är ett bidrag. Vidare anser motionärerna att regeringens tillfäl-

liga satsning på att öka antalet platser i högskolan förlängs, att grundskolan förbättras och att den högre utbildningen stärks och görs mer tillgänglig för alla samhällsklasser.

Kommunernas ekonomi

Det mest grundläggande för en hållbar välfärdsekonomi är att statsbidragen värdesäkras. Så länge statsbidragen till kommunerna inte räknas upp i takt med löner och andra kostnader ligger det en konstant press nedåt på välfärdens villkor.

Vidare framhåller motionärerna att kommunernas intäkter och utgifter är mycket konjunktur känsliga. Vid en lågkonjunktur försvagas kommunernas finanser snabbt till följd av vikande skatteintäkter och stigande utgifter för t.ex. ekonomiskt bistånd. Balanskravet för kommunsektorn är procykliskt. Denna utformning av kommunsektorns balanskrav är svårbegriplig och skadar såväl kommunernas verksamhet som en god och balanserad samhälls-ekonomisk utveckling. Motionärerna anser därför att kommunernas balanskrav ska gälla en överkonjunkturcykel, precis på samma sätt som är fallet för målet för den offentliga sektorns finansiella sparande.

Sjukförsäkringsreformen

Sjukförsäkringen ska ge rimlig ersättning för förlorad arbetsinkomst till den som är sjuk. Utförsäkringarna måste stoppas. Den orimliga prövningen mot en fiktiv arbetsmarknad som i dag sker efter ett halvår ska avskaffas. Även tidsgränserna vid ett respektive två och ett halvt år måste avskaffas. De som redan har utförsäkrats ska återförsäkras, och de som förlorat sin sjukpenninggrundade inkomst ska kunna återfå denna, så att den som är för sjuk för arbete kan få ersättning på tidigare nivå.

Försäkringen och dess villkor ska stimulera aktivitet för att ge sjuk-skrivna förbättrad arbetsförmåga. Den ska vara rymlig så att medicinska insatser, rehabilitering och arbetsprövning kan pågå på ett individuellt anpassat sätt utan att ersättningen påverkas. Individens ställning i rehabiliteringsprocessen måste stärkas och man bör överväga att inrätta en rehabiliteringsombudsman. Sjukförsäkringen ska individanpassas så att man kan få ersättning i fler steg än dagens fyra.

Motionärerna höjer ersättningsnivåerna och taket i sjuk- och föräldraförsäkringen. På sikt föreslås att sjukförsäkringens karensdag avskaffas.

Även de som får sjuk- eller aktivitetsersättning har en ekonomiskt mycket svår situation, varför både ersättningsnivån och bostadstillägget behöver höjas.

2.4.6 Övriga motioner

I motion A342 av Håkan Bergman m.fl. (S) anförs att ojämlikheten, ekonomiskt och socialt, har ökat i Sverige under de senaste decennierna. Stora skattesänkningar under den senaste mandatperioden har ytterligare förstärkt

en långsiktig trend mot en mer ojämn inkomstfördelning. Segregationen har tilltagit, och långtidsarbetslösheten biter sig fast. Förändringarna i våra trygghetsförsäkringar har gjort arbetslösa och svårt sjuka människor försäkringslösa. Barnfattigdomen har ökat. Den här utvecklingen är inte värdig ett välfärdsland som Sverige. Riksdagen bör uppmana regeringen att tillsätta en jämlikhetskommission för att analysera skillnader i livsvillkor och föreslå förändringar för att öka den sociala rörligheten.

I Vänsterpartiets motion A386 framhålls att inkomstskillnaderna ökat trendmässigt sedan 1980-talet. Den politik som förts under de senaste decennierna har i flera fall på ett direkt sätt ökat ojämlikheten i Sverige. Ersättningsnivåerna i arbetslöshets- och sjukförsäkringssystemen har sänkts och inkomstbortfallsprincipen urholkats. Vidare har skatteuttaget som andel av BNP minskat och gjorts mindre progressivt. De direkta effekterna av regeringens politik mellan 2006 och 2010 har inneburit en gigantisk omfördelning av inkomsterna där den tiondel som har de högsta inkomsterna har fått lika mycket av regeringens reformer som 60 % av befolkningen i dess helhet. Antalet personer i relativa och absoluta mått under fattigdomsgränsen har ökat kraftigt, liksom skillnaderna i årsinkomst mellan kvinnor och män. Mot bakgrund av den långsiktiga trenden mot ökad ojämlikhet och den accelererande utvecklingen under de senaste fyra åren bör regeringen tillsätta en jämlikhetskommission för att analysera skillnader i livsvillkor och föreslå förändringar för att öka den sociala rörligheten.

2.5 Migrationspolitiken

2.5.1 Propositionen

Regeringspartierna och Miljöpartiet har träffat en ramöverenskommelse om migrationspolitiken, som ska säkerställa en human, rättssäker och ordnad migrationspolitik. Asylrätten ska värnas och den som vill komma till Sverige för att arbeta ska kunna göra det. Det europeiska och internationella samarbetet ska fördjupas. Inom ramen för överenskommelsen prioriteras det gemensamma europeiska asylsystemet, som ska vara humant, rättssäkert och effektivt.

Arbetskraftsinvandring ger enskilda möjligheter att förverkliga sina drömmar och stärker förutsättningarna för att utveckla den svenska välfärden. Enligt den ovan nämnda överenskommelsen ska 2008 års arbetskraftsinvandringsreform ligga fast. Eventuellt missbruk av regelverket ska förhindras, arbetsmarknadsprövning ska inte återinföras och reglerna för arbetskraftsinvandring ska fortsätta att utvecklas. Med utgångspunkt i principen om barnets bästa och rätten till familjeåterförening ska en lösning hittas på problematiken med kravet på pass och styrkt identitet i familjeåterföreningsfall.

Under förutsättning att det ekonomiska läget tillåter detta avser regeringen att tillsammans med Miljöpartiet vidta åtgärder på det migrationspolitiska området. Ambitionen är att rätten till subventionerad hälso- och sjukvård ska utvidgas för vissa grupper som i dag saknar tillgång till sådan vård. Med utgångspunkt från de förslag som lämnats av Utredningen om rätt till skolgång för barn som vistats i landet utan tillstånd (SOU 2010:5) ska vidare rätten till skolgång utökas.

2.5.2 Socialdemokraternas motion

Motionärerna framhåller att människor som kommer till Sverige från andra länder gör landet starkare och rikare. De ska snabbt komma i arbete.

2.5.3 Miljöpartiets motion

I motionen framhålls att det är självklart att alla människor ska känna sig välkomna till Sverige, oavsett om de kommer hit för att de söker skydd undan krig, för att de vill arbeta, studera eller starta företag eller för att deras nära och kära finns i Sverige. Det är genom influens från andra länder och andra kulturer samt genom att Sverige får in nya erfarenheter och ny kunskap som utveckling sker. Utan den stora migrationen från och till Sverige hade många företag inte funnits. Forskning visar också att handeln ökar när migrationsströmmarna ökar, mycket på grund av de personliga kontakter som då skapas över hela världen.

Miljöpartiet har ingått en överenskommelse med regeringspartierna om den fortsatta utvecklingen av migrationspolitiken fram t.o.m. 2014. Överenskommelsen öppnar fler vägar in till Sverige för den som vill arbeta, studera eller starta företag här. Anhöriginvandring kommer att underlättas, och fler familjer ges möjlighet att återförenas. Gömda barn kommer att få rätt till skola, och gömda barn och vuxna kommer att få rätt till hälso- och sjukvård samt tandvård. Genom överenskommelsen kommer situationen att bli bättre för många av dem som är mest utsatta i Sverige.

2.5.4 Sverigedemokraternas motion

Enligt Sverigedemokraterna har svenska regeringar de senaste decennierna fört en extrem invandringspolitik. Politiken har varit extrem i förhållande till såväl folkviljan som merparten av västvärldens länder. År 2010 var Sverige, trots sin förhållandevis lilla befolkning, det fjärde största mottagarlandet av asylsökande bland alla i-länder, sett till det absoluta antalet sökande. Även om många enskilda invandrare lämnat positiva bidrag till det svenska samhället har, enligt motionärerna, den sammantagna effekten av 30 års massinvandringspolitik, i kombination med en samhällsupplösande mångkulturalism, skapat stora och allvarliga problem i form av

segregation, utanförskap, sjunkande kunskaps- och betygsnivåer i skolan, etniska och religiösa motsättningar, ökad kriminalitet, skenande kostnader och försämrad välfärd.

Sverigedemokraterna vill reformera invandringspolitiken så att den blir ansvarsfull, human och samhällsvårdande. Det primära målet är att återupp-rätta en gemensam nationell identitet, och därmed uppnå en stark inre solidaritet i det svenska samhället. För att göra detta praktiskt möjligt är det väsentligt att föra en restriktiv invandringspolitik samtidigt som satsningar görs för att stärka den svenska kulturen.

Massinvandringen tar varje år betydande offentliga medel i anspråk. Dessa medel hade i stället kunnat användas till att värna välfärdens kärna och åtgärda de befintliga bristerna inom vården, skolan och omsorgen. Skattemedel ska enligt Sverigedemokraterna inte användas till verksamheter som etniska friskolor, kulturföreningar och hemspråksundervisning utan i stället satsas på verksamheter som bevarar, stärker och levandegör det svenska kulturarvet. En del av resurserna bör vidare användas till en mer effektiv flyktinghjälp i krishärdars närområden.

Sverigedemokraterna är starkt kritiska till en generell arbetskraftsinvandring. Regeringspartiernas uppgörelse med Miljöpartiet om migrationspolitiken pekar på att det hos dessa partier finns en generell önskan om ökad invandring till Sverige. Sverigedemokraterna förespråkar i stället en modell med gästarbetare, där utländsk arbetskraft kan få tillfälligt uppehållstillstånd knutet till arbetsmarknadens behov.

Sverigedemokraterna ser arbetskraftsinvandring främst som ett sätt att tillfälligt kompensera för en dåligt fungerande matchning på den svenska arbetsmarknaden, men också som en metod att ta till när antalet arbetstillfällen tillfälligt blir större än arbetskraften i landet.

Sverigedemokraterna anser att omfattande förändringar måste vidtas för att minska samhällets invandringsrelaterade kostnader, risken för asylmissbruk samt risken för ökade motsättningar och segregation. Partiet anser bl.a. att asyl huvudsakligen ska beviljas personer som uppfyller kriterierna i FN:s flyktingkonvention, alternativt omfattas av det avtal om kvotflyktingar som Sverige har tecknat med UNHCR, samt att alla uppehållstillstånd som tilldelas nyttillkomna utlänningar ska vara tillfälliga och möjliga att återkalla om brott begås. Lagen om eget boende bör vidare rivas upp. Sverigedemokraternas regelskärpningar skulle tillsammans med införandet av partiets övriga invandrings- och integrationspolitiska åtgärder medföra en minskning av asylinvandringen med ca 90 % och en kraftig minskning av samhällets kostnader för denna invandring.

Även om en viss minskning skedde under 2010 är anhöriginvandringen den enskilt största invandringskategorin. Strängare krav bör enligt Sverigedemokraterna införas för att äkta makar och därmed jämställda personer ska få uppehållstillstånd. Bland annat bör bägge parter vara över 24 år och den person som bor i Sverige ska åta sig fullt försörjningsansvar för den

anhörige under en femårsperiod. Införandet av de strängare kraven bedöms, tillsammans med partiets övriga invandrings- och integrationspolitik, minska anhöriginvandringen med ca 90 %.

2.6 Klimat, energi och infrastruktur

2.6.1 Propositionen

Klimatförändringarna är en av vår tids största utmaningar och regeringens högst prioriterade miljöfråga. På grund av dess globala omfattning är internationell samverkan nödvändig. Breda internationella överenskommelser om radikalt minskade utsläpp av växthusgaser är helt avgörande för att nå framgångar i det globala klimatarbetet. Sverige verkar för ett långsiktigt mål om minst en halvering av de globala utsläppen till 2050 och ett beslut om att de globala utsläppen måste börja minska före 2020. Sveriges nationella klimatpolitik bygger i hög grad på samarbetet inom EU som är av stor vikt för att åstadkomma utsläppsminskningar och globala överenskommelser. Sverige arbetar för att EU ska föra en ambitiös klimatpolitik, t.ex. genom att verka för att EU:s alla medlemsländer inför en nationell koldioxidskatt i sektorer utanför EU:s utsläppshandelssystem.

Genom att agera både här hemma och internationellt ska Sverige visa ledarskap och vägen för den omställning som är nödvändig. Regeringen har därför kraftigt höjt ambitionen för att minska utsläppen i Sverige. Utsläppen av växthusgaser för de verksamheter som inte omfattas av EU:s utsläppshandelssystem ska minska med 40 % fram till 2020 jämfört med 1990 års nivå. År 2050 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären.

Den svenska energipolitiken syftar till att förena ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet. För att klara höga klimat- och energipolitiska ambitioner krävs enligt regeringen en ökad användning av effektiva ekonomiska styrmedel och en omställning till en mer klimatvänlig produktion och konsumtion, där utgångspunkten är att den som förorenar också ska betala.

En reformambition som presenteras är att den tidsbegränsade nedsättningen av förmånsvärdet för vissa miljöanpassade bilar förlängs med två år. Vidare föreslås att miljöbilsdefinitionen skärps genom en ny definition, vilket får till följd att kraven för att få befrielse från fordonsskatt skärps. Regeringen avser också att ge berörda myndigheter i uppdrag att utreda frågan om i vilken utsträckning skatteskillnaden mellan diesel miljöklass 1 och miljöklass 3 kan minskas under mandatperioden. I uppdraget ingår också att belysa skillnader i hälso- och miljöpåverkan av att använda olika dieselkvaliteter.

Kommunikationer är av stor betydelse för att människor ska kunna verka i hela landet och är samtidigt grundläggande för näringslivets konkurrenskraft och för investeringsklimatet. Ett väl fungerande järnvägsnät är

viktigt för såväl människor som företag. Mot bakgrund av de problem i järnvägssystemet som förekommit de senaste vintrarna kommer regeringen att under 2011 fatta nödvändiga beslut för att skapa det utrymme som krävs för att öka insatserna för banhållning med 800 miljoner kronor.

2.6.2 Socialdemokraternas motion

I motionen framhålls att människors livskvalitet ska öka utan att det skadar vår gemensamma miljö. Dagens tillväxt ska inte ske på bekostnad av framtida generationers möjligheter att leva ett gott liv. Miljöproblemen måste lösas tillsammans och det kräver investeringar och tuffa miljökrav. Sverige ska gå före på miljöområdet och vara först med att använda framtidens miljövänliga teknik.

Sverige behöver en modern näringspolitik med stabila villkor för basindustrin och investeringar i ny klimatsmart teknik. En politik för ett bättre klimat kan bidra till en stark ekonomisk utveckling och bygga långsiktig konkurrenskraft. Om svenska företag deltar i utvecklingen av den fossilfria teknik som hela världen kommer att efterfråga framöver stärker de sin internationella konkurrenskraft. En ambitiös klimatpolitik går hand i hand med en ambitiös jobbpolitik. För att förbättra för företagen föreslås investeringar i t.ex. branschprogram, exportstöd, miljöteknik, ökad tillgång på riskkapital och småföretagarstöd.

Vidare behöver Sverige ökade investeringar och ökat underhåll i fråga om såväl vägar och järnvägar som bostäder. Regeringens ambitioner är otillräckliga. Motionärerna kräver att regeringen återkommer med ett program för att säkerställa att rimliga kvalitetskrav uppfylls inom svenska allmänna kommunikationer.

Motionärerna anser att avregleringarnas effekter ska utvärderas. Avregleringar som inte fungerar hämmar tillväxten, försvagar konkurrenskraften och drabbar hushåll och företag. Situationen på elmarknaden under senare år, med kraftigt stigande priser på såväl råkraft som nu under senare tid även priserna på nätdistribution, reser frågor om hur elmarknaden egentligen fungerar. Övervakningen av elmarknaden behöver stärkas och en oberoende granskning behöver göras om rimligheten i den nya nättariffmodell som tillsynsmyndigheten, Energiinspektionen, föreslagit. Även järnvägens problem ska utredas och hur spårutrymmet fördelas bäst för resenären och samhället i stort. Avregleringen av flyget bör också ses över ur ett regionalt tillväxtperspektiv.

2.6.3 Miljöpartiets motion

Miljöpartiet anser att klimat- och miljöfrågorna är vår tids största utmaning, men också en enorm möjlighet. Sverige ska ta täten i klimatomställningen och kraftigt minska utsläppen av växthusgaser. Sverige har till 2020 som mål att minska utsläppen av växthusgaser i Sverige med 27 % jämfört med 1990 års nivå. Miljöpartiet har ett mål om 45 % minskning

av växthusgaser. Med regeringens nuvarande takt i klimatarbetet blir det svårt att nå de nödvändiga målen. Alla tecken pekar i stället på att takten i miljö- och klimatarbetet måste öka. Genom skatter på miljö- och hälsoskadliga varor ska konsumtion och investeringar styras i en mer hållbar riktning. Det samhällsekonomiskt mest effektiva styrmedlet i klimatpolitiken är enligt motionärerna koldioxidskatten som bör användas för att minska utsläppen av koldioxid och därmed skapa möjligheter att nå miljömålen och begränsa den globala uppvärmningen.

Samhället ska ha ett säkert och hållbart energisystem där förnybara energikällor är den bärande delen i ett hållbart energisystem. Miljöpartiet vill genomföra en rad nya åtgärder för att påskynda energieffektiviseringen.

För att underlätta för människor och företag att göra klimatsmarta val behövs investeringar i infrastruktur, bostäder och förnybar energi. Villkoren för den som vill producera sin egen el måste förbättras, och fastighetsägare och småhusägare bör uppmuntras att energieffektivisera genom ett utvidgat och klimatanpassat ROT-avdrag. Satsningar behövs också för att rusta upp bostadsbeståndet i miljonprogramsområdena. För att stimulera byggandet av fler energieffektiva hyresrätter behövs ett statligt stöd för nybyggnation med krav på låg energiförbrukning och rimliga boendekostnader.

Motionärerna vill skapa bättre incitament för produktion av förnybar energi och stötta småskaliga elproducenters möjligheter att leverera och sälja miljövänlig el på elnätet genom garantipris och nettomätning. För att fler ska kunna köra biogasbil behövs satsningar på en ökad produktion och distribution av biogas bl.a. genom en nystart för klimatinvesteringsprogrammet (Klimp) som ger kommuner, företag och andra aktörer ekonomiska möjligheter att satsa på klimatvänlig teknik.

Riksdagens beslut att tillåta nya kärnreaktorer är ett steg i fel riktning. Med Miljöpartiets energipolitik kan Sverige på sikt fasa ut kärnkraften helt och ändå klara den svenska elförsörjningen.

Vidare anser motionärerna att det behövs breda investeringar för att rusta upp det svenska miljöarbetet, med särskilt fokus på levande skogar och hav, samt en minskad spridning av miljögifter. Motionärerna vill särskilt satsa på sjöar, vattendrag, våtmarker och annan särskilt värdefull natur.

Motionärerna vill skapa ett tillförlitligt, hållbart och jämställt transportsystem. För att ställa om transportsystemet behövs en bred strategi som handlar dels om att utveckla samhällsplaneringen för att minska behovet av transporter, dels om att öka kollektivtrafikens andel av persontransporterna, dels föra över godstrafik till järnvägen samt minska utsläppen från bilar och minska flygresandet. Motionärernas målsättning är att fördubbla dagens andel resande med kollektivtrafik till 2020 och öka andelen godstransporter på järnväg väsentligt. För att klara det behövs kraftigt ökade satsningarna på järnvägsunderhållet, för att avhjälpa de akuta problemen, men också för att skapa bättre förutsättningar för en robust tågtrafik framöver. Utöver det behövs på längre sikt också stora investeringar i ny

kapacitet – både i form av ökad kapacitet på befintliga banor och satsningar på nya sträckningar och höghastighetsbanor. Satsningen på järnvägen finansieras delvis med en kilometerskatt på lastbilstransporter. Regeringens aviserade satsning på 800 miljoner kronor är välkommen men otillräcklig, dessutom är finansieringen av dessa medel oklar.

Vidare behöver investeringar göras i en utbyggd cykel- och kollektivtrafik.

Fordonsflottan behöver klimatanpassas. Här behövs bl.a. fortsatt forskning och utveckling av ny bränslen, offentligt stöd för produktion och distribution av biogas samt avgift eller bonus vid nybilsköp.

Nästa år införlivas flyget i handeln med utsläppsrätter. Sverige bör verka för att flyget ges en särskild utsläppsbulle inom ramen för EU:s handel med utsläppsrätter. För att ytterligare minska flygets klimatpåverkan skulle enligt motionärerna en åtgärd kunna vara att förändra flygets start- och landningsavgifter så att de täcker samhällskostnaderna för de klimatutsläpp, utöver koldioxid, som flyget står för. Motionärerna anser att ett sådant förslag bör utredas.

Det behövs enligt motionärerna ett systemskifte inom kemikaliepolitiken. Miljögifter måste kontrolleras i varor, inte bara i produktionen och miljön. Motionärerna anser att användningen bör begränsas eller förbjudas helt när det gäller några av de farligaste ämnena som förekommer i vår vardag, med speciellt fokus på att skydda barn.

För att hejda klimatförändringarna och för att minska övergödningen i våra hav och sjöar behövs ett hållbart jordbruk. Att återinföra skatten på handelsgödsel är ett sätt att begränsa läckaget från jordbruket. En svensk livsmedelsstrategi som bygger på ökad hållbarhet och ökad produktion bör vidare utarbetas. Sverige ska ha beredskap att klara försörjningen i ett läge med mycket höga oljepriser och Sverige bör inta en mer aktiv roll för att påverka EU:s jordbrukspolitik. Syftet bör vara att omvandla den nuvarande jordbrukspolitik till en politik för omställning till ett ekologiskt uthålligt lantbruk och för att säkra ekosystemtjänster.

Klimatfrågan är enligt motionärerna en global ödesfråga som hänger intimt samman med utveckling och rättvisa. Sverige har ett stort ansvar att visa ledarskap och ta ansvar för klimatpolitiken. Regeringen tar medel till klimatåtgärder från biståndet. Detta är djupt felaktigt. Motionärerna anser att medel till internationella klimatåtgärder i den nationella budgeten ska öronmärkas. För att säkra ökade medel till internationella klimatinvesteringar vill motionärerna från 2013 använda de nya intäkter som Sverige får i och med auktioneringen av utsläppsrätter till detta ändamål. Motionärerna vill också att Sverige ska verka internationellt för att få till stånd nya medel och finansieringsformer för internationella klimatåtgärder. Motionärerna anser att de internationella klimatfonder som skapats inom ramen för klimatkonventionen ska fördela pengarna för klimatarbete i fattiga länder.

2.6.4 Sverigedemokraternas motion

Sverigedemokraterna framhåller energitillförsel, miljöhänsyn och en balanserad ekonomi som tre viktiga faktorer för att få ett långsiktigt hållbart samhälle. Elpriserna och eltillförseln måste hållas på en nivå som dels garanterar industrins konkurrenskraft, dels gör det möjligt för hushållen att hålla sina boendekostnader på en rimlig nivå. Vidare ska Sveriges oljeberoende brytas så snart som möjligt. En ambition är att Vattenfall ska ges ägardirektiv om att avveckla kolkraftsatsningarna i Tyskland, under kommersiellt godtagbara förhållanden.

För att ersätta de energiförluster som dessa förändringar skulle innebära vill motionärerna genomföra en storskalig satsning på kapaciteten att tillvarata landets möjligheter att utvinna inhemsk energi i form av kärnkraft och biobränslen. Energibesparing och dess möjligheter måste samtidigt utnyttjas till fullo. Statliga Vattenfall kan vara en av flera viktiga aktörer när det gäller att ersätta befintliga kärnkraftsreaktorer och även bygga nya kärnkraftverk.

Motionärerna säger nej till ytterligare höjda drivmedelsskatter. Ett miljövänligare samhälle bör primärt uppnås genom positiva incitament till en omställning, inte genom bestraffningar av nuvarande system.

Det senaste seklets storskaliga jord- och skogsbruk har medfört stor skada på den biologiska mångfalden, denna utveckling måste enligt motionärerna stoppas.

Motionärerna anser att andelen inhemskt producerat livsmedel bör öka bl.a. för att stå rustade för händelser i vår omvärld som inte kan förutses. Vidare behövs åtgärder för att begränsa kemiska tillsatser i våra livsmedel. Därutöver ska en rejäl översyn göras för att undersöka vilken påverkan kemikalier i jordbruket, i våra kläder, våra möbler samt alla andra former av produkter eller verksamheter har på människors hälsa.

För en grön och grönskande natur anser Sverigedemokraterna bl.a. att Östersjöproblematiken omedelbart måste ges ökad prioritet och att delar av utlandsbiståndet ska användas till offensiva och resurseffektiva satsningar mot de globala miljöproblemen, med prioritet på vatten och sanitet.

2.6.5 Vänsterpartiets motion

Vänsterpartiet vill genomföra en grön omställning genom satsningar på bostäder, järnväg och grön teknik. Ett investeringsstöd ska utformas för att nå målet om att bygga 40 000 bostäder om året. Stödet ska stimulera bostadsbyggande med inriktning mot hyresrätter, till rimliga kostnader och med miljövänlig teknik. Det befintliga bostadsbeståndet rustas upp, där stat, kommuner och näringsliv tar ett gemensamt ansvar för att renovera och utveckla miljonprogramsområdena till attraktiva och energieffektiva bostadsområden.

Genom ett ROT-program som är anpassat till hyresrättens upplåtelseform vill Vänsterpartiet stimulera till att nödvändiga klimatinvesteringar görs i de sektorer där de behövs som bäst. För nybyggnation och upprustning av välfärdslokaler som skolor, förskolor eller äldreboenden i kommunal eller landstingsägd regi vill motionärerna införa en välfärds-ROT.

Satsning på grön infrastruktur, som kollektivtrafik, järnväg, vindkraft och solenergi, bidrar till att nå miljö- och klimatmål. Vänsterpartiet vill öka kapaciteten på järnvägen, genom att kraftigt höja banunderhållet, rusta upp de lågtrafikerade banorna och öka investeringarna i nya järnvägar. Den nationella miljö- och klimatpolitiken ska skapa förutsättningar för att människor kan färdas med hållbara transporter samt att fler företag kan frakta sina varor med en godstrafik som minimerar utsläpp och ger svensk industri ökad konkurrenskraft med snabbare och leveranssäkra transporter. Regeringens tänkta tillskott på 800 miljoner kronor till banunderhåll är alldeles för lågt och dessutom bara en tillfällig insats.

SJ:s avkastningskrav till staten ska upphöra. SJ måste få tydliga samhällsmål och Jernhusens fastigheter bör överföras till Trafikverket. Avregleringar och privatiseringar inom järnvägen måste ersättas med ett gemensamt och sammanhållet järnvägssystem som sätter resenären och godstransportören i centrum. Järnvägen bör därför återregleras, och samhället bör ta ett helhetsansvar för järnvägssystemet.

Vänsterpartiet vill se fler och bättre kollektiva resor. Andelen resor med kollektivtrafiken måste fördubblas fram till 2020. Samtidigt måste trafikens miljöproblem med klimatförändringar, hälsoproblem och buller lösas på ett tillfredsställande sätt. Privatbilismens ökningstakt måste avstanna och helst minska, inte minst i våra tätorter. Då krävs en väl utbyggd, tillgänglig, prisvärd och väl fungerande kollektivtrafik för alla, både i storstad och också i glesbygd. Kollektivtrafik, som ofta utgörs av busstrafik, är mer miljövänlig och trafiksäkrare, och en förstärkt kollektivtrafik ökar jämlikheten genom att pensionärer, ungdomar och andra med låga inkomster gynnas.

Stora framsteg har gjorts på området smarta elnät, dvs. ett elnät som kan ta emot elproduktion från olika håll och vara mer flexibelt än dagens system. Men en fortsatt utveckling behövs för att stabilisera elpriserna för privathushåll och företag. Exempelvis måste problemen med nettodebiteringen få en lösning.

För att bidra till en kraftfull utveckling av grön framtidsteknik behövs gynnsamma förutsättningar för svensk vindkraftsindustri. Motionärerna anser att ett branschprogram bör startas som utformas i samarbete med vindkraftsindustrin och som innehåller ett långsiktigt stöd för havsbaserad vindkraft. För att stärka den svenska solenergibranschen behöver vidare ett planeringsmål tas fram för solenergi och de olika statliga stöden till solenergi förstärkas och görs mer långsiktiga.

Vänsterpartiets mål är att utsläppen i Sverige bör minska med 45 % till 2020 i förhållande till 1990 års nivå. Klimatmålet ska genomföras i Sverige och ska inte omfatta åtgärder i andra länder. Med hjälp av bl.a. skattepolitiken vill motionärerna gynna kollektivtrafiken och verka för ett ökat utbud i såväl stad som landsbygd. En höjning av effektskatten på kärnkraft är en viktig finansieringskälla för de investeringar som Vänsterpartiet anser behövs i ett hållbart samhälle. Skatter är enligt motionärerna viktiga styrmedel i klimat- och miljömställningen.

2.7 Yttranden från andra utskott

Skatteutskottet och arbetsmarknadsutskottet har yttrat sig över riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Yttrandena återfinns i sin helhet i bilagorna 2 och 3.

2.7.1 Skatteutskottets yttrande

I skatteutskottets yttrande SkU3y tillstyrks regeringens riktlinjer till del de avser skatteområdet. Oppositionspartiernas alternativa riktlinjer i aktuella delar avstyrks. I fyra avvikande meningar tillstyrker Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet sina alternativa riktlinjer. Utskottet föreslår vidare ett tillkännagivande till regeringen om att jobbskatteavdraget måste utvärderas i grunden och prövas mot andra reformer som ger en liknande effekt. I denna del har regeringspartierna en avvikande mening.

Skatteutskottets ställningstagande innebär att regeringens reformambitioner på skatteområdet ska ligga till grund för regeringens fortsatta arbete. Det innebär bl.a. följande:

- Jobbskatteavdraget förstärks i ett femte steg och den nedre gränsen för uttag av statlig inkomstskatt höjs.
- Den särskilda inkomstskatten för utomlands bosatta sänks och expertskatten förenklas.
- Pensionärernas förhöjda grundavdrag höjs ytterligare.
- Det nedsatta förmånsvärdet för vissa miljöanpassade bilar förlängs.
- Avdragsrätten för företags utgifter för forskning och utveckling utvidgas.
- Förändringar genomförs i de s.k. 3:12-reglerna, i reglerna för enskilda näringsidkare och i reglerna för oäkta bostadsrättsföreningar.
- Mervärdesskatten på restaurang- och cateringtjänster sänks.
- Punktskatten på tobak och alkohol höjs.
- Arbetet med en skattereduktion för privatpersoners gåvor till hjälpverksamhet och förslagen om investeringssparkonto och investeringsfonder fortsätter.

I motionen från Socialdemokraterna tar motionärerna upp frågan om en omförhandling av Sveriges skatteavtal med Danmark. Enligt skatteutskottet bör resultatet av det svenska Finansdepartementets och det danska Skatteministeriets gemensamma utvärdering av detta avtal avvaktas innan man tar ställning till frågan om en omförhandling.

I motionerna från Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Sverigedemokraterna läggs förslag fram om förändringar av skattereduktionen för hushållstjänster och ROT. Skatteutskottet betonar att avdraget är en långsiktig och strukturell åtgärd för att motverka svartarbete och dess följder i form av otrygga jobb, brister i försäkringsskydd, obefintligt konsumentskydd etc.

I det arbete som pågår, och som skatteutskottet under våren har redovisat i betänkande 2010/11:SkU22, ingår frågor om bl.a. riskkapital, forskning och utveckling, småföretagsfrågor m.m., dvs. frågor som anknyter till vissa av de förslag som finns i motionerna. Det saknas därför skäl att överväga att komplettera riktlinjerna för skattepolitiken i dessa hänseenden.

Angående frågan om uttagsbeskattning av vindkraftskooperativ i Miljöpartiets och Vänsterpartiets motioner framhåller skatteutskottet bl.a. att skattebelastningen i en konsumentkooperativ verksamhet blir ungefär hälften av skattebelastningen för andra företagsformer.

Beträffande frågor med anknytning till boendebeskattningen, som tas upp i Vänsterpartiets motion, vill skatteutskottet erinra om att beskattningen har sänkts inte bara för egna hem utan även för bostadsrätter, kooperativa hyresrätter och andra hyresrätter.

Skatteutskottet avvisar Vänsterpartiets förslag om att återinföra förmögenhetsskatt och att utreda en beskattning på arv eller dödsbo samt gåvor. När det gäller tonnageskatten som också tas upp i Vänsterpartiets motion, vill skatteutskottet påminna om att denna fråga bereds i Finansdepartementet och att skatteutskottet nyligen enhälligt har uttalat att tonnageskatten bör ges en högre prioritet i regeringens fortsatta arbete.

När det gäller reducerade skattesatser och undantag på mervärdesskatteområdet har en grundlig kartläggning och analys gjorts som visar att det finns goda skäl att sträva efter ett system med så få undantag och områden med reducerad skattesats som möjligt. Samtidigt framgår det att önskemålen om enkla och lättillämpade skatteregler inte kan ses isolerat utan hela tiden måste vägas mot andra samhällsliga behov. Utan att i grunden frångå denna tidigare inställning delar skatteutskottet regeringens syn att sänkt mervärdesskatt för vissa tjänster kan förväntas bidra till ökad varaktig sysselsättning. Detta gäller särskilt för restaurang- och cateringtjänster. När det gäller Miljöpartiets förslag om sänkt moms på ytterligare tjänster, framhåller skatteutskottet att Utredningen om sänkt mervärdesskattesats för vissa tjänster också har i uppdrag att analysera om sänkt mervärdesskatt inom vissa andra delar av tjänstesektorn är en samhällsekonomiskt effektiv åtgärd. Avsikten är att detta arbete ska redovisas senast den 31 oktober 2011.

Skatteutskottet instämmer i det som sägs i Miljöpartiets motion om betydelsen av riktiga incitamentsstrukturer i ekonomin och att koldioxidskatt, energiskatt och utsläppshandel är viktiga ekonomiska styrmedel. Trängsel-skatt kan vara ett sätt att minska biltrafiken i städerna och öka resandet med kollektivtrafik. Skatteutskottet anser till skillnad från Miljöpartiet att ett system med kilometerskatt för lastbilstransporter inte bör införas. Systemet är dyrt att administrera både för företagen och för Skatteverket. Skatteutskottet avvisar också motionsförslag om höjd skatt på handelsgöd-sel, höjd effektskatt på kärnkraft samt höjd fastighetsskatt på vattenkraft.

2.7.2 Arbetsmarknadsutskottets yttrande

I arbetsmarknadsutskottets yttrande AU4y tillstyrks regeringens riktlinjer i den del som avser arbetsmarknadsutskottets beredningsområde. Oppositions-partiernas alternativa motionsförslag avvisas i motsvarande delar. I fyra avvikande meningar tillstyrker Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet sina respektive förslag om riktlinjer.

Enligt arbetsmarknadsutskottet är förutsättningarna för Sverige att grad-vis minska arbetslösheten och nå full sysselsättning goda. Arbetsmarknads-utskottet konstaterar att oppositionspartierna saknar förståelse för behovet av en tydlig arbetslinje. Det enda som förenar oppositionens förslag är en betoning av höjda bidrag och en återgång till traditionell och verkningslös AMS-politik. Arbetsmarknadsutskottet kan inte ställa sig bakom en sådan politik, eftersom den riskerar att åter låsa in människor i bidragsberoende och passivitet i stället för att stimulera dem att ta de jobb som nu växer fram i snabb takt.

Arbetsmarknadsutskottet påpekar att den allvarliga situationen för unga förefaller förbättras något, enligt de senaste arbetslöshetssiffrorna. Trots detta är situationen fortfarande bekymmersam med tanke på den höga utgångsnivån för ungdomsarbetslösheten. Unga utan avslutad gymnasieut-bildning och unga med aktivitetsersättning riskerar att bli permanent ute-stängda från arbetsmarknaden. Kvaliteten i de åtgärder som erbjuds inom jobbgarantin för unga behöver höjas. Även subventionerade anställningar är ett viktigt verktyg för att förhindra att arbetslösheten biter sig fast hos unga. Det är därför glädjande att nystartsjobben till unga enligt Arbetsför-medlingens statistik (april 2011) nästan fördubblats det senaste året till drygt 4 000, påpekar arbetsmarknadsutskottet.

Det finns tecken på att långtidsarbetslösheten sjunker. Enligt SCB:s arbetskraftsundersökning för mars 2011 var 14 000 färre långtidsarbetslösa än i mars 2010. Ytterligare ett tecken på att politiken bidrar till en högre sysselsättning även för långtidsarbetslösa är att nystartsjobben blir fler. Enligt Arbetsförmedlingens siffror sysselsatte nystartsjobben i april 2011 drygt 45 000 personer, vilket är hela 17 000 fler än ett år tidigare.

Arbetsmarknadsutskottet delar regeringens bedömning att kvaliteten i jobb- och utvecklingsgarantin kan höjas. Det är mot den bakgrunden välkommet att regeringen utökat möjligheterna att erbjuda utbildning till deltagarna i fas 3 och gett Arbetsförmedlingen i uppdrag att göra en fördjupad analys av bl.a. jobb- och utvecklingsgarantin. Samtidigt är det viktigt att arbetslinjen upprätthålls. Därför bör grundstrukturen i garantin behållas. Arbetsmarknadsutskottet anser också att det är viktigt att man gör en rättvisande och realistisk jämförelse med tänkbara alternativ till jobb- och utvecklingsgarantin. Före 2007 var långtidsarbetslösa hänvisade till den sämre fungerande aktivitetsgarantin, som inte fyllde sin funktion att bryta rundgången mellan arbetsmarknadspolitiska program och öppen arbetslöshet, eller i många fall förvisade ut i förtidspension med små möjligheter att någonsin komma tillbaka till arbetsmarknaden.

Vid några tillfällen under innevarande riksmöte har de tidigare rödgröna samarbetspartierna, trots bristen på gemensam vision för arbetsmarknadspolitiken, i arbetsmarknadsutskottet gjort gemensam sak med varandra och med Sverigedemokraterna för att gå emot regeringens politik. Arbetsmarknadsutskottet beklagar att oppositionspartierna på detta sätt frångår intentionerna i budgetprocessen, vars fundament är att riksdagsmajoriteten tar ansvar för enhetliga budgetalternativ i fråga om såväl utgifter som finansiering.

Arbetsmarknadsutskottet hänvisar till bl.a. siffror från KI och anger att man inte delar motionärernas farhågor om stora matchningsproblem på den svenska arbetsmarknaden. På sikt föreligger dock en utmaning, och därför välkomnas regeringens breda anslag i matchningspolitiken med bl.a. en ökad sökaktivitet och genomförda generella förändringar på arbetsmarknads- och skattepolitikens områden.

2.8 Kompletterande information

2.8.1 Offentliga finanser

Finanspolitiska rådets rapport 2011

Finanspolitiska rådet är i sin rapport kritiskt mot det stora antalet indikatorer för uppföljningen av överskottsmålet. I stället förordar rådet att endast två indikatorer ska användas: ett tillbakablickande tioårsgenomsnitt och ett delvis framåtblickande tioårsgenomsnitt. Rådet pekar också på flera problem med det sätt på vilket regeringen beräknar det strukturella sparandet och menar att som det för närvarande beräknas så är indikatorn olämplig för att följa upp överskottsmålet. Det handlar bl.a. om att med de metoder som Finansdepartementet använt så är BNP-gapet i genomsnitt negativt, vilket betyder att det finansiella sparandet i ett genomsnittligt konjunkturläge överskattas. Rådet anser att konjunkturanalysen bör utvecklas vid bedömningen av överskottsmålet.

Rådet kommenterar också att den bedömning regeringen gjorde i budgetpropositionen om en säkerhetsmarginal till överskottsmålet på 1 % fram till 2014 skapade oklarhet om huruvida överskottsmålet hade höjts eller inte. I 2011 års ekonomiska vårproposition anger regeringen att behovet av säkerhetsmarginal nu bedöms som mindre, men utan att precisera hur mycket mindre. Inte heller motiverar regeringen om den eventuella säkerhetsmarginalen är en följd av asymmetriska BNP-gap, allmän osäkerhet om den framtida utvecklingen eller osäkerhet i beräkningen av det strukturella sparandet.

Rådet konstaterar att det s.k. reformutrymmet spelar en central roll för finanspolitikens utformning och anser att det bör förklaras bättre hur det uppstår. Även om regeringen inte redovisar någon siffermässig precisering av reformutrymmet talar t.ex. de förslag som presenteras i regeringens s.k. skattepromemoria för att reformutrymmet reviderats upp avsevärt jämfört med det preliminära utrymme för 2012 som presenterades i budgetpropositionen för 2012. Eftersom osäkerheten är mycket stor menar rådet att det finns starka skäl att inte utnyttja det beräknade budgetutrymmet fullt ut förrän det finns tydligare indikationer på att arbetsmarknadens funktions-sätt verkligen förbättrats. Rådet ser en risk att reformutrymmet överintecknas eftersom det kan bli en svår utmaning för det politiska systemet att, i en situation som präglas av stor optimism, avstå från alltför stora kostnads-krävande reformer.

Finanspolitiska rådet konstaterar att budgeteringsmarginalen för 2014 är knappt 60 miljarder kronor. Samtidigt har regeringen aviserat skattesänkningar 2012 på mer än 20 miljarder kronor. Om ytterligare skattesänkningar på 10–20 miljarder kronor genomförs under mandatperioden och hela budgeteringsmarginalen skulle utnyttjas, innebär det budgetförsvagningar på 90–100 miljarder kronor. Rådet konstaterar att detta kraftigt överstiger det tidigare uppskattade reformutrymmet 2011–2014. Finanspolitiska rådet betonar att det inte tar ställning till avvägningen mellan skatter och offentliga utgifter, men menar att det finns starka skäl att revidera ned utgiftstaket om regeringen genomför de aviserade skattesänkningarna. Om regeringen vill behålla de stora budgeteringsmarginalerna, bör inte så stora skattesänkningar som ställts i utsikt genomföras, anser rådet.

Riksgäldskontorets prognos över statens finanser och upplåning 2011 och 2012

I sin rapport, som publicerades den 18 maj, redovisar Riksgäldskontoret sin prognos över statens finanser och upplåning 2011 och 2012. Statsfinanserna stärks och prognosen visar överskott i statsbudgeten på 99 miljarder 2011 och 68 miljarder 2012. Av detta antas försäljningar av statliga tillgångar ge inkomster på 38 respektive 25 miljarder kronor 2011 och 2012. En stark ekonomisk tillväxt får genomslag på statsfinanserna i år och nästa år främst genom stigande skatteinkomster men också genom en måttlig ökning i statens utgifter. I prognosen ligger ett antagande om att reformer

på totalt 30 miljarder kronor genomförs under 2012, varav ungefär 22 miljarder kronor aviserats tidigare av regeringen. Statsskulden beräknas vara 1 048 miljarder kronor i slutet av 2011 och 981 miljarder kronor i slutet av 2012, vilket motsvarar 30 respektive 27 % av BNP.

2.8.2 Finansiell stabilitet

Finanspolitiska rådet (2011) konstaterar i sin rapport att en central lärdom av den senaste krisen är att systemriskerna i den finansiella sektorn krävde större uppmärksamhet än tidigare. Enligt rådet fokuserar dagens debatt därför på en makroorienterad tillsyn och reglering, som syftar till att minska systemriskerna. Huvuddelen av de i dag gällande finansiella regleringarna är dock av mikrokaraktär, dvs. de är inriktade på enskilda företag, instrument eller marknader. Enligt Finanspolitiska rådet finns vidare en svaghet med det nuvarande ramverket för finansiell stabilitet såtillvida att det inte finns någon myndighet med huvudsakligt ansvar för att övervaka riskerna för finansiella obalanser, och med huvudsaklig uppgift att föreslå åtgärder när obalanserna närmar sig en kritisk nivå. Rådet föreslår mot denna bakgrund att Riksbanken ges ett större ansvar för makrofinansiell stabilitet eller att en ny myndighet, ett finansiellt stabilitetsråd, inrättas, med uppgift att identifiera systemrisker och föreslå åtgärder.

2.8.3 Arbetsmarknad och tillväxt

Sysselsättningseffekter och jobbskatteavdrag

Finanspolitiska rådet (2011) anser att regeringens totalbedömning av de sysselsättningspolitiska reformernas effekter på den långsiktiga sysselsättningen och arbetslösheten inte är orimlig. Betydande nedgångar i arbetslösheten har skett i andra länder som genomfört liknande reformer. Samtidigt är osäkerheten mycket stor. Det gäller både effekternas storlek och i vilken takt de kan uppstå. Finanspolitiska rådet anser vidare att jobbskatteavdraget, genom att förstärka drivkrafterna att arbeta, sannolikt har ökat effektiviteten i skattesystemet. Dessutom har jobbskatteavdraget en relativt jämn fördelningsprofil. Ett problem är att jobbskatteavdragets konstruktion är svårbegriplig, vilket minskar effektiviteten. En förändring av grundavdraget skulle öka genomskinligheten. Rådet välkomnar att regeringen i vårpropositionen tydligt klargör att jobbskatteavdraget kan antas ha en betydande tillbakahållande effekt på lönerna före skatt som bidrar till högre sysselsättning och lägre jämviktsarbetslöshet. Ytterligare jobbskatteavdrag har enligt Finanspolitiska rådet sannolikt positiva sysselsättningseffekter. Det är svårt att bedöma om sysselsättningseffekterna är avtagande, dvs. blir mindre ju fler avdrag som genomförs. Det samhällsekonomiska värdet av lägre arbetslöshet kan dock antas bli mindre ju lägre arbetslösheten på sikt antas bli. Argumenten för ytterligare jobbskatteavdrag blir därmed rimligen svagare ju fler avdrag som införs, menar rådet. Även om ytterligare jobbskatteav-

drag och en höjd skiktgräns för statlig skatt sannolikt leder till ökade drivkrafter att arbeta är ett avskaffande av värnskatten sannolikt den förändring av inkomstskatterna som skulle ge den största samhällsekonomiska effektivitetsvinsten. Den skulle leda till fler arbetade timmar och förstärka drivkrafterna att utbilda sig, enligt rådet.

Enligt *Långtidsutredningen 2011* (LU 2011) har jobbskatteavdraget minskat tröskeeffekterna avsevärt, något som kan förväntas öka arbetskraftsdeltagandet. För att denna ökning faktiskt ska äga rum krävs dels att den grupp som inte arbetar påverkas av finansiella incitament, dels att skattesystemet är transparent så att individerna förstår de finansiella incitamenten. LU anser att man bör avvakta med ytterligare förstärkningar av jobbskatteavdraget tills vi vet mer om dess faktiska effekter. Både skattesystemets komplicerade struktur och det faktum att få personer faktiskt säger sig känna till jobbskatteavdraget antyder att effekterna kan vara mindre än förväntat. För att göra incitamenten tydligare föreslår LU att skattesystemet förenklas genom att grundavdraget görs enhetligt. Det innebär att formeln för jobbskatteavdraget kan förenklas. Ett enkelt och transparent system är en grundförutsättning för att personer ska kunna reagera på de ekonomiska incitament som systemen ställer upp.

Konjunkturinstitutet (KI) bedömer att effekten på arbetskraftsdeltagandet av ett femte jobbskatteavdrag är mindre än vid de föregående stegen, eftersom de personer som lättast kan etablera sig på arbetsmarknaden redan har påverkats av de föregående stegen remissyttrande dnr 6-10-11. KI gör även bedömningen att de som arbetar inte kommer att arbeta mer, vilket leder till lägre effekter på arbetsutbudet än vad regeringen beräknar. KI har tidigare analyserat hur jobbskatteavdragets fyra steg tillsammans med höjningen i skiktgränsen för statlig inkomstskatt påverkat ekonomiska drivkrafter för arbete (*Konjunkturläget* december 2010). Enligt KI har både margineffekterna för dem som arbetar och tröskeeffekterna för arbetslösa minskat markant sedan 2006 (med 4,7 respektive 4 %). KI har även studerat nuvarande jobbskatteavdrags effekter på arbetsutbudet i olika hushållskategorier (*Konjunkturinstitutets specialstudie nr 24*, april 2011). Studien indikerar att ensamboende kvinnor utan barn är den grupp som ökar sitt arbetsutbud mest som en följd av jobbskatteavdragets fyra steg.

Arbetslöshetsförsäkringen

Den parlamentariska Socialförsäkringskommitténs arbete ska slutredovisas senast den 15 maj 2013 (*Hållbara försäkringar vid sjukdom och arbetslöshet*, dir. 2010:48). Av direktiven framgår att kommittén ska överväga förändringar som kan leda till mer hållbara sjuk- och arbetslöshetsförsäkringar. Samspelet mellan sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna ska belysas. Även samspelet mellan dessa försäkringar och ekonomiskt bistånd och aktivitetsstöd ska klarläggas. Dessutom ska samspelet mellan de allmänna, de kollektivavtalade och de privata försäkringarna belysas. Kommittén ska även analysera och pröva möjligheterna att utveckla samhällets stöd för en

återgång i arbete eller studier. Som utgångspunkt för kommitténs arbete gäller att sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna ska ge god ekonomisk trygghet och utformas så att arbetslinjen understöds. Båda försäkringarna ska även i fortsättningen ha karaktär av omställningsförsäkringar.

Enligt Finanspolitiska rådet (2011) har de flesta av de senaste årens stora förändringar av arbetslöshetsförsäkringen förstärkt drivkrafterna för hög sysselsättning. Men reformerna har också skapat nya problem. Det finns enligt rådet starka principiella skäl för en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Exempelvis finns det starka teoretiska skäl till varför en avtrappning av stödet till den som är arbetslös efter arbetslöshetstidens längd innebär en lämplig kombination av försäkring och incitament att snabbt finna jobb. Men i dagens system möter bara en minoritet av de arbetslösa en potentiell sådan avtrappning. Ett skäl är att många står utanför den inkomstberoende försäkringen. Ett annat skäl är att allt fler arbetstagare ligger över taket. Socialförsäkringskommittén bör pröva avgiftsdifferentiering, obligatorium, kvalificeringskraven för arbetslöshetsersättning och nivån för taket i a-kassan, anser rådet. En ytterligare fråga som bör utredas är om arbetslöshetsförsäkringen kan göras konjunkturberoende.

Enligt Långtidsutredningen (2011) innehåller den svenska arbetslöshetsförsäkringen i princip alla de element som forskningslitteraturen rekommenderar för att minska risken för alltför stora negativa beteendeeffekter. Det finns t.ex. en karenperiod, en fallande ersättningsprofil, obligatoriska program, ett system för kontroll och sanktioner samt en finansiering av ersättningen som påverkar de sysselsattas ekonomi via deras avgifter till a-kassorna. Den huvudsakliga bristen i systemet är enligt LU att dessa mekanismer i flera avseenden har en ganska blygsam omfattning i realiteten. Många av de arbetslösa omfattas exempelvis inte av den nedtrappade ersättningen eftersom de antingen får grund- eller takersättningen. En stor del av de arbetslösa saknar ersättning eller får försörjningsstöd. LU:s viktigaste rekommendation är att systemet för försörjningsstöd avlastas eller görs om i grunden. Enligt LU finns starka skäl för att göra arbetslöshetsförsäkringen obligatorisk.

Riksdagen lämnade den 1 juni tillkännagivanden till regeringen om dels att regeringen bör återkomma till riksdagen med lagförslag som ger arbetslösa rätt att begränsa sitt arbetssökande under de första 100 dagarna, dels att regeringen ser över arbetslöshetsförsäkringens regelverk så att det inte diskriminerar deltidsarbetslösa. Regeringspartierna reserverade sig på båda dessa punkter (bet. 2010/11:AU9, rskr. 2010/11:279).

Jobb- och utvecklingsgarantin

I en debattartikel i Svenska Dagbladet den 26 april 2011 framhåller arbetsmarknadsminister Hillevi Engström att fas 3 ska följas upp och kontrolleras bättre. Arbetsförmedlingen har bl.a. fått i uppdrag att analysera jobb- och utvecklingsgarantin med särskilt fokus på fas 3.

Den 17 maj beslutade regeringen att deltagare i jobb- och utvecklingsgarantins tredje fas ska ha möjlighet till arbetsmarknadsutbildning om de bedöms kunna få ett arbete i anslutning till avslutad utbildning.

Ett pressmeddelande från Arbetsförmedlingen från den 6 maj tar upp kvalitet och uppföljning av fas 3. Av detta framgår att myndigheten har kontroll på vilka brister som finns och att man agerar för att generellt öka kvaliteten på platserna. Arbetsförmedlingen genomför just nu en granskning av samtliga fas 3-anordnare, och en sammanställning kommer att vara klar under augusti.

Enligt ett utskottsinitiativ i arbetsmarknadsutskottet vill utskottet att riksdagen beslutar om ett tillkännagivande om att stoppa nya anvisningar av långtidsarbetslösa personer till jobb- och utvecklingsgarantin (bet. 2010/11: AU11). Regeringspartierna reserverade sig mot förslaget.

Matchningen på arbetsmarknaden

Finanspolitiska rådet (2011) anser att den sammantagna bilden inte tyder på att krisen skulle ha lett till någon kraftig försämring av matchningen på arbetsmarknaden. Dock förvärrades under krisen situationen för vissa grupper av långtidsarbetslösa ytterligare. Den sedan länge försvagade arbetsmarknadssituationen för personer med endast förgymnasial utbildning är särskilt besvärlig. Finanspolitiska rådets analys visar att arbetslösa ungdomar inte har sämre, utan tvärtom bättre, chanser att hitta jobb än arbetslösa i allmänhet. Det är ett skäl till att arbetslöshet kan vara ett mindre problem för unga än för äldre.

I Konjunkturinstitutets Lönebildningsrapport från maj 2011 analyseras matchningen på den svenska arbetsmarknaden. Den samlade bilden från de indikatorer som presenteras tyder på att bristen på arbetskraft inte är anmärkningsvärt hög med tanke på den senaste tidens kraftiga tillväxt i sysselsättningen. Det är också svårt att hitta tydliga tecken på att matchningseffektiviteten på arbetsmarknaden har försämrats under senare år, enligt KI.

Sänkt skatt på tjänster

Finanspolitiska rådet (2011) framhåller att hög beskattning av tjänster som lätt kan göras av hushållet självt eller i svart sektor leder till större snedvridningar än beskattning av andra tjänster och varor. Detta är ett starkt argument för RUT-avdraget, som innebär skattelättnader vid köp av hushållsnära tjänster. Argumenten för skattelättnader för ROT-arbeten är svagare eftersom dessa kräver mer specialistkompetens. De samhällsekonomiska effektivitetsargumenten för lägre moms på restaurang- och cateringtjänster är inte heller särskilt starka, enligt rådet som i stället förordar en återgång till en enhetlig moms.

Konjunkturinstitutet delar utredningens syn att förslaget om sänkt restaurang- och cateringmoms kan ge varaktiga sysselsättningsökningar (dnr 6-8-11). Det är enligt KI dock orimligt att anta att det inte sker någon

undanträngning inom andra branscher då efterfrågan på restaurang- och cateringtjänster ökar. Enligt KI blir därför effekterna mindre än de 3 500 årsarbetskrafter som antas av utredningen.

Översyn av företagsbeskattningen

Regeringen har tillsatt en kommitté med uppdraget att se över beskattningen av bolag (dir. 2011:1). Syftet är att beskattningen utformas så att företagande, investeringar och sysselsättning gynnas. I uppdraget ligger bl.a. att kommittén ska undersöka olika möjligheter att minska beskattningen av riskkapital i bolagssektorn och göra villkoren mer lika för finansiering med eget kapital och med lån. I ett första delbetänkande, som ska lämnas den 31 januari 2012, ska kommittén lämna förslag på skatteincitament för att stimulera tillgången på riskvilligt kapital. I ett andra delbetänkande, som ska lämnas den 1 oktober 2012, ska kommittén belysa de svenska reglerna om avdrag för forskning och utveckling (FoU) och lämna förslag på skatteincitament för FoU. Det slutliga uppdraget ska redovisas senast den 1 november 2013.

2.8.4 Välfärden och kommunernas ekonomi

Kommunernas ekonomi och balanskrav

Mot bakgrund av den utredning som regeringen har tillsatt om det kommunala balanskravet skriver Finanspolitiska rådet i sin senaste rapport att man är förvånad över att utredningen inte fått i uppgift att också utreda ett regelsystem som låter statsbidragen till kommunerna variera över konjunkturcykeln. Detta förefaller vara det enklaste systemet att införa, eftersom det både är ändamålsenligt och inte riskerar att komma i konflikt med det kommunala självstyret. En av uppgifterna som utredningen ska analysera är att analysera om enskilda kommuner kan ges större frihet att variera budgetutfallen mellan åren. En annan uppgift är att utreda möjligheten att inrätta en kommunstabiliseringsfond dit kommunerna kan göra avsättningar i högkonjunkturer som sedan kan användas i lågkonjunkturer.

I ekonomirapporten i maj 2011 från Sveriges Kommuner och Landsting framhålls den starka ekonomin i kommunsektorn. Den ekonomiska situationen i kommuner och landsting blev betydligt bättre än förväntat. Även 2011 och 2012 blir år med ekonomiska överskott enligt ekonomirapporten. Vidare framhålls att det är viktigt att kommuner och landsting ges möjlighet att spara överskotten för att använda under magrare år, vilket kräver att regeringen ändrar reglerna kring balanskravet.

Utbildning

I *Finanspolitiska rådets* rapport framgår att rådet anser att regeringens utbildningsreformer sannolikt inte är tillräckliga. Enligt rådet har regeringen identifierat rätt utmaningar med har alltför stor tilltro till effekten av normbildande signaler. Mer behöver göras för att de utbildningspolitiska målen ska nås.

Enligt *Långtidsutredningen* 2011 finns i dagsläget en betydande förbättringsmarginal både inom ramen för den gymnasiala yrkesutbildningen och för den högre utbildningen. Den grupp av ungdomar som har svårast att etablera sig på arbetsmarknaden är de som inte har avslutat gymnasiet. Det är därför viktigt att se till att en så hög andel som möjligt av alla ungdomar dels kommer in på gymnasiet, dels lyckas avsluta sina studier. Det minskade inslaget av obligatoriska kurser på yrkesprogrammen kan förväntas leda till att fler klarar av sina studier. Men detta bör kompletteras med att kraven för behörighet till gymnasiets yrkesinriktade program inte sätts så högt att stora grupper inte har en möjlighet att uppnå dem.

För att uppnå en bättre övergång från den gymnasiala yrkesutbildningen till arbetslivet är det viktigt att alla anordnare av gymnasieskolans yrkesinriktade program har ett tydligt uppdrag att underlätta övergången till arbetsmarknaden. Relevanta styrdokument bör klargöra att utbildningen syftar till en direkt övergång till arbete efter avslutade studier för de ungdomar som önskar detta. Mängden arbetsplatsförlagd utbildning på gymnasieskolans yrkesinriktade program bör öka. Vad gäller den högre utbildningen bör utbildningssystemet bl.a. utformas så att det premierar en snabb genomströmning.

Sjukförsäkringen

I regeringens promemoria *Översyn av sjukförsäkringen – förslag till förbättringar* (S2011/4725/SF) redovisas resultatet av en översyn av regeringens sjukförsäkringsreformer. Arbetsgruppen anser att den svenska sjukförsäkringen nu i de flesta avseenden fungerar väl. Under de senaste åren har den totala sjukfrånvaron liksom de regionala skillnaderna minskat kraftigt. Arbetsgruppens samlade bedömning är att rehabiliteringskedjan och de andra reformer som genomförts sedan 2006 kraftfullt bidragit till den positiva utvecklingen i sjukfrånvaron.

I promemorian förslås större justeringar för att sjukförsäkringsreformen ska fungera som avsett. En justering av undantagsreglerna vid den borte tidsgränsen är nödvändig. Sjukpenning på fortsättningsnivån ska kunna betalas ut för ytterligare dagar om det på grund av den försäkrades sjukdom skulle vara oskäligt att inte göra så. En ny ersättning, sjukpenning i särskilda fall, bör införas för dem som lämnat tidsbegränsad sjukersättning och som i dag inte kan återvända till sjukförsäkringen (s.k. nollklassade). Ersättningen ska motsvara den ersättning de haft under arbetslivsintroduktionen (ALI).

Vid övergång till arbetslivsintroduktionen (ALI) ska även ett bostadsstöd kunna erhållas som också tar hänsyn till försörjningsbörda. Stödet ska kunna utgå under tiden i ALI och även kunna bibehållas om dessa personer beviljas sjukpenning i särskilda fall. Vidare behövs förstärkta insatser för att underlätta återgång i arbete samt förstärkta rehabiliteringsinsatser. Det behövs också åtgärder som kan understödja det långsiktiga arbetet att stärka tilltron till sjukförsäkringen. I promemorian föreslås också ett antal mindre förändringar som rör reglerna kring sjuklön, sjukpenning vid arbets-skada och sjukresor.

2.8.5 Klimat, energi och investeringar

I Konjunkturinstitutets rapport från 2011, Klimatpolitikens utmaningar under mandatperioden, behandlas klimatpolitikens utmaningar fördelade på tre områden med förslag på hur utmaningarna kan bemötas. Institutet anser bl.a. att Sverige ska fortsätta med klimatpolitikens internationella inriktning, renodla koldioxid- och energiskatter samt undvika subventioner men stärka incitamenten till forskning och utveckling.

Några viktiga punkter som nämns är bl.a. att inte gå längre med nationella mål för energieffektivisering och förnybar energi än vad som krävs, eftersom sådana mål fördyrar klimatpolitiken, arbeta inom EU för att nå ett nytt klimatmål till 2030, fortsätta med internationell klimatpolitik, överväga att göra en större andel av utgiftsminskningarna utomlands och minska koldioxidskattens nedsättningar.

I Konjunkturrådets rapport 2011 framförs att Sverige haft och har en ambitiös klimatpolitik. Enligt rådet har det skett förbättringar av den svenska klimatpolitiken i och med klimatpropositionen 2009. Ett ökat fokus på det globala och borttagandet av sektorspecifika mål är de förbättringar som enligt rådet främjar effektiviteten mest.

Rådet anser att en sammanblandning av klimatpolitik med andra politikområden är ett stort problem. Specifika satsningar på förnybar energi, infrastruktur och satsningar på energieffektiviseringar i klimatpolitiska syften är enligt rådet ineffektivt.

För att ytterligare effektivisera klimatpolitiken föreslår rådet bl.a. att Sverige fortsätter med att driva på för att få till stånd internationella avtal med betydande globala utsläppsreduktioner och arbetar mer aktivt för att bredda och fördjupa det europeiska utsläppshandelssystemet EU ETS. Vidare anser rådet att Sverige bör ta bort och inte införa någon subvention på miljöbilar, då det enligt rådet inte finns några miljöbilar.

Näringsutskottet behandlar två motioner – 2010/11:N269 (S) och 2010/11:N334 (S) – med önskemål om utvärdering av genomförda om- och avregleringar. Dessa behandlas i betänkande 2010/11:NU23 som justeras den 7 juni.

2.9 Finansutskottets ställningstagande till riktlinjerna

Utskottet kan konstatera att Sverige har en internationellt sett fördelaktig position med hög tillväxt, starka offentliga finanser och sjunkande arbetslöshet. Som IMF nyligen uttalat har Sveriges återhämtning från den ekonomiska krisen varit unikt framgångsrik jämfört med andra EU-länder. Utskottet välkomnar regeringens fortsatta inriktning på politiken mot full sysselsättning och minskat utanförskap. Det handlar framför allt om att ta ansvar för jobben genom att säkra en trygg tillväxt. Målet är en politik som ger jobb utan att ekonomin överhettas och som säkrar att tillväxten kommer alla till del. Politiken ska förhindra att grupper med svag förankring på arbetsmarknaden lämnas därhän. Sverige ska om det krävs för en trygg tillväxt kunna gå före andra länder i att säkra ett robust finansiellt system.

2.9.1 Offentliga finanser

Utskottet konstaterar att den starka utvecklingen i ekonomin innebär en snabbare återhämtning av de offentliga finanserna än väntat. Redan i år vänds underskottet till ett överskott som sedan successivt stiger. Riksgäldskontorets senaste prognos från i maj 2011 pekar i samma riktning. Krisen har alltså inte påverkat Sverige på det sätt som befarats. Utskottet anser att det goda utgångsläget med överskott när krisen bröt ut gjorde det möjligt att motverka den kraftiga konjunkturedgången med finanspolitiska stimulanser utan att äventyra de offentliga finanserna. Även Finanspolitiska rådet menar att förklaringen till det bättre utfallet för de offentliga finanserna i Sverige jämfört med omvärlden är det starka utgångsläget. Till skillnad från många andra länder, som pressades in i en svår finanspolitisk konsolidering, kunde Sverige möta krisen med kraftfulla åtgärder men också vårda återhämtningen och därmed fortsätta med en politik för att förbättra ekonomins funktionssätt, minska utanförskapet och varaktigt öka arbetsutbudet och sysselsättningen.

Utgångspunkten för att kunna genomföra reformer för ökad tillväxt, höjd sysselsättning och förbättrad välfärd är alltså en ansvarsfull hantering av de offentliga finanserna. Finanskrisen har visat att ordning och reda i de offentliga finanserna är en avgörande förutsättning för att hantera de utmaningar som finanspolitiken ställs inför i en svår ekonomisk kris. Eftersom det alltid är svårt att bedöma varaktigheten och djupet i en ekonomisk nedgång anser utskottet att det finns skäl att ha resurser kvar för att kunna möta en sämre utveckling än väntat. Utskottet ställer sig därför bakom regeringens bedömning att även nästa lågkonjunktur ska kunna mötas utifrån överskott i de offentliga finanserna. Återgången till överskott i de offentliga finanserna har därför högsta prioritet. Utskottet delar regeringens bedömning om att risken för att återhämtningen försenas på grund av finansiell marknadsoro kvarstår. Risken är kopplad till osäkerhet kring många länders offentliga finanser och att nästa lågkonjunktur därför återigen kom-

mer att innebära svåra prövningar för dessa länder. Under dessa förhållanden kan utskottet inte nog understryka värdet av att Sverige kan möta nästa nedgång med starka offentliga finanser. Endast då kan den ekonomiska politiken vara trovärdig, expansiv och effektiv även i nästa finanskris.

Liksom regeringen konstaterar utskottet att de indikatorer som används för att följa upp överskottsmålet indikerar att det uppstår ett visst reformutrymme under 2012 som sedan successivt ökar under de kommande åren. Som utskottet redan påpekat kvarstår det dock ett antal risker som, om de realiseras, kan komma att påverka de offentliga finanserna negativt. Utskottet delar därför regeringens hållning om att det är mer ansvarsfullt att i efterhand korrigera ett för högt varaktigt sparande genom att genomföra angelägna struktur- och välfärdsreformer än att tvingas till nedskärningar om de negativa riskerna skulle realiseras. Genom att säkra buffertar och säkerhetsmarginaler i de offentliga finanserna tar regeringen ansvar för Sverige. IMF betonar, även de, vikten av att i nuvarande läge upprätthålla buffertar i de offentliga finanserna. Utskottet anser, liksom regeringen, att framtida reformer bör inriktas på ytterligare strukturellt riktiga åtgärder för att få fler i arbete och stärka Sveriges långsiktiga tillväxtförutsättningar. De reformambitioner regeringen presenterade i budgetpropositionen för 2011 är sådana strukturreformer. Utskottet ställer sig bakom regeringens bedömning att reformambitioner betingas av att det uppstår ett varaktigt reformutrymme. Även Finanspolitiska rådet understryker den osäkerhet som finns om konjunkturutvecklingen, om dess långvariga effekter på sysselsättningen och produktivitetens utvecklingen och om den offentligfinansiella utvecklingen på lång sikt och anser att det finns starka skäl att göra en försiktig bedömning av det framtida reformutrymmet och inte utnyttja ett beräknat utrymme för tidigt.

Den offentliga sektorn har gått igenom den djupa ekonomiska nedgången utan stora underskott i det finansiella sparat. Till skillnad från de allra flesta andra EU-länder var Sverige i fjol inte föremål för det s.k. underskottsförfarandet inom ramen för stabilitets- och tillväxtpakten och inte heller förväntas Sverige bli föremål för ett sådant förfarande under 2011–2015. Även Finanspolitiska rådet pekar på att fallet var förhållandevis både jämfört med andra länder och jämfört med den ekonomiska krisen på 1990-talet. Utskottet anser att styrkepositionen i de offentliga finanserna beror på att regeringens politik har fungerat och att det finanspolitiska ramverket respekterats genom hela hanteringen av krisen. I det läget finner utskottet det anmärkningsvärt att, som Socialdemokraterna gör, helt avstå från att formulera en inriktning på skattepolitiken.

Vänsterpartiet inriktar sin politik på både höjda skatter och ökade utgifter som motverkar arbetslinjen. Utskottet anser att man med en sådan politik varken kan klara de utmaningar som svensk ekonomi står inför på längre sikt eller möta kommande kriser. Liksom i sin följdmotion till budgetpropositionen för 2011 (mot. 2010/11:Fi231) bygger Sverigedemokra-

terna sitt alternativ på att stora besparingar kan göras på kort sikt genom att asyl- och anhöriginvandring minskar med 90 %, vilket utskottet inte anser är vare sig humant eller realistiskt.

Vänsterpartiet föreslår ett alternativt finanspolitiskt ramverk där systemet med utgiftstak ska avskaffas och där vissa utgifter ska undantas från den årliga budgetprövningen. Utskottet anser, liksom vid den tidigare behandlingen av liknande förslag från Vänsterpartiet, att systemet med fleråriga utgiftstak för statens utgifter har stramat upp budgetprocessen och att det faktum att taken fastställs tre år i förväg ger en ändamålsenlig stadga och långsiktighet i budgetprocessen (ytr. 2010/11:FiU2y). Utskottet vill också betona vikten av det breda parlamentariska stöd som finns kring systemet med fleråriga utgiftstak. Utskottet avvisar också, liksom vid tidigare behandling av liknande förslag från Vänsterpartiet, att infrastrukturinvesteringar ska lånefinansieras (bet. 2008/09:FiU1, bet. 2009/10:FiU1). Utskottet betonar återigen att anslagsfinansiering av investeringar bidrar till tydlighet och transparens i budgeten. Genom att, som Vänsterpartiet föreslår, särbehandla investeringsutgifter finns det en risk att långa amorteringstider skapar en obalanserad beslutssituation där finansieringsbördan ter sig avlägsen vid beslutstillfället.

I detta sammanhang noterar utskottet att Finanspolitiska rådet i sin senaste rapport betonar att ramverket, där utgiftstaket har en central roll, är en viktig förklaring till den finanspolitiska disciplinen i Sverige. Utskottet anser att det faktum att det finanspolitiska ramverket respekterades genom hela hanteringen av finanskrisen har bidragit till de i dag starka offentliga finanserna. Enligt utskottet skapar Vänsterpartiets förslag om ett alternativt ramverk för finanspolitiken en osäkerhet om utvecklingen av offentliga finanser som inte är till gagn för arbetet med att nå full sysselsättning som partiet säger sig värna. Utskottet delar regeringens uppfattning när det gäller nivån på överskottsmålet och understryker behovet av en buffert för att kunna möta kraftiga nedgångar i konjunkturen utan att ökningen i skuldsättning riskerar att bli ohållbar. När det gäller Vänsterpartiets förslag om att i budgetlagen ta in bestämmelser om medelfristiga mål för bl.a. arbetslöshet och sysselsättningsgrad, har utskottet behandlat frågan om kvantitativa mål för sysselsättningspolitiken och står fast vid sin uppfattning (bet. 2009/10:FiU20). Utskottet anser att utvecklingen på arbetsmarknaden måste bevakas med en bred uppsättning indikatorer som beskriver arbetsmarknadssituationen för hela befolkningen i arbetsför ålder. En sådan bred ansats har en betydligt större potential att identifiera väsentliga problem på arbetsmarknaden och att följa upp om politiken leder till varaktigt högre sysselsättning än vad kvantitativa mål för sysselsättningen har.

Utskottet välkomnar att regeringen i enlighet med ramverket för finanspolitiken (skr. 2010/11:79) upprätthåller det medelfristiga perspektivet i budgetprocessen och gör en bedömning av utgiftstaket för 2015 i den ekonomiska vårpropositionen. Utskottet noterar att regeringens bedömning av den lämpliga nivån för utgiftstaket 2015 innebär att det ökar med 20 mil-

jarder kronor jämfört med 2014. Eftersom de takbegränsade utgifterna bedöms öka något mer än utgiftstaket kommer budgeteringsmarginalen att minska jämfört med 2014.

När regeringen i höstens budgetproposition skulle bedöma reformutrymmet för 2011–2014, hanterades osäkerheten i bedömningen genom att man beräknade en säkerhetsmarginal på minst 1 % av BNP i strukturellt sparande 2014. Regeringen anser fortfarande att det finns ett behov av en säkerhetsmarginal, men kommer inte att precisera den förrän i höstens budgetproposition tillsammans med den preciserade bedömningen av reformutrymmet för 2012. Utskottet anser, liksom vid behandlingen av budgetpropositionen för 2011, att säkerhetsmarginalen kan bidra till en mer nyanserad bedömning av vilket reformutrymme som är förenligt med överskottsmålet. Samtidigt vill utskottet återigen betona vikten av en transparent uppföljning av överskottsmålet. Det är en förutsättning för ett välfungerande finanspolitiskt ramverk. Utskottet har tidigare också ställt sig bakom nödvändigheten av att förlänga prognoshorisonten med ett år för att förstärka kontrollen av de offentliga finanserna (bet. 2009/10: FiU20), men samtidigt betonat att regeringen bör utveckla sin syn på huruvida man avser att tillämpa ett fyraårsperspektiv även när de offentliga finanserna är under kontroll.

2.9.2 Finansiell stabilitet

Som Internationella valutafonden (IMF) konstaterat i ett uttalande i anledning av sin årliga översyn av Sveriges ekonomi har ansträngningarna på den finansiella sektorn i samband med finanskrisen hanterats, bankernas kapital och likviditet stärkts och de flesta nödtåtgärderna för att säkra finansiell stabilitet kunnat dras tillbaka. Även om den finansiella sektorn för närvarande fungerar tillfredsställande kan, som regeringen framhåller, obalanser snabbt uppstå. Utskottet delar därför regeringens bedömning att det är viktigt att pröva olika åtgärder för att motverka risker kopplade till hushållens höga skuldsättning samt bankernas risktagande och exponering i utlandet, särskilt med hänsyn till storleken på Sveriges banksektor. Som Finanspolitiska rådet konstaterar i sin årliga rapport är det viktigt att utvecklingen av det befintliga regelverket och tillsynen inriktas på systemriskerna. Arbetet inom EU på detta område är självfallet av stor betydelse. I enlighet med vad regeringen anför kan det dock finnas anledning att överväga att höja kraven för framför allt de systemviktiga bankernas kapitaltäckning, utöver vad som kommer att gälla när Basel III genomförs. Detta är även något som IMF välkomnar. När det gäller behovet av ytterligare åtgärder för att säkra den finansiella stabiliteten kommer självfallet även slutsatserna från den utredning som regeringen tillsatt för att göra en översyn av det svenska regelverket för hantering av finansiella kriser att vara av stort intresse. Denna kommitté ska även överväga hur Riksbankens uppgifter avseende finansiell stabilitet kan tydliggöras i förhållande till Finans-

inspektionens uppgifter (dir. 2011:6). Behovet av en tydligt utpekad myndighet med huvudsakligt ansvar för att övervaka riskerna för finansiella obalanser är även något som Finanspolitiska rådet lyfter fram i sin rapport.

Till skillnad från Vänsterpartiet anser inte utskottet att staten i förlängningen bör bedriva en sådan riskfylld verksamhet som det innebär att vara ägare till en bank. De risker som finns i verksamheter av detta slag bör i stället hanteras genom de regelverk som finns för finansmarknaden.

2.9.3 Arbetsmarknad och tillväxt

Tillväxten och sysselsättningen i den svenska ekonomin har återhämtat sig exceptionellt snabbt efter den ekonomiska krisen. BNP-tillväxten förra året var hela 5,7 % enligt reviderade nationalräkenskaper, och den starka tillväxttakten fortsätter i år. Under första kvartalet ökade BNP med 6,4 %, vilket är en av de högsta tillväxttakterna i EU. Parallellt med den snabba tillväxten har sysselsättningen ökat starkt och arbetslösheten sjunkit tillbaka. Regeringens förda politik har enligt utskottet spelat en avgörande roll för styrkan i återhämtningen. I april 2011 var 120 000 fler personer sysselsatta jämfört med för ett år sedan, och arbetslösheten har sjunkit till 7,4 %. Också bland ungdomar och långtidsarbetslösa går utvecklingen åt rätt håll. I april 2011 var 32 000 färre långtidsarbetslösa jämfört med ett år tillbaka. Ungdomsarbetslösheten minskade med 35 000 personer under samma period.

De nya beräkningar som regeringen presenterar i vårpropositionen visar att genomförda reformer förväntas få större positiva effekter på Sveriges långsiktiga produktionsförmåga än vad som tidigare antagits. Jämviktsarbetslösheten väntas sjunka till ca 5 % och sysselsättningen öka med 4,6 % på sikt, vilket motsvarar ca 215 000 fler personer varaktigt sysselsatta. Detta är mycket glädjande siffror. Utskottet anser också att det är bra att regeringen ökat transparensen i hur reformernas effekter är beräknade. En öppen och transparent redovisning möjliggör en konstruktiv politisk debatt och underlättar också för externa bedömare att utvärdera beräkningarna. Sådana utvärderingar har också gjorts helt nyligen av både Finanspolitiska rådet och KI. Finanspolitiska rådet anser exempelvis att regeringens bedömning av reformernas effekter på den långsiktiga sysselsättningen och arbetslösheten är rimlig och att analysen är både väl förankrad i forskningen och kompetent utförd. KI bedömer i lönebildningsrapporten för 2011 att det är möjligt för Sverige att nå en varaktigt låg arbetslöshet på 5 %, förutsatt att timlönerna ökar måttligt.

Trots genomförda reformer som stärkt arbetslinjen kvarstår höga tröskel-effekter för många av dem som står utanför arbetsmarknaden. Utskottet håller därför med regeringen om att framtida reformer bör inriktas på ytterligare åtgärder för att få fler i arbete och stärka Sveriges långsiktiga tillväxtförutsättningar. Regeringen aviserar bl.a. ett femte jobbskatteavdrag.

Förutom Socialdemokraterna, som avstår från att redovisa konkreta förslag på skattepolitikens område, ställer sig övriga oppositionspartier avvisande mot ytterligare jobbskatteavdrag. Vänsterpartiet vill dessutom avveckla samtliga tidigare fyra steg i avdraget. Utskottet vill här framhålla jobbskatteavdragets betydelse för att göra det mer lönsamt att arbeta och för att minska flaskhalsarna på arbetsmarknaden. Vidare innebär jobbskatteavdragets fokusering på låg- och medelinkomsttagare att incitamenten till arbete och egenförsörjning stärkts mest för dem med svagast förankring på arbetsmarknaden. Samtidigt är utbudseffekterna av ytterligare jobbskatteavdrag sannolikt fortsatt stora, eftersom tröskeleffekterna för dem med låga inkomster fortfarande är höga. Utskottet ställer sig därför bakom regeringens inriktning att införa ytterligare jobbskatteavdrag. Utskottet delar också regeringens syn att antalet löntagare som betalar statlig inkomstskatt bör minska, inte minst för att göra det mer lönsamt att utbilda sig.

Samtliga oppositionspartier framhåller i olika grad bristande matchning på arbetsmarknaden som ett problem. Olika former av kompetenshöjande insatser, utbildning och lärlingsplatser behövs därför enligt motionärerna. Socialdemokraterna vill dessutom tillsätta en s.k. kompetenskommission som ska råda bot på matchningsproblemen. Utskottet anser, i likhet med regeringen, att det i dagsläget inte finns några tydliga tecken på flaskhalsar i ekonomin som begränsar sysselsättningsuppgången. Att så är fallet får också stöd av andra aktuella bedömningar av arbetsmarknaden. KI skriver exempelvis i lönebildningsrapporten från den 25 maj att den samlade bilden inte tyder på att det råder större brist på arbetskraft nu än under tidigare konjunkturåterhämtningar. Det är enligt KI också svårt att hitta tydliga tecken på att matchningseffektiviteten på arbetsmarknaden försämrats under senare år. Också Finanspolitiska rådet har en liknande uppfattning. Med detta sagt vill utskottet framhålla att risken för flaskhalsar sannolikt ökar i takt med stigande sysselsättning och resursutnyttjande. Grunden för en förbättrad matchning och ökad sökaktivitet är de generella förändringar som regeringen genomfört på bl.a. arbetsmarknads- och skattepolitikens områden. Jobbskatteavdraget minskar exempelvis flaskhalsarna på arbetsmarknaden genom att öka rörligheten, förbättra lönebildningen och se till att fler står till arbetsmarknadens förfogande. Därutöver kan ibland vissa riktade insatser vara motiverade för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt. Också arbetsmarknadsutbildning kan bidra till att motverka begynnande överhettningsproblem. Utskottet vill också framhålla att det under de gångna åren gjorts stora utbildningssatsningar för att stärka kompetensen hos arbetskraften. Den reformerade gymnasieskolan och lärlingsutbildningen är exempel på viktiga reformer som kommer att underlätta arbetsmarknadsinträdet och företagets kompetensförsörjning.

Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet riktar i sina respektive motioner kritik mot jobb- och utvecklingsgarantin för långtidsarbetslösa och då i synnerhet mot fas 3. Här vill utskottet, liksom arbetsmarknadsutskottet i sitt yttrande, framhålla vikten av att göra en rätt-

visande och realistisk jämförelse med tänkbara alternativ till jobb- och utvecklingsgarantin. De långtidsarbetslösa som kommer i fråga för fas 3 i programmet har i många fall stått utanför arbetsmarknaden i många år. Före 2007 var långtidsarbetslösa hänvisade till den sämre fungerande aktivitetsgarantin eller till förtidspension med små möjligheter att någonsin komma tillbaka till arbetsmarknaden. Dessutom ska man komma ihåg att sju av tio deltagare lämnar jobb- och utvecklingsgarantin under fas 1 och 2. Samtidigt anser utskottet att det självklart är viktigt att effekterna av arbetsmarknadspolitiken utvärderas. Det är därför bra att Arbetsförmedlingen fått i uppdrag att analysera jobb- och utvecklingsgarantin med särskilt fokus på fas 3. Det är också välkommet att regeringen nyligen beslutat att deltagare i fas 3 ska ha möjlighet till arbetsmarknadsutbildning om de bedöms kunna få ett arbete i anslutning till avslutad utbildning.

Oppositionspartierna vill i olika omfattning riva upp reformeringen av arbetslöshetsförsäkringen. Socialdemokraterna tar inte specifikt upp arbetslöshetsförsäkringen i sin motion men skriver att ”de senaste årens försämringar i trygghetssystemen urholkat inkomstbortfallsprincipen”. Övriga oppositionspartier vill höja tak och ersättningsnivåer i försäkringen. Vänsterpartiet vill dessutom slopa nedtrappningen. Både Miljöpartiet och Vänsterpartiet förordar någon form av obligatorisk försäkring. Enligt utskottet är det centralt att ersättningen i såväl arbetslöshetsförsäkringen som sjukförsäkringen ger incitament för personer att återgå i arbete. Förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen är den del av genomförda reformer som svarar för den största effekten på jämviktsarbetslösheten. Detta har brett stöd i forskningen. Långtidsutredningen konstaterar exempelvis att arbetslöshetsförsäkringen som den ser ut i dag innehåller alla de element som forskningslitteraturen rekommenderar för att minska risken för negativa beteendeeffekter. Finanspolitiska rådet anser att förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen förstärkt drivkrafterna för hög sysselsättning. Dock är det enligt utskottet ett stort problem att så många i dag står utanför arbetslöshetsförsäkringen och därmed inte påverkas av den incitamentsstruktur som försäkringen innehåller. Detta betonas också av både Långtidsutredningen och Finanspolitiska rådet som båda förordar en obligatorisk försäkring. Utskottet vill här påminna om att bl.a. frågan om en obligatorisk försäkring ska utredas inom ramen för den parlamentariska socialförsäkringskommitténs arbete om hållbara försäkringar (dir. 2010:48).

Fler och växande företag skapar nya jobb. Som regeringen skriver i vårpropositionen är företagets roll central för utveckling av innovationer, ett dynamiskt näringsliv och en långsiktigt hållbar tillväxt. Motionärerna anser att det behövs en rad förbättringar särskilt för små företag. Det handlar om bl.a. sänkta arbetsgivaravgifter, förbättrad riskkapitalförsörjning och skatteavdrag för forskning och utveckling. Utskottet vill i detta sammanhang framhålla de viktiga strukturella åtgärder som har genomförts under senare år i syfte att stimulera företagandet. Exempelvis har förmögenhetsskatten avskaffats och bolagsskatten, arbetsgivaravgifterna och egenavgifterna

sänkts. Ett antal förändringar i de sociala trygghetssystemen har genomförts för att förstärka tryggheten för företagare. Enligt flera internationella bedömare, däribland OECD, är näringslivsklimatet gott i Sverige. För att upprätthålla ett internationellt konkurrenskraftigt företagsklimat har regeringen tillsatt en utredning som ska se över företagsbeskattningen. Syftet är att beskattningen utformas så att företagande, investeringar och sysselsättning gynnas. I uppdraget ligger bl.a. att lämna förslag på dels skatteincitament för att stimulera tillgången på riskvilligt kapital, dels skatteincitament för forskning och utveckling. Utskottet välkomnar också regeringens ambition att utöka avdragsrätten för företags utgifter för forskning och utveckling, förenkla expertskatten samt genomföra vissa förändringar i 3:12-reglerna och reglerna för enskilda näringsidkare.

Att som regeringen aviserar sänka mervärdesskatten på restaurang- och cateringtjänster kan enligt utskottet bidra till ökad varaktig sysselsättning. Miljöpartiet vill gå längre och sänka skatten på fler tjänster. Som skatteutskottet framhåller i sitt yttrande har Utredningen om sänkt mervärdesskattesats för vissa tjänster också i uppdrag att analysera om sänkt mervärdesskatt inom vissa andra delar av tjänstesektorn är en samhällsekonomiskt effektiv åtgärd. Vänsterpartiet avvisar sänkt skatt på tjänster och vill också avskaffa RUT-avdraget. Miljöpartiet, Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet vill vidare se olika förändringar av ROT. Här vill utskottet liksom skatteutskottet framhålla att den reducerade skatten på hushållstjänster gjort det lättare för den vita marknaden att konkurrera med den svarta marknaden. Det är en långsiktig strukturell åtgärd som motverkar svartarbete och dess följder i form av bl.a. otrygga jobb och obefintligt konsumentskydd. Utskottet ser i likhet med skatteutskottet ingen anledning att ändra på detta.

2.9.4 Valfärden och kommunernas ekonomi

Utskottet delar regeringens syn om en offentligt och solidariskt finansierad välfärd som håller högsta möjliga kvalitet och som kommer alla till del. Genom arbete läggs grunden för vår gemensamma välfärd. Med sunda offentliga finanser och fler i arbete tryggas villkoren för den offentligt finansierade välfärden.

Flera av motionärerna anser att inkomstskillnaderna i samhället har ökat som en följd av regeringens politik. För att minska dessa föreslås olika reformer. I motion A342 (S) och A386 (V) framhålls det vidare att en jämlikhetskommission ska tillsättas för att bl.a. analysera skillnader i livsvillkor. Utskottet kan konstatera att regeringen har fört en politik som syftar till att stärka arbetslinjen och göra det mer lönsamt att arbeta. Det finns emellertid grupper med svag förankring på arbetsmarknaden som i dag försörjer sig med ekonomiskt bistånd. För att dessa grupper inte ska fastna i arbetslöshet anser utskottet att det är viktigt att politiken fortsätter att skapa drivkrafter för arbete. Med fler i arbete och färre som försörjs med

bidrag och transfereringar minskar också inkomstskillnaderna i samhället. Utskottet kan också konstatera att regeringen har förstärkt inkomsterna för ekonomiskt utsatta grupper genom höjda flerbarnstillägg, bostadstillägg, bostadsbidrag, grundavdrag för pensionärer och studiemedel.

Motionärerna anser att det behövs effektiviseringar inom den offentligt finansierade verksamheten och insatser för en bättre folkhälsa och för att förbättra tillgängligheten inom sjukvården. Vänsterpartiet vill riva upp den fria etableringsrätten och lagen om valfrihet i vård och omsorg (LOV) samt stoppa utförsäljningarna av sjukhus. Mot bakgrund av bl.a. en åldrande befolkning och ett framtida ökat vårdbehov som innebär ytterligare utmaningar för hälso- och sjukvården anser utskottet att det finns behov av att fortsätta förbättra vårdens tillgänglighet, effektivitet, kvalitet och säkerhet. Utskottet välkomnar därför regeringens fortsatta strävan efter att nå en ökad mångfald av utförare av välfärdstjänster. En ökad mångfald gynnar både patienter och personal, och det är enligt utskottet positivt för utvecklingen av kvaliteten och effektiviteten i de kommunala verksamheterna. Regeringens arbete med att främja en ökad konkurrens och entreprenörskap inom vård och omsorg är enligt utskottet en viktig del i arbetet med att stimulera förnyelse, vilket även bidrar till att öka produktiviteten och effektiviteten inom välfärdssektorn.

Utskottet kan också notera att regeringens införande av kömiljarden har medfört minskade väntetider till planerade besök och behandlingar inom specialistvården och välkomnar därför regeringens utveckling av kömiljarden som ytterligare kan förbättra tillgängligheten inom vården.

Vidare ställer sig utskottet bakom regeringens arbete med en prestationsbaserad ersättningsmodell för patientsäkerhetsarbete för att åstadkomma en säkrare vård för patienten och för att uppnå ett mer aktivt patientsäkerhetsarbete. En nationell oberoende granskningsmyndighet (Myva) har inrättats med uppgift att granska och utvärdera vårdens effektivitet. Utskottets bedömning är att myndighetens arbete kan komma att stärka patienternas och medborgarnas ställning och inflytande över hälso- och sjukvården. De statliga stimulansbidragen till kommuner och landsting bidrar också enligt utskottet till en vård och omsorg av god kvalitet samtidigt som de stöder arbetet med att förbättra vården och omsorgen om äldre.

Samtliga motionärer pekar på brister inom utbildningssystemet och behovet av ett väl fungerande utbildningssystem. Från att ha tillhört det internationella toppskiktet presterar nu svenska elever medelmåttigt i internationella jämförelser. Vidare är genomströmningen svag och avhoppet många. Enligt utskottet är det viktigt med långsiktighet och fokus för att höja resultaten i grundskolan, minska avhoppet från gymnasieskolan och förbättra kvaliteten och genomströmningen inom högskolan. Utskottet kan konstatera att regeringen har genomfört, påbörjat och aviserat en rad åtgärder för att förbättra utbildningssystemets olika delar. År 2011 och 2012 kommer att bli två av de mest reformintensiva åren i svensk utbildningshistoria; t.ex. stärks lärarkvaliteten genom ett omfattande lärarlyft och en reforme-

rad lärarutbildning. I Finanspolitiska rådets rapport 2011 framhålls det att regeringen har identifierat rätt åtgärder men att reformerna sannolikt inte är tillräckliga för att de utbildningspolitiska målen ska nås. Även Långtidsutredningen anser att det finns betydande förbättringsmarginaler. Utskottet anser också att det kan behövas ytterligare åtgärder för att möta kvarvarande brister inom utbildningssystemet och ställer sig bakom regeringen bedömning att det även fortsättningsvis är angeläget att stärka lärarnas kvalitet och höja statusen på läraryrket, exempelvis genom att pröva olika sätt att premiera duktiga lärare. Det är också viktigt att följa upp den nya gymnasieskolan som införs hösten 2011.

Den friskolereform som genomfördes under 1990-talet har enligt utskottet varit lyckosam. Elevers och föräldrars valfrihet har ökat. Skolans personal har fått fler arbetsgivare att välja bland, och möjligheter finns att förverkliga egna pedagogiska idéer och utveckla skolans arbete. Friskolereformen har också främjat god kvalitet i utbildningen, inte minst genom att stimulera till ökad kvalitet och effektivitet i de kommunala skolorna.

Socialdemokraterna framhåller i sin motion att pensionssystemet behöver utvärderas. Enligt utskottet är det viktigt att pensionssystemet kontinuerligt följs upp, vilket också görs av den s.k. pensionsgruppen inom pensionsöverenskommelsen. Utskottet kan också notera att utredningen Översyn av pensionsrelaterade åldersgränser och möjligheter för ett längre arbetsliv (dir. 2011:34) nyligen har tillsatts. Dessutom bereds inom Regeringskansliet ett uppdrag till pensionsmyndigheten för att se över tekniska beräkningar i pensionssystemet. Vidare planerar pensionsgruppen att ge Regeringskansliet i uppdrag att se över den finansiella stabiliteten i systemet på kort och lång sikt och om det finns skäl att förstärka systemet.

Utskottet har tidigare ställt sig bakom regeringens reformering av sjukförsäkringen (bet. 2007/08:FiU1). Flera av motionärerna vill se förändringar i sjukförsäkringen. Enligt utskottet är det viktigt att följa tillämpningen för att säkerställa att det nya regelverket fungerar som avsett och därmed säkra försäkringens kombination av trygghet och goda drivkrafter att komma tillbaka till arbetslivet. Utskottet ställer sig därför bakom regeringens arbete med kvalitetssäkring av reformen bl.a. genom uppföljningar och utvärderingar som t.ex. regeringens promemoria Översyn av sjukförsäkringen, där vissa justeringar föreslås för att försäkringen ska fungera som avsett. Vidare kan utskottet notera att frågan är föremål för utredning i den parlamentariska kommittén om hållbara försäkringar vid sjukdom och arbetslöshet (dir. 2010:48).

Utskottet kan konstatera att effekterna av den ekonomiska krisen på kommunsektorn bedöms bli kortvarigare och mindre omfattande jämfört med beräkningarna i budgetpropositionen för 2011. Den förväntade starka konjunkturuppgången medför dessutom att kommunernas och landstingens ekonomiska förutsättningar stärks ytterligare. Vidare kan utskottet notera att sysselsättningen i kommunsektorn bedöms öka 2011 till följd av de tillfälliga statsbidrag som tillförts kommunsektorn 2011 och ökade skatteintäk-

ter. Den tre år långa perioden med en nedgång i antalet sysselsatta bryts därmed. Enligt utskottet är den enskilt viktigaste faktorn för att på lång sikt finansiera en offentlig välfärd som omfattar alla hur många människor som arbetar och därmed ges möjlighet att bidra till den gemensamma välfärden. Regeringens politik har enligt utskottet bidragit till en högre sysselsättning än vad som annars hade varit fallet.

Miljöpartiet framhåller i sin motion att kommuner och landsting behöver långsiktiga förutsättningar för sin verksamhetsplanering. Vänsterpartiet framhåller i sin motion att balanskravet ska gälla över en konjunkturcykel. Utskottet anser att krisen har visat att det finns behov av att skapa stabila ekonomiska förutsättningar för kommuner och landsting över konjunkturer. Den kommunala verksamheten finansieras till stor del med kommunalskatter som är starkt beroende av konjunkturen. För att uppfylla balanskravet kan kommuner och landsting därmed tvingas till skattehöjningar alternativt nedskärningar. Kommunsektorns inkomster behöver få en ökad stabilitet över konjunkturcykeln. Utskottet välkomnar därför regeringens pågående utredning om att se över de kommunala finansernas konjunkturkänslighet med förslag till ett system för stabilisering av kommunsektorns intäkter över en konjunkturcykel. Uppdraget ska redovisas senast den 15 september 2011. Förändringar som leder till ökad stabilitet i kommunsektorns ekonomi måste enligt utskottet ske med utgångspunkt i att de omfattas av tydliga regler, att de är förutsägbara samt att de är förenliga med de budgetpolitiska målen.

2.9.5 Migrationspolitiken

Invandrare utgör en stor resurs för Sveriges ekonomi och för mångfalden i vårt samhälle. Det finns en bred enighet i Sveriges riksdag om att Sverige ska ha en human asylpolitik och vara en fristad för dem som flyr undan förföljelse och förtryck.

Utskottet delar regeringens bedömning att migrationspolitiken ska vara human, rättssäker och ordnad. Att ge familjer möjlighet att återförenas är en viktig del i en sådan politik. Särskild hänsyn ska i detta sammanhang tas till barns bästa. Som regeringen framhållit är det angeläget att en lösning hittas på problematiken kring kravet på pass och styrkt identitet i familjeåterföreningsfall. Antalet ensamkommande barn som söker skydd i Sverige har ökat kraftigt under de senaste åren. Det är viktigt att mottagandet av dessa barn fungerar väl. Utskottet välkomnar vidare regeringens ambition att bl.a. utvidga rätten till subventionerad hälso- och sjukvård till vissa grupper som uppehåller sig i landet och som i dag inte har tillgång till sådan vård.

Sverigedemokraternas förslag till inskränkningar i asylrätten och anhöriginvandringen går enligt utskottet inte att förena med en human migrationspolitik. Inskränkningarna är inte heller förenliga med Sveriges EU-medlemskap och ingångna internationella konventioner.

Mångkulturalism är inte som Sverigedemokraterna påstår samhällsupplösande; tvärtom är det genom influenser från andra länder och andra kulturer, samt genom de nya erfarenheter och den nya kunskap som dessa influenser medför, som utveckling sker. Samhället måste bli bättre på att vara på dessa influenser och inte stänga dem ute. Det finns inte heller som Sverigedemokraterna antyder en konstant mängd jobb i samhället, som ska fördelas på en bestämd mängd individer; tvärtom skapas det nya jobb när fler kommer till Sverige. Den som vill komma till Sverige för att arbeta ska därför kunna göra detta.

Utan öppenhet för andra människor samt för handel och samverkan över gränserna hade Sverige inte genomgått den ekonomiska utveckling som landet gjort. Den migrationspolitik som Sverigedemokraterna står för skulle därför enligt utskottet vara direkt skadlig för Sveriges utveckling som land.

2.9.6 Klimat, energi och infrastruktur

Klimatfrågan är enligt utskottet en av vår tids största utmaningar. Dess globala omfattning kräver breda internationella överenskommelser om radikalt minskade utsläpp av växthusgaser för att framgångar ska nås. Utskottet välkomnar regeringens miljöambitioner, kombinerat med en framsynt och kostnadseffektiv klimat- och energipolitik, som skapar förutsättningar för ett fortsatt starkt svenskt ledarskap i de pågående internationella klimatförhandlingarna. I Konjunkturinstitutets rapport 2011 framhålls att klimatpolitikens internationella inriktning är en kostnadseffektiv åtgärd för att uppnå minskade utsläpp.

Flera av oppositionspartierna framhåller i sina motioner att Sverige ska gå före på miljöområdet och visa vägen samt kraftigt minska utsläppen av växthusgaser. Utskottet anser också att Sverige ska visa ledarskap genom att agera både här hemma och internationellt. Med nationella åtgärder kan Sverige gå före och visa vägen för den omställning som är nödvändig i världen. Utskottet välkomnar därför regeringens ambitionshöjning för att minska utsläppen i Sverige. Utsläppen av växthusgaser för de verksamheter som inte omfattas av EU:s utsläppshandelssystem ska minska med 40 % till 2020 jämfört med 1990 års nivå. År 2050 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären. Det är de mest ambitiösa målen inom hela EU.

Konjunkturinstitutet pekar på vikten av att ytterligare effektivisera klimatpolitiken genom Sveriges arbete inom EU. Genom detta arbete kan Sverige driva på för ett nytt klimatmål. Utskottet kan också notera att Sveriges nationella klimatpolitik i hög grad bygger på samarbetet inom EU.

Motionärerna vill se ökade satsningar på investeringar i klimatsmart teknik och förnybar energi samt förbättrade förutsättningar för vindkraftsindustrin och solenergiindustrin. Enligt utskottet har regeringen i sin energi- och klimatöverenskommelse 2009 lagt grunden för en långsiktig, hållbar

och kostnadseffektiv klimat- och energipolitik. Viktiga inslag är att få en ökad energieffektivisering och en fossiloberoende transportsektor samt att främja förnybar energi. Visionen är att Sverige år 2050 ska ha en hållbar och resurseffektiv energiförsörjning och inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser i atmosfären. Genom satsningar på förnybar energi och effektivare energianvändning stärks den svenska konkurrenskraften. Satsningarna ger svensk forskning och svenska företag en ledande roll i den globala klimatomställningen.

Utskottet välkomnar regeringens handlingsplan som omfattar såväl skatteförändringar som förnybara drivmedel och utveckling av alternativa tekniker. För att främja bilar med låg miljöbelastning föreslås bl.a. förlängd nedsättning av förmånsvärdet för vissa miljöanpassade bilar. Enligt utskottet är skatter på energi och utsläpp effektiva styrmedel för att nå målen inom klimat- och energiområdet. Genom att sätta ett pris på utsläpp som påverkar klimatet visar regeringen att utsläpp har en kostnad som måste betalas, samtidigt som energieffektiviseringar och utfasning av omodern teknik stimuleras. Syftet är också att låta de som förorenar i större utsträckning betala för sin miljöpåverkan.

Miljöpartiet framhåller i sin motion att riksdagens beslut att tillåta nya kärnkraftsreaktorer är ett steg i fel riktning. Utskottet anser att kärnkraften kommer att vara en viktig del av svensk elproduktion under överskådlig tid. Med ett ökande fokus på klimatförändringarna uppfyller kärnkraften ett av de viktigaste krav som ställs på dagens energikällor, nämligen att den endast innebär låga utsläpp av växthusgaser. Våren 2010 beslutade riksdagen om förutsättningarna för ett generationsskifte i det svenska kärnkraftsbeståndet, vilket bl.a. innebar att förbudet mot att uppföra nya reaktorer skulle tas bort samtidigt som det skapades förutsättningar för ett generationsskifte genom att eventuella nya reaktorer ska ersätta de befintliga reaktorerna. Utskottet står bakom det beslut riksdagen fattade våren 2010 om kärnkraften.

Socialdemokraterna framhåller i sin motion att en oberoende granskning behöver göras om rimligheten i den nya nättariffmodell som Energiinspektionen föreslagit. Denna fråga har behandlats av näringsutskottet (bl.a. i bet. 2010/11:NU2) som hänvisade till att den nämnda modellen ännu inte har tillämpats och att det därför saknas underlag för att kunna bedöma dess effekter på nätavgifterna. När Energimarknadsinspektionen under kommande höst beslutar om nätbolagens intäktsramar för den tillsynsperiod som inleds fr.o.m. januari 2012 går det att få en första fingervisning om den nya modellens effekter på nätavgifterna. Näringsutskottet noterade dessutom att näringsminister Maud Olofsson avsåg att mycket noga följa tillämpningen av modellen samt att vidta lämpliga åtgärder om modellen leder till omotiverade höjningar av elnätsavgifterna. Finansutskottet har ingen annan uppfattning.

Flera motionärer framhåller behovet av ökade investeringar i järnvägen. Förslag om ökade investeringar i järnvägen har behandlats i trafikutskottet (bl.a. i bet. 2010/11:TU13). Trafikutskottet framhöll bristerna i det svenska järnvägssystemet mot bakgrund av bl.a. de två senaste vintrarna. Trafikutskottet såg det därför som positivt att Trafikverket i en rapport om situationen i det svenska järnvägsnätet (TRV 2011/10161 A) redovisat behovet av åtgärder på kort och lång sikt. Trafikutskottet kunde konstatera att regeringen den 10 mars 2011 uppdragit åt Trafikverket att med den nu gällande nationella planen för utvecklingen av transportsystemet som grund utreda behovet av ökad kapacitet i det svenska järnvägssystemet och lämna förslag till effektiviserings- och kapacitetshöjande åtgärder som kan vidtas för att tillgodose kapacitetsbehovet. Uppdraget ska i sin helhet redovisas senast den 29 februari 2012. Vidare framhöll trafikutskottet att de också var väl medvetna om att bristerna i järnvägssystemet inneburit svåra påfrestningar för bl.a. resenärer, transportföretag och anställda. Trafikutskottet förutsatte att de ökade resurser som redovisats, planerade åtgärder som aviserats och resursöverväganden som uppkommit i det fortsatta arbetet kommer att utgöra den kraftansträngning som skapar ett robust järnvägssystem i landet. Finansutskottet har ingen annan uppfattning.

Socialdemokraterna anser att avregleringarnas effekter bör utvärderas. Denna fråga har tidigare behandlats i näringsutskottet (bl.a. i bet. 2009/10:NU24). Enligt näringsutskottet är det viktigt att marknader som regelreformas följs upp, framför allt ur ett konsumentperspektiv, och utskottet ansåg att Konsumentverket med prioritet bör analysera elmarknaden ur ett konsumentperspektiv. Finansutskottet har ingen annan uppfattning. Utskottet kan också notera att frågan på nytt behandlas av näringsutskottet i betänkande 2010/11:NU23.

2.9.7 Finansutskottet tillstyrker regeringens riktlinjer

I likhet med skatteutskottet och arbetsmarknadsutskottet, som yttrat sig med anledning av vårpropositionens riktlinjer, och mot bakgrund av vad som anförts ovan, tillstyrker finansutskottet regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. De alternativa förslagen till riktlinjer i motionerna avstyrks.

3 Utvärdering av jobbskatteavdraget

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att jobbskatteavdraget behöver utvärderas. Därmed bifaller riksdagen delvis ett motionsyrkande från Miljöpartiet.

Motionen

I Miljöpartiets motion Fi12 yrkande 12 anför motionärerna bl.a. att effekterna av ytterligare jobbskatteavdrag är ifrågasatta och att kostnaden för fortsatta reformer behöver utvärderas och prövas mot andra reformer som ger liknande effekter.

Utskottets ställningstagande

Enligt vad skatteutskottet skriver i sitt yttrande bör jobbskatteavdraget utvärderas i grunden och dessutom prövas mot andra reformer som ger liknande effekt. Flera olika studier av jobbskatteavdragets effekter har gjorts under senare år. Flertalet av dessa visar på väsentliga effekter på arbetskraftsutbudet och sysselsättningen, men också på att osäkerheten i beräkningarna är stor. Långtidsutredningen har exempelvis konstaterat att vi i dag inte vet i vilken utsträckning jobbskatteavdraget faktiskt har påverkat arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningen. Man framhåller att samtliga studier bygger på teoretiska mikrosimuleringsmodeller och anser att man bör avvakta med ytterligare förstärkningar av jobbskatteavdraget tills vi vet mer om dess faktiska effekter. Ytterligare synpunkter har lämnats av Finanspolitiska rådet som i sin senaste rapport sätter ett frågetecken för jobbskatteavdragets effektivitet. Konjunkturinstitutet gör i sitt yttrande över regeringens promemoria om ett femte jobbskatteavdrag bedömningen att sänkningen av skatten på förvärvsinkomster har små positiva effekter på arbetsutbudet. Effekten bedöms vara mindre än vid tidigare jämförbara steg av jobbskatteavdraget och mindre än enligt regeringens egna beräkningar. Konjunkturinstitutets bedömning baseras på att arbetskraftsreserven nu är mindre och består av individer som är mindre känsliga för ekonomiska incitament samt på att effekten på medelarbetstiden bedöms vara försumbar. De redovisade bedömningarna talar enligt utskottets mening delvis emot regeringens beräkningar att ytterligare jobbskatteavdrag kommer att ha betydande positiva effekter på arbetsutbudet och sysselsättningen och att ytterligare satsningar inte har en avtagande effekt på arbetsutbudet. I likhet med skatteutskottet anser finansutskottet att jobbskatteavdraget bör utvärderas och dessutom prövas mot andra reformer som ger liknande effekt. Det anförda bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (S)

av Tommy Waidelich (S), Pia Nilsson (S), Jörgen Hellman (S), Meeri Wasberg (S), Bo Bernhardsson (S) och Marie Nordén (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Därmed bifaller riksdagen motion

2010/11:Fi9 av Håkan Juholt m.fl. (S) yrkandena 1–7 och

avslår proposition 2010/11:100 punkt 1 och motionerna

2010/11:Fi10 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkandena 1 och 3–6,

2010/11:Fi11 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) yrkandena 1–9,

2010/11:Fi12 av Peter Eriksson m.fl. (MP) yrkandena 1–11 och 13–18,

2010/11:A342 av Håkan Bergman m.fl. (S) och

2010/11:A386 av Ulla Andersson m.fl. (V).

Ställningstagande

Det övergripande målet med den ekonomiska politiken ska vara full sysselsättning. Sverige ska möta den allt hårdare internationella konkurrensen med stabila villkor för basindustrin och investeringar i ny klimatsmart teknik. Skatternas utformning är en viktig del i en politik för fler jobb och konkurrenskraftiga villkor för näringslivet. En översyn bör göras av skattesystemet.

Konkreta insatser för ökad sysselsättning och stärkt konkurrenskraft är bl.a. ett forskningsprogram och en bättre fungerande riskkapitalförsörjning. Aktuella för gemensamma forskningsinvesteringar är exempelvis fordonsindustrin, gruvindustrin, läkemedels- och bioteknikbranschen, branschen för förnybar energi samt tjänstesektorn. Näringslivets behov ska vara styrande för prioriteringarna. Exportstödet till viktiga tillväxtekonomier bör stärkas och särskilt inriktas mot viktiga svenska framtidsbranscher.

Den svenska arbetsmarknaden präglas i dagsläget av en omfattande matchningsproblematik. En kompetenskommission bör tillsättas. Dess syfte ska vara att föreslå åtgärder som gör att företag och branscher hittar rätt

kompetens vid rätt tillfälle. Kommissionen ska även analysera vad som kan göras för att öka söktrycket till utbildningar som bedöms som strategiska för näringslivet och den offentliga sektorn.

Sverige ska konkurrera med höga förädlingsvärden, högt kunskapsinnehåll, forskning och innovationskraft – inte med låga löner och billiga produkter. Kvaliteten i undervisningen ska höjas, bl.a. genom att läraryrkets status och karriärmöjligheterna inom skolan stärks samt att skolundervisningen utvecklas mer utifrån evidensbaserad forskning. Kvaliteten på de yrkesinriktade gymnasieutbildningsprogrammen behöver öka så att de leder till jobb. Investeringar bör göras i ett brett kompetenslyft som ger fler utbildningsplatser och nya möjligheter till kompetensutveckling i arbetslivet.

Alltför många unga i Sverige är utan arbete. Arbetslösa ungdomar ska mötas av aktiva insatser. Grunden för en fungerande arbetsmarknad är att fler väljer en gymnasieutbildning med goda möjligheter till framtida studier och jobb. Fler unga bör också skaffa sig en eftergymnasial utbildning. Alla som läser in en examen på högskolan ska få en praktikperiod i arbetslivet. I syfte att ge ungdomar praktiska arbetslivserfarenheter och referenser bör en satsning göras för att erbjuda gymnasie- och högskolestudenter sommarjobb. Högskolorna bör erbjuda fler sommarkurser. Vidare bör sommarundervisning erbjudas ungdomar utan grundläggande behörighet till högskolor eller gymnasium.

Arbetslösa behöver rustas för de lediga jobben i stället för att placeras i passiva garantier. Fas 3 måste avskaffas. Långtidsarbetslösa ska ges möjlighet till studier, kompetensutveckling och starta-eget-stöd. Vidgade arbetsregioner skulle bidra till ökad sysselsättning. Sverige behöver ökade investeringar och ökat underhåll i fråga om såväl vägar och järnvägar som bostäder. Regeringen bör återkomma med ett program för att säkerställa att trafiken på järnvägarna uppfyller rimliga kvalitetskrav även under vintern.

För att klara personalförsörjningen inom välfärden krävs breda insatser. Arbetsvillkoren för anställda inom vården och omsorgen måste förbättras, och ökade möjligheter måste ges till vidareutbildning i yrket. Regeringen bör återkomma med ett samlat program för att säkerställa personalförsörjningen inom välfärdens verksamheter mot bakgrund av de kommande pensionsavgångarna. Man bör ta bättre vara på kvinnors kompetens och vilja till arbete, genom att t.ex. införa barnomsorg på obekvämt arbetstid, avskaffa vårdnadsbidraget och verka för ett mer jämställt uttag av föräldradledighet. Regeringen bör återkomma med ett förslag till bonus för kommuner som lyckas minska det ofrivilliga deltidsarbetet i sina verksamheter. För att förbättra villkoren för dem som överväger att studera omvårdnad bör sommarjobb erbjudas till de studerande.

Sjukförsäkringen ska inriktas på att ge människor chansen att komma tillbaka till arbete. Den ska vara en omställningsförsäkring som både ger rätt till snabb rehabilitering och skapar ekonomisk trygghet. Det bidrar till tillväxten.

Det är viktigt att hjälpa utsatta familjer att få ordning på sin ekonomi, bl.a. genom att ge fler möjlighet till skuldsanering.

Under de senaste tjugo åren har flera stora avregleringar genomförts (av bl.a. elmarknaden, järnvägen och flyget). Flera frågetecken finns om vilka effekter avregleringarna egentligen har fått. Regeringen bör återkomma med en översyn av de avregleringar som genomförts i Sverige under de senaste två decennierna.

Den demografiska utvecklingen innebär att de som förvärvsarbetar måste försörja allt fler. Samtidigt har vi en hög långtidsarbetslöshet som riskerar att bita sig fast, vilket försämrar förutsättningarna att långsiktigt finansiera pensionerna. Regeringen bör återkomma med en redovisning av hur den statliga ålderspensionen påverkas av framväxten av en låglönelösnad och den högre arbetslöshetsnivå som etablerats de senaste åren, där stora grupper ställts utanför arbetsmarknaden och de gemensamma trygghetssystemen.

Barnfattigdom är oacceptabel och ovärdig ett modernt samhälle. Den absolut viktigaste insatsen för att motverka barnfattigdom är att bekämpa arbetslösheten. Andra åtgärder kan handla om att se till att det finns fritidsgårdar, att det råder avgiftsfrihet inom barnsjukvården eller att kommunerna anordnar sommarlovsaktiviteter. Skolan är särskilt viktig för att motverka i övrigt ojämlika uppväxtvillkor. Andra möjliga åtgärder är höjt underhållsstöd, införande av barnomsorg under obekvämt arbetstid, höjt tilläggsbidrag för studenter med barn, kulturinsatser för barn i utsatta områden, förbud mot frivilliga avgifter inom skola och förskola och rätt till heltid inom offentlig sektor.

Satsningar bör göras för att fler ska få del av kulturen. Fri entré bör införas på alla statliga museer. Avgifterna i den kommunala kultur- och musikskolan bör sänkas. För att stimulera kommunerna att sänka avgifterna bör ett stimulansbidrag införas.

Riksdagen bör anta förslagen i Socialdemokraternas motion om riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Förslaget till riktlinjer i regeringens proposition avstyrks.

2. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (MP)

av Mikaela Valtersson (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Därmed bifaller riksdagen motion

2010/11:Fi12 av Peter Eriksson m.fl. (MP) yrkandena 1–11 och 13–18 samt

avslår proposition 2010/11:100 punkt 1 och motionerna 2010/11:Fi9 av Håkan Juholt m.fl. (S) yrkandena 1–7, 2010/11:Fi10 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkandena 1 och 3–6, 2010/11:Fi11 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) yrkandena 1–9, 2010/11:A342 av Håkan Bergman m.fl. (S) och 2010/11:A386 av Ulla Andersson m.fl. (V).

Ställningstagande

Miljöpartiet har en annan vision för Sverige än regeringen. Vi vill se ett hållbart Sverige där människor känner sig delaktiga och trygga, ett Sverige som är öppet mot omvärlden och där alla kan utvecklas och ges möjligheter till ett gott liv. Ett eventuellt kommande reformutrymme ska i första hand användas för att stärka den svenska ekonomins långsiktiga hållbarhet genom investeringar i en resurseffektiv och ekologiskt hållbar ekonomisk utveckling och inte för att fortsätta att sänka skatter. Vi vill investera i människor och göra investeringar för en grön omställning.

En förutsättning för långsiktigt hållbara statsfinanser är att ekosystemet inte utarmas och att dess långsiktiga bärkraft inte överskrids. Vi vill därför införa indikatorer som följer den ekonomiska politikens lång- och kortsiktiga effekter på ekologisk hållbarhet, liksom indikatorer som följer upp naturresursutnyttjandet i den svenska ekonomin.

Vår gröna ekonomiska politik är långsiktig och ansvarstagande och tar sin utgångspunkt i kreativitet och skaparlust. Marknadsekonomi och handel är grundläggande i vår moderna ekonomi, men vi vill också vidga och modernisera synen på vad som är ekonomisk utveckling, hur vi mäter välbefindandet och vad som utgör resurser. Grundläggande för den gröna ekonomiska politiken är naturvetenskapliga insikter om våra ekosystem och jordens begränsade resurser.

Ekonomisk utveckling måste ges ett nytt och bredare innehåll i en grön ekonomi. Det mått som i dag mäter ekonomisk utveckling, bruttonationalprodukt (BNP), är för smalt. Historiskt har ökad BNP lett till ökad miljöförstöring och ökade utsläpp av t.ex. koldioxid. Detta är inte en hållbar utveckling. Vi vill vidga synen på ekonomin; t.ex. sker mycket värdefullt arbete inom den ideella sektorn, såsom i idrottsklubbar, i ungdomsverksamhet, i socialt frivilligarbete och i föreningslivet. Den sociala ekonomin fungerar som ett kitt som binder samman samhället; den gör att människor träffas och möts över sociala och kulturella gränser och skapar därmed förståelse och nya nätverk. Tekniken, kunskapen och resurserna finns redan för en övergång till en hållbar grön ekonomi. Vi föreslår en strategi där Sverige bejakar förändringarna och tar täten i omställningen till en hållbar värld.

För att ekonomin ska vara hållbar måste produktionsmetoder och produktionsresurser vara hållbara. Investeringar är en av de viktigaste nycklarna för att lyckas med detta. Det vi väljer att investera i skapar fundament för hur ekonomin i framtiden kommer att fungera och vilken typ av miljöpå-

verkan som den kommer att medföra. Vi föreslår stora nyinvesteringar i ett mer hållbart transportsystem, liksom offentliga investeringar och stöd för att minska energianvändningen.

Sverige och världen står inför avgörande utmaningar. Skenande koldioxidutsläpp, förstörda ekosystem och miljögifter i mat och leksaker är några exempel på saker vi behöver lösa här och nu. Men det saknas i dag en tydlig politisk strategi för att lösa problemen. Vi har kunskap, teknik och nya lösningar. Det enda som saknas är politiskt mod och ledarskap. Embryon till en grön hållbar ekonomisk utveckling växer i dag fram i snabb takt. Det skapas hundratusentals nya jobb inom den gröna delen av den globala ekonomin. Aldrig tidigare har det forskats så mycket eller skapats så många nya patent inom förnybar energi.

Klimat- och miljöfrågan är vår tids största utmaning. Vi vill avveckla vårt beroende av fossila bränslen och satsa på förnybar energi. Sverige ska ta täten i klimatomställningen och kraftigt minska utsläppen av växthusgaserna. Med regeringens nuvarande takt blir det svårt att nå de nödvändiga miljömålen. Alla tecken pekar i stället på att takten i miljö- och klimatarbetet måste öka. Med Miljöpartiets framtidsinriktade energipolitik är det möjligt att på sikt klara energiförsörjningen helt utan fossila bränslen och kärnkraft. Först och främst måste energianvändningen effektiviseras och för det andra måste produktionen av förnybar energi öka. Vi vill stimulera satsningar på förnybar energi, skapa bättre incitament för produktion av förnybar energi och stötta småskaliga elproducenters möjligheter att leverera och sälja miljövänlig el på elnätet. Vi vill också underlätta investeringar i ökad produktion och distribution av biogas, bl.a. genom en nystart av klimatinvesteringsprogrammet.

Miljöpartiet vill skapa ett tillförlitligt, hållbart och jämställt transportsystem genom att minska behovet av transporter, öka kollektivtrafikens andel av persontransporterna, föra över godstrafik till järnvägen, minska utsläppen från bilar och minska flygresandet. Vi menar att generella styrmedel såsom koldioxidskatt är ett samhällsekonomiskt effektivt sätt att minska utsläppen från transportsektorn. För att minska flygets klimatpåverkan vill vi utreda förändrade start- och landningsavgifter för flyget så att de täcker samhällskostnaderna för de klimatutsläpp som de står för.

Miljöpartiets grundläggande utgångspunkt är att alla människor har rätt till arbete och egen försörjning. Det kräver ett dynamiskt näringsliv och goda villkor för entreprenörskap och företagande. Mycket viktigt arbete utförs också inom välfärden. En fungerande skola, barnomsorg och sjukvård är en förutsättning för att vårt samhälle ska fungera. Miljöpartiet vill ha en välfärd som är till för alla, med robusta trygghetssystem, en hälso- och sjukvård av hög kvalitet, en värdig äldreomsorg och en skola med hög kvalitet. Stora ekonomiska klyftor hör inte hemma i ett sådant samhälle. Sverige ska vara tryggt och klyftorna mellan människor små. Människor som av olika anledningar inte kan arbeta och därmed försörja sig själva ska ges hjälp tillbaka till arbetslivet men också till en rimlig ekonomisk

trygghet som gör att vardagen går ihop. För att skapa ett mer sammanhållet, dynamiskt och öppet Sverige måste vi stärka tryggheten. Miljöpartiet vill därför förbättra sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen, förbättra välfärden och öka öppenheten. Miljöpartiet vill omgående ha ett moratorium mot fortsatta utförsäkringar.

Kvaliteten i grundskolan, gymnasieskolan och högskolan behöver förbättras. Nya vägar ska skapas för dem som saknar utbildning. Investeringar i välfärden går före fortsatta skattesänkningar.

Vi anser att målet för skattepolitiken är att de skatter som behövs för att finansiera den gemensamma välfärden tas in på ett rättvist och rättssäkert sätt. De principer om enkelhet och likformighet, som vägledde den stora skattereformen för två decennier sedan har i åtskilliga fall åsidosatts. Skattesystemet har sedan dess blivit krångligare och mindre likformigt varför en ny bred parlamentarisk skatteöversyn ska tillsättas.

Genom öppna gränser för handel o migration har Sverige blivit ett rikt land både mänskligt, kulturellt och ekonomiskt. Vägen till ett framgångsrikt, tryggt och berikande samhälle är den öppna vägen där människor, länder och regioner delar med sig av kunskap och erfarenhet.

Riksdagen bör anta förslagen i Miljöpartiets motion om riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Förslaget till riktlinjer i regeringens proposition avstyrks.

3. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (SD)

av Johnny Skalin (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Därmed bifaller riksdagen motion

2010/11:Fi11 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) yrkandena 1–9 och

avslår proposition 2010/11:100 punkt 1 och motionerna

2010/11:Fi9 av Håkan Juholt m.fl. (S) yrkandena 1–7,

2010/11:Fi10 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkandena 1 och 3–6,

2010/11:Fi12 av Peter Eriksson m.fl. (MP) yrkandena 1–11 och 13–18,

2010/11:A342 av Håkan Bergman m.fl. (S) och

2010/11:A386 av Ulla Andersson m.fl. (V).

Ställningstagande

Sverigedemokraternas politik syftar till att värna den svenska nationens frihet och självbestämmande samt till att skapa välbefinnande och trygghet för Sveriges medborgare. Vi delar regeringens bedömning att utgångsläget i den svenska ekonomin är gott. Trots goda förutsättningar finns det dock anledning att vara vaksam på den fortsatta ekonomiska utvecklingen.

Sveriges konkurrensmöjligheter i en globaliserad värld är beroende av förbättringar i utbildningssystemet. Kvalitetsförbättrande satsningar bör därför göras på den högre utbildningen, med särskilt fokus på de naturvetenskapliga ämnena. Den statligt finansierade grundforskningen bör vidare stärkas och breddas för att stärka samspelet mellan forskning, företagande och politik. För att komma till rätta med problemen i den svenska skolan behövs, vid sidan av en förbättrad lärarutbildning, effektivare styrning, en mer rättvis fördelning av ekonomiska resurser och ett återförstatligande av skolan. Den kravlösa skolan måste ersättas med en skola som står för kunskapsförmedling och lärarledd undervisning.

Regeringens prognoser över utvecklingen på arbetsmarknaden är väl optimistiska. I syfte att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten och matchningsproblemen bör resurser avsättas till lärlingsanställningar, för vilka arbetsgivaravgiften slopas helt. Antalet anställda som får undantas från turordningsreglerna bör vidare utökas från två till fem anställda. Detta skulle göra arbetsmarknaden rörligare och därmed också mer tillgänglig för ungdomar.

Vi vill satsa mer på småföretagandet, bl.a. genom att införa en permanent rabatt på arbetsgivaravgiften för de tio först anställda, på bekostnad av den generella sänkningen av arbetsgivaravgiften. En extra vinstutdelning från Vattenfall om upp till 5 miljarder kronor per år bör användas för att inrätta en marknadskompletterande riskkapitalfond. Fonden ska prioritera företag som saknar eller har små möjligheter att söka kapital på den ordinarie riskkapitalmarknaden. Forskningsanslaget till små och medelstora företag bör vidare utökas, med särskilt fokus på kunskapsintensiva branscher.

Vi ställer oss bakom grundprincipen att det ska vara lönande att arbeta, men vi är tveksamma till om regeringens förslag till ytterligare skattesänkningar verkligen är det mest kostnadseffektiva sättet att skapa arbetstillfällen. Det nuvarande jobbskatteavdraget bör dock också omfatta inkomst av pension.

För att kombinera trygghet och rörlighet på arbetsmarknaden behövs en generöst utbyggd omställningsförsäkring. Vår ambition är att höja taket för arbetslöshetsersättningen de första 100 dagarna. Taket bör därefter successivt trappas ned. Möjligheten för den enskilde att de första 100 dagarna av arbetslöshet begränsa sitt sökande efter ett nytt arbete till ett närliggande geografiskt område bör återinföras. Arbetslösa bör vidare inte få sin rätt till a-kassa inskränkt för att de tar en deltidsanställning.

För oss är det självklart att sjukvården ska vara solidariskt skattefinansierad och ges till alla efter behov. Alla patienter ska ha rätt till vård av högsta kvalitet och tillgänglighet, oavsett var i landet de bor. I syfte att återupprätta en sjukvård i världsklass vill vi bl.a. utöka antalet vårdplatser och göra satsningar på akutvården.

Det har byggts in brister i reglerna om sjukförsäkringen som måste åtgärdas för att försäkringen ska fungera tillfredsställande. Rättssäkerheten vid prövningen av rätten till ersättning måste vidare stärkas. Det bör därför vara obligatoriskt för Försäkringskassans läkare att träffa och undersöka den enskilde innan myndigheten överprövar ett utlåtande från den behandlande läkaren. Taket för sjukpenningen bör höjas i paritet med höjningen av taket för a-kassan så att fler får ut 80 % av sin sjukpenninggrundande inkomst.

Förutsättningarna för familjebildning måste förbättras. Nivån på föräldrapenningen bör gradvis höjas till 90 %, och kostnadsfri familjerådgivning bör införas. På sikt bör också vårdnadsbidraget höjas. Vi vill även höja bostadsbidraget för ensamstående föräldrar och barn tillägget för studerande samt taket på den tillfälliga föräldraförsäkringen, havandeskapspenningen och det eftersatta underhållsstödet.

Omfattande satsningar bör göras på det kriminalpolitiska området och på försvaret. För att skydda samhället mot återfallsförbrytare och grova brottslingar bör bl.a. en kraftig straffskärpning och verkliga livstidsstraff, utan möjlighet till tidsbestämning eller benådning, införas. Det är också viktigt att den mängdrabatt på straff som tillämpas för återfalls- och serieförbrytare avskaffas samt att det införs ett nytt och mer rättssäkert system för utbetalning av skadestånd till brottsoffer.

Vi vill reformera invandringspolitiken så att den blir ansvarsfull, human och samhällsvårdande. Asyl- och anhöriginvandringen bör minska med 90 %, och besparingar bör göras genom effektiviseringar av biståndet. Arbetskraftsinvandring bör främst användas som ett sätt att tillfälligt kompensera för en dåligt fungerande matchning på den svenska arbetsmarknaden, men det kan också vara en metod att ta till när antalet arbetstillfällen tillfälligt blir större än arbetskraften i landet. Våra förslag om inskränkningar i asyl- och anhörighetsinvandringen minskar utgifterna med närmare 10 miljarder kronor. Vidare medför våra effektiviseringar av biståndet besparingar på ytterligare 10 miljarder kronor.

Sverige bör omgående omförhandla sitt EU-medlemskap till att enbart omfatta EES, vilket skulle innebära en direkt årlig nettobesparing på omkring tre fjärdedelar av landets nuvarande avgifter till EU.

Riksdagen bör anta förslagen i Sverigedemokraternas motion om riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Förslaget till riktlinjer i regeringens proposition avstyrks.

4. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken, punkt 1 (V)

av Ulla Andersson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken. Därmed bifaller riksdagen motionerna

2010/11:Fi10 av Lars Ohly m.fl. (V) yrkandena 1 och 3–6 samt

2010/11:A386 av Ulla Andersson m.fl. (V) och

avslår proposition 2010/11:100 punkt 1 och motionerna

2010/11:Fi9 av Håkan Juholt m.fl. (S) yrkandena 1–7,

2010/11:Fi11 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD) yrkandena 1–9,

2010/11:Fi12 av Peter Eriksson m.fl. (MP) yrkandena 1–11 och 13–18 samt

2010/11:A342 av Håkan Bergman m.fl. (S).

Ställningstagande

Det överordnade målet för den ekonomiska politiken ska vara full sysselsättning. Regeringen har misslyckats med detta. Även om regeringens prognoser fram till 2015 slår in, kommer såväl arbetslösheten som sysselsättningsgraden att vara långt ifrån nivåerna före den ekonomiska krisen i början av 1990-talet. Finansministerns tal om att vi på sikt ser framför oss en arbetsmarknad liknande den på 1980-talet är synnerligen överdrivet. Att sysselsättningsgapet mellan män och kvinnor vidgats med hela 19 % på två år är i sammanhanget mycket allvarligt. Den borgerliga ekonomiska politiken har också strukturellt missgynnat kvinnors möjligheter till egen försörjning genom nedskärningar i vård och omsorg och i trygghetssystemen.

Långtidsarbetslösheten är det största problemet på arbetsmarknaden. Regeringens ansvar för detta är betydande. Arbetslösa erbjuds sällan några aktiva insatser, vilket bidrar till att fler fastnar i långtidsarbetslöshet än vad som annars skulle vara fallet. Regeringens passiva finanspolitik under 2009 bidrog också till att arbetslösheten ökade mer än nödvändigt och en stor del av dem som då blev arbetslösa har därefter hamnat i långtidsarbetslöshet. Trots stigande arbetslöshet har regeringen dragit ned på möjligheterna till omskolning och vidareutbildning. I stället för att genom satsningar på kunskaphöjande och utvecklande insatser för att rusta de arbetslösa för framtidens arbetsliv har regeringen satsat stort på mer eller mindre passiva massåtgärder inom ramen för den s.k. jobb- och utvecklingsgarantin och jobbgarantin för ungdomar. Tvärtemot vad namnen för garantierna indikerar, garanteras deltagarna varken jobb eller utveckling. Detta är ett medvetet och centralt inslag i regeringens ekonomiska politik för att sätta press nedåt på de lägsta lönerna. De arbetslösa avskräcks från

att hamna i programmen och sänker i stället sina lönekrav. Tanken är att de arbetslösa ska avskräckas från programmen och i stället sänka sina löneanspråk.

Den svenska ungdomsarbetslösheten ligger klart över genomsnittet inom EU, trots att sysselsättningen ökar starkt. Detta är ett utbildningspolitiskt misslyckande. Utbildningspolitiken har inte lyckats att ge alla ungdomar den utbildning de har rätt till; nu löper dessa ungdomar en mycket stor risk att fastna i en rundgång mellan korta anställningar och arbetslöshet, långtidsarbetslöshet eller att helt slås ut från arbetsmarknaden.

Regeringens politik syftar till att lägga grunden för än mer genomgripande förändringar av samhället. Genom nedmonteringen av försäkringssystemen, genom skattesänkningarna, besparingarna och privatiseringarna i välfärden leder reformerna på kort sikt till att många individer drabbas mycket hårt. Men den kanske allvarligaste effekten på lång sikt av detta systemskifte är att det skapar nya sociala, idémässiga och ekonomiska strukturer som undergräver medborgarnas vilja och förmåga att agera solidariskt.

I stället för regeringens ensidiga skattesänkarpolitik vill vi i Vänsterpartiet föra en politik för full sysselsättning, ökad jämlikhet och välfärd för alla. Det behövs en ny färdriktning där breda samhällsinvesteringar genomförs för att bygga samhället starkt och jämlikt och jämställt. Regeringen investerar inte i ett starkt Sverige för framtiden, vilket försämrar framtida jobb, utveckling och tillväxt. Mot bakgrund av den långsiktiga trenden mot ökad ojämlikhet och den accelererande utvecklingen under de senaste fyra åren bör regeringen tillsätta en jämlikhetskommission.

Den generella välfärden är en grundbult i ett modernt samhälle och alla ska ha rätt till en trygg ekonomi även vid sjukdom, föräldraledighet, pension eller arbetslöshet. Vi anser att alla de som utförsäkrats ska återförsäkras. För att kunna skapa världens bästa välfärd utan privata vinstintressen måste bl.a. statsbidragen till kommunerna värdesäkras i syfte att garantera välfärdens kvalitet och att skapa fler arbetstillfällen. Det är behoven som ska styra vården och inte plånbokens tjocklek. Därför ska den fria etableringsrätten och lagen om valfrihet i vård och omsorg rivas upp och utförsäljningarna av sjukhus stoppas. Välfärdsverksamhet ska bedrivas utan vinstintressen. Så blir vården mer rättvis, demokratisk och kostnadseffektiv.

För att Sverige ska nå klimatmålen och för att Sverige ska fungera måste en grön omställning genomföras genom satsningar på bostäder, järnväg och grön teknik. Grön infrastruktur skapar dessutom nya viktiga arbetstillfällen.

För att skapa ett arbetsliv där alla får plats måste tvångsarbetet i fas 3 avskaffas. I stället bör investeringar göras i utbildningsplatser och i arbetsmarknadspolitiska åtgärder som leder till anställning och som på ett meningsfullt sätt rustar människor med kunskap. A-kassan måste rustas upp genom en sänkt avgift, ett höjt tak och en förstärkt grundförsäkring. För att förbättra vardagen för alla dem som jobbar kvällar, nätter och hel-

ger ska RUT-avdraget avskaffas så att dessa resurser i stället kan användas till barnomsorg på obekvämt arbetstid. De resurser som frigörs motsvarar 15 000 platser i barnomsorg på obekvämt arbetstid.

Målsättningen för skattepolitiken ska vara att få fler människor i arbete, trygga välfärden, öka jämlikheten och jämställdheten och skapa förutsättningar för en hållbar utveckling. För att kunna investera i välfärden, genomföra en grön omställning, satsa på industri- och näringspolitik och skapa plats för fler i arbetslivet krävs större skatteintäkter än i dag. Om det finns en tydlig koppling till satsningar på exempelvis sjukvård, skola och äldreomsorg, är viljan att betala skatt god. Jobbskatteavdraget är inte fördelningspolitiskt försvarbart och beläggen för att det skulle skapa jobb är mycket svaga. Jobbskatteavdraget är en del av regeringens politik för låga löner. Systemskiftet på skatteområdet innebär att resurser till välfärden urholkas. Därför ska systemet med jobbskatteavdrag stegvis avskaffas till förmån för en rättvis och likformig beskattning. Men också för att jobbskatteavdraget syftar till att sätta press nedåt på lönerna. Regeringens politik förstärker det svenska klassamhället. Slopade förmögenhets- och fastighetsskatt samt stora sänkningar av inkomstskatt har framför allt gynnat personer med relativt goda inkomster och förmögenheter. Åtgärderna har också gynnat män framför kvinnor – 56 % av reformerna har tillfallit männen. Denna antifeministiska profil accentueras av att kvinnor drabbats hårdast av de besparingar regeringen genomfört för att finansiera skattesänkningarna.

Det är viktigt med ordning och reda i de offentliga finanserna, men de ekonomiska ramverken måste utformas så att de samtidigt understöder full sysselsättning. Därför behövs det ett nytt ramverk för finans- och penningpolitiken. De åtgärder som beslutats och diskuteras inom EU med anledning av eurokrisen innebär bl.a. att EU ska ha synpunkter på de enskilda medlemsländernas lönebildning, pensionssystem, arbetsrätt, budgetregler m.m. Vänsterpartiet tar kraftigt avstånd från att överlämna beslutanderätt till EU i dessa frågor.

Flera av de åtgärder som Vänsterpartiet krävt för en reformerad finanssektor diskuteras nu och är på väg att genomföras. Detta är tillfredsställande, men det saknas fortfarande konkreta förslag för att komma till rätta med det största problemet, nämligen att många banker är så stora och sammanflätade med övriga finansiella institutioner att de av statsmakterna anses vara för stora för att tillåtas att gå i konkurs. Därför måste en reformerad finansiell reglering ta sikte på just bankernas storlek.

Riksdagen bör anta förslagen i motion Fi10 (V) om riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken samt motion A386 (V) om tillsättandet av en jämlikhetskommission. Förslaget till riktlinjer i regeringens proposition avstyrks.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2010/11:100 2011 års ekonomiska vårproposition:

1. Riksdagen godkänner regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.

Följdmotionerna

2010/11:Fi9 av Håkan Juholt m.fl. (S):

1. Riksdagen godkänner Socialdemokraternas förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med ett program för att säkerställa att trafiken på järnväg uppfyller rimliga kvalitetskrav såsom att tågen går i tid, även under vintern.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med ett samlat program för att säkerställa personalförsörjningen inom välfärdens verksamheter mot bakgrund av de väntade betydande pensionsavgångarna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med en skrivelse som redogör för hur den förda politiken påverkar barnfattigdomens utveckling i Sverige.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en översyn av de avregleringar som genomförts i Sverige under de två senaste decennierna.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag till bonus för kommuner som lyckas minska det ofrivilliga deltidsarbetet i sina verksamheter.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en redovisning av hur den statliga ålderspensionen påverkas av framväxten av en låglönemarknad och den högre arbetslöshetsnivå som etablerats under de senaste åren där stora grupper ställts utanför arbetsmarknaden och de gemensamma trygghetssystemen.

2010/11:Fi10 av Lars Ohly m.fl. (V):

1. Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som föreslås i motionen (avsnitt 5 i motionen).
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att välfärdsverksamheter ska bedrivas utan privata vinster (avsnitt 5.2.1 i motionen).
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att återreglera järnvägen och att samhället i stället bör ta ett helhetsansvar för järnvägssystemet (avsnitt 5.3.2.1 i motionen).
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stoppa utförsäljningarna av statliga bolag (avsnitt 5.3.3.1 i motionen).
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett alternativt ramverk för finans- och penningpolitiken (avsnitt 5.7 i motionen).

2010/11:Fi11 av Jimmie Åkesson m.fl. (SD):

1. Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som motionen föreslår.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om satsningar med fokus på utbildning.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utökad satsning på yrkeshögskolan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att införa anställningsformen lärling och dess befrielse från arbetsgivaravgift.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en höjning av taket i a-kassan.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om lika beskattning av inkomst och pension.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en akut- och tillgänglighetsmiljard inom sjukvården.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om satsningar för ett effektivare rättsväsen.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om breda satsningar för att stärka välfärden.

2010/11:Fi12 av Peter Eriksson m.fl. (MP):

1. Riksdagen beslutar om nya riktlinjer för den ekonomiska politiken i enlighet med vad som anförs i motionen.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om indikatorer som följer den ekonomiska politikens lång- och kortsiktiga effekter på ekologisk hållbarhet (avsnitt 1.3).
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om strategier för en grön ekonomisk utveckling (avsnitt 2.4).
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om användningen av medel från försäljning av utsläppsätter (avsnitt 3.5).
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en svensk livsmedelsstrategi (avsnitt 3.8).
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en strategi för nya gröna jobb (avsnitt 4.1).
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om högre kvalitet i högskolan (avsnitt 4.2).
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om slopade studieavgifter till universitet och högskolor för utländska studenter (avsnitt 4.2).
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om fler vägar för unga att etablera sig på arbetsmarknaden (avsnitt 4.3).
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett moratorium mot fortsatta utförsäkringar (avsnitt 5.1).
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en bred parlamentarisk skatteöversyn (avsnitt 6).
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att jobbskatteavdraget ska utvärderas innan ytterligare steg tas (avsnitt 6.1).
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning om en flygskatt (avsnitt 6.2).
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om uttagsbeskattnings av vindkraft (avsnitt 6.2).
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en folkhälsokommission (avsnitt 7.7).
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utvärdera jämställdhets- och diskrimineringsåtgärder (avsnitt 7.11).

17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en utredning om lärares administrativa arbete (avsnitt 7.14).
18. Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med ett klargörande av hur de utökade medlen till drift och underhåll av järnvägen ska finansieras (avsnitt 7.19).

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2010

2010/11:A342 av Håkan Bergman m.fl. (S):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att tillsätta en nationell jämlikhetskommission.

2010/11:A386 av Ulla Andersson m.fl. (V):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen omedelbart ska tillsätta en jämlikhetskommission för att analysera skillnader i livsvillkor och föreslå förändringar för att öka den sociala rörligheten.

BILAGA 2

Skatteutskottets yttrande 2010/11:SkU3y

2011 års ekonomiska vårproposition

Till finansutskottet

Sammanfattning

I yttrandet tillstyrker utskottet regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken till den del de avser skatteområdet. Utskottets ställningstagande innebär att regeringens reformambitioner på skatteområdet ska ligga till grund för regeringens fortsatta arbete. Huvuddelen av förslagen har redovisats i promemorian Vissa skattefrågor inför budgetpropositionen för 2012. I vilken omfattning de aktuella skatteåtgärderna kommer att läggas fram som förslag beror av det ekonomiska läget, reformutrymmet och finansieringsbehoven samt de prioriteringar som regeringen kommer att göra i det slutliga arbetet med budgetpropositionen för 2012. Regeringens reformambitioner innebär bl.a. följande.

- Jobbskatteavdraget förstärks i ett femte steg och den nedre gränsen för uttag av statlig inkomstskatt höjs. Den särskilda inkomstskatten för utomlands bosatta sänks och expertskatten förenklas.
- Pensionärernas förhöjda grundavdrag höjs ytterligare.
- Det nedsatta förmånsvärdet för vissa miljöanpassade bilar förlängs.
- Företagens avdrag för utgifter för forskning och utveckling utvidgas.
- Förändringar genomförs i de s.k. 3:12-reglerna, i reglerna för enskilda näringsidkare och i reglerna för oäkta bostadsrättsföreningar.
- Mervärdesskatten på restaurang- och cateringtjänster sänks.
- Punktskatten på tobak och alkohol höjs.

Arbetet med en skattereduktion för privatpersoners gåvor till hjälpverksamhet och förslagen om investeringssparkonto och investeringsfonder fortsätter.

I fyra avvikande meningar tillstyrker S, MP, SD och V de förslag till riktlinjer som lagts fram av respektive parti.

Utskottet föreslår ett tillkännagivande till regeringen om en utvärdering av jobbskatteavdraget. I denna del har regeringspartierna en avvikande mening.

Utskottets överväganden

Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen godkänner regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken och avslår förslagen om en annan inriktning.

Jämför avvikande meningarna 1 (S), 2 (MP), 3 (SD) och 4 (V).

Vårpropositionen

Regeringen bedömer det som sin främsta uppgift att fortsätta arbetet med att öka den varaktiga sysselsättningen och sänka jämviktsarbetslösheten. Om viktiga reformer inom välfärds- och utbildningsområdena kan säkras, och det ekonomiska läget tillåter det, avser regeringen att genomföra viktiga delar av de skattesänkningar som aviserades som reformambitioner i budgetpropositionen för 2011. Eftersom det är angeläget att skatteförslagen kan förberedas genom remittering och granskning av Lagrådet har regeringen i april 2011 remitterat promemorian Vissa skattefrågor inför budgetpropositionen för 2012, där huvuddelen av de aktuella förslagen behandlas. Vissa andra aktuella förslag bereds i annan ordning.

För att främja en varaktigt högre sysselsättning och för att undvika att den nuvarande arbetslösheten biter sig fast är det regeringens ambition att *jobbskatteavdraget* förstärks i ett femte steg. Sammantaget medför en förstärkning av jobbskatteavdraget högre sysselsättning eftersom drivkrafterna till arbete ökar. För att få största möjliga effekt på arbetsutbud och sysselsättning bör jobbskatteavdraget även fortsättningsvis, i likhet med de fyra tidigare stegen, särskilt inriktas mot att dels sänka trösklarna för individen att gå från fulltidsfrånvaro till hel- eller deltidsarbete, dels förstärka drivkraften hos dem som redan har ett arbete att öka sin arbetsinsats. Med bibehållande av detta dubbla syfte bör det femte steget utformas så att den disponibla inkomsten ökar förhållandevis mycket för låg- och medelinkomsttagare och på ett sätt som ger så många som möjligt sänkt marginalskatt. Regeringen bedömer att utbudseffekterna av ytterligare jobbskatteavdrag är stora även i fortsättningen.

För att minska marginaleffekterna även för dem med relativt höga inkomster bör vidare antalet löntagare som betalar *statlig inkomstskatt* på sina förvärvsinkomster minska. Detta skulle göra det mer lönsamt att utbilda sig och uppmuntra entreprenörskap.

Personer som fyllt 65 vid beskattningsårets ingång har sedan den 1 januari 2009 rätt till ett förhöjt grundavdrag. Pensionärernas särskilda grundavdrag förstärktes den 1 januari 2010 och förstärktes ytterligare den 1 januari 2011. Av fördelningspolitiska skäl är den förhöjda delen av grundavdraget högst för personer med låga taxerade inkomster. För beskattningsåret 2011 är grundavdraget lika stort som den taxerade förvärvsinkomsten på inkomster upp till 42 000 kr, varför ingen skatt ska betalas på inkomsten. Regeringen har ambitionen att genomföra en ytterligare förstärkning av *pensionärernas förhöjda grundavdrag* den 1 januari 2012. Av den remitterade promemorian framgår att detta ska göras genom att grundavdragsbeloppet höjs för alla pensionärer med en taxerad förvärvsinkomst som överstiger 43 000 kr per år. Vidare förstärks drivkrafterna att arbeta genom att skattesänkningen stiger med inkomsten i vissa inkomstintervall. Skattesänkningen ökar välfärden för dem som har fyllt 65 år, är förenlig med arbetslinjen och bidrar till att genomföra regeringens politik att Sverige ska vara ett bra och tryggt land att åldras i. Alla som vid beskattningsårets ingång har fyllt 65 år och som betalar inkomstskatt får en skattesänkning. Denna kan som mest uppgå till ca 2 600 kr per år.

Regeringen har vidare ambitionen att sänka den särskilda inkomstskatten för utomlands bosatta (*SINK*) och förenkla reglerna om *experts katt*.

Regeringen fortsätter arbetet med en skattereduktion för *privatpersoners gåvor* till bedrivande av hjälpverksamhet och har nyligen remitterat ett förslag till Lagrådet. Skattereduktionen uppgår till 25 %, och maximal skattereduktion är 1 500 kr per person och år.

När det gäller frågor med anknytning till *företagande och investeringar* framhåller regeringen företagets centrala roll för utveckling av innovationer, ett dynamiskt näringsliv och en långsiktigt hållbar tillväxt. Fler och växande företag skapar nya jobb. Sverige behöver fler kvinnor och män som ser entreprenörskap och företagande som ett självklart val.

Regeringens ambition är att Sverige ska bli ett av världens bästa länder att starta, driva och utveckla företag i, och regeringen arbetar kontinuerligt med att förbättra förutsättningarna för redan existerande företag och med att underlätta tillkomsten av fler och växande företag. Ett antal viktiga strukturella åtgärder har genomförts. Några av de viktigaste besluten är att förmögenhetsskatten har avskaffats och att bolagsskatten liksom arbetsgivaravgifterna och egenavgifterna har sänkts. Även jobbskatteavdraget förbättrar incitamenten till företagande. Dessutom har åtgärder genomförts för att minska den administrativa bördan för företagen. Det är ett arbete som fortsätter.

För att upprätthålla ett internationellt konkurrenskraftigt företagsklimat har regeringen tillsatt en bred utredning som ska se över företagsbeskattningen. Syftet är att utforma beskattningen så att investeringar, innovationer, produktivitet, sysselsättning och välfärd gynnas. Enligt flera internationella bedömare, däribland OECD, är näringslivsklimatet gott i Sverige. Indikationer på detta är en god tillväxt, en välutbildad arbetskraft och en

god förmåga att ta till sig ny teknik. Regeringens arbete med dessa frågor kommer kontinuerligt att drivas vidare för att behålla och förstärka Sveriges konkurrenskraft och tillväxtförutsättningar.

När det gäller företags- och kapitalbeskattningen gäller förslagen i promemorian Vissa skattefrågor inför budgetpropositionen för 2012 utökad avdragsrätt för företagens utgifter för forskning och utveckling, förändringar av de s.k. 3:12-reglerna, av reglerna för enskilda näringsidkare och för oäkta bostadsrättsföreningar.

Vidare finns förslag om investeringssparkonto och investeringsfonder som fortsätter att beredas efter avslutade remissomgångar. Även för de senare förslagen gäller att förverkligandet av dem är beroende av regeringens slutliga bedömning av det ekonomiska läget, reformutrymmet m.m. efter sommaren 2011.

En av regeringens reformambitioner är att sänka mervärdesskattesatsen på *restaurang- och cateringtjänster*. En sådan skattesänkning bedöms bidra till ökad varaktig sysselsättning, inte minst för unga och personer med utländsk bakgrund. Utredningen om sänkt moms på vissa tjänster har i delbetänkandet Sänkt restaurang- och cateringmoms (SOU 2011:24) lagt fram ett lagförslag som är avsett att träda i kraft den 1 januari 2012, och lagförslaget har remitterats.

Genom Alliansens energi- och klimatöverenskommelse 2009 har grunden lagts för en *långsiktig, hållbar och kostnadseffektiv klimat- och energipolitik*. Kostnadseffektiviteten är central då den möjliggör en internationellt unikt hög ambitionsnivå, samtidigt som långsiktigheten ger de signaler som energimarknadens aktörer behöver. Energipolitiken syftar till att förena ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet. Visionen är att Sverige 2050 ska ha en hållbar och resurseffektiv energiförsörjning och inga nettoutsläpp av växthusgaser i atmosfären. Att effektivisera användningen av energi är ett medel för att minska utsläppen av växthusgaser. På en väl fungerande elmarknad är det nödvändigt att kundernas ställning är definierad och stark.

I departementspromemorian Vissa skattefrågor inför budgetpropositionen för 2012 presenteras en reformambition som innebär att den tidsbegränsade *nedsättningen av förmånsvärdet för vissa miljöanpassade bilar* förlängs med två år för bilar som är utrustade med teknik för drift med elektricitet som tillförs genom laddning från en yttre energikälla eller med annan gas än gasol. Nedsättningen kommer därmed att gälla t.o.m. det beskattningsår som slutar den 31 december 2013.

I samma departementspromemoria redovisar regeringen ambitionen att föreslå *höjd punktskatt på alkohol och tobak* i budgetpropositionen för 2012.

Regeringen anser att *miljöbilsdefinitionen* bör skärpas. En ny definition, som baseras på Europaparlamentets och rådets förordning (EG) om utsläppsnormer för nya personbilar (443/2009), bör införas den 1 januari 2013. Genom införandet skärps kraven för att få befrielse från fordonsskatt. Under 2010 var 40 % av de personbilar som registrerades miljöbilar, vil-

ket kan jämföras med miljöbilsandelen på ca 15 % vid miljöbilspremiens införande 2007. Miljöbilsdefinitionen bör också därefter skärpas successivt för att en ungefär konstant andel av de nya bilarna ska omfattas av definitionen.

Med anledning av riksdagens tillkännagivande om att regeringen bör undersöka i vilken utsträckning *skatteskillnaden mellan diesel miljöklass 1 och miljöklass 3* kan minskas under mandatperioden avser regeringen att ge berörda myndigheter i uppdrag att utreda denna fråga. I uppdraget ska det särskilt ingå att belysa skillnader i hälso- och miljöpåverkan av att använda olika dieselkvaliteter.

Motionerna

I motion 2010/11:Fi9 yrkande 1 av Håkan Juholt m.fl. (S) anför det att arbete är grunden för välfärd och välstånd och för människors personliga och sociala utveckling. Sverige behöver investeringar i ökad produktivitet, förstärkt innovationskraft och global konkurrenskraft. De flesta av framtidens jobb växer fram i tjänstesektorn. Det krävs investeringar i forskning och utbildning som ökar förädlingsvärdet inom de växande tjänstbranscherna och en modern näringspolitik med stabila villkor för basindustrin och investeringar i ny klimatsmart teknik. Om svenska företag deltar i utvecklingen av den fossilmfria teknik som hela världen kommer att efterfråga, stärker de sin internationella konkurrenskraft.

Motionärerna betonar att skatternas utformning är en viktig del i en politik för fler jobb och för att skapa konkurrenskraftiga villkor för näringslivet. Förbättrade villkor för företagande kan enligt motionen gälla investeringar i branschprogram, exportstöd, miljöteknik, ökad tillgång till riskkapital och småföretagarstöd. I motionen aviserar Socialdemokraterna en egen översyn av skattesystemet. De anför att det finns små möjligheter och heller inga direkta behov av att kraftigt höja eller sänka skatterna.

Motionärerna framhåller vidare att regeringen bör ta initiativ till en omförhandling av *Sveriges skatteavtal med Danmark* eftersom detta innehåller obalanser som underminerar kommuners finansiering av välfärden.

I motion 2010/11:Fi12 yrkandena 1 och 11–14 anför Peter Eriksson m.fl. (MP) att målet för skattepolitiken är att de skatter som behövs för att finansiera den gemensamma välfärden ska tas in på ett rättvist och rättssäkert sätt. Skatten ska beräknas utifrån bärkraft och på ett sätt som så långt möjligt undviker oönskade snedvridningar av ekonomin. Genom skatter på miljö- och hälsoskadliga varor ska samhällskostnader som annars inte syns i priset synliggöras, för att på så sätt styra konsumtionen och investeringar i en mer hållbar riktning.

Skattepolitiken ska också vara omfördelande. Omfördelningen i samhället sker genom de allmänna socialförsäkringarna och skattesystemet tillsammans. Miljöpartiet anser att det är rimligt med en viss progressivitet i skattesystemet så att de som tjänar mest också betalar en större andel av sin inkomst i skatt.

De principer om enkelhet och likformighet som vägledde den stora skattereformen för två decennier sedan har tyvärr i åtskilliga fall åsidosatts. Nya undantag, nedsättningar och särlösningar har införts – säkert med goda intentioner – men konsekvenserna har blivit ett krångligare och mindre likformigt skattesystem. Miljöpartiet vill därför tillsätta en ny bred parlamentarisk skatteöversyn. En sådan bred skatteöversyn behöver få ta tid, och vissa mindre justeringar av skatter måste därför göras i närtid för att det ska bli möjligt att nå nödvändiga klimat- och miljömål och för att kunna finansiera viktiga investeringar.

Motionärerna säger nej till fortsatta *jobbskatteavdrag* och en höjning av den nedre skiktgränsen för statlig inkomstskatt eftersom människor med goda inkomster redan fått stora skattesänkningar. Motionärerna har för avsikt att återkomma i höst med ett förslag på beskattning av arbetsinkomster som innebär minskade ekonomiska klyftor. Ett sätt att åstadkomma detta kan vara att trappa ned *jobbskatteavdraget* i de högre inkomstskikten. Vidare behöver marginaleffekterna minskas när personer med försörjningsstöd börjar förvärvsarbete.

Motionärerna anser att *husavdraget* ska vara kvar, men vill att ROT-avdraget görs om så att det tydligt styr mot lägre energianvändning och minskade utsläpp av koldioxid. De vill också utvidga detta stöd till flerfamiljshus där behoven av energieffektivisering och upprustning är stora.

Enligt motionärerna kräver ett dynamiskt näringsliv goda förutsättningar för att *små och medelstora företag* ska utvecklas och växa. Regelverken för att starta och driva företag måste vara enkla och begripliga, och onödigt byråkrati och krångliga regler utan syfte måste tas bort. Det ska vara lätt och billigt att anställa och att behålla personal man anställt. Kapitalför-sörjningen för småföretag måste förbättras. Motionärerna anser att arbetsgi-varavgifterna för småföretagen bör sänkas så att det särskilt gynnar mindre företag. För att stimulera *forskning och utveckling* i småföretag vill de se över möjligheterna att genom skatteavdrag gynna sådana investeringar.

Motionärerna tar även upp frågor som rör *uttagsbeskattning av vindkraftskooperativ* och vill att dessa frågor ska lösas.

Miljöpartiet stöder förslaget om sänkt *restaurangmoms* men vill gå längre än regeringen. De föreslår att sänkningen utvidgas till reparation av cyklar, skor, lädervaror, kläder och hushållslinne samt frisörverksamhet. På så sätt stimuleras mer hållbara konsumtionsmönster där man reparerar i stället för att slänga.

Miljöpartiet stöder också regeringens ambition att höja *skatten på alkohol och tobak*.

Partiet förespråkar effektiva styrmedel i klimat- och energipolitiken. För att både de privata och offentliga investeringarna ska vara effektiva är det enligt motionärerna avgörande att det finns riktiga incitamentsstrukturer i ekonomin. *Koldioxidskatt, energiskatt, utsläppshandel och handelsgödsel-skatt* anförs som exempel på några viktiga ekonomiska styrmedel som genom att användas aktivt kan skapa korrekta drivkrafter för privata investeringar. Skatten på handelsgödsel bör återinföras för att begränsa läckaget av näringsämnen från jordbruket.

Miljöpartiet förordar en *kilometerskatt för lastbilstransporter* för att vägtrafikens kostnader bättre ska synas i priset på transporter och därmed göra andra alternativ mer konkurrenskraftiga.

Effektskatten på kärnkraft och fastighetsskatten på vattenkraftsanläggningar bör höjas för att motverka övervinster inom vatten- och kärnkraftsindustrin och skapa utrymme för hållbara investeringar i förnybar energi.

Miljöpartiet vill införa en *avgift* vid inköp av nya bränsletörstiga och energikrävande *fordon* samtidigt som en *bonus* införs vid köp av extra energisnåla fordon. Enligt motionen måste den privata biltrafiken i städerna minska av miljö- och klimatskäl, vilket den bör göra med riktade styrmedel som *trängselavgifter*.

Motionärerna föreslår slutligen ett tillkännagivande om en utredning med sikte på att förändra *flygets start- och landningsavgifter* så att de täcker samhällskostnaderna för de klimatutsläpp, utöver koldioxid, som flyget står för.

I motion 2010/11:Fi11 yrkandena 1 och 6 anför Jimmie Åkesson m.fl. (SD) att det ska vara lönande att arbeta och att välfärden ska sträcka sig genom livets alla skeenden. Ett miljövänligare samhälle bör i första hand uppnås genom positiva incitament till omställning.

Motionärerna vill bevara samtliga fyra steg i *jobbskatteavdraget* men anser att skatteskillnaderna mellan arbetande och pensionärer bör avskaffas. De förhåller sig avvaktande till ambitionen att införa ett femte jobbskatteavdrag och vill utreda om det inte finns mer kostnadseffektiva åtgärder för ökad sysselsättning.

För att stärka kulturarvets ställning vill motionärerna införa ett särskilt *ROT-avdrag* för restaurering av kulturhistoriskt värdefulla byggnader.

De förslag gällande *företagande* som finns i motionen avser i huvudsak inte åtgärder på skatteutskottets beredningsområde utan gäller sänkta arbetsgivaravgifter, ökade anslag för att stärka forskning och riskkapitaltillgång m.m. Motionärerna är emellertid kritiska till de tankar om att införa s.k. *nystartszoner* som regeringen redovisade i budgetförslaget för 2011.

Sverigedemokraterna säger nej till höjda *drivmedelsskatter*. Eftersom många svenskar är beroende av bil eller andra transportmedel och alternativet ännu är få eller obefintliga anser motionärerna att drivmedelsskatterna av rättviseskäl inte bör höjas. Man anser att det finns ett egenvärde i att människor har möjlighet att bo och verka i glesbygd.

I motion 2010/11:Fi10 yrkande 1 anför Lars Ohly m.fl. (V) att målsättningen är att få fler människor i arbete, trygga välfärden och skapa förutsättningar för en hållbar utveckling. Skatt ska betalas efter bärkraft, och välfärd fördelas efter behov. Skattepolitiken måste ta hänsyn till kvinnors och mäns olika inkomster och ekonomiska villkor i övrigt, i syfte att skapa ekonomisk jämställdhet. Skattesystemet måste vara utformat så att det är enkelt att förstå och tillämpa för den enskilda skattebetalaren. Systemet bör vara enhetligt och likformigt, med så få undantag som möjligt. På så sätt minimeras möjligheterna till skatteplanering. Genom att kraftfullt bekämpa skattefusk stärks välfärden och skapas rättvisa konkurrensvillkor för företagen.

Motionärerna arbetar för att *jobbskatteavdraget* stegvis ska avskaffas och ersättas med en mer likformig och rättvis beskattning. För detta krävs en höjning av skatten vid högre inkomster. Inriktningen är att löntagare med månadsinkomster som understiger 25 000 kr inte ska få höjd inkomstskatt. Motionärerna har ambitionen att återkomma med förslag på inkomstskattesänkningar för de grupper som hittills inte fått del av regeringens skattesänkningar. De välkomnar den aviserade skattesänkningen för ålderspensionärer.

Vänsterpartiet vill stimulera klimatinvesteringar genom att skapa ett *ROT-program* anpassat till hyresrättens upplåtelseform. Vidare införs en välfärds-ROT för nybyggnation och upprustning av välfärdslokaler som skolor, förskolor eller äldreboenden i kommunal eller landstingsägd regi.

Motionärerna efterlyser ett så långt möjligt enhetligt och likformigt regelsystem med få undantag, som är enkelt att förstå och tillämpa för den enskilda företagaren. Ett likformigt skattesystem förhindrar också inlåsnings effekter och konkurrensnedvridningar. På skatteområdet vill motionärerna stödja *forskning och utveckling* genom en generös skattereduktion som riktar sig till små och medelstora företag. Satsningen är enligt motionen avgörande för att ta till vara och vidareutveckla kompetens i bl.a. miljö- och energiomställningen.

Motionärerna tar även upp frågor kring *uttagsbeskattning av vindkraftskooperativ* och uttalar att skattereglerna inte ska missgynna elproduktion i vindkraftskooperativ.

I fråga om *boendebeskattningen* anser motionärerna att marknadsvärdet ska tillåtas slå igenom mer i beskattningen av ägda bostäder än vad det gör i dag. För att dämpa de stigande bostadspriserna vill motionärerna begränsa möjligheterna till uppskov med kapitalvinstskatten vid bostadsförsäljningar något. De anser att hyresrätten är missgynnad och att skattemässigt neutralitet bör råda mellan olika kategorier av bostäder med olika upplåtelseformer. De vill slopa fastighetsavgiften för hyreslägenheter. Motionärerna vill också utreda utformningen av en *förmögenhetsskatt* med införande under mandatperioden samt utreda en *beskattning på arv eller dödsbo samt gåvor*. Motionärerna uttalar sig också för att införa *tonnage-skatt*.

Motionärerna avvisar förslaget om sänkt *restaurangmoms*. Kostnaden för ett jobb som skapas på detta sätt motsvarar fyra undersköterskor i äldreomsorgen – och då utför dessa viktiga välfärdstjänster.

Motionärerna framhåller att skatter är viktiga *styrmedel i klimat- och miljömställningen*.

Priset på transporter ska inkludera kostnader för miljöskador, hälsoeffekter, trafikolyckor och andra samhällsekonomiska kostnader. Trafiken behöver styras över från vägar till ekologiskt hållbara färd sätt. Priset på fossila bränslen är ett viktigt styrmedel men även satsningar på hållbara drivmedel och fordon. Vänsterpartiet återkommer till höstbudgeten med en samlad bedömning av behovet av ytterligare skatthöjningar på fossila bränslen. Man avser då att presentera en sammanhållen politik för rättvisa *drivmedelsskatter*.

Med hjälp av bl.a. skattepolitiken vill Vänsterpartiet gynna kollektivtrafiken.

En viktig finansieringskälla för Vänsterpartiets investeringar i ett hållbart samhälle är en höjning av *effektskatten på kärnkraft och fastighetskatten på vattenkraft*. Skatthöjningarna är möjliga att genomföra utan att det får någon direkt effekt på elpriset.

Utskottets ställningstagande

I 2008 års ekonomiska vårproposition (prop. 2007/08:100) presenterade regeringen riktlinjer för skattepolitiken i form av ett antal hållpunkter och krav. Dessa antogs av riksdagen. Genom fem hållpunkter inriktas skattepolitiken på att stödja de övergripande målen för regeringens ekonomiska politik. Därutöver ska skattepolitiken utformas så att den tillgodoser fem krav som ställs på de svenska skattereglerna i en alltmer globaliserad värld.

Jobbskatteavdraget är en central del i regeringens ekonomiska politik för att varaktigt öka sysselsättningen. Avdraget gör det mer lönsamt att arbeta, vilket leder till att fler människor deltar i arbetskraften. Dessutom ökar incitamenten att söka jobb, vilket bidrar till att arbetslösheten blir lägre. Genom sänkta marginalsatser bidrar avdraget också till ett ökat arbetsutbud bland dem som redan har ett arbete. Jobbskatteavdraget gör det även mer attraktivt att starta och bedriva aktiv näringsverksamhet. Såväl svenska som internationella erfarenheter visar att en politik som gör det mer lönsamt att arbeta eller att bedriva aktiv näringsverksamhet är avgörande för att varaktigt höja sysselsättningen och minska frånvaron på arbetsmarknaden. En lägre skatt på arbetsinkomster ökar dessutom individernas självbestämmande över den egna inkomsten och gör att fler kan försörja sig på sin lön. Fler i arbete är också en förutsättning för att säkra välfärden för en befolkning med allt fler äldre. Med fler människor i arbete skapas förutsättningar för att finansieringen av välfärden säkras långsiktigt. Fler i arbete är därför av stor betydelse för att kunna tillhandahålla en god ekonomisk situation för bl.a. sjukskrivna, arbetslösa och pensionärer.

Under 2010 reste sig Sverige ur den finansiella krisen och har, i jämförelse med andra länder, klarat sig väl. Detta gör att åtgärder bör vidtas för att förhindra att flaskhalsar uppkommer på arbetsmarknaden och därmed undvika att arbetslösheten biter sig fast. En förstärkning av jobbskatteavdraget främjar även i fortsättningen en stark ökning av den varaktiga sysselsättningsnivån. Eftersom drivkrafterna till att söka arbete ökar i och med en förstärkning av jobbskatteavdraget ökar sökaktiviteten. Detta i kombination med ett ökat arbetsutbud bidrar till en stark ökning av den varaktiga sysselsättningsnivån och förbättrar förutsättningarna för en god rörlighet på arbetsmarknaden, vilket är nödvändigt för en kraftfull sysselsättningsökning.

För att främja en varaktigt högre sysselsättning och för att undvika att den nuvarande arbetslösheten biter sig fast bör jobbskatteavdraget således förstärkas i ett femte steg. Sammantaget medför en förstärkning av jobbskatteavdraget högre sysselsättning eftersom drivkrafterna till arbete ökar. För att få största möjliga effekt på arbetsutbudet och sysselsättningen bör jobbskatteavdraget även fortsättningsvis, i likhet med de fyra tidigare stegen, särskilt inriktas mot att dels sänka trösklarna för individen att gå från fulltidsfrånvaro till hel- eller deltidsarbete, dels förstärka drivkraften hos dem som redan har ett arbete att öka sin arbetsinsats. Med bibehållande av detta dubbla syfte bör det femte steget utformas så att den disponibla inkomsten ökar förhållandevis mycket för låg- och medelinkomsttagare och på ett sätt som ger så många som möjligt sänkt marginalskatt.

Tillväxten i samhället påverkas inte bara av hur många timmar som arbetas utan också av hur mycket som produceras per timme, dvs. av produktiviteten. Produktiviteten beror i sin tur bl.a. på valet av utbildning. Utbildningens effekt på produktiviteten återspeglas i den lönepremie personen får på arbetsmarknaden för ett extra utbildningsår. Mot denna bakgrund är det även viktigt att skattesystemet är utformat så att det lönar sig för personer att genomgå en högre utbildning eller att vidareutbilda sig inom arbetslivet. Sänkta marginalskatter i form av *sänkt statlig inkomstskatt* leder till att utbildning lönar sig bättre och därmed bidrar till ökad produktivitet. Sänkta marginalskatter stimulerar också entreprenörskap. Därför bör även den statliga inkomstkatten sänkas. Sänkningen bör inriktas mot den nedre delen av den statliga inkomstkatteskalen för att öka drivkrafterna till större arbetsinsatser och högre produktivitet för så stora grupper av sysselsatta som möjligt.

Pensionärer är ingen enhetlig grupp. Somliga har god ekonomi och god hälsa, medan andra har små marginaler och kanske behöver en trygg omsorg för att få vardagen att fungera. Regeringens politik syftar till att människor ska känna att Sverige är ett bra och tryggt land att åldras i. Som ett led i denna politik har regeringen tre år i rad sänkt skatten för personer som vid beskattningsårets ingång har fyllt 65 år. Den ekonomiska utvecklingen för pensionärerna har varit positiv under senare år, eftersom inkomst- och tilläggspensionerna är kopplade till den allmänna inkomstut-

vecklingen i samhället genom den s.k. följsamhetsindexeringen. Sedan följsamhetsindexeringen infördes vid årsskiftet 2001/02 har inkomst- och tilläggspensionerna ökat med 12,6 %. På grund av finanskrisen har dock utvecklingen av ekonomin de senare åren varit svagare, vilket fått till följd att den automatiska balanseringen inom inkomstpensionssystemet aktiverades för första gången 2010. Detta har, tillsammans med utvecklingen av inkomstindex, lett till sänkta inkomst- och tilläggspensioner under 2010 och 2011. De som enbart uppbar garantipension fick också sänkt pension 2010, men efter en höjning 2011 är garantipensionen tillbaka på 2009 års nivå. Från och med 2012 förväntas även inkomst- och tilläggspensionerna återigen stiga. Trots stigande pensioner kommer det att finnas pensionärer med små marginaler. Sammantaget understiger den genomsnittliga disponibla inkomsten för pensionärer den genomsnittliga disponibla inkomsten för personer som är under 65 år. Det finns således skäl att gå vidare i ambitionen att förbättra välfärden för dem som har fyllt 65 år. En lämplig åtgärd är då att förstärka det förhöjda grundavdraget för denna grupp.

När det gäller utformningen av pensionärernas förstärkning är det lämpligt att behålla, och i vissa delar förstärka, den utformning av det förhöjda grundavdraget som infördes 2011, där grundavdraget trappas upp i ett inledande intervall. Drivkrafterna att arbeta förstärks genom att skattesänkningen stiger med inkomsten i vissa inkomstintervall. En utformning som innehåller dessa utgångspunkter innebär att skattesänkningen ökar välfärden för dem som har fyllt 65 år, att den är förenlig med arbetslinjen och bidrar till att genomföra regeringens politik att Sverige ska vara ett bra och tryggt land att åldras i.

Den planerade förstärkningen innebär att alla som vid beskattningsårets ingång har fyllt 65 år och som betalar inkomstskatt får en skattesänkning. Skattesänkningen kan som mest uppgå till ca 2 600 kr per år.

Sammanfattningsvis ställer sig utskottet bakom regeringens ambition att under hösten lägga fram förslag som innebär ett femte jobbskatteavdrag, en höjning av gränsen för uttag av statlig inkomstskatt och en fjärde skattesänkning för pensionärerna. Utskottet har inte heller någon invändning när det gäller planerna på en sänkning av skatten för utomlands bosatta och en förenkling av expertskatten.

Utskottet stöder vidare regeringens ambition att införa en skattelättnad för fysiska personer som lämnar *gåvor till ideell verksamhet* med upp till 1 500 kr per person och år. Den ideella sektorn bedriver betydelsefull verksamhet inom t.ex. kulturlivet, idrotten, folkbildningen, det sociala området, utvecklingspolitiken och genom trossamfunden. En stark och livaktig ideell sektor har stor betydelse för samhällslivet och demokratin. Den ideella sektorns beroende av finansiering från den offentliga sektorn kan i vissa fall minska dess självständighet i förhållande till det allmänna. Det finns därför enligt utskottets mening anledning att underlätta för den ideella sektorn att samla in medel från andra aktörer genom en skattereduktion.

I motionen från Socialdemokraterna tar motionärerna upp frågan om en omförhandling av Sveriges skatteavtal med Danmark. Utskottet har under våren 2011 avstyrkt förslag med denna inriktning i två betänkanden (bet. 2010/11:SkU23 och 2010/11:SkU26) och har inte ändrat sin uppfattning. Utskottet anser således alltjämt att resultatet av det svenska Finansdepartementets och det danska Skatteministeriets gemensamma utvärdering av detta avtal bör avvaktas innan man tar ställning till frågan om en omförhandling.

I motionerna från Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Sverigedemokraterna läggs förslag om förändringar av skattereduktionen för hushållstjänster och ROT. En utgångspunkt vid utformningen av skattereduktionen för hushållstjänster har varit att skattereduktionen ska ges för tjänster som hushållen utför själva eller köpt svart i större omfattning. Den reducerade skatten på hushållsarbete har ökat arbetsutbudet och gjort det lättare för den vita marknaden för hushållsarbete att konkurrera med den svarta marknaden. Grupper med en svag ställning på arbetsmarknaden kan få vita arbeten med allt vad det innebär i form av pensionsrätt, sjukpenning etc. Det handlar enligt utskottets mening om en långsiktig och strukturell åtgärd som är nödvändig om man, som utskottet, ser allvarligt på svartarbete och dess följder i form av otrygga jobb, brister i försäkringsskydd, obefintligt konsumentskydd etc. Utvidgningen till ROT-arbete och övergången till den s.k. fakturametoden har förstärkt effekten ytterligare.

När det gäller motionärernas förslag om att omvandla skattereduktion för ROT-arbete till en tillfällig stimulans för byggsektorn med klimatinslag och möjlighet till renovering av skolor innebär detta att en långsiktig och strukturell åtgärd för att komma till rätta med svartarbete, otrygga jobb, etc. ersätts med ett rent företagsstöd. I den mån stimulanser till upprustning av lokaler ska ges får dessa utformas på ett sätt som inte blandas ihop med syftet bakom skattereduktionen för husarbete.

Med de förändringar av skattereglerna för *företagande och investeringar* som har genomförts efter valet 2006 har lagts en god grund för ett förändringsarbete för att ge människor goda förutsättningar att starta och utveckla företag som kan bidra till en varaktigt hög sysselsättning i landet. De riktlinjer för det fortsatta arbetet som regeringen nu redovisar i vårpropositionen bör ses som en viktig fortsättning på det målmedvetna arbete som måste till för att förverkliga regeringens uttalade ambition i propositionen att Sverige ska bli ett av världens bästa länder att starta, driva och utveckla företag i.

I det arbete som pågår, och som utskottet under våren har redovisat i betänkande 2010/11:SkU22, ingår det frågor om bl.a. riskkapital, forskning och utveckling, småföretagsfrågor m.m., dvs. frågor som anknyter till vissa av de förslag som finns i motionerna. Det saknas därför skäl att överväga att komplettera riktlinjerna för skattepolitiken i dessa hänseenden.

Frågan om *nystartszoner* som tas upp i en av motionerna är under utredning (dir. 2011:18), och utskottet finner inte anledning att överväga om sådana ska införas eller inte.

Den fråga om *uttagsbeskattning av vindkraftskooperativ* som tas upp i Miljöpartiets och Vänsterpartiets motioner behandlade utskottet nyligen i betänkande 2010/11:SkU22. Utskottet hänvisade där till att skattebelastningen i en konsumentkooperativ verksamhet blir ungefär hälften av skattebelastningen för andra företagsformer. Denna verksamhet är alltså skattemässigt gynnad och inte missgynnad som motionärerna vill göra gällande. En slopad uttagsbeskattning av föreningar för medlemmarnas privata elförbrukning skulle i stället öppna en möjlighet till inkomstskattefrihet för elproduktion som drivs i form av en kooperativ förening. Detta skulle innebära ett långtgående avsteg från det neutralitets- och likformighetstänkande som varit utgångspunkten för skattereformen. Det skulle dessutom ur ett EU-perspektiv bli problematiskt från statsstödsynpunkt. Med hänvisning till dessa skäl har utskottet tidigare förklarat att undantag från uttagsbeskattning inte är en framkomlig väg i den mån vindkraftsproducerad el ska ges ytterligare samhälleligt stöd utöver det stöd som redan ges i annan form för framställning av förnybar energi. Utskottet avser emellertid att följa utvecklingen i rättspraxis för att få kunskap om hur de regler som avses styra hur marknadspriset ska räknas fram i samband med uttagsbeskattning tillämpas.

Beträffande frågor med anknytning till *boendebeskattningen*, som tas upp i Vänsterpartiets motion, vill utskottet erinra om att beskattningen har sänkts inte bara för egnahem utan även för bostadsrätter, kooperativa hyresrätter och andra hyresrätter. Det finns givetvis ett starkt intresse av att samtliga upplåtelseformer ges goda skattemässiga villkor, något som bör beaktas fortlöpande i samband med genomförandet av bostadspolitiken.

I Vänsterpartiets motion förordas att en *förmögenhetsskatt* återinförs. Miljöpartiet uttalar i sin motion att partiet motsätter sig införande av nya förmögenhetsskatter. Utskottet instämmer med Miljöpartiet och tar nu liksom tidigare starkt avstånd från att återinföra denna skatt som är mycket skadlig för investeringsklimatet i Sverige. Utskottet anser det heller inte vara aktuellt att i enlighet med vad som föreslås i Vänsterpartiets motion utreda en *beskattning på arv eller dödsbo samt gåvor*. När det gäller den fråga om *tonnageskatt* som också tas upp i Vänsterpartiets motion vill utskottet erinra om att denna fråga bereds i Finansdepartementet och att skatteutskottet nyligen enhälligt har uttalat att tonnageskatten bör ges en högre prioritet i regeringens fortsatta arbete (yttr. 2010/11:SkU4y).

När det gäller frågan om skattesatser på mervärdesskatteområdet har ordningen med reducerade skattesatser och undantag genomgått en grundlig kartläggning och analys som visar att det finns goda skäl att sträva efter ett system med så få undantag och områden med reducerad skattesats som möjligt. Samtidigt framgår det att önskemålen om enkla och lättillämpade skatteregler inte kan ses isolerat utan hela tiden måste vägas mot andra

samhälleliga behov. Utan att i grunden frånga denna tidigare inställning delar utskottet regeringens reformambitioner i budgetpropositionen för 2011 att sänkt mervärdesskatt för vissa tjänster kan förväntas bidra till ökad varaktig sysselsättning genom en växling från hemarbete till förvärvsarbete och att jämviktsarbetslösheten blir lägre. Detta gäller särskilt för restaurang- och cateringtjänster, där betydande effekter på den varaktiga sysselsättningen kan förväntas. Utskottet har därför inte haft någon invändning mot regeringens ambition att sänka mervärdesskatten för dessa tjänster från 25 % till 12 %. Frågan har numera utretts av Utredningen om sänkt mervärdesskattesats för vissa tjänster (dir. 2010:132) som i ett delbetänkande lagt ett förslag som remitterats av regeringen. Utskottet delar regeringens bedömning att det bör vara en ambition att detta förslag läggs fram under hösten så att det kan träda i kraft den 1 januari 2012.

När det gäller frågan om sänkt moms på ytterligare tjänster som tas upp av Miljöpartiet finns det anledning att framhålla att Utredningen om sänkt mervärdesskattesats för vissa tjänster också har i uppdrag att analysera om sänkt mervärdesskatt inom vissa andra delar av tjänstesektorn är en samhällsekonomiskt effektiv åtgärd i syfte att öka den varaktiga sysselsättningen. Avsikten är att detta arbete ska redovisas senast den 31 oktober 2011.

Regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2011 behovet av att höja skatten på alkohol och tobak under mandatperioden som delfinansiering av reformer på skatteområdet. I departementspromemorian Vissa skattefrågor inför budgetpropositionen för 2012 redovisar regeringen ambitionen att föreslå *höjd punktskatt på alkohol och tobak* i budgetpropositionen för 2012.

Skatten på alkohol och tobak justerades senast den 1 januari 2008 bl.a. för att finansiera jobbskatteavdraget och vissa andra skattesänkningar. Riksdagen har senare beslutat om en årlig omräkning av tobaksskattesatserna från 2012 och framåt motsvarande den allmänna prisutvecklingen.

Utskottet anser att det är viktigt att förändringar av skatten på alkohol och tobak övervägs noggrant så att de inte leder till ökad smuggling och resandeförsel. Det skulle kunna innebära att skatteintäkterna inte ökar, åtminstone inte i den omfattningen som behövs. Med den reservationen har utskottet inte något att invända mot höjd skatt på alkohol och tobak.

Särskilda regler gäller vid *värdering av bilförmån som avser vissa miljöanpassade bilar*. Om en sådan bils nybilspris är högre än nybilspriset för närmast jämförbara bil som bygger på konventionell teknik, sätts förmånsvärdet ned till en nivå som motsvarar förmånsvärdet för den jämförbara bilen. En tidsbegränsad möjlighet till ytterligare nedsättning av förmånsvärdet har införts för vissa typer av miljöanpassade förmånsbilar. Denna möjlighet har successivt förlängts och gäller numera t.o.m. inkomståret 2011.

I departementspromemorian Vissa skattefrågor inför budgetpropositionen för 2012 presenteras ett förslag som innebär att den tidsbegränsade nedsättningen av förmånsvärdet för vissa miljöanpassade bilar förlängs med två

år för bilar som är utrustade med teknik för drift med elektricitet som tillförs genom laddning från en yttre energikälla eller med annan gas än gasol. Nedsättningen kommer därmed att gälla t.o.m. det beskattningsår som slutar den 31 december 2013.

Utskottet tillstyrker att den tidsbestämda nedsättningen av förmånsvärdet för vissa miljöanpassade bilar förlängs.

För att även fortsättningsvis stimulera till inköp av personbilar med bättre miljöegenskaper anser utskottet i likhet med regeringen att kraven för att få befrielse från fordonsskatt successivt bör skärpas och att en ungefär konstant andel av de nya bilarna ska omfattas av definitionen. En *ny miljöbilsdefinition* som baseras på Europaparlamentets och rådets förordning (EG) om utsläppsnormer för nya personbilar (443/2009) bör införas den 1 januari 2013.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att regeringen med anledning av riksdagens tillkännagivande avser att ge berörda myndigheter i uppdrag att utreda frågan i vilken utsträckning *skatteskillnaden mellan diesel miljöklass 1 och Europadiesel* kan minskas under mandatperioden.

Miljöskatter och andra ekonomiska styrmedel är av central betydelse för att Sveriges mål på klimat- och energiområdet ska kunna nås. Styrmedel bör utformas på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt och med hänsyn till medborgarnas och företagens förutsättningar. Genom Alliansens energi- och klimatöverenskommelse 2009 har grunden lagts för en långsiktig, hållbar och kostnadseffektiv klimat- och energipolitik. Riksdagen har därefter antagit en rad förändringar av skattesystemet på klimat- och energiområdet som syftat till att förbättra samordningen mellan de olika ekonomiska styrmedlen på området.

Utskottet instämmer i det som sägs i Miljöpartiets motion om betydelsen av riktiga incitamentsstrukturer i ekonomin och att *koldioxidskatt, energiskatt och utsläppshandel* är viktiga ekonomiska styrmedel. *Trängsel-skatt* kan vara ett sätt att minska biltrafiken i städerna och öka resandet med kollektivtrafik.

Utskottet anser till skillnad från Miljöpartiet att ett system med *kilometerskatt för lastbilstransporter* inte bör införas. Systemet är dyrt att administrera både för företagen och för Skatteverket. Riksdagen har senast vid behandlingen av budgetpropositionen för 2011 avvisat förslag om att införa kilometerskatt och ett system med *nybilsskatt och nybilbonus*. Utskottet anser att riksdagen bör vidhålla sitt ställningstagande i dessa frågor.

Skatten på *handelsgödsel* togs bort den 1 januari 2010 eftersom skatten haft en begränsad styrförmåga och försämrat de svenska lantbrukarnas konkurrensvillkor, utan att ha någon större effekt på användandet av gödselmedel. Riksdagen avslög så sent som i februari 2011 motioner om att återinföra skatten på handelsgödsel. Utskottet anser att riksdagen bör vidhålla sitt ställningstagande i frågan.

Flyget kommer fr.o.m. 2012 att inkluderas i EU:s utsläppshandelssystem. En miljödifferierad avgiftssättning tillämpas på de statliga flygplatserna, och systemet utvecklas kontinuerligt. Även bullerrelaterade landningsavgifter tillämpas. Utskottet är inte såsom föreslås av Miljöpartiet (yrkande 13) berett att föreslå en utredning om att förändra *flygets start- och landningsavgifter*.

Både Miljöpartiet och Vänsterpartiet anser att *effektsskatten på kärnkraft och fastighetsskatten på vattenkraft* bör höjas.

Fastighetsskatten på vattenkraftverk höjdes från 1,7 % till 2,8 % av taxeringsvärdet fr.o.m. den 1 januari 2011. Höjningen innebar en nettointäkt till statsbudgeten på 600 miljoner kronor per år och bidrog till finansieringen av ett förslag om slopad revisionsplikt för mindre företag. Skatten på termisk effekt i kärnkraftsreaktorer höjdes fr.o.m. den 1 januari 2008 med 24 % till 12 648 kr per megawatt och månad av den högsta tillåtna termiska effekten i kärnkraftsreaktorn. Utskottet anser att det för närvarande inte är motiverat med ytterligare höjningar av dessa skatter.

Sverigedemokraterna säger nej till höjda *drivmedelsskatter* eftersom många svenskar är beroende av bil eller andra transportmedel, och det är viktigt att människor har möjlighet att bo och verka i glesbygden. Vänsterpartiet å sin sida betonar att priset på fossila bränslen är ett viktigt styrmedel och att man återkommer till höstbudgeten med en samlad bedömning av behovet av ytterligare skattehöjningar på fossila bränslen.

Utskottet kan konstatera att priset på bensin och diesel under senare tid varit mycket högt och bedömer att det för närvarande inte är motiverat med höjningar av skatterna på drivmedel.

Med det anförda och eftersom utskottet även i övrigt delar regeringens bedömningar tillstyrker utskottet att regeringens riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken godkänns. Utskottet avstyrker motionerna Fi9 yrkande 1 (S), Fi10 yrkande 1 (V), Fi11 yrkandena 1 och 6 (SD) och Fi12 yrkandena 1, 11, 12 i denna del, 13 och 14 (MP) i aktuella delar.

Utvärdering av jobbskatteavdraget

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen tillkännager för regeringen att jobbskatteavdraget behöver utvärderas.

Jämför avvikande mening 5 (M, FP, C, KD).

Motionen

I Miljöpartiets motion Fi12 yrkande 12 delvis anför motionärerna bl.a. att effekterna av ytterligare jobbskatteavdrag är ifrågasatta och att kostnaden för fortsatta reformer behöver utvärderas och prövas mot andra reformer som ger liknande effekter.

Utskottets ställningstagande

Långtidsutredningen har konstaterat att vi i dag inte vet i vilken utsträckning jobbskatteavdraget faktiskt har påverkat arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningen. Man framhåller att samtliga studier bygger på teoretiska mikrosimuleringsmodeller och anser att man bör avvakta med ytterligare förstärkningar av jobbskatteavdraget tills vi vet mer om dess faktiska effekter.

Ytterligare synpunkter har lämnats av Finanspolitiska rådet som i sin senaste rapport sätter ett frågetecken för jobbskatteavdragets effektivitet.

Konjunkturinstitutet gör i sitt yttrande över regeringens promemoria om ett femte jobbskatteavdrag bedömningen att sänkningen av skatten på förvärvsinkomster har små positiva effekter på arbetsutbudet. Effekten bedöms vara mindre än vid tidigare jämförbara steg av jobbskatteavdraget och mindre än enligt regeringens egna beräkningar. Konjunkturinstitutets bedömning baseras på att arbetskraftsreserven nu är mindre och består av individer som är mindre känsliga för ekonomiska incitament och på att effekten på medelarbetstiden bedöms vara försumbar.

De redovisade bedömningarna står enligt utskottets mening i stark kontrast till regeringens uppfattning att ytterligare jobbskatteavdrag kommer att ha betydande positiva effekter på arbetsutbudet och sysselsättningen och att ytterligare satsningar inte har en avtagande effekt på arbetsutbudet.

Utskottet anser att jobbskatteavdraget nu måste utvärderas i grunden och dessutom prövas mot andra reformer som ger liknande effekt.

Det anförda bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 19 maj 2011

På skatteutskottets vägnar

Henrik von Sydow

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Henrik von Sydow (M), Jennie Nilsson (S), Ulf Berg (M), Fredrik Olovsson (S), Lena Asplund (M), Christina Oskarsson (S), Fredrik Schulte (M), Hans Olsson (S), Gunnar Andréén (FP), Christina Karlsson (S), Karin Nilsson (C), Jessika Vilhelmsson (M), Helena Leander (MP), Lars Gustafsson (KD), David Lång (SD), Jacob Johnson (V) och Peter Persson (S).

Avvikande meningar

1. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (S)

Jennie Nilsson (S), Fredrik Olovsson (S), Christina Oskarsson (S), Hans Olsson (S), Christina Karlsson (S) och Peter Persson (S) anför:

En stark hållbar konkurrenskraftig ekonomi kräver en bred politik för fler jobb och arbete åt alla. Människors vilja till arbete är Sveriges största tillgång. Arbete är grunden för välfärd och välstånd, men också för människors personliga och sociala utveckling. Människor som har arbete känner sig mer uppskattade, har bättre hälsa och upplever större frihet än de som går utan arbete. Det övergripande målet med Socialdemokraternas ekonomiska politik är full sysselsättning. Det reformutrymme vi nu ser växa fram ska i första hand användas för att få fler människor i arbete.

Sverige behöver investeringar i ökad produktivitet, förstärkt innovationskraft och global konkurrenskraft. De flesta av framtidens jobb växer fram i tjänstesektorn. Det krävs investeringar i forskning och utbildning som ökar förädlingsvärdet inom de växande tjänstebranscherna. Hela tjänstesektorns potential måste tillvaratas.

Svenska företag möts av en allt hårdare internationell konkurrens. I synnerhet växer utmaningarna från de nya tillväxtekonomierna. Vi är övertygade om att Sverige inte ska möta denna konkurrens med lägre löner eller försämrade arbetsvillkor. Det som andra länder gör billigare ska vi i Sverige göra bättre. Jobb skapas inte med subventioner utan med investeringar. Vi socialdemokrater vill investera för att stärka det svenska näringslivet och därmed skapa fler jobb.

Vi behöver en modern näringspolitik med stabila villkor för basindustrin och investeringar i ny klimatsmart teknik. En politik för ett bättre klimat kan bidra till en stark ekonomisk utveckling och bygga svensk långsiktig konkurrenskraft. Om svenska företag deltar i utvecklingen av den fossila tekniken som hela världen kommer att efterfråga framöver, stärker de sin internationella konkurrenskraft.

Skatternas utformning är en viktig del i en politik för fler jobb och för att skapa konkurrenskraftiga villkor för näringslivet. För att våga investera behöver företag såväl som hushåll långsiktiga och stabila ekonomiska villkor. Vi socialdemokrater ska göra en egen översyn av skattesystemet.

Vi menar att det finns små möjligheter och heller inga direkta behov av att kraftigt höja eller sänka skatterna. Hög tillväxt, fler i arbete samt effektiviseringar och omprioriteringar inom statsbudgeten skapar goda möjligheter för nya investeringar. Vi vill också förbättra villkoren för företagande. Det kan röra sig om investeringar i branschprogram, exportstöd, miljöteknik, ökad tillgång på riskkapital och småföretagarstöd.

I takt med att arbetsmarknader vidgas och blir nationsöverskridande är det centralt att säkerställa fungerande skatteavtal mellan Sverige och våra grannländer, så att kommunernas finansiering av välfärden inte undermineras. Obalanser i avtalet med Danmark medför i dag att de svenska kommunerna tappar alltmer skatteintäkter. Regeringen bör ta initiativ till en omförhandling av skatteavtalet mellan Sverige och Danmark.

Med det anförda tillstyrker vi att riksdagen godkänner Socialdemokraternas riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.

2. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (MP)

Helena Leander (MP) anför:

Miljöpartiets mål för skattepolitiken är att de skatter som behövs för att finansiera den gemensamma välfärden ska tas in på ett rättvist och rättssäkert sätt. Skatten ska beräknas utifrån bärkraft och på ett sätt som så långt möjligt undviker oönskade snedvridningar av ekonomin. Genom skatter på miljö- och hälsoskadliga varor ska samhällskostnader som annars inte syns i priset synliggöras för att på så sätt styra konsumtionen och investeringar i en mer hållbar riktning.

Skattepolitiken ska också vara omfördelande. Omfördelningen i samhället görs genom de allmänna socialförsäkringarna och skattesystemet tillsammans. Miljöpartiet anser att det är rimligt med en viss progressivitet i skatteuttaget så att de som tjänar mest också betalar en större andel av sin inkomst i skatt.

De principer om enkelhet och likformighet som vägledde den stora skattereformen för två decennier sedan har tyvärr i åtskilliga fall åsidosatts. Nya undantag, nedsättningar och särlösningar har införts – säkert med goda intentioner – men konsekvenserna har blivit ett krångligare och mindre likformigt skattesystem.

Miljöpartiet vill därför tillsätta en ny bred parlamentarisk skatteöversyn. En sådan bred skatteöversyn behöver få ta tid, och vissa mindre justeringar av skatter måste därför göras i närtid för att det ska bli möjligt att nå nödvändiga klimat- och miljömål och för att kunna finansiera viktiga investeringar.

Vi säger nej till en högre skiktgräns för statlig inkomstskatt eftersom människor med goda inkomster redan fått stora skattesänkningar. Vi säger också nej till fortsatta jobbskatteavdrag. Miljöpartiet anser inte att det finns behov av fler jobbskatteavdrag i detta läge. Vi vill i stället använda pengarna till mer angelägna reformer som att stärka trygghetssystemen och förbättra välfärden.

Miljöpartiet kommer till hösten att återkomma med ett heltäckande förslag på beskattning av arbetsinkomster som också innebär minskade ekonomiska klyftor. Ett sätt att åstadkomma detta kan vara ett avtrappat jobbskatteavdrag i de högre inkomstskikten. Vi vill också titta på andra modeller för att göra det mer lönsamt att arbeta. Om en person som i dag

har försörjningsstöd börjar arbeta, räknas försörjningsstödet av krona för krona mot arbetsinkomsten, vilket gör att det inte finns några ekonomiska incitament att börja jobba i mindre omfattning. Det finns därför behov av att titta på lösningar som innebär att man i denna situation får behålla den inkomstförstärkning som jobbskatteavdraget innebär. Detta skulle kunna minska marginaleffekterna kraftigt för dem med mycket låga inkomster.

Miljöpartiet anser att husavdraget ska vara kvar. Däremot anser vi att regeringen misslyckats med klimat- och energistyrningen av ROT. Vi anser att ROT-avdraget behöver göras om så att det tydligt styr mot lägre energianvändning och minskade utsläpp av koldioxid. Vi vill också utvidga stödet till att även gälla flerfamiljshus där behoven av energieffektivisering och upprustning är stora.

När det gäller villkoren för *företagande och investeringar* kräver ett dynamiskt näringsliv goda förutsättningar för små och medelstora företag att utvecklas och växa. Regelverken för att starta och driva företag måste vara enkla och begripliga, och onödig byråkrati och krångliga regler utan syfte måste tas bort. Det ska vara lätt och billigt att anställa och att behålla personal man anställt. Kapitalförsörjningen för småföretag måste förbättras. Miljöpartiet motsätter sig införande av nya förmögenhetsskatter och anser att arbetsgivaravgifterna för småföretagen bör sänkas så att det särskilt gynnar mindre företag. För att stimulera forskning och utveckling i småföretag vill vi också se över möjligheterna att genom skatteavdrag gynna sådana investeringar. Vi anser att de problem som uppkommit till följd av *uttagsbeskattningen av vindkraftskooperativ* måste få sin lösning.

Miljöpartiet stöder förslaget om sänkt *restaurangmoms* men vill gå längre än regeringen. Området med sänkt moms bör utvidgas så att det omfattar reparation av cyklar, skor, lädervaror, kläder och hushållslinne samt frisörverksamhet. På så sätt stimuleras mer hållbara konsumtionsmöns-ter där man reparerar i stället för att slänga.

Regeringen aviserar höjda *skatter på alkohol och tobak*. Miljöpartiet hade i det rödgröna samarbetet ett mycket snarligt förslag och stöder därmed regeringens ambition i detta. Höjda skatter på tobak och alkohol dämpar konsumtionen och kommer att få positiva effekter på folkhälsan.

Det samhällsekonomiskt mest effektiva styrmedlet i klimatpolitiken är *koldioxidskatten* som bör användas för att minska utsläppen av koldioxid och därmed skapa möjligheter att nå klimatmålen och begränsa den globala uppvärmningen. Även andra klimat-, miljö- och energiskatter måste användas på ett klokt sätt för att internalisera andra samhällskostnader än de som orsakas av koldioxidutsläpp.

Sedan 2007 har regeringen minskat stödet till energieffektivisering och förnybar energi. Miljöpartiet vill genomföra en rad nya åtgärder för att påskynda energieffektiviseringen. *Energi- och koldioxidskatter* är bärande delar av denna strategi.

Miljöpartiets målsättning är att fördubbla dagens andel resande med kollektivtrafik till 2020 och öka andelen godstransporter på järnväg väsentligt. Satsningen på järnvägen finansieras delvis med en *kilometerskatt på lastbilstransporter*. En sådan skatt internaliserar de delar av den tunga vägtrafikens kostnader som inte täcks in av koldioxidskatten.

Utvecklingen mot bränslesnåla bilar går alldeles för långsamt. Koldioxidskatten behöver kompletteras med incitament som också styr när människor står i begrepp att köpa en ny bil. Miljöpartiet föreslår en *avgift vid inköp av nya bränsletörstiga och energikrävande fordon samtidigt som en bonus införs vid inköp av extra energisnåla fordon*.

Den privata biltrafiken i städerna måste minska. För att styra över från bil till kollektivtrafik är det därför rimligt att i större utsträckning använda riktade styrmedel såsom *trängselavgifter*.

Nästa år införlivas flyget i handeln med utsläppsrätter. Som systemet är utformat finns det en risk att det kommer att få en högst marginell påverkan på flygets totala kostnader. För att minska flygets klimatpåverkan skulle en åtgärd kunna vara att förändra *flygets start- och landningsavgifter* så att de täcker samhällskostnaderna för de klimatutsläpp, utöver koldioxid, som flyget står för. Miljöpartiet anser att ett sådant förslag bör utredas.

Lantbruket är en nyckelaktör för att hejda klimatförändringarna och för att minska övergödningen i våra hav och sjöar. Att återinföra *skatten på handelsgödsel* är ett sätt att begränsa läckaget från jordbruket.

För att motverka övervinster inom vatten- och kärnkraften, samt skapa utrymme för hållbara investeringar i förnybar energi, vill Miljöpartiet höja *effektsskatten på kärnkraft och fastighetskatten på vattenkraftsanläggningar*.

Med det anförda tillstyrker jag Miljöpartiets riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.

3. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (SD)

David Lång (SD) anför:

För att bryta den negativa utvecklingen behövs ett fullständigt politiskt nytänkande. Arbetslösheten kan inte på lång sikt bekämpas med enbart skattepolitik, vilket inte minst de senaste 35 årens sysselsättningsstatistik visar. Regeringens politik för att skapa fler arbeten går i huvudsak ut på att öka utbudet på arbetskraft samt att göra det mer lönsamt att arbeta. Detta är en väg som inte är hållbar i längden. Arbetsmarknaden tvingas utstå ett överutbud av arbetskraft till följd av en i det närmaste fri arbetskraftsinvandring, där nära fyra femtedelar av arbetskraftsinvandrarerna saknar högre utbildning. Jobbeffekten av den aviserade sänkta krogmomsen har visat sig få revideras till smått pinsamma proportioner. De fyra jobbskatteavdragen har förvisso sannolikt utökat viljan hos den arbetsföra befolkningen att ta ett arbete, men samtidigt finns det en gräns för när marginalnyttan av ytterligare jobbskatteavdrag minskar.

Tillåts den nuvarande utvecklingen att fortsätta kommer det sannolikt inte vara möjligt att pressa tillbaka arbetslösheten till nivåer där i praktiken enbart friktionsarbetslöshet råder. Regeringens populistiska ekonomiska politik riskerar att tydligt urholka de förutsättningar som är nödvändiga för att skapa ett långsiktigt hållbart samhälle, ur såväl ett ekonomiskt som ett socialt perspektiv. Ett alldeles för litet ansvar tas för de strukturella åtgärder som behövs för att skapa ett långsiktigt konkurrenskraftigt land. Sverige behöver därför en politisk kursändring.

Sverigedemokraternas analys är att en varaktigt hög sysselsättning skapas genom att stärka den svenska globala konkurrenskraften. Vi vill uppnå detta genom att upprätthålla en hög generell nivå av arbetsmarknadsmatchat humankapital, en reglerad invandring, ett gott småföretagarklimat, stabila statsfinanser, ett utbyggt trygghetssystem och en riktad, långsiktig och väl avvägd arbetsmarknadspolitik. Det ska vara lönande att arbeta, och vi vill att välfärden ska sträcka sig genom livets alla skeenden. Ett miljövänligare samhälle bör i första hand uppnås genom positiva incitament till omställning.

Sverigedemokraterna vill bevara samtliga fyra steg i *jobbskatteavdraget* men förhåller sig tills vidare avvaktande till regeringens förslag om ett femte och eventuellt sjätte jobbskatteavdrag. Det finns avtagande marginal-effekter med skattesänkningar, och det bör utredas om det i det här läget inte finns mer kostnadseffektiva åtgärder för att öka sysselsättningen.

Pensionärerna bör inte betala högre skatt än andra. Sverigedemokraterna kan inte acceptera att pensionärerna, som under så lång tid fått se sina villkor försämrade, också ska beskattas hårdare än löntagare. Pension är de facto uppskjuten lön, pengar som avstås från nutida konsumtion till förmån för framtida konsumtion. Det är inte bara orättvist utan direkt ologiskt att de två inkomstslagen beskattas olika. Sverigedemokraternas ambition är att helt ta bort de skatteskillnader mellan de arbetande och pensionärer som regeringen har skapat. En satsning som redan förts fram är att låta jobbskatteavdraget omfatta även inkomst av pension, till stort gagn för den enskilda pensionären.

För att stärka kulturarvets ställning vill vi införa ett särskilt *ROT-avdrag* för restaurering av kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Detta ska kunna utnyttjas av såväl enskilda personer som kommuner, bolag och stiftelser – dock ej av statliga fastighetsägare – och vara villkorat med att byggnaden har godkänts av länsstyrelsen som kulturhistoriskt värdefull.

Sverigedemokraterna vill stärka villkoren för *företagande och investeringar* i Sverige. I vår motion har vi inriktat oss på bl.a. riktade sänkta arbetsgivaravgifter, ökade anslag för att stärka forskning och riskkapitaltillgång m.m. Vi säger däremot nej till den generella sänkningen av arbetsgivaravgifter, som vi menar har varit alltför kostsam och som inte får långvarigt positiva effekter på sysselsättningen. En riktad sänkning av arbetsgivaravgifterna för specifika, mindre grupper kan dock ha en positiv effekt. Därför föreslår Sverigedemokraterna en ny anställningsform, lär-

lingar, där arbetsgivaren är helt befriad från att betala arbetsgivaravgift. Vi är negativa till regeringens planer på att införa s.k. *nystartszoner*, som vi anser skulle vara en diskriminering av företag och anställda som inte återfinns inom regeringens prioriterade områden. Erfarenhet från andra länder visar att nystartszonerna i princip inte skapar några nya jobb utan främst bidrar till en kostsam flytt av företag från en del av en stad till en annan del av samma stad. Förslaget om nystartszoner kommer inte lösa problemen med den låga sysselsättningen i vissa områden. I stället bör man komma till rätta med det som är de verkliga orsakerna till inaktiviteten i dessa områden: låg utbildningsnivå, kriminalitet, segregation, svenska språkets svaga ställning samt bristen på tillit och socialt kapital mellan invånarna. Ett alltför snävt fokus på skatter är felaktigt, eftersom vi har många välmående områden i Sverige – med samma relativt höga skattenivå – där antalet företag och befolkningens arbetsutbud är mycket högt.

Sverigedemokraterna säger nej till ytterligare höjda *drivmedelsskatter*. Många svenskar är beroende av bil eller andra fordon eftersom alternativen ännu är få eller saknas helt. Skatterna på drivmedel bör därför av rättviseskäl inte höjas. Det finns ett egenvärde i att människor har möjlighet att bo och verka i glesbygdsområden. Vår uppfattning är att miljöpolitiken ska baseras på att ett miljövänligare samhälle uppnås genom positiva incitament till omställning och inte genom bestraffning. Detta är särskilt viktigt när den enskilde saknar reella miljövänliga alternativ.

Med det anförda tillstyrker jag Sverigedemokraternas riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.

4. Riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (V)

Jacob Johnson (V) anför:

Målsättningen med Vänsterpartiets skattepolitik är att få fler människor i arbete, trygga välfärden och skapa förutsättningar för en hållbar utveckling. En hög sysselsättning är en förutsättning för att få resurser till den offentligt finansierade, generella välfärden. Skatt ska betalas efter bärkraft, och välfärd fördelas efter behov.

Skattepolitiken måste ta hänsyn till kvinnors och mäns olika inkomster och ekonomiska villkor i övrigt, i syfte att skapa ekonomisk jämställdhet. Skattesystemet måste vara utformat så att det är enkelt att förstå och tillämpa för den enskilda skattebetalaren. Vänsterpartiet vill därför betona vikten av att eftersträva ett system som är enhetligt och likformigt, och som har så få undantag som möjligt. På så sätt minimeras också möjligheterna till skatteplanering. Genom att kraftfullt bekämpa skattefusk stärker vi välfärden och skapar rättvisa konkurrensvillkor för företagen.

Skatterna har sänkts mest för höginkomsttagare genom bl.a. slopad förmögenhetsskatt, sänkt fastighetsskatt för exklusiva villor och inte minst genom rejäla inkomstskattesänkningar. Samtidigt betalar pensionärer, sjuka och arbetslösa i dag mer i skatt än friska löntagare. Detta menar vi är orättvist och ineffektivt, och det skadar dessutom skattesystemets legitimitet.

Vänsterpartiet arbetar för att *jobbskatteavdraget* stegvis ska avskaffas till förmån för en rättvis och likformig beskattning. Skatteuttaget måste upplevas som rättvist för att få acceptans. Därför menar vi att det krävs en viss progressivitet i systemet och föreslår höjd skatt vid högre inkomster. Vår inriktning är att löntagare med månadsinkomster som understiger 25 000 kr inte ska få höjd inkomstskatt med vår politik i förhållande till dagens regler.

Vänsterpartiet värnar också principen om lika skatt vid lika inkomst och menar att vi måste tillbaka till en likformig inkomstbeskattning. Vi har därför ambitionen att återkomma med förslag på inkomstskattesänkningar för de grupper som hittills inte fått del av regeringens skattesänkningar, nämligen sjuka, arbetslösa, förtidspensionärer m.fl. Av samma skäl välkomnar vi regeringens aviserade skattesänkning för ålderspensionärer.

Vänsterpartiet vill stimulera nödvändiga klimatinvesteringar genom att skapa ett ROT-program anpassat till hyresrättens upplåtelseform.

Vi vill införa ett välfärds-ROT för nybyggnation och upprustning av välfärdslokaler som skolor, förskolor och äldreboenden i kommunal eller landstingsägd regi. Självfinansieringsgraden för projekten bör vara minst 50 %. Nybyggnationerna ska fylla vissa krav på energieffektivisering för att vara berättigade till stöd. Varje kommun kan få upp till 200 kr i stöd per invånare och år och varje landsting upp till 100 kr.

När det gäller *företagande och investeringar* vill vi framhålla vikten av ett så långt möjligt enhetligt och likformigt regelsystem med få undantag, som är enkelt att förstå och tillämpa för den enskilda företagaren. Ett likformigt skattesystem förhindrar också inlåsnings effekter och konkurrensnedvridningar. Vänsterpartiet vill stödja forskning och utveckling genom en generös skattereduktion som riktar sig till små och medelstora företag. Satsningen är enligt motionen avgörande för att ta till vara och vidareutveckla kompetens i bl.a. miljö- och energiomställningen.

För att den svenska sjöfartsnäringen inte ska få konkurrensnackdelar i förhållande till omvärlden vill Vänsterpartiet att rederierna ska kunna betala *tonnageskatt* i stället för bolagsskatt.

Förändringarna av fastighetsskatten och sloandet av förmögenhetsskatten har bidragit till att inkomstklyftorna i Sverige har ökat. Vänsterpartiets principiella hållning är att fastigheter är tillgångar som ska beskattas och att marknadsvärdet ska tillåtas slå igenom mer i beskattningen av ägda bostäder än vad det gör i dag. För att dämpa de stigande bostadspriserna vill partiet även begränsa möjligheterna till uppskov med kapitalvinstskat-

ten vid bostadsförsäljningar något. Vi vill utreda utformningen av en *förmögenhetsskatt* med införande under mandatperioden. Detsamma gäller *beskattnings på arv eller dödsbo samt gåvor*.

I fråga om *boendebeskattnings* anser Vänsterpartiet att neutralitet ska råda mellan olika kategorier av bostäder med olika upplåtelseformer. I dag är hyresrätten missgynnad. Därför vill vi ta bort fastighetsskatten för hyreslägenheter.

Vi avvisar förslaget om sänkt *restaurangmoms*. Kostnaden för ett jobb som skapas på detta sätt motsvarar fyra undersköterskor i äldreomsorgen – och då utför dessa viktiga välfärdstjänster.

Skatter är ett viktigt styrmedel i klimat- och miljöomställningen. Vänsterpartiets mål är att utsläppen i Sverige bör minska med 45 % till 2020 i förhållande till 1990 års nivå. Effekter i form av miljövänligare verksamhet och beteenden nås genom att rätt pris sätts på miljöpåverkan.

Priset på transporter ska inkludera kostnader för miljöskador, hälsoeffekter, trafikolyckor och andra samhällsekonomiska kostnader. Trafiken behöver styras över till ekologiskt hållbara färd sätt. Priset på fossila bränslen är ett viktigt styrmedel och även satsningar på hållbara drivmedel och fordon. Vänsterpartiet återkommer till höstbudgeten med en sammanhållen politik för *rättvisa drivmedelsskatter* som beaktar både fördelningspolitiska och regionalpolitiska effekter.

Med hjälp av bl.a. skattepolitiken vill vi gynna kollektivtrafiken och verka för ett ökat utbud såväl i städerna som på landsbygden.

En viktig finansieringskälla för våra investeringar i ett hållbart samhälle är en höjning av *effektsskatten på kärnkraft och fastighetsskatten på vattenkraft*. Under de senaste åren har förmögenhetsöverföringen från privathushåll och företag till energibolagen ökat ofantligt genom höga elpriser. Det har lett till stora övervinster och är en effekt av en dåligt fungerande marknad med få stora energibolag. Vi bedömer att skatteökningarna är möjliga att genomföra utan att det får någon direkt effekt på elpriset.

Med det anförda tillstyrker jag Vänsterpartiets riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken.

5. Utvärdering av jobbskatteavdraget (M, FP, C, KD)

Henrik von Sydow (M), Ulf Berg (M), Lena Asplund (M), Fredrik Schulte (M), Gunnar Andrén (FP), Karin Nilsson (C), Jessika Vilhelmsson (M) och Lars Gustafsson (KD) anför:

Jobbskatteavdragets effekter är väl utredda och genomlysta.

Ett antal olika bedömare, däribland Riksrevisionen, Konjunkturinstitutet och Finanspolitiska rådet, har utvärderat jobbskatteavdragets effekter på sysselsättningen och antalet arbetade timmar. Den samlade bedömningen är att jobbskatteavdraget har betydande positiva effekter för att få fler i arbete. Effekten bedöms vara i storleksordningen 70 000–120 000 fler årsarbetskrafter och ca 2 till 3 % fler arbetade timmar.

Genom jobbskatteavdragen och reformerna inom arbetsmarknadspolitiken och sjukförsäkringen har regeringen minskat trösklarna in på arbetsmarknaden. Forskningsrapporter pekar på att drivkrafterna för arbete hos ensamstående kvinnor med barn har stärkts väsentligt. Inkomsterna bedöms även öka relativt sett mest bland de som har det sämst ställt. Det är genom att fler arbetar och färre försörjer sig på sociala ersättningar som inkomstskillnaderna och risken för fattigdom gradvis minskar.

Trots de genomförda jobbskatteavdragen finns det fortfarande hinder för att få fler personer i arbete. Personer med låga inkomster möter fortfarande höga marginaeffekter som dels beror på skattesystemet, dels på utfasningen av transfereringar. Även arbetslösa, sjukskrivna och personer som uppbär sjukersättning har fortsatt höga tröskeleffekter. De höga marginaeffekterna medför att arbete i för liten utsträckning lönar sig för dessa grupper och bidrar till att försvåra deras väg tillbaka till arbetsmarknaden.

Nya beräkningar (departementspromemorian Arbetsutbudseffekter av ett förstärkt jobbskatteavdrag och förändrad statlig inkomstskatt, Ds 2010:37) visar att ytterligare jobbskatteavdrag skulle ha betydande positiva effekter på arbetsutbudet och sysselsättningen. Beräkningarna visar att ytterligare satsningar inte har en avtagande effekt på arbetsutbudet. Den främsta orsaken till att effekterna i stort väntas vara lika stora som vid tidigare förändringar av jobbskatteavdraget är det alljämt stora potentiella arbetsutbud som finns hos dem med svag anknytning till arbetsmarknaden. Det gör jobbskatteavdraget till ett relativt billigt sätt jämfört med andra åtgärder att varaktigt öka sysselsättningen och antalet arbetade timmar.

I Finanspolitiska rådets senaste rapport (från den 10 maj 2011) anfördes det att jobbskatteavdraget sannolikt har ökat effektiviteten i skattesystemet genom att det förstärker drivkraften att arbeta och har en relativt jämn fördelningsprofil. Rådet anser dock att en avskaffad värnskatt sannolikt är den mest effektiva förändringen.

Jobbskatteavdragets effekter har bedömts och debatterats i en rad sammanhang. Inom Regeringskansliet pågår löpande ett arbete med utvärderingar av jobbskatteavdragets olika steg. Syftet är att säkra den långsiktiga hållbarheten i regeringens politik för full sysselsättning och minskat utanförskap.

Vi ser inte någon anledning att rikta ett tillkännagivande till regeringen om behovet av en utvärdering av jobbskatteavdraget.

Vi vill understryka att skatteutskottets hantering av denna fråga bryter en praxis där utskottet alltid vid sin beredning av vårpropositionens riktlinjer för budgetpolitiken följt de principer som gäller vid riksdagens centrala budgetbeslut om utgiftsramar och inkomstberäkning. Alla förslag har med denna praxis kunnat hanteras inom ramen för de budgetalternativ som beretts i ärendet. Vi ser det som olyckligt att en majoritet i skatteutskottet har valt att bryta denna praxis.

BILAGA 3

Arbetsmarknadsutskottets yttrande 2010/11:AU4y

2011 års ekonomiska vårproposition

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett skatteutskottet och arbetsmarknadsutskottet möjligheten att avge yttrande över 2011 års ekonomiska vårproposition (prop. 2010/11:100) med följdmotioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde. Varken propositionen eller motionerna innehåller något yrkande som helt faller inom arbetsmarknadsutskottets beredningsområde. Såväl propositionen som de fyra partimotionerna 2010/11:Fi9 (S), 2010/11:Fi12 (MP), 2010/11:Fi11 (SD) och 2010/11:Fi10 (V) innehåller emellertid yrkanden som delvis faller inom beredningsområdet och tas därför upp till behandling i yttrandet.

Propositionen och motionerna anges i fortsättningen utan årtal.

Utskottets överväganden

Bakgrund

Under tiden för beredningen av detta yttrande har information lämnats till utskottet av Statistiska centralbyrån (SCB) genom överdirektören Mats Wadman och medarbetare.

I det följande ligger betoningen på att redovisa och kommentera de förslag i propositionen och motionen som berör arbetsmarknadsutskottets beredningsområde.

Propositionen

Den ekonomiska vårpropositionen innehåller bl.a. regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken (*prop. 100 punkt 1*). Riktlinjerna bygger på de analyser som görs i propositionens övriga delar. Av särskild relevans för arbetsmarknadsutskottet är de avsnitt som behandlar regeringens uppföljning av sysselsättningspolitiken, den makroekonomiska utvecklingen och Sveriges nationella mål inom Europa 2020-strategin.

Riktlinjerna för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken

Regeringen har sedan den tillträdde genomfört en rad reformer för att få fler i arbete och färre i utanförskap. Reformerna har syftat till att göra det mer lönsamt att arbeta och enklare och billigare att anställa. De reformer som genomförts leder till att jämviktsarbetslösheten sjunker till ca 5 % av arbetskraften 2015. Utan regeringens reformer skulle den ha varit omkring 1,5 procentenheter högre. Regeringens bedömning är att de hittills vidtagna strukturreformerna på sikt ökar antalet sysselsatta med ca 215 000 personer. När resursutnyttjandet på arbetsmarknaden normaliseras 2014, bedömer regeringen att sysselsättningsgraden kommer att vara 67,4 % av befolkningen i åldern 15–74 år och att arbetslösheten ligger på ungefär 5 %.

Regeringen ser det som sin främsta uppgift att fortsätta arbetet med att öka den varaktiga sysselsättningen och sänka jämviktsarbetslösheten. När det gäller arbetsmarknadens funktionssätt framför regeringen att grunden för en förbättrad matchning, en ökad sökaktivitet och en högre geografisk och yrkesmässig rörlighet på arbetsmarknaden är de generella förändringar som regeringen genomfört på bl.a. arbetsmarknads- och skattepolitikens områden. För att motverka tendenser till brister på arbetskraft nämns också samarbete mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna, liksom arbetsmarknadsutbildning.

Regeringen anser att en väl fungerade och effektiv arbetsförmedling och arbetslöshetsförsäkring är förutsättningar för att säkerställa att långtidsarbetslösa får den hjälp och det stöd de behöver för att hitta ett arbete och samtidigt motverka att fler blir långtidsarbetslösa. För att öka de långtidsarbetslösas konkurrenskraft om jobben är även fortsättningsvis lönesubventionerade anställningar ett viktigt instrument. Regeringen noterar att det finns vissa grupper, t.ex. unga, äldre och utrikes födda, som har en relativt svag förankring på arbetsmarknaden och för vilka arbetsmarknaden fortfarande inte fungerar tillfredsställande.

Uppföljningen av sysselsättningspolitiken

Regeringens mål är full sysselsättning. Regeringen bedömer att de åtgärder som vidtagits för att förbättra arbetsmarknadens funktionssätt ökar den varaktiga sysselsättningsgraden (15–74 år) med 3 procentenheter och minskar jämviktsarbetslösheten med 1,4 procentenheter till 2020. Regeringen anser att den hittills förda sysselsättningspolitiken är ändamålsenlig. Politikens inriktning ligger därmed fast. Den övergripande inriktningen bör även i fortsättningen vara att öka drivkrafterna till arbete, rusta människor för jobb och stärka företagandet. Åtgärder för bättre matchning och ökad sökaktivitet, liksom åtgärder som ökar svaga gruppers konkurrenskraft om jobben, är angelägna.

Den makroekonomiska utvecklingen

Framåtblickande indikatorer i kombination med en fortsatt stark produktionsökning pekar på en snabb uppgång i sysselsättningen 2011 med 2,5 % eller drygt 110 000 personer. Sammantaget är bedömningen att sysselsättningen kan öka betydligt de närmaste åren utan att någon större brist på arbetskraft på arbetsmarknaden uppstår. *Antalet sysselsatta* bedöms stiga med ca 320 000 personer från 2010 till 2015 som en följd av konjunkturåterhämtningen, regeringens politik och ökningen av antalet personer i arbetsför ålder. Under 2011 väntas sysselsättningen öka starkt bland grupper som har en låg medelarbetstid, t.ex. ungdomar. Det bidrar dock till att *antalet arbetade timmar* per sysselsatt minskar 2011. Åren 2012–2014 väntas däremot antalet arbetade timmar per sysselsatt öka. Den konjunkturrella återhämtningen i arbetskraften bedöms tillsammans med regeringens reformer och den demografiska utvecklingen sammantaget leda till att *antalet personer i arbetskraften* stiger med närmare 160 000 personer från 2010 till 2015. Arbetskraftsdeltagandet ökar dock endast marginellt till följd av de motverkande demografiska effekterna. I takt med den starka uppgången i sysselsättningen minskar arbetslösheten successivt från 7,3 % 2011. När resursutnyttjandet på arbetsmarknaden är balanserat 2014 och 2015 bedöms *arbetslösheten* vara 5,2 respektive 4,9 %.

Sveriges nationella mål för sysselsättning inom Europa 2020-strategin

Regeringen gör bedömningen att Sveriges nationella mål för sysselsättningen bör vara att eftersträva en höjning av sysselsättningsgraden från 78,7 % 2010 till väl över 80 % för kvinnor och män i åldrarna 20–64 år till 2020. Höjningen ska främst ske i grupper med en svag förankring på arbetsmarknaden, såsom unga och utrikes födda, och genom att motverka långa tider utan arbete. Skillnaden i sysselsättningsgrad mellan kvinnor och män ska minska genom en ökning av kvinnors sysselsättningsgrad.

Motionerna

Det faktum att arbetslösheten har bitit sig fast på en högre nivå än före krisen förklaras enligt vad som framförs av *Socialdemokraterna* i motion *Fi9* av att långtidsarbetslösheten ökade snabbt under krisen. På grund av att de arbetslösa saknar den kompetens som företagen efterfrågar får de inte de jobb som växer fram i dagsläget. Därmed kan man se en utveckling som samtidigt innebär både hög arbetslöshet och bättre sysselsättnings-siffror. Socialdemokraterna anser att den svenska arbetsmarknaden i nuläget karakteriseras av en oförmåga att matcha lediga jobb med arbetssökande som har rätt kompetens. Missmatchningen på arbetsmarknaden dämpar återhämtningen av både produktion och sysselsättning.

Som alternativ till regeringens politik förordar Socialdemokraterna satsningar på kompetensutveckling genom hela arbetslivet och på att ge alla en plats på arbetsmarknaden. Partiet vill se en nollvision för ungdomsarbetslösheten genom att arbetslösa ungdomar ska mötas av aktiva insatser. Långtidsarbetslösa måste ges möjlighet till studier, kompetensutveckling och starta-eget-stöd. Jobb- och utvecklingsgarantins fas 3 måste avskaffas.

Arbetsmiljöarbetet måste återigen sättas i fokus. Ett arbetsliv som inte sliter ut människor i förtid innebär att fler kommer att kunna arbeta längre upp i åldrarna. Under de senaste åren har flera allvarliga exempel på lönedumpning uppmärksammats. Regelverket behöver därför stärkas inom flera områden för att värna den svenska modellen och kollektivavtalen. För de kommande åren krävs en strategi som i större utsträckning tar vara på kvinnors kompetens och vilja till arbete. Det kan handla om att införa barnomsorg på obekvämt arbetstid, att avskaffa vårdnadsbidraget och att verka för en mer jämställd fördelning av uttaget av föräldraledighet.

Socialdemokraterna avvisar idén om att det är genom att försämra för sjuka och arbetslösa som det blir mer lönsamt att arbeta. Tvärtom har de senaste årens kraftiga försämringar av trygghetssystemen urholkat inkomst-bortfallsprincipen i välfärden och därmed försvagat arbetslinjen. En tydlig reform som bidrar till att göra det mer lönsamt att arbeta är att vidga arbets-regionerna, vilket bidrar till ökad sysselsättning och höjda löner. För att klara personalförsörjningen inom välfärden behöver breda insatser genom-

föras. Viktigast är att ge anställda möjlighet till heltid och fast anställning, men insatser behöver även göras för att locka unga att välja en framtid inom välfärdsjobben genom t.ex. traineeplatser.

Socialdemokraterna anser att problemen med mismatchning på arbetsmarknaden måste hanteras. En kompetenskommission bör därför tillsättas med uppdrag att föreslå åtgärder som gör att företag och branscher hittar rätt kompetens vid rätt tillfälle. Partiet förordar också bl.a. satsningar på sommarjobb för omvårdnadsstuderande och ungdomar.

Miljöpartiet konstaterar i motion *Fi12* att sysselsättningen ökar och arbetslösheten minskar, men att utvecklingen på arbetsmarknaden hotas av arbetskraftsbrist och dålig matchning. Ett annat stort problem är att arbetslösheten fortsätter att stiga hos vissa grupper som står mycket långt från arbetsmarknaden. *Miljöpartiet* menar att regeringens politik för ett ökat arbetsutbud har varit alltför ensidig och att det lett till ökade klyftor i samhället. Riskerna är stora att den höga arbetslösheten hos vissa som står långt ifrån arbetsmarknaden kommer att permanentas på nya och högre nivåer än tidigare.

Miljöpartiet vill införa ett och samma trygghetssystem – arbetslivstrygghet – för den som är sjuk, arbetslös eller söker försörjningsstöd. Ersättningsnivån ska vara lika hög oavsett om man är sjuk eller arbetslös. Partiet vill också skapa "en dörr in" till trygghetssystemen genom att bilda en ny myndighet där Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen slås ihop. Den nya myndigheten ska ansvara för utbetalning av sjukersättning och arbetslöshetsersättning och ta över ansvaret för försörjningsstödet från kommunerna. Som steg på vägen mot arbetslivstrygghet föreslår *Miljöpartiet* ett antal förändringar i sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen, bl.a. höjt tak i arbetslöshetsförsäkringen med en avtrappning under tiden i arbetslöshet och borttagande av differentieringen av avgifterna.

Det ska finnas större möjligheter än i dag till en paus i arbetslivet för att t.ex. vidareutbilda sig eller starta företag, anser *Miljöpartiet*. Partiets mål är att människor ska få större inflytande över sin arbetstid. Parterna på arbetsmarknaden har ett stort ansvar för att skapa förutsättningar för detta. Det föreslås bl.a. att föräldrars rätt att gå ned i arbetstid när barnen är små ska förstärkas med en ekonomisk ersättning, barntid.

Sverige har en hög ungdomsarbetslöshet och *Miljöpartiet* vill att Arbetsförmedlingen ska få ett mycket tydligare uppdrag att arbeta individuellt med unga människor redan från dag ett i arbetslöshet. Särskilda åtgärdsprogram riktade till långtidsarbetslösa och ungdomar är positiva för att hjälpa dessa personer ut ur arbetslösheten, men programmen får inte bli ett ändamål i sig. Kvaliteten måste vara i fokus. Det är viktigt att riksdagen fortlöpande utvärderar effekterna av programmen, inte minst jobb- och utvecklingsgarantins fas 3 som fått mycket kritik, för att kunna satsa vidare på dem som är mest kostnadseffektiva och verkningsfulla.

Miljöpartiet vill att de åtgärder som regeringen har vidtagit på diskriminerings- och jämställdhetsområdena ska utvärderas för att se vilka effekter politiken egentligen har fått. Man vill också avsätta en pott för mer jämställda löner inom statliga myndigheter och ge antidiskrimineringsbyråerna större möjligheter att arbeta mot lokala myndigheter och företag.

I motion *Fi11* gör *Sverigedemokraterna* bedömningen att regeringens mål om att pressa ned arbetslösheten till 5 % och få upp sysselsättningsgraden till en varaktig nivå över 80 % blir svåruppnåeligt. Den borgerliga regeringens arbetsmarknadspolitik har varit ett misslyckande i såväl ekonomiskt som socialt hänseende. Genom att försämra villkoren för arbetslösa och sjuka samtidigt som man genom en helt ansvarslös invandringspolitik har fyllt på utbudet av lågkvalificerad arbetskraft har man fört en konsekvent lönedumpningspolitik och förstärkt utanförskapet.

Ungdomsarbetslösheten är ett enormt problem såväl för samhället i stort som för alla direkt drabbade ungdomar. *Sverigedemokraterna* vill därför genomföra en ny reform med helt slopad arbetsgivaravgift för unga lärlingar i stället för regeringens generella arbetsgivaravgiftssänkning. Partiet förordar en utökning av undantagsregeln vid turordning i lagen om anställningsskydd från två till fem anställda, bl.a. för att det skulle hjälpa företagen att våga anställa fler.

Sverigedemokraterna förespråkar en modell med gästarbetare, där utländsk arbetskraft kan få tillfälligt uppehållstillstånd knutet till arbetsmarknadens behov. Partiet är däremot starkt kritiskt till att, som regeringen gör, öppna för en generell arbetskraftsinvandring inom områden som redan präglas av hög arbetslöshet eller inom sektorer där Arbetsförmedlingen själv målar upp en dyster prognos för framtiden. Partiet föreslår att instegsjobben slopas, eftersom man betraktar stödet som en skattesubventionerad diskriminering av svenskar. Av samma skäl är man negativ till regeringens förslag om s.k. nystartszoner, vilket innebär en diskriminering av företag och anställda som inte återfinns inom de områden som regeringen prioriterar.

Sverigedemokraterna vill bryta segregationen genom att gå från mångkulturalism till en politik som värnar nationen och den gemensamma identiteten. Partiets modell för att ena och hålla ihop landet går ut på att å ena sidan ställa krav på invandrare som kommer till Sverige att de ska anpassa sig efter svenska lagar, normer, värderingar och sociala koder och å andra sidan framhäva det svenska språket och den svenska kulturen, historien och identiteten.

Regeringen har enligt vad som framförs i *Vänsterpartiets* motion *Fi10* misslyckats med det man sagt vara den viktigaste uppgiften för den ekonomiska politiken, nämligen målet om full sysselsättning. Särskilt alarmande är det enligt partiet att gapet mellan mäns och kvinnors sysselsättning ökat med hela 19 % bara mellan juli 2009 och mars 2011, och att arbetslösheten bland kvinnor biter sig fast, medan den nu minskar bland män.

Det största problemet på arbetsmarknaden är långtidsarbetslösheten. Regeringens ansvar för denna utveckling är betydande, enligt vad som framförs i motionen. Arbetslösa erbjuds sällan några aktiva insatser, vilket bidrar till att fler än vad som annars skulle ha varit fallet fastnar i långtidsarbetslöshet. Trots att sysselsättningen nu ökar starkt ligger den svenska ungdomsarbetslösheten klart över genomsnittet inom EU. Bakom den höga arbetslösheten bland unga ligger en utbildningspolitik som inte lyckats att ge alla ungdomar den utbildning de har rätt till. Samtidigt som arbetslösheten är fortsatt hög har många företag brist på arbetskraft. Trots stigande arbetslöshet har regeringen dragit ned på möjligheterna till omskolning och vidareutbildning.

För att fler ska välja att organisera sig i facket vill Vänsterpartiet införa avdragsrätt för medlemskap i en facklig organisation. Partiet vill avveckla det man kallar tvångsarbetet i fas 3 av regeringens jobb- och utvecklingsgaranti. I stället vill man göra en bred satsning på utbildningsplatser och arbetsmarknadspolitiska åtgärder som leder till anställning och som på ett meningsfullt sätt rustar människor med kunskap. Deltagarna ska även kunna få s.k. övergångsjobb med kollektivavtalsenlig lön. Arbetslöshetsförsäkringen behöver rustas upp, och Vänsterpartiet presenterar i motionen förslag på bl.a. sänkt avgift, höjt tak och en förstärkt grundförsäkring. Alla som uppfyller grundvillkoren i försäkringen och har varit inskrivna vid Arbetsförmedlingen i tre månader ska få rätt till ersättning med grundbeloppet.

Kraven på arbetsgivare att bedriva systematiskt jämställdhetsarbete ska skärpas, och Diskrimineringsombudsmannen ges mer resurser och tydligare uppdrag att granska och driva på jämställdhetsarbetet. Arbetsrätten behöver också stärkas på flera områden, bl.a. genom stärkt rätt till fasta jobb på heltid. Övertidsuttaget ska minska, och på sikt vill Vänsterpartiet se en generell arbetstidsförkortning för alla. Social dumpning ska bekämpas genom bl.a. bättre skydd för utstationerad arbetskraft, hårdare krav på den som vill anställa migrantarbetare och stärkt skydd för fackliga rättigheter på EU-nivå. Partiet vill avsätta medel för att utveckla och stärka Arbetsmiljöverkets tillsyns- och informationsarbete, utbildningen av skyddsombud och de regionala skyddsombudens verksamhet.

Vänsterpartiet anser inte att arbetsförmedling ska ske i vinstsyfte och vill avveckla systemet med de s.k. kompletterande aktörerna. Medlen ska i stället föras över till Arbetsförmedlingens egen verksamhet som går att kontrollera och utvärdera.

Utskottets ställningstagande

Den prognos som görs i vårpropositionen av den svenska arbetsmarknadens utveckling är mycket positiv, vilket utskottet naturligtvis välkomnar. Antalet sysselsatta har nu återgått till nivåerna före den ekonomiska krisen. Eftersom även befolkningen i arbetsför ålder (15–74 år) har ökat är

sysselsättningsgraden än så länge lägre, men beräknas 2013 överstiga nivån före krisen. Även antalet arbetade timmar fortsätter att öka. 300 000 nya jobb väntas växa fram de närmaste åren.

Arbetslösheten sjunker stadigt från 7,3 % 2011 till att beräknas understiga 5 % 2015. Det motsvarar en arbetslöshet på ca 3 % enligt det sätt att mäta som användes fram till 2007. Sverige utgör ett positivt undantag från resten av Europa. Enligt Eurostat har Sverige en av de snabbast sjunkande arbetslöshetsnivåerna i EU, från 8,9 % i december 2009 till 7,8 % i december 2010, medan arbetslösheten i EU som helhet låg kvar på ca 10 % under hela 2010.

Regeringen presenterar i vårpropositionen sin uppföljning av den sysselsättningspolitik som Alliansen fört. Utskottet kan med tillfredsställelse konstatera att uppföljningen tydligt visar att de strukturreformer som genomförts under Alliansens år vid regeringsmakten resulterat i långsiktigt positiva effekter och detta sett till alla centrala sysselsättningspolitiska indikatorer. Regeringens reformer bedöms få fullt genomslag på den varaktiga sysselsättningen och jämviktsarbetslösheten 2020, även om merparten av effekterna slagit igenom till 2015. Arbetskraften beräknas varaktigt öka med 3,1 %, sysselsättningen med 4,6 % och antalet arbetade timmar med 5,7 %. Annorlunda uttryckt kommer på sikt ca 215 000 människor att vara sysselsatta som utan regeringens reformer skulle ha befunnit sig i utanförskap. Utan regeringens reformer skulle på sikt ca 160 000 fler personer i arbetsför ålder stå helt utanför arbetskraften.

Jobbskatteavdraget är hörnstenen i Alliansens jobbpolitik. Reformen har haft och kommer att ha en kraftigt positiv effekt när det gäller sysselsättnings- och arbetskraftstillväxt. Nivån på den varaktiga sysselsättningen beräknas bli 2,3 % högre tack vare jobbskatteavdraget och nivån på arbetskraften 1,6 % högre.

Utskottet vill också lyfta fram den effekt som förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen beräknas ha på jämviktsarbetslösheten, enligt regeringens uppföljning. Jämviktsarbetslösheten beräknas minska med 1,4 procentenheter som ett resultat av regeringens hela reformpaket för en starkare arbetslinje. Förändringarna i försäkringen är den del av reformpaketet som svarar för den enskilt största effekten: 0,7 procentenheter eller halva den totala effekten.

När reformerna av försäkringen genomfördes fick regeringen utstå mycket hård kritik från den dåvarande rödgröna oppositionen som ifrågasatte att en stramare arbetslöshetsförsäkring över huvud taget skulle kunna leda till högre sysselsättning eller lägre arbetslöshet, trots att regeringen kunde peka på gott stöd i forskningen för sådana effekter. Utskottet kan konstatera att oppositionspartiernas kritik nu visar sig vara i grunden felaktig och missledande. Arbetslösheten i Sverige kommer att sjunka till en bestående lägre nivå tack vare att Alliansen stod fast vid vallöftena om en reformerad försäkring till stöd för fler jobb och lägre arbetslöshet.

En annan ofta framförd kritik från oppositionspartierna var att regeringens reformer av arbetslöshetsförsäkringen skulle leda till eller t.o.m. hade till syfte att tvinga fram en låglönearbetsmarknad i Sverige. Utskottet vill nu peka på att regeringen i vårpropositionen redovisar att löneutvecklingen till följd av reformerna i arbetslöshetsförsäkringen endast marginellt bedöms dämpa löneutvecklingstakten. Samtidigt redovisas att lönespridningen har stagnerat under 2000-talet och att lönerna i stället har bidragit till att minska inkomstspridningen under denna period. De långsiktiga effekterna av regeringens politik på den justerade disponibla inkomsten, dvs. hushållets sammanlagda inkomst justerad för försörjningsbörd, beräknas bli störst bland dem med lägst inkomst: en ökning med över 16 % för den tiondel av befolkningen som har de lägsta inkomsterna. Utskottet anser att även kritiken om att förändringarna i arbetslöshetsförsäkringen skulle leda till framväxten av en låglönearbetsmarknad i Sverige nu visar sig vara i grunden felaktig.

I uppföljningen studerar regeringen också utvecklingen för ett antal olika kategorier av arbetsökande med svagare förankring på arbetsmarknaden. Den allvarliga situationen för unga förefaller förbättras något. Förbättringen återspeglar enligt regeringen att unga relativt snabbt får arbete när arbetsmarknaden återhämtar sig. Tolkningen får stöd av de senaste arbetslöshetssiffrorna. Enligt AKU för mars 2011 hade arbetslösheten sjunkit med 2,2 procentenheter bland unga (15–24 år) jämfört med mars 2010 till 26,6 % (originaldata), medan andelen unga (18–24 år) inskrivna vid Arbetsförmedlingen i april 2011 minskat med 10 % till 82 000 personer jämfört med i april 2010.

Det finns dock skäl att framhålla att situationen trots dessa glädjande siffror fortfarande är bekymmersam med tanke på den höga utgångsnivån för ungdomsarbetslösheten. Unga utan avslutad gymnasieutbildning och unga med aktivitetsersättning riskerar att bli permanent utestängda från arbetsmarknaden (jfr IFAU 2011:1). Regeringen har bl.a. av detta skäl genomfört omfattande reformer inom utbildningssystemet. Utbildning är den långsiktigt bästa vägen för en fast förankring på arbetsmarknaden. Det är en stor utmaning att förmå unga som saknar slutbetyg från grund- och gymnasieskolan att återuppta studierna. Emellertid anser utskottet liksom regeringen att det också är angeläget att fortsätta arbetet med att motverka ungdomsarbetslösheten genom insatser som direkt ökar jobbchanserna. Kvaliteten i de åtgärder som erbjuds inom jobbgarantin för unga behöver höjas. Även subventionerade anställningar är ett viktigt verktyg för att förhindra att arbetslösheten biter sig fast hos unga. Det är därför glädjande att nystartsjobben till unga enligt Arbetsförmedlingens statistik (april 2011) nästan fördubblats det senaste året till drygt 4 000.

Även när det gäller andra grupper med svag förankring på arbetsmarknaden måste det viktigaste målet enligt utskottets mening vara att förhindra att människor fastnar i långtidsarbetslöshet eller helt lämnar arbetsmarknaden. Utskottet kan i sammanhanget konstatera att regeringens strukturrefor-

mer bidragit till att 2008 års ekonomiska kris inte lett till att människor lämnat arbetsmarknaden i den utsträckning som skulle ha blivit fallet utan dessa reformer. Redan under 2013 väntas arbetskraftsdeltagandet vara tillbaka på samma nivå som före krisen. Men regeringens reformer beräknas också ha en varaktig effekt på arbetskraften motsvarande en ökning med 3,3 %.

Utskottet begränsar fortsättningsvis sin diskussion om genomförda och planerade reformer för att förbättra svaga gruppers ställning på arbetsmarknaden till insatser mot långtidsarbetslösheten och hänvisar i övrigt till vad regeringen framför i vårpropositionen.

Regeringens insatser mot långtidsarbetslösheten

Arbetslösa som stått utan arbete under lång tid kan behöva stöd i sitt arbetsökande, samtidigt som deras kompetens och yrkeskunskaper troligen behöver stärkas. Arbetsmarknadsutsikterna för de arbetslösa, särskilt för de långtidsarbetslösa, har varit dystra under den ekonomiska krisen. Nu finns emellertid tecken på att långtidsarbetslösheten sjunker: enligt SCB:s arbetskraftsundersökning för mars 2011 var 14 000 färre långtidsarbetslösa än i mars 2010.

Det finns enligt vad som framförs i propositionen en rad indirekta indikationer på att arbetsmarknadspolitiken verkar i rätt riktning. Statistik från Arbetsförmedlingen visar att sökaktiviteten ligger på en högre nivå nu än före 2007 och att den inte minskade under den ekonomiska krisen. Även jobbchanserna för långtidsarbetslösa ökar. Av data från Arbetsförmedlingen som redovisas i propositionen framgår att gruppen med inskrivningstider på mellan 420 och 730 dagar t.o.m. haft den största relativa ökningen i jobbchanser sedan 2010.

Ytterligare ett tecken på att politiken bidrar till en högre sysselsättning även för långtidsarbetslösa är att nystartsjobben blir fler. Under andra halvåret 2008 låg antalet nystartsjobb relativt stabilt på omkring 17 000. För att ytterligare stärka möjligheterna för långtidsarbetslösa att komma in på arbetsmarknaden fördubblades kompensationen i nystartsjobben fr.o.m. den 1 januari 2009 vid anställning av personer som fyllt 26 år. För att minska risken för långtidsarbetslöshet bland äldre förkortades kvalificeringstiden för nystartsjobb den 1 juli 2010 från ett år till sex månader för personer som har fyllt 55 år. Dessa förstärkningar har sannolikt bidragit till att antalet personer med nystartsjobb har ökat. Enligt Arbetsförmedlingens siffror för april 2011 har nystartsjobben ökat starkt och sysselsatte då drygt 45 000 personer, vilket är hela 17 000 fler än ett år tidigare.

Nystartsjobben har enligt utskottets mening flera fördelar jämfört med de anställningsstöd, exempelvis plusjobben, som fanns före regeringsskiftet 2006. För det första är nystartsjobben en rättighet för alla arbetssökande som uppfyller något av villkoren och kräver inte en anvisning. För det andra kan en arbetssökande snabbare kvalificera sig för nystartsjobb – sex månader för unga och äldre och tolv månader för övriga – än för de tidi-

gare anställningsstöden där den arbetslöse i de flesta fall fick vänta dubbelt så länge på en insats. Subventionen för dem med ett nystartsjobb är i vissa fall lägre än för tidigare anställningsstöd, men för personer som står särskilt långt från arbetsmarknaden finns andra möjliga insatser med en högre subvention, som särskilt anställningsstöd och instegsjobb.

När det gäller den s.k. jobb- och utvecklingsgarantin för långtidsarbetslösa, noterar utskottet att regeringen i regleringsbrevet för 2011 uppdragit åt Arbetsförmedlingen att göra en fördjupad analys av bl.a. jobb- och utvecklingsgarantin, som ska presenteras i augusti i år. I analysen ska särskild vikt läggas vid huruvida deltagarna i garantin erbjuds aktiviteter utifrån individuella behov samt vilka aktiviteter som de som har lämnat respektive de som är kvar i garantierna har deltagit i. I redovisningen ska även ingå en analys av vilka typer av sysselsättningar som deltagarna i fas 3 av jobb- och utvecklingsgarantin erbjuds samt om tillsättningen av sysselsättningsplatser fungerar. Utskottet välkomnar en sådan översyn eftersom det finns tecken på att kvaliteten i jobb- och utvecklingsgarantin kan höjas. Utskottet noterar också att regeringen har beslutat att anslå medel för att deltagare i jobb- och utvecklingsgarantins fas 3 ska ha möjlighet till arbetsmarknadsutbildning om de bedöms kunna få ett arbete i anslutning till avslutad utbildning. Även detta kan förväntas innebära en kvalitetshöjning, vilket utskottet ser positivt på.

Med detta sagt anser utskottet samtidigt att det finns anledning att i några avseenden nyansera bilden av jobb- och utvecklingsgarantin. Det kan för det första noteras att såväl Arbetsförmedlingen (URA 2011:1) som IFAU (IFAU 2010:15) redovisar att de arbetssökande som deltar i garantin – förutom att de med nödvändighet har en längre tid av frånvaro från arbetslivet bakom sig – är både äldre och i högre grad funktionsnedsatta än andra inskrivna på Arbetsförmedlingen. Att arbetssökande med sådana egenskaper har en svagare ställning på arbetsmarknaden bör vägas in när man tar ställning till vilka utfall man kan förvänta sig av insatsen.

För det andra har aktiviteterna i jobb- och utvecklingsgarantin – även om de enligt utskottets mening inte varit tillräckligt omfattande – ett tydligare jobbfokus än i tidigare insatser riktade mot ungefärligen samma grupp, framför allt aktivitetsgarantin. Detta är enligt IFAU:s utvärderingsrapport särskilt tydligt för de arbetssökande som fått ta del av aktiviteter från kompletterande aktörer (KA). Deltagarna i jobb- och utvecklingsgarantin sökte i genomsnitt 10 jobb per månad, vilket är högre än både genomsnittet för alla inskrivna (8,7) och för deltagarna i aktivitetsgarantin. KA-deltagarna sökte i snitt 14,6 jobb per månad. KA-deltagarna deltog också oftare i jobbsökaraktiviteter än övriga deltagare i jobb- och utvecklingsgarantin, som i sin tur deltog i fler sådana aktiviteter än deltagarna i den tidigare aktivitetsgarantin. Samma mönster återkommer enligt vad som framgår av IFAU:s rapport även när det gäller motivationssamtal, handledarkontakter och hur nöjda deltagarna är med insatsen: jobb- och utvecklingsgarantin får ett bättre resultat än den tidigare aktivitetsgarantin och

allra störst är skillnaden i förhållande till de deltagare som inom ramen för jobb- och utvecklingsgarantin fått tillgång till tjänster från kompletterande aktörer.

Utskottet kan, för det tredje, konstatera att hela sju av tio deltagare lämnar jobb- och utvecklingsgarantin under fas 1 och fas 2. De deltagare som går vidare till fas 3 har ofta varit arbetslösa i många år och har i de flesta fall också tidigare inskrivningsperioder bakom sig. De har således varit föremål för olika coachnings-, utbildnings- och praktikinsatser under en lång tid utan att det lett vidare till arbete eller utbildning. Enligt utskottets mening är det viktigaste för personerna i fas 3 att inte helt förlora kontakten med arbetsmarknaden och hamna i passivitet. Utskottet anser därför att fas 3 är rätt utformad i så måtto att deltagarna åter kommer i sysselsättning och, inte minst, att denna sysselsättning är arbetsplatsförlagd. Därmed får deltagarna komma tillbaka till det professionella och sociala sammanhang som en arbetsplats utgör. Utskottet vill dock samtidigt understryka vikten av att anordnare som tar emot deltagare i fas 3 klarar den ibland svåra avvägningen att erbjuda sysselsättning som är meningsfull, men inte utgör ett reguljärt arbete. Att Arbetsförmedlingen förmår utföra sitt kontrolluppdrag gentemot anordnarna är i sammanhanget centralt och här finns anledning för myndigheten att intensifiera sina ansträngningar.

Sammanfattningsvis anser utskottet att det är viktigt att man när man beskriver jobb- och utvecklingsgarantin gör en rättvisande och realistisk *jämförelse med tänkbara alternativ* för en grupp långtidsarbetslösa som i många fall har en svår situation på arbetsmarknaden. Före 2007 var långtidsarbetslösa hänvisade till den sämre fungerande aktivitetsgarantin, som inte fyllde sin funktion att bryta rundgången mellan arbetsmarknadspolitiska program och öppen arbetslöshet, eller i många fall förvisade ut i förtidspension med små möjligheter att någonsin komma tillbaka till arbetsmarknaden.

Med detta perspektiv kan utskottet å ena sidan, i likhet med bl.a. Långtidsutredningen 2011 (SOU 2011:11, s. 200), konstatera att jobb- och utvecklingsgarantin har en god inneboende logik som tycks väl anpassad till de grupper som behöver mest stöd. Det är särskilt bra att de aktiviteter som deltagarna kan ta del av har ett så tydligt jobbsökarfokus när jobbchanserna nu ökar även för långtidsarbetslösa. Som tidigare nämnts har gruppen med inskrivningstider på mellan 420 och 730 dagar haft den största relativa ökningen i jobbchanser sedan 2010. IFAU:s utvärdering av Jobbnätet, ett projekt med tydligt jobbsökarfokus (IFAU 2010:2), vars metoder nu används inom jobb- och utvecklingsgarantin, visade också att metoden i projektet förkortade tiden det tar för långtidsarbetslösa att få ett arbete. Det är också värdefullt att den sysselsättning som deltagarna får tillgång till i fas 3 är arbetsplatsförlagd och därmed möjliggör för dem att återknyta kontakten med arbetsmarknaden.

Å andra sidan medförde den ekonomiska krisen en snabb och kraftig volymökning i jobb- och utvecklingsgarantin. Den medförde enligt regeringen att utbyggnaden av åtgärder i garantin inte kunde göras i så snabb takt att resultatet fullt ut motsvarat intentionerna. Samtidigt har Arbetsförmedlingens kontroll och uppföljning av anordnarna – delvis som ett resultat av det stora inflödet – inte varit tillräcklig, vilket är otillfredsställande. Utskottet ansluter sig därför till regeringens bedömning att kvaliteten i garantin kan höjas. Det är mot den bakgrunden välkommet att regeringen utökad möjligheterna att erbjuda utbildning till deltagarna i fas 3 och givit Arbetsförmedlingen i uppdrag att göra en fördjupad analys av bl.a. jobb- och utvecklingsgarantin. Samtidigt är det viktigt att arbetslinjen upprätthålls. Därför bör grundstrukturen i garantin behållas.

Oppositionspartiernas förslag

När det gäller oppositionspartiernas motionsförslag i de delar som berör utskottets beredningsområde, kan utskottet inledningsvis konstatera att de karakteriseras av mycket stora inbördes olikheter. Det finns inget gemensamt alternativ till regeringens politik när det gäller riktlinjerna för den ekonomiska politiken som kan jämföras med Alliansens arbetslinje. Mellan oppositionspartiernas mer konkreta förslag på sysselsättnings- och arbetsmarknadsområdet finns heller inte många beröringspunkter. Här återfinns allt från kraftigt höjda skatter på arbete till utökade undantagsregler i LAS och införande av ett gästarbetarsystem.

Vid några tillfällen under innevarande riksmöte har de tidigare rödgröna samarbetspartierna – trots bristen på gemensam vision för arbetsmarknadspolitikerna – i utskottet gjort gemensam sak med varandra och med Sverigedemokraterna för att gå emot regeringens politik. Dessa ställningstaganden framstår i ljuset av motionerna som enstaka nålstick av populism, där oppositionspartierna samlats i tillfälliga utgiftskoalitioner i mångmiljardklassen utan förankring i en gemensam helhetsbild av sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitikens inriktning. Utskottet beklagar att oppositionspartierna på detta sätt frångår intentionerna i budgetprocessen, vars fundament är att riksdagsmajoriteten tar ansvar för enhetliga budgetalternativ i fråga om såväl utgifter som finansiering.

Den huvudsakliga problembilden i den *socialdemokratiska* motionen tycks vara att svensk arbetsmarknad i nuläget karakteriseras av en oförmåga att matcha lediga jobb med arbetsökande som har rätt kompetens, s.k. mismatchning. Till stöd för denna uppfattning hänvisar partiet till en Internetbaserad frågepanel från Svenskt Näringsliv och ett diagram hämtat ur vårpropositionen, som bl.a. bygger på Konjunkturinstitutets (KI) konjunkturbarometer.

Utskottet noterar att det av KI:s senaste barometer (från den 28 april 2011) framgår att mindre än 25 % av företagen – sett till hela näringslivet – har angivit brist på arbetskraft som hinder för att öka produktionen. KI bedömer i sin beskrivning av konjunkturläget i mars 2011 att dagens brist-

tal inte är uppe i nivåer som märkbart hämmar utvecklingen av sysselsättningen i ekonomin som helhet, även om några branscher kan uppleva vissa problem med att snabbt hitta rätt arbetskraft. KI:s siffror kan enligt utskottets mening knappast tas till intäkt för någon generell arbetskraftsbrist i ekonomin.

Inom några branscher, framför allt byggbranschen, anger en majoritet av företagen arbetskraftsbrist som hinder för ökad produktion. Inte ens här ser emellertid KI några omedelbara flaskhalsproblem (Konjunkturläget mars 2011): ”Den svaga byggkonjunkturen i vår omvärld gör dock att utländsk arbetskraft delvis kan möta den efterfrågan som finns i Sverige. Därmed kan produktion och sysselsättning i branschen ändå fortsätta öka”. Den bedömning som regeringen gör i vårpropositionen är också att bristtalen i Konjunkturbarometern främst är en indikator på resursutnyttjandet inom företagen, dvs. ett mått på efterfrågan på arbetskraft och i mindre utsträckning en direkt indikator på resursutnyttjandet på arbetsmarknaden. De stigande bristtalen indikerar följaktligen att företagen behöver öka sin personalstyrka för att möta den ökande efterfrågan i ekonomin, snarare än att de har svårt att hitta personal.

Som påpekas i vårpropositionen är uppgifterna från Konjunkturbarometern alltså inte någon direkt indikator på resursutnyttjandet på arbetsmarknaden. En bättre bild ges av SCB:s statistik över hur lång tid det tar för företag att rekrytera och av Arbetsförmedlingens undersökning om företagens möjligheter att hitta rätt personal. Av propositionen framgår att dessa mått visar att det även fortsättningsvis finns lediga resurser på arbetsmarknaden. Inte heller Arbetsförmedlingens bristindex påvisar att det finns någon generellt sett ökad risk för flaskhalsar på arbetsmarknaden under den närmaste tidens konjunkturuppgång. Regeringen gör bedömningen att sysselsättningsgapet, dvs. skillnaden mellan faktisk och potentiell sysselsättning, inte kommer att slutas förrän 2014. Utskottet kan mot denna bakgrund inte dela Socialdemokraternas farhågor om stora mismatchningsproblem på svensk arbetsmarknad.

Utskottet vill i sammanhanget dock betona att det på sikt föreligger en utmaning, och därför välkomnas regeringens breda anslag i matchningspolitiken. Som sägs i propositionen är grunden för en förbättrad matchning, en ökad sökaktivitet samt en högre geografisk och yrkesmässig rörlighet på arbetsmarknaden de generella förändringar som regeringen genomfört på bl.a. arbetsmarknads- och skattepolitikens områden. Utskottet ansluter sig till regeringens bedömning att vissa riktade insatser därutöver ibland kan vara motiverade för att förbättra arbetsmarknadens funktionsätt.

För att motverka tendenser till brister på arbetskraft i vissa regioner eller yrken är det viktigt att Arbetsförmedlingen på regional nivå kontinuerligt samarbetar med kommunerna. Även arbetsmarknadsutbildning kan bidra till att motverka begynnande överhettningsproblem. Det måste säkerställas att arbetslösa aktivt söker jobb för att den ökande efterfrågan på arbetskraft snabbt ska leda till ökad sysselsättning.

När det gäller att förbättra matchningen på arbetsmarknaden mer generellt anser utskottet att det är viktigt man inte anlägger ett alltför snävt fokus. Socialdemokraterna framhåller i sin motion ensidigt behovet av mer utbildning som nyckeln till att matcha arbetssökande mot den kompetens som efterfrågas av arbetsgivare. På andra håll i debatten betonas i stället vikten av att öppna förmedlingsmarknaden för fler aktörer med olika inriktning och kompetens som en väg mot att bättre individanpassa matchningsprocessen.

Utskottet anser att båda dessa perspektiv på matchning är relevanta och kan konstatera att de också väl motsvaras av regeringens politik. Regeringens reformer av grund- och gymnasieskolan kommer på längre sikt att vara det viktigaste verktyget för att utrusta ungdomar för att möta kraven på framtidens arbetsmarknad. De tillfälliga volymökningar inom bl.a. arbetsmarknadsutbildning, yrkeshögskola, yrkesvux och högre utbildning, som genomfördes under den ekonomiska krisen, är exempel på matchningsverktyg på kortare sikt. Regeringen har också kraftigt förstärkt möjligheterna för arbetssökande att få ett individanpassat stöd genom att Arbetsförmedlingen givits rätt att tillhandahålla valfrihetssystem inom sin arbetsmarknadspolitiska verksamhet, främst i form av jobbcoacher, och i etableringen av nyanlända, i form av etableringslotsar.

Dessa båda aspekter på matchning bör emellertid enligt utskottets mening kompletteras med en tredje, nämligen behovet av väl utformade skatte- och ersättningssystem. När skillnaden mellan inkomsten från arbete och från arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd ökar blir arbete relativt sett mer förmånligt än arbetslöshet, vilket skapar incitament för de arbetslösa att öka sin sökintensitet. Detta medför i sig att sysselsättningen ökar redan vid ett givet antal lediga platser, men det har också den indirekta effekten att företagen stimuleras att utlysa fler lediga platser, eftersom den förväntade vakanstiden minskar när de arbetslösa söker mer intensivt efter arbete. Matchningsprocessen blir således mer effektiv med rätt utformning av ersättningssystemen. Att så är fallet framgår tydligt av det faktum att regeringens förändringar av arbetslöshetsförsäkringen beräknas ha medfört en ökning av den varaktiga sysselsättningen och antalet arbetade timmar med 1,0 % och minskat jämviktsarbetslösheten med 0,7 procentenheter.

Mot denna bakgrund framstår de socialdemokratiska varningarna för problem med mismatchning på arbetsmarknaden som paradoxala, eftersom partiet i motionen samtidigt håller fast vid en politik för höjda bidrag och höjda skatter, som leder till att avkastningen på arbete minskar. Nyligen gick partiet också samman med bl.a. Sverigedemokraterna om ett förslag om tillkännagivande om att regeringen ska återkomma med ett lagförslag som återinför den s.k. 100-dagarsregeln i arbetslöshetsförsäkringen. Därigenom riskerar arbetssökande att snäva in sitt jobbsökande och på så sätt minska sina möjligheter att matchas mot någon av de jobbchanser som nu ökar i snabb takt.

Utskottet kan på många punkter ansluta sig till den analys som görs i *Miljöpartiets* motion. Som framförs i motionen krävs ett dynamiskt näringsliv där människors kreativitet och skaparlust lägger grunden för nya jobb för att alla människor ska få rätt till arbete och egen försörjning. Villkoren för entreprenörskap och företagande måste vara goda.

Utskottet noterar även att partiet betonar värdet av ett samhälle och en arbetsmarknad som är öppen för omvärlden och för nya människor. Miljöpartiet har ingått en överenskommelse med regeringen om den fortsatta utvecklingen av migrationspolitiken under åren fram t.o.m. 2014. Utskottet ansluter sig till Miljöpartiets bedömning att samarbetet kommer att styra politikens utveckling i en riktning mot ökad rörlighet och frihet, bort från intolerans och rädsla. Överenskommelsen öppnar fler vägar in till Sverige för den som vill arbeta, studera eller starta företag i landet. Som påpekas i motionen skapas nya jobb när nya människor kommer till vårt land. Utan den stora migrationen från och till Sverige hade många företag inte funnits. Dagens invandrare kan bli de som skapar morgondagens svenska storföretag. Forskning som redovisas i bl.a. tankesmedjan FORES skrift *Lyckad invandring* (2010) visar också att handeln växer i takt med migrationsströmmarna, i hög grad till följd av de personliga kontakter som då skapas över hela världen.

När det gäller arbetslöshetsförsäkringens utformning beklagar utskottet att Miljöpartiet står fast vid kraftigt höjda ersättningar och den bidragslinje som präglade det rödgröna samarbetet. Utskottet delar emellertid Miljöpartiets grundsyn att arbetslöshetsförsäkringen ska vara en omställningsförsäkring som omfattar alla och välkomnar den öppenhet som partiet visar inför att överväga nya lösningar när det gäller hur försäkringen ska organiseras. Som framförs i motionen utgör den parlamentariska socialförsäkringsutredningen en "gyllene chans" att under mandatperioden nå en bred politisk enighet om förändringar av trygghetssystemen. Utskottet ser positivt på att Miljöpartiet formulerar ambitionen att ta flera konkreta steg under mandatperioden.

Utskottet kan konstatera att den samsyn som finns när det gäller sysselsättningspolitikens efterfrågesida inte fullt kan matchas av Miljöpartiets förslag på utbudssidan. Partiet betonar enligt utskottets mening inte i tillräcklig utsträckning vilken betydelse det har att människor stimuleras att arbeta för att försörja sig själva och bidra till välfärdssamhällets gemensamma utgifter. Reformen som friåret har inte varit bra för Sverige. Det är emellertid enligt utskottets mening positivt att Miljöpartiet i huvudsak förefaller ha frångått sina tidigare förslag om olika typer av lagstadgad arbetstidsförkortning, för att i stället uppmuntra till kollektivavtalsuppgörelser mellan arbetsmarknadens parter. Utskottet instämmer i att det finns utrymme för parterna att ta ett större ansvar genom att sluta avtal som tillmötesgår såväl de arbetstagarer som vill öka sin arbetstid som de som vill kunna gå ned i arbetstid, exempelvis när barnen är små.

De *sverigedemokratiska* och *vänsterpartistiska* förslagen på sysselsättningsområdet präglas av partiernas brist på ekonomiskt ansvarstagande: i Sverigedemokraternas fall i form av orealistiska budgetbesparingar på migrations- och integrationsområdena, i Vänsterpartiets fall i form av att man avvisar det ekonomisk-politiska ramverk som utgör grunden för Sveriges starka offentliga finanser.

Utskottet delar inte den negativa syn på människor som kommit till Sverige på flykt undan krig och förtryck eller för att förverkliga sina drömmar som genomsyrar den sverigedemokratiska motionen. Till skillnad från Sverigedemokraterna välkomnar utskottet att människor med andra erfarenheter och kunskaper ges möjlighet att bidra såväl kulturellt som ekonomiskt till vår gemensamma framtid. Partiets förslag att begränsa arbetskraftsinvandringen till ett konjunkturstyrt system med gästarbetare som ges tillfälliga uppehållstillstånd skulle – om det blev verklighet – göra att Sverige gick miste om värdefull arbetskraft och medföra osäkerhet och otrygghet för dem som kommit hit.

Utskottet kan heller inte ställa sig bakom den sverigedemokratiska analysen att minskade anslag till integrationsåtgärder och en hård assimileringspolitik skulle leda till minskade spänningar i det svenska samhället. Även i detta sammanhang framstår ett gästarbetsystem som ett steg i fel riktning. Spänningarna i ett samhälle minskar knappast av att vissa människor inte uppmuntras att känna sig välkomna och delaktiga i detta samhälle. De integrationsproblem som finns både i samhället och på arbetsmarknaden – och som inte ska vare sig förminska eller förenklas – löses enligt utskottets mening framför allt genom att underlätta för invandrare att få en egen försörjning och genom att de ges bättre möjligheter att lära sig svenska. Etableringsreformen, nystarts- och instegsjobb, förslaget om nystartszoner, validering av utländska examina och sfi-bonusen är bara några exempel på hur regeringen arbetar för att förbättra integrationen, vilket utskottet välkomnar.

Utskottet noterar i övrigt att Sverigedemokraterna, liksom de andra oppositionspartierna, vill prioritera höjda bidrag framför jobbtillväxt. Arbetslöshetsförsäkringen ska göras mindre jobbtillvänd, genom bl.a. kraftigt höjt tak och återinförande av 100-dagarsregeln. Regeringens satsning på att göra det billigare att anställa ungdomar snävas in till att bara gälla lärlingar. Utskottet avvisar såväl människosynen som förslagen i den sverigedemokratiska motionen.

Utskottet konstaterar att den vänsterpartistiska arbetsmarknadspolitiken präglas av en fortsatt brist på förnyelse och en vilja att genomgående ersätta arbetslinjen med en bidrags- och passivitetlinje. Liksom under föregående mandatperiod förordar partiet genomgripande återställare av Alliansens jobbskapande förändringar i arbetslöshetsförsäkringen och en omfattande återuppbyggnad av traditionella arbetsmarknadspolitiska insatser med dokumenterat svaga resultat. Den samlade effekten av Vänsterpartiets politik kommer enligt utskottets bedömning att bli att arbetssökande

åter låses in i bidragsberoende och passiviserande åtgärder i ett läge då deras chanser att söka och få ett arbete ökar månad för månad. Att politiken föreslås bli finansierad av hårdare beskattning av arbete – i form av bl.a. slopande av jobbskatteavdragen – förstärker ytterligare bilden av ett parti som inte har tagit till sig vad som kan hjälpa människor från utanförskap till jobb. Även om man begränsar sig till att studera den förväntade långsiktiga effekten av Vänsterpartiets återställare när det gäller arbetslöshetsförsäkringen och jobbskatteavdragen kan utskottet konstatera att resultatet skulle bli en minskning av antalet sysselsatta med 150 000 personer och en ökning av arbetslösheten med 1,3 procentenheter, enligt de beräkningar som presenteras i vårpropositionen. Utskottet kan inte ställa sig bakom en sådan politik.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan utskottet konstatera att Sveriges återhämtning från den ekonomiska och finansiella krisen är stark och snabb. Förutsättningarna för Sverige att gradvis minska arbetslösheten och nå full sysselsättning är därmed goda. Som uppföljningen av sysselsättningspolitiken tydligt visar har regeringens politik spelat en avgörande roll för återhämtningen. Alliansens ansvarstagande för statsfinanserna i kombination med en tydlig arbetslinje har lagt grunden för en bättre fungerande arbetsmarknad med varaktigt högre sysselsättning och lägre jämviktsarbetslöshet.

Utskottet kan konstatera att oppositionspartierna saknar förståelse för behovet av en tydlig arbetslinje. Det enda som förenar de spretande förslagen är en betoning av höjda bidrag och en återgång till traditionell och verkningslös Ams-politik. Utskottet kan inte ställa sig bakom en sådan politik, eftersom den riskerar att åter låsa in människor i bidragsberoende och passivitet i stället för att stimulera dem att ta de jobb som nu växer fram i snabb takt.

Utskottet stället sig bakom regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken såvitt avser utskottets beredningsområde. Oppositionspartiernas motionsförslag avvisas i motsvarande delar.

Stockholm den 19 maj 2011

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Tomas Tobé

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tomas Tobé (M), Ylva Johansson (S), Maria Plass (M), Raimo Pärssinen (S), Katarina Brännström (M), Maria Stenberg (S), Gustav Nilsson (M), Hans Backman (FP), Ann-Christin Ahlberg (S), Annika Qarlsso (C), Johan Andersson (S), Mehmet Kaplan (MP), Lars-Axel Nordell (KD), Sven-Olof Sällström (SD), Josefin Brink (V), Kerstin Nilsson (S) och Christoffer Järkeborn (M).

Avvikande meningar

1. Avvikande mening (S)

Ylva Johansson (S), Raimo Pärssinen (S), Maria Stenberg (S), Ann-Christin Ahlberg (S), Johan Andersson (S) och Kerstin Nilsson (S) anför:

Det ekonomiska läget

Full sysselsättning är målet för Socialdemokraternas ekonomiska politik. Människors vilja till arbete är Sveriges största tillgång. Vi sätter jobben först. Klarar vi jobben så klarar vi också ekonomin och kvaliteten i vården, skolan och omsorgen.

I dag är arbetslösheten högre än nivån före regeringsskiftet hösten 2006. Trots en god ekonomisk utveckling har arbetslösheten tillåtits bita sig fast. Nu är var tredje arbetslös långtidsarbetslös. Ungdomsarbetslösheten är bland de högsta i Europa. Det faktum att arbetslösheten har bitit sig fast på en högre nivå än före krisen förklaras av att långtidsarbetslösheten ökade snabbt under krisen.

På grund av att de arbetslösa saknar den kompetens som företagen efterfrågar får de inte de jobb som växer fram i dagsläget. Därmed kan man se en utveckling med hög arbetslöshet och bättre sysselsättningssiffror samtidigt. Vi anser att svensk arbetsmarknad i nuläget karakteriseras av en oförmåga att matcha lediga jobb med arbetsökande som har rätt kompetens. Samtidigt som arbetslösheten bitit sig fast på en hög nivå råder växande arbetskraftsbrist inom flera sektorer och branscher. Missmatchningen på arbetsmarknaden dämpar återhämtningen av både produktion och sysselsättning.

Den ekonomiska krisen innebar att arbetslösheten ökade i alla utbildningsgrupper – bland såväl högutbildade som bland dem som inte har avslutat sina gymnasiestudier. Under återhämtningen har arbetslösheten gått ned bland dem som avslutat gymnasiet, liksom bland dem som studerat vidare efter gymnasiet. Däremot har arbetslösheten bland dem som inte avslutat gymnasiet blivit kvar på en mycket hög nivå.

Den höga arbetslösheten och den mycket höga långtidsarbetslösheten bidrar till att fler människor får allt större svårigheter att försörja sig. De omfattande nedskärningarna inom arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen späder på denna utveckling. Sammantaget har den stigande arbetslösheten och de sämre socialförsäkringarna bidragit till att utbetalningarna av socialbidrag ökat kraftigt sedan den ekonomiska krisens inledning under andra halvåret 2008.

Det socialdemokratiska alternativet: Tillväxt och rättvisa

En stark och hållbar konkurrenskraftig ekonomi kräver en bred politik för fler jobb och arbete åt alla. Människors vilja till arbete är Sveriges största tillgång. Som alternativ till regeringens politik vill vi socialdemokrater göra satsningar på kompetensutveckling genom hela arbetslivet och på att ge alla en plats på arbetsmarknaden. Vi vill se en nollvision för ungdomsarbetslösheten genom att arbetslösa ungdomar får ta del av aktiva insatser. Aktivitetsförbudet, som innebär att Arbetsförmedlingen inte får ge unga någon utbildningsinsats eller annan åtgärd under de tre första månaderna av arbetslöshet, ska avskaffas.

Jobb- och utvecklingsgarantins fas 3 – där över 26 000 långtidsarbetslösa är placerade – har blivit till en återvändsgränd som inte leder till jobb. Fas 3 måste avskaffas. Som ett första steg har Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet därför i arbetsmarknadsutskottet tagit ett utskottsinitiativ till ett tillkännagivande till regeringen om ett moratorium på anvisningar till fas 3.

Långtidsarbetslösa måste i stället för fas 3 ges möjligheter till aktiva insatser, t.ex. utbildning, praktik och starta-eget-stöd. Men långtidsarbetslösheten kan inte enbart lösas med utbildning. Det krävs investeringar i en utvidgad arbetsmarknad där människor kan bidra på sina egna villkor. Samtidigt ser vi att det finns stora behov i andra delar av samhället där de som av olika skäl och trots aktiva insatser inte kan få arbete på den reguljära arbetsmarknaden kan göra en viktig insats.

Arbetsmiljöarbetet måste återigen sättas i fokus. Ett arbetsliv som inte sliter ut människor i förtid innebär att fler kommer att kunna arbeta längre upp i åldrarna. Under de senaste åren har flera allvarliga exempel på lönedumpning uppmärksamats. Regelverket behöver därför stärkas inom flera områden för att värna den svenska modellen och kollektivavtalen.

Utan en aktiv jämställdhetspolitik kommer inte Sverige att kunna utnyttja den tillväxtpotential som ligger i att kvinnor fullt ut deltar i arbetslivet. För de kommande åren krävs en strategi som i högre grad tar vara på kvinnors kompetens och vilja till arbete. Det kan handla om att införa barnomsorg på obekvämt arbetstid, att avskaffa vårdnadsbidraget och att verka för en mer jämställd fördelning av uttaget av föräldraledighet. Den ofrivilliga deltidsarbetslösheten kostar samhället mycket stora resurser. Vår ambition är att heltid ska vara en rättighet och deltid en möjlighet. Ett möjligt första steg är att staten ger en bonus till de kommuner som lyckas minska det ofrivilliga deltidsarbetet i välfärden. Regeringen bör ta fram ett förslag på hur en sådan bonus ska utformas.

Vi socialdemokrater avvisar idén att det är genom att försämrå för sjuka och arbetslösa som det blir mer lönsamt att arbeta. Tvärtom har de senaste årens kraftiga försämringar av trygghetssystemen urholkat inkomstbortfallsprincipen i välfärden och därmed försvagat arbetslinjen. En tydlig reform som bidrar till att göra det mer lönsamt att arbeta är att vidga arbetsregionerna, vilket bidrar till ökad sysselsättning och höjda löner. För att klara

personalförsörjningen inom välfärden behöver breda insatser genomföras. Viktigast är att ge anställda möjlighet till heltid och fast anställning, men insatser behövs även för att locka unga att välja en framtid inom välfärdsjobben genom t.ex. traineeplatser. Det kan också mötas genom generationsväxlingsprogram där långtidsarbetslösa som har kompetens från vård- och omsorgssektorn erbjuds vikariat samtidigt som de redan anställda inom äldreomsorgen får möjlighet att höja sin kompetens.

När det gäller konkreta insatser för att stärka sysselsättningen och långsiktigt bygga svensk konkurrenskraft anser vi bl.a. att åtgärder måste vidtas för att hantera problemen med mismatchning på arbetsmarknaden. En kompetenskommission bör därför tillsättas med uppdrag att föreslå åtgärder som gör att företag och branscher hittar rätt kompetens vid rätt tillfälle. Åtgärderna ska vara inriktade på de aktuella kompetensbehov som arbetsgivarna har, oavsett om det handlar om utbildning på gymnasial eller eftergymnasial nivå. Syftet ska vara att föreslå åtgärder som har största möjliga sysselsättningseffekt, inom ramen för de resurser kommissionen får till sitt förfogande. Vi vill också se bl.a. satsningar på sommarjobb för omvårdnadsstuderande och ungdomar.

Med det ovan anförda avvisar vi regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och ställer oss bakom vad som framförs i Socialdemokraternas motion *Fi9 i denna del*.

2. Avvikande mening (MP)

Mehmet Kaplan (MP) anför:

Det ekonomiska läget

Sysselsättningen ökar och arbetslösheten minskar, vilket är mycket positivt. Men utvecklingen på arbetsmarknaden hotas av arbetskraftsbrist och dålig matchning, samtidigt som stora pensionsavgångar väntar. Ett annat stort problem är att arbetslösheten fortsätter att stiga för vissa grupper som står mycket långt från arbetsmarknaden: dels stiger arbetslösheten för dem som har mycket långa inskrivningstider (över 730 dagar) på Arbetsförmedlingen, dels syns inga tecken på sjunkande arbetslöshet i den grupp som saknar fullständig gymnasieutbildning. Som en följd av regeringens försämringar av arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen måste allt fler i stället söka försörjningsstöd från kommunen. Drygt 40 % av dem som får försörjningsstöd är arbetslösa utan arbetslöshetsförsäkring och 20 % är sjuka och saknar ersättning från sjukförsäkringen. Allt fler unga tvingas också söka ekonomiskt bistånd.

Miljöpartiet delar inte regeringens syn att det mest angelägna för svensk ekonomi är att fortsätta sänka skatterna. Vi menar att regeringens politik för ett ökat arbetsutbud har varit alltför ensidig och att den lett till ökade

klyftor i samhället. Riskerna är stora att den höga arbetslösheten bland vissa som står långt ifrån arbetsmarknaden kommer att permanentas på nya högre nivåer än tidigare.

En omställning för nya jobb

Miljöpartiets grundläggande utgångspunkt är att alla människor har rätt till arbete och egen försörjning. Detta kräver ett dynamiskt näringsliv där människors kreativitet och skaparlust lägger grunden för nya jobb. Villkoren för entreprenörskap och företagande måste vara goda. Investeringar måste göras i forskning och utbildning. Människor måste få möjligheter till utbildning och kompetensutveckling och därigenom få förutsättningar att ta nya jobb. För att nya jobb ska kunna skapas behövs också effektiva vägar för att arbetstagare och arbetsgivare ska kunna finna varandra. Unga människor måste också få en rättvisande bild av hur arbetsmarknaden ser ut och vilka möjligheter som finns. Människor som av olika anledningar inte kan arbeta, och därmed försörja sig själva, ska ges hjälp tillbaka till arbetslivet, men också till en rimlig ekonomisk trygghet som gör att vardagen går ihop.

En viktig motor för nya jobb under de kommande åren kommer att vara den gröna omställningen till ett hållbart samhälle, där en fortsatt struktur- omvandling av den globala och den svenska ekonomin i hållbar riktning kommer att skapa nya gröna jobb. En ny studie från Unep, FN:s miljöprogram, visar att det netto skapas fler jobb än vad som försvinner genom den gröna omställningen.

Ett dynamiskt näringsliv kräver goda förutsättningar för små och medelstora företag att utvecklas och växa. Regelverken för att starta och driva företag måste vara enkla och begripliga. Onödigt byråkrati och krångliga regler utan syfte måste tas bort. Miljöpartiet ser företagande som en möjlighet att förverkliga idéer och bidra till samhällsutvecklingen och skapa fler jobb.

Miljöpartiet menar att ekonomisk trygghet är avgörande för en fungerande och dynamisk arbetsmarknad. I dag är tryggheten på arbetsmarknaden för liten. Vi vill införa ett och samma trygghetssystem – arbetslivstrygghet – för den som är sjuk, arbetslös eller söker försörjningsstöd. Människor ska kunna veta vart de ska vända sig, och veta vilken ersättning som är att vänta. Vi vill skapa ”en dörr in” till trygghetssystemen genom att bilda en ny myndighet där Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen slås ihop. Den nya myndigheten ska ansvara för utbetalning av sjukersättning och a-kassa och ta över ansvaret för försörjningsstödet från kommunerna. Ersättningsnivån ska vara lika hög oavsett om man är sjuk eller arbetslös. Som steg på vägen mot arbetslivstrygghet föreslår Miljöpartiet ett antal förändringar i sjukförsäkringen och a-kassan, bl.a. höjt tak i arbetslöshetsförsäkringen så att taket närmar sig ersättningsnivån i sjukför-

säkringen, med en avtrappning under tiden i arbetslöshet, och att differentieringen av avgifterna tas bort. Även studenter ska inkluderas i trygghetssystemen.

Miljöpartiet vill ge människor större makt över sitt arbetsliv och sin tid. I dag känner många att de har begränsade möjligheter att själva styra över detta. Det finns människor som arbetar mer än de önskar. Åtskilliga har svårt att få ihop arbete, barn och fritid och känner stress över att inte hinna med. Samtidigt är det ett stort antal som jobbar betydligt mindre än vad de skulle vilja. Det ska finnas större möjligheter än i dag till en paus i arbetslivet för att t.ex. vidareutbilda sig eller starta företag. Vårt mål är att människor ska få större inflytande över sin arbetstid. Vi menar att parterna på arbetsmarknaden har ett stort ansvar för att skapa förutsättningar för detta. Föräldrars rätt att gå ned i arbetstid när barnen är små ska förstärkas med en ekonomisk ersättning, som vi kallar barntid.

Sverige har en hög ungdomsarbetslöshet. Miljöpartiet vill därför att Arbetsförmedlingen ska få ett mycket tydligare uppdrag att arbeta individuellt med unga människor redan från dag ett i arbetslöshet, exempelvis genom att kunna anvisa till utbildning eller praktik från första dagen. En grundläggande utbildning på minst gymnasienivå blir allt viktigare på arbetsmarknaden. Många unga med oavslutade studier har i dag mycket svårt att få jobb. Arbetslöshet och långtidsarbetslöshet är mycket kostsamt för samhället och upplevs av de allra flesta människor som något mycket negativt. Redan i början av 2009 föreslog Miljöpartiet riksdagen att besluta om extra insatser till dem som saknar gymnasieutbildning. Regeringen valde dock att säga nej till detta, precis som de har stängt dörren för unga på många andra sätt.

Särskilda åtgärdsprogram riktade till långtidsarbetslösa och ungdomar är positiva för att hjälpa dessa personer ut ur arbetslöshet, men programmen får inte bli ett ändamål i sig – kvaliteten måste vara i fokus. Det är viktigt att riksdagen fortlöpande utvärderar effekterna av programmen, inte minst jobb- och utvecklingsgarantins fas 3 som fått mycket kritik, för att kunna satsa vidare på dem som är mest kostnadseffektiva och verkningsfulla. Miljöpartiet har, tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet, i arbetsmarknadsutskottet tagit ett utskottsinitiativ till ett tillkännagivande till regeringen om ett moratorium på anvisningar till fas 3.

Miljöpartiet vill att de åtgärder som regeringen har vidtagit på diskriminerings- och jämställdhetsområdena ska utvärderas för att se vilka effekter politiken egentligen har fått. Vi vill också exempelvis avsätta en pott för mer jämställda löner inom statliga myndigheter och ge antidiskrimineringsbyråerna större möjligheter att arbeta mot lokala myndigheter och företag.

Med det ovan anförda avvisar jag regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och ställer mig bakom vad som framförs i Miljöpartiets motion *Fi12 i denna del*.

3. Avvikande mening (SD)

Sven-Olof Sällström (SD) anför:

Det ekonomiska läget

Sverigedemokraterna ser nu en unik situation med förutsättningar för en snabb sysselsättningstillväxt och stärkta statliga finanser och reformutrymmen, samtidigt som möjligheten finns att pressa tillbaka den öppna arbetslösheten. Ett osäkerhetsmoment är dock huruvida Sverige med regeringens politik verkligen kommer att lyckas pressa ned arbetslösheten till de nivåer som man själv lovat. Regeringens utfästelser bygger inte bara på att man räknar med att behålla de äldre i arbete, utan även räknar med att unga och personer med utländsk bakgrund ska lyckas få anställning. Regeringens mål att pressa ned arbetslösheten till 5 % och få upp sysselsättningsgraden till en varaktig nivå över 80 % ter sig svåruppnåeligt.

Sverigedemokraterna anser att regeringen tar ett alldeles för svagt ansvar för de strukturella åtgärder som behövs: satsningar på utbildning och en arbetskraft som matchar arbetsmarknaden, företagsamhet och kommunikationer. Vi konstaterar att den sedan 1990-talets början varaktigt höga arbetslösheten och den bristfälliga tillgången på jobb i kombination med ett stort inflöde av underkvalificerad arbetskraft och en dålig matchningspolitik medfört en konstant hög jämviktsarbetslöshet – i praktiken nästan dubbelt så hög som under 1980-talet då jämviktsarbetslösheten låg på ca 3,5 %.

Den borgerliga regeringens arbetsmarknadspolitik har varit ett misslyckande i såväl ekonomiskt som socialt hänseende. Genom att försämra villkoren för arbetslösa och sjuka samtidigt som man genom en helt ansvarslös invandringspolitik har fyllt på utbudet av lågkvalificerad arbetskraft har man fört en konsekvent lönedumpningspolitik och förstärkt utanförskapet. Inför de stora strukturella utmaningarna på arbetsmarknaden har regeringen dock stått helt handfallen. Sverigedemokraternas analys är att en varaktigt hög sysselsättning skapas genom att stärka den svenska globala konkurrenskraften. Vi vill uppnå detta genom att upprätthålla en hög generell nivå av arbetsmarknadsmatchat humankapital, en reglerad invandring, ett gott småföretagarklimat, stabila statsfinanser, ett utbyggt trygghetssystem och en riktad, långsiktig och väl avvägd arbetsmarknadspolitik.

En rättvis och flexibel arbetsmarknad

En stor del av sysselsättningstillväxten under förra högkonjunkturen skedde bland småföretagen. Sverigedemokraternas övertygelse är att det är bland dagens småföretag som morgondagens mellanstora och stora företag finns. Därför gör vi också en satsning på småföretagandet, bl.a. genom att föreslå införandet av en permanent arbetsgivaravgiftsrabatt för de tio först anställda, som ersätter regeringens generella sänkning av arbetsgivaravgif-

ten. Starta-eget-bidraget kan vara avgörande för att få en ny verksamhet att fungera i början och ska kunna ges i upp till nio månader. Vi vill även göra forsknings- och riskkapitalsatsningar.

Ungdomsarbetslösheten är ett enormt problem för samhället såväl i stort som för alla direkt drabbade ungdomar. Resultatet av regeringens reform med en generell rabatt av arbetsgivaravgiften för anställda under 26 år har i förhållande till storleken på de satsade medlen inte blivit så bra som man skulle önska. Sverigedemokraterna vill därför flytta delar av dessa resurser till en ny reform med helt slopad arbetsgivaravgift för unga lärlingar. Dagens arbetsmarknad kräver anpassning efter dagens förutsättningar. Vi vill därför ha en utökning av undantagsregeln i lagen om anställningskydd från två till fem anställda, bl.a. för att det skulle hjälpa företagen att våga anställa fler, inte minst ungdomar.

Regeringen har ökat otryggheten och samtidigt försämrat matchningen mellan arbeten och kompetens genom försämringar i ersättningssystemen för arbetslösa. De som står utan arbete har inte samma ekonomiska möjligheter att söka de arbeten som motsvarar deras utbildningsnivå och kompetens. Att göra arbete lönsamt är något Sverigedemokraterna välkomnar, men vi anser det inte vara acceptabelt att straffa dem som vill göra rätt för sig men som inte har haft någon möjlighet att få ett jobb. För att kombinera trygghet och rörlighet på arbetsmarknaden behövs en generöst utbyggd omställningsförsäkring. Ett alltför lågt ersättningstak riskerar att försämrade matchningen på en redan oflexibel svensk arbetsmarknad. Sverigedemokraterna kommer därför i förslaget till höstbudget att förordna en höjning av taket för arbetslöshetsersättningen, men hålla nivån konstant vad gäller ersättningsnivån. Sverigedemokraterna ser det som helt orimligt att man från första dagen ska tvingas söka jobb över hela landet och mot sin vilja bryta upp från familj och hembygd. Vi vill därför se att 100-dagarsregeln återinförs. En annan ändring av arbetslöshetsförsäkringens regelverk som vi vänder oss emot är begränsningen av ersättningen till deltidsarbetslösa, vilket ytterligare har förstärkt trögrörligheten på arbetsmarknaden. Med nuvarande system uppmuntras arbetslösa att vara arbetslösa i stället för att ta deltidsarbeten, vilket Sverigedemokraterna betraktar som ett allvarligt strukturfel i arbetslöshetsförsäkringen. Deltidsbegränsningen bör därför avskaffas.

Sverigedemokraterna ser arbetskraftsinvandring främst som ett sätt att tillfälligt kompensera för en dåligt fungerande matchning på den svenska arbetsmarknaden, men också en metod att ta till när antalet arbetstillfällen tillfälligt blir större än arbetskraften i landet. Därför förespråkar vi sverigedemokrater en modell med gästarbetare, där utländsk arbetskraft kan få tillfälligt uppehållstillstånd knutet till arbetsmarknadens behov. Vi är däremot starkt kritiska till att som regeringen gör öppna för en generell arbetskraftsinvandring inom områden som redan präglas av hög arbetslöshet eller inom sektorer där Arbetsförmedlingen själv målar upp en dyster prognos för framtiden. Sverigedemokraterna vill slopa instegsjobben, efter-

som vi betraktar stödet som en skattesubventionerad diskriminering av svenskar. Av samma skäl är vi negativa till regeringens förslag om s.k. nystartszoner, vilket innebär en diskriminering av företag och anställda som inte återfinns inom regeringens prioriterade områden.

Sverigedemokraterna vill bryta segregationen genom att gå från mångkulturalism till en politik som värnar nationen och den gemensamma identiteten. Vår modell för att ena och hålla ihop landet går ut på att å ena sidan ställa krav på invandrare som kommer till Sverige att de ska anpassa sig efter svenska lagar, normer, värderingar och sociala koder och å andra sidan framhäva det svenska språket och den svenska kulturen, historien och identiteten.

Med det ovan anförda avvisar jag regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och ställer mig bakom vad som framförs i Sverigedemokraternas motion *Fäll i denna del*.

4. Avvikande mening (V)

Josefin Brink (V) anför:

Det ekonomiska läget och regeringens ekonomiska politik

För Vänsterpartiet är full sysselsättning det överordnade målet för den ekonomiska politiken. Regeringen har misslyckats med denna uppgift, och det krävs nu en ny färdriktning. Särskilt alarmerande är det att gapet mellan mäns och kvinnors sysselsättning ökat med hela 19 % bara mellan juli 2009 och mars 2011, och att arbetslösheten bland kvinnor biter sig fast, medan den nu minskar bland män. Den borgerliga ekonomiska politiken har strukturellt missgynnat kvinnors möjligheter till egen försörjning genom nedskärningar i vård och omsorg och i trygghetssystemen.

Det största problemet på arbetsmarknaden är långtidsarbetslösheten. Regeringens ansvar för detta är betydande. Arbetslösa erbjuds sällan några aktiva insatser, vilket bidrar till att fler än vad som annars skulle ha varit fallet fastnar i långtidsarbetslöshet. Trots att sysselsättningen nu ökar starkt ligger den svenska ungdomsarbetslösheten klart över genomsnittet inom EU. Bakom den höga ungdomsarbetslösheten ligger en utbildningspolitik som inte lyckats att ge alla ungdomar den utbildning de har rätt till. Samtidigt som arbetslösheten är fortsatt hög har många företag brist på arbetskraft. Regeringen bär ett stort ansvar för denna olyckliga kombination. Trots stigande arbetslöshet har regeringen dragit ned på möjligheterna till omskolning och vidareutbildning. I stället för att rusta de arbetslösa för framtidens arbetsliv genom satsningar på kunskapshöjande och utvecklande insatser har regeringen satsat stort på mer eller mindre passiva massåtgärder.

Ett hållbart arbetsliv med plats för fler

Vänsterpartiet vill genomföra breda samhällsinvesteringar för att bygga samhället starkt, jämlikt och jämställt för framtiden. Rättvisa är produktivt, och ekonomisk jämlikhet är en framgångsfaktor för ett lands hela utveckling.

Vi vill skapa ett arbetsliv där fler får plats. De fackliga organisationerna är de viktigaste aktörerna i arbetet för att förbättra villkoren i arbetslivet och öka arbetstagarnas inflytande på arbetsplatserna. För att fler ska välja att organisera sig i facket vill vi införa avdragsrätt för medlemskap i facklig organisation. Arbetslöshetsförsäkringen behöver rustas upp, och vi föreslår bl.a. sänkt avgift, höjt tak och en förstärkt grundförsäkring. Vi föreslår att alla som uppfyller grundvillkoren i 9 § lagen om arbetslöshetsförsäkring och har varit inskrivna vid Arbetsförmedlingen i tre månader ska få rätt till ersättning med grundbeloppet.

Vänsterpartiet vill avveckla tvångsarbetet i fas 3 inom regeringens jobb- och utvecklingsgaranti och i stället investera i en bred satsning på utbildningsplatser och arbetsmarknadspolitiska åtgärder som leder till anställning och som på ett meningsfullt sätt rustar människor med kunskap. Som ett första steg har Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet därför i arbetsmarknadsutskottet tagit ett utskottsinitiativ till ett tillkännagivande till regeringen om ett moratorium på anvisningar till fas 3.

Vi anser inte att arbetsförmedling ska ske i vinstsyfte och vill avveckla systemet med de s.k. kompletterande aktörerna. Vi vill i stället föra över medlen till Arbetsförmedlingens egen verksamhet som går att kontrollera och utvärdera. Vi vill också öronmärka medel till personal som ska ha särskild kompetens att ge stöd till tidigare långtidssjukskrivna, personer med funktionsnedsättning och nyanlända flyktingar. Vi avser att inrätta det vi kallar övergångsjobb. Dessa anställningar är reserverade för dem som varit anvisade till fas 3. Anställningar kan ske inom stat, kommun, landsting eller hos entreprenörer som är anlitade av dessa organisationer samt i ideella organisationer. Övergångsjobbet får pågå i högst två år. Deltagarna ska ha lön enligt kollektivavtal. Det behövs också fler platser i arbetsmarknadsutbildningar.

Kraven på arbetsgivare att bedriva systematiskt jämställdhetsarbete ska skärpas och Diskrimineringsombudsmannen ges mer resurser och tydligare uppdrag att granska och driva på jämställdhetsarbetet. Arbetsrätten behöver också stärkas på flera områden. Vi vill bl.a. stärka rätten till fasta jobb på heltid. Övertidsuttaget ska minska, och på sikt vill vi se en generell arbetstidsförkortning för alla. Vi vill stärka kollektivavtalsmodellen och bekämpa social dumpning genom bl.a. bättre skydd för utstationerad arbetskraft, hårdare krav på den som vill anställa migrantarbetare och stärkt skydd för fackliga rättigheter på EU-nivå. Vänsterpartiet anser att man bör ta bort möjligheten att ersätta egna anställda med inhyrd arbetskraft från bemanningsföretag. Vi vill avsätta medel för att utveckla och stärka Arbetsmiljöverkets tillsyns- och informationsarbete, utbildningen av skyddsombud och de regionala skyddsombudens verksamhet.

Med det ovan anförda avvisar jag regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken och ställer mig bakom vad som framförs i Västerpartiets motion *Fi10 i denna del*.

BILAGA 4

Öppen utfrågning om Långtidsutredningen 2011: Reformen för en bättre arbetsmarknad den 10 februari 2011

Finansutskottets och arbetsmarknadsutskottets gemensamma utfrågning

Tid:

Datum: Onsdagen 10 februari kl. 10.30–12.00

Lokal: Förstakammarsalen

Inbjudna:

Docent Oskar Nordström Skans

Deltagare:

Anna Kinberg Batra (M) ordförande

Thomas Östros (S), vice ordförande

Jennie Nilsson (S)

Göran Pettersson (M)

Jörgen Hellman (S)

Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M)

Monica Green (S)

Carl B Hamilton (FP)

Marie Nordén (S)

Staffan Anger (M)

Anders Sellström (KD)

Johnny Skalin (SD)

Jörgen Andersson (M)

Sven Erik Bucht (S)

Maria Stenberg (S)

Roger Tiefensee (C)

Jonas Eriksson (MP)

Jacob Johnsson (V)

Ismail Kamil (FP)

Tomas Tobé (M)

Ylva Johansson (S)

Sven-Olof Sällström (SD)

Hanif Bali (M)

Christina Høj Larsen (V)

Ordföranden: Klockan har slagit lite drygt 10.30. Jag hälsar er alla välkomna till denna öppna utfrågning i regi av riksdagens arbetsmarknads- och finansutskott som vi har tillsammans med anledning av Långtidsutredningen 2011, som har fokus på reformer för en bättre arbetsmarknad. Välkomna till er som är här på plats, och även till er som följer detta på riksdagens webb-tv och andra kanaler, vilket det alltid brukar vara några som gör. Det uppskattar vi också.

Vi ska börja med en inledning av den ansvarige utredaren själv, Oskar Nordström Skans. Därefter kommer ordet att fördelas till partierna i storleksordning. Hur många gånger det blir beror som vanligt på hur lång tid det tar, men meningen är naturligtvis att alla partier ska komma till tals. Det här är en utfrågning, det vill säga inte något slutgiltigt ställningstagande. Den syftar till att vi ska få djupare inblick i och förståelse för Långtidsutredningens arbete och resultat.

Därmed säger jag varmt välkommen till Oskar Nordström Skans och ger ordet till dig. Varsågod!

Docent Oskar Nordström Skans: Tack så mycket! Det är väldigt trevligt att få vara här. Den här utredningen är naturligtvis skriven för er, så jag hoppas att ni läser den.

Det vi har gjort inom ramen för Långtidsutredningen 2011 har egentligen sin utgångspunkt i den tidigare långtidsutredningen, som väldigt tydligt visar på behovet av att vi arbetar mer om vi vill upprätthålla pensioner och välfärdssystem på det sätt som jag tror att befolkningen förväntar sig. I den tidigare långtidsutredningen belystes detta väldigt tydligt, men det fanns inte så mycket konkreta förslag, kan man säga. Det vi har gjort inom ramen för Långtidsutredningen 2011 är att vi har försökt analysera den svenska arbetsmarknaden lite mer på djupet, sammanfatta den relevanta forskning som finns i Sverige och utomlands, kontrastera forskningen med hur det ser ut i Sverige, hur regelsystemen borde se ut enligt forskningen och hur de faktiskt ser ut och sedan föreslå reformer som kan tänkas resultera i en bättre fungerande arbetsmarknad i olika dimensioner.

Man kan fundera på vad man menar med en väl fungerande arbetsmarknad. Här har vi egentligen tagit fasta på tre olika punkter, kan man säga. Det finns alltid en anledning att sträva efter låg arbetslöshet, eftersom arbetslöshet per definition innebär en välfärdsförlust. Man har personer som vill arbeta och söker arbete men inte hittar arbete. För att få en låg arbetslöshet är det viktigt att man har en god konkurrenskraft bland de arbetslösa, att de är produktiva och har förmågor som är eftertraktade av arbetsgivarna och att de aktivt söker efter arbete. Det är också viktigt att

man har en väl fungerande lönebildning, eftersom anställningar kommer till stånd när arbetsgivare uppfattar det som lönsamt att anställa. Då spelar naturligtvis lönerna en viktig roll.

I grunden vill vi ha en hög sysselsättning därför att sysselsättningen ger förutsättningar för konsumtion för individen och välfärd för samhället. Det innebär att det inte bara är så att vi vill ha hög sysselsättning, utan vi vill också ha en god produktivitet och inte minst en produktiv användning av arbetskraften, vilket innebär att det är viktigt att ha goda incitament för strukturomvandling och att man har bra matchning mellan arbetstagare och arbetsgivare, så att de förmågor som finns i arbetskraften används på bästa sätt, på det mest produktiva sättet, som gör att personerna själva får en så hög lön som möjligt och också bidrar till den gemensamma välfärden så mycket som möjligt.

Dessutom är det naturligtvis så att det inte bara är arbetslöshet och matchning som är viktigt. Det är också viktigt att folk vill arbeta. Det är inte alltid så att mer arbete är bättre och att vi alltid måste sträva efter de institutioner som gör att folk jobbar så mycket som det bara går. Däremot bör vi enligt vår mening försöka utforma systemet så att de inte snedvrider incitamenten och viljan att arbeta, så att man inte utformar systemen som i onödan gör att folk väljer att inte arbeta. Vi vet att socialförsäkringar och omfördelning via skattesystemet kan minska incitamenten till arbete.

I utredningen tar vi inte ställning till hur omfattande dessa system ska vara, i vilken grad vi vill ha försäkringar och hur mycket omfördelning vi vill ha. Däremot försöker vi diskutera hur försäkringssystemen och omfördelningssystemen på bästa sätt kan utformas så att de inte leder till att vi jobbar mindre än vi annars borde ha gjort.

Generellt sett är det väldigt mycket som fungerar bra på den svenska arbetsmarknaden. I sådana här sammanhang är det väldigt lätt att lyfta fram och betona problemen, och det gör vi naturligtvis också här, eftersom det är problemen vi ska lösa. Det finns ingen anledning att spendera alltför mycket tid på att vara nöjd. Men det är ändå så att det är många saker som fungerar bra.

Vi har ett väldigt högt arbetskraftsdeltagande i Sverige, framför allt bland kvinnor och bland äldre, inte minst bland äldre kvinnor, detta även i jämförelse med andra nordiska länder. Vi har också en hyfsat låg arbetslöshet i nivå med de andra nordiska länderna, om man ser över en konjunkturcykel. Generellt sett pratar vi om lite mer långsiktiga frågor och inte just hur det ser ut exakt i dag. Vi har försökt analysera det senaste decenniet snarare än det senaste året. Vi verkar också ha en i vissa avseenden väldigt välfungerande lönebildning med en löneökningstakt som är på aggregerad nivå i nivå med inflationsmål och tillväxt, vilket är en bra grund för en välfungerande arbetsmarknad.

Här visas sysselsättningsgrad efter ålder bland kvinnor under det senaste decenniet i Sverige. NFD står för Norge, Finland och Danmark. Sedan är det EU-15. Den svarta kurvan, som är överst åtminstone bland de äldre, är

Sverige. I Sverige arbetar äldre kvinnor mer än i de andra landgrupperna. Det ser ungefär likadant ut för män bland de äldre, även om skillnaden är lite mindre. I alla nordiska länder arbetar kvinnor mer än i andra länder.

Vi kan också se att vi avviker från de andra nordiska länderna med en lägre sysselsättningsnivå bland ungdomar. Det är inte så lätt att hitta en enskild bra statistik på hur arbetsmarknaden för unga fungerar, men oavsett hur man analyserar det kan man nog komma fram till att arbetsmarknaden för unga i Sverige inte fungerar jättebra. Generellt sett tror jag att man kan säga att problemen på den svenska arbetsmarknaden framför allt är kopplade till inträdet på arbetsmarknaden. Det gäller dels unga, dels invandrade.

Det finns också en problematik kring långtidsarbetslösheten som är väldigt viktig att beakta. Långtidsarbetslösheten steg under förra lågkonjunkturen, vilket egentligen inte är så konstigt, men den stannade kvar, och även under de väldigt goda åren hade vi en ganska betydande långtidsarbetslöshet. Nu har vi en ny kris, och då har naturligtvis långtidsarbetslösheten stigit igen. Det är viktigt att den inte permanentas på en högre nivå även denna gång. Det är också så att vi har en sammanpressad lönestruktur som skapar restriktioner för vad man kan göra med övriga institutioner, hävdar vi.

När det gäller ungdomar ser det ut så här. Det här tycker jag är det bästa sättet att illustrera situationen för ungdomar i Sverige. Den övre delen här är ungdomar som inte gör någonting. Den mittersta är de som arbetar men inte studerar. Den nedersta är de som studerar. Här kan man se flera saker. Det ena är att övergången från gymnasiet till vidare aktiviteter i form av vidare studier eller arbete inte fungerar så väl i Sverige. Det är väldigt många ungdomar som är inaktiva precis efter avslutat gymnasium. Man kan också se att andelen som studerar har en väldigt underlig puckelform här. Det är väldigt många som gör uppehåll innan de börjar studera vidare. Det här är något som vi delar med de andra nordiska länderna, även om det är mer påtagligt i Sverige. Det här försenar naturligtvis inträdet på arbetsmarknaden.

Jag nämnde lönesammanpressningen. Detta är en figur som visar den genomsnittliga lönenivån och sysselsättningsgraden per utbildningsnivå. I det här fallet råkar det vara för svenska män i 40-årsåldern. De som är högst utbildade är de som finns högst upp här. Om man tittar där kan man se att ju mer utbildning man har, om man befinner sig någonstans i den övre delen av utbildningsfördelningen, desto högre lön har man, medan sysselsättningsgraden inte varierar speciellt mycket. När man går ned i utbildningsfördelningen börjar däremot utbildningsskillnaderna mer och mer att utkristallisera sig i skillnader i sysselsättningsgrad snarare än i löneskillnader.

Det här är en typ av problem som jag tror att man kan förvänta sig om man har en sammanpressad lönestruktur i den nedre delen av lönefördelningen. Det blir svårare för de lågproduktiva att finna arbeten, men finner

de arbeten får de löner som är i paritet med lönerna för dem som har lite högre produktivitet. Här tänker vi oss utbildning som ett grovt mått på hur attraktiva människor är på arbetsmarknaden.

I någon mån kan man nog se detta som något man får leva med om man har stora omfördelningsambitioner. Man kan inte förvänta sig att vi ska ha arbeten med väldigt låga löner till exempel. Men det sätter väldigt tydliga restriktioner på resten av de institutioner som omgärdar arbetsmarknaden. Det blir oerhört viktigt till exempel att vi har ett utbildningssystem som verkligen gör alla grupper av ungdomar anställningsbara. Vi kan inte tillåta att en del trillar ut och inte riktigt är attraktiva för arbetsgivarna. De får ingen möjlighet att arbeta sig in på arbetsmarknaden med den lönesammanpressning vi har. Det blir svårt att över huvud taget få ett jobb, och det riskerar att skapa väldigt långsiktiga problem. Det här kan också ses som ett argument för att till exempel ha lägre ingångslöner och en lönetrappa. Men det är kanske mer en fråga för parterna än för er, så vi lämnar den i dag.

Vi diskuterar ett stort antal politikområden i rapporten. Jag tänkte fokusera på ett par som jag fick signaler om att det kanske skulle vara störst intresse kring.

Ett sådant politikområde är det som vi traditionellt betraktar som arbetsmarknadspolitik. Vi tycker egentligen att den har en ganska bra struktur i och med de garantier som styr ganska mycket av resurserna. De har en rimlig logik i så måtto att man börjar med intensifierad jobbsökarhjälp och sedan går vidare till mer kompetenshöjande insatser och en subventionerad sysselsättning, med en hela tiden ökad möjlighet till större och större sysselsättningssubventioner.

Vi tycker dock i princip att det är ett problem att det finns en parallell arbetsmarknadspolitik som bedrivs i kommunal regi och som inte är speciellt väl integrerad med Arbetsförmedlingens arbetsmarknadspolitik. Det finns ingen uppföljning eller utvärdering och egentligen heller ingen beskrivning av vad den går ut på.

Det vi försöker betona i utredningen generellt sett är hur otroligt viktigt det är att man satsar de här resurserna på de svaga grupperna. Till exempel är det väldigt viktigt att sysselsättningssubventioner går till de grupper som verkligen har svårt att komma in på arbetsmarknaden, inte minst på grund av lönesammanpressningsproblemet. Man vet att om man subventionerar arbeten finns det en risk att de ersätter osubventionerade arbeten. Men det är inget problem så länge de som kommer in i arbete är de som skulle ha haft det riktigt svårt annars. Därför är det viktigt att alla resurser riktas mot rätt grupper. I nuläget är det arbetslöshetstider som styr ganska mycket av var resurserna hamnar. Det är på ett sätt bra, men en nackdel är att det finns grupper varom man redan från början vet att de behöver större resurser. De får i nuläget vänta för länge. Det finns grupper där man redan från början kan identifiera att de behöver mer hjälp. Dem kan man försöka hjälpa tidigare.

Det finns också en uppenbar brist vad gäller arbetsgivarinriktad förmedling för svaga grupper. Det vet vi därför att man, när man bedriver intensifierad arbetsgivarinriktad förmedling i projektform, får ganska bra resultat. Såvitt vi kan bedöma är det här också ett kostnadseffektivt sätt att använda resurser för att få svaga grupper i arbete. För att stärka detta arbete kan man helt enkelt ägna sig mer åt detta, men man kan också göra arbetet lättare om Arbetsförmedlingens personal får möjlighet att själva besluta om fördjupade sysselsättningssubventioner för de individer som de tycker behöver det speciellt. Det kan göra det lättare att motivera en arbetsgivare att anställa just de personer som har speciellt svårt att bli anställda.

Vad gäller arbetslöshetsersättningen tycker vi med stöd av de bilagor vi har att det i grunden finns en bra struktur i den svenska arbetslöshetsersättningens utformning. Den inkorporerar mycket av det som forskningen visar är bra. Det finns en karenperiod som fyller en funktion. Hur lång den ska vara är väldigt svårt att säga. Det finns en avtrappning som vi tror är bra. Det finns ett regelverk för sanktioner och kontroll. Det finns obligatoriska program efter en viss tids arbetslöshet som kan användas för att testa arbetsviljan. Det finns också de arbetslöshetsvarierande avgifter som skulle kunna bidra till en bättre lönebildning, åtminstone om de vore rätt utformade.

Men, i många avseenden kan man säga att de här verktygen används i ganska begränsad utsträckning. Våra förslag handlar ganska mycket om att inkorporera de här elementen för en större del av de arbetslösa. Det vill vi göra just därför att man på ett bättre sätt ska kunna kombinera en generös försäkring med goda incitament till arbete. Jag tror att den viktigaste delen är att det behövs en arbetslöshetsersättning utan arbetsvillkor. I Sverige i dag är just inflödet en stor del av arbetslöshetsproblematiken. Det gör också att många arbetslösa inte har någon arbetslöshetsersättning.

Det behovsprövade kommunala försörjningsstödet är en dålig ersättningsform för dem som söker arbete. Den gör att korta anställningar och deltidsanställningar inte lönar sig. Det skapar också en otydlighet mellan kommuner och arbetsförmedling, där Arbetsförmedlingen inte kan bedriva någon kontroll av jobbsökande, vilket gör att kommunerna känner sig tvingade att bedriva denna verksamhet.

Det mer precisa förslag som vi har här kan man egentligen se som att den jobbgaranti som nu finns för ungdomar utvidgas till att gälla alla inträdande grupper som saknar tidigare arbetslivserfarenhet och att man försöker höja ersättningsnivån i garantin så att den ger en skälig levnadsstandard, med vilket menas att man inte behöver toppa upp det med försörjningsstöd. En fördel med detta är att det är en grund för att avskaffa det kommunala huvudansvaret för socialbidragstagares arbetsmarknadspolitik, som situationen ser ut i dag.

Det finns en del andra saker som går i samma riktning. Det finns något som kallas för aktivitetsstöd, som betalas till dem som deltar i arbetsmarknadspolitiska program. Det är en väldigt onödigt ersättningsform som ska-

par en väldig otydlighet och som gör att det regelverk man har för sanktioner och kontroll inte kan tillämpas på samma sätt för dem som deltar i garantierna, trots att de förväntas söka arbete, och som också gör att systemet med arbetslöshetsvarierande avgifter inte fungerar alls. På samma linje tycker vi att arbetslöshetsförsäkringen bör göras obligatorisk, därför att arbetslösa riskerar att hamna i fel system i nuläget. Vi tycker att taket bör ha en avtrappande struktur, därför att vi vill att de som tidigare har haft en hög lön ska ha en hög reservationslön i början och bara leta efter riktigt bra jobb. Vi vill att de ska använda de kvaliteter de har och inte ta vilket jobb som helst. Men när de har varit arbetslösa länge är sannolikheten att de hittar just det jobb som gav samma lön som tidigare mycket mindre. Då kan man börja tänka sig att acceptera sämre jobb. Generellt sett bör också systemet med kontroll och sanktioner på Arbetsförmedlingen förstärkas.

En av de frågor som jag antar är mest kontroversiella i utredningen är våra funderingar kring anställningsskyddet. Vår bedömning är att det behövs ett anställningsskydd, men att det är väldigt viktigt att det är rätt utformat, så att det ger effektiva incitament för strukturomvandling och samtidigt ger de fördelar som vi vill ha från ett anställningsskydd.

Det nuvarande anställningsskyddet i Sverige är lite underligt konstruerat på så sätt att det är extremt tudelat. Vi har ett extremt flexibelt system vad gäller tidsbegränsat anställda som gör att arbetsgivarna har en internationellt sett extremt stor möjlighet att använda sig av tidsbegränsat anställda, hur många de vill efter varandra, utan motivering, och hur många som helst samtidigt. Det enda villkoret är att de byter ut individerna efter en viss tid. Samtidigt är det mycket svårt att förändra sammansättningen av de fast anställda på grund av turordningsreglernas konstruktion. Detta skapar trösklar och snedvridna incitament, där arbetsgivare som vill ha flexibilitet i sin organisation egentligen premieras om de säger upp de nyanställda med jämna mellanrum, vilket inte kan vara konsistent med ett bra utformat system.

Det är också så att arbetsgivare i Sverige kan säga upp personal helt utan att behöva beakta de samhällsekonomiska konsekvenserna. Det är gratis att säga upp även de fast anställda, bara man är beredd att vänta ut uppsägnings- och varseltider och inte har någon synpunkt på vilka man behåller.

Detta gör att vi anser att det behövs reformer i det svenska anställningsskyddet i en riktning som harmoniserar reglerna för tidsbegränsat anställda och tillsvidareanställda. Det är inget fel i att anställningsskyddet växer med anställningstiden, men det kan inte finnas den här typen av väldigt tydliga trösklar, där arbetsgivare premieras om de säger upp personer och byter ut dem mot andra. Det skapar en massa onödig personalomsättning bland de nyanställda och premierar inte en effektiv användning av arbetskraften.

Den reformstrategi som man tidigare använt i Sverige och i många andra europeiska länder har enligt den internationella forskningen varit ganska misslyckad. Den reformstrategin har varit att reformera reglerna för de tidsbegränsade anställningarna. Det talar för att man bör gå i riktning mot genomgripande reformer.

Vi förespråkar att man inför uppsägningsavgifter, som kan växa gradvis med anställningstiden för att skydda personer med längre anställningstid mer. De samhällsekonomiska kostnaderna om personer som har arbetat länge på en arbetsplats blir uppsagda är sannolikt högre än om de nyanställda blir uppsagda. Uppsägningsavgifter får också arbetsgivare att, som vi skriver här, internalisera samhälleliga kostnader för uppsägningar, vilket helt enkelt handlar om att man tar hänsyn till att om man säger upp någon kostar det för samhället i form av förlorade skatteintäkter och ökade bidragskostnader. Man kan se det som att detta ersätter arbetsgivaravgifterna som finansiering av a-kassan. Ett sådant system kan ersätta eller kombineras med en mer flexibel form av turordningsregler.

Ett av problemen på den svenska arbetsmarknaden är situationen för de utrikes födda. Vi tror egentligen att det viktigaste för att förbättra situationen är att försöka sträva efter att generellt sett få en bra och fungerande arbetsmarknad med god utformning av utbildningssystem, arbetsmarknadspolitik, lönebildning, ersättningssystem och så vidare. Detta är sannolikt de grupper som drabbas mest av de saker som inte fungerar, tillsammans med ungdomar.

Men det är också så att integrationsinsatserna kan förbättras. Man bör nog sträva efter att de ska komma snabbare och vara mer individ- och arbetsmarknadsinriktade än i dag, även om reformer har genomförts i denna riktning. Man kan sannolikt göra mer redan under asyltiden. Man kan också bredda målgruppen för introduktionsprogrammet. Arbetsförmedlingen kan dessutom ges möjlighet att upphandla utbildningar i svenska direkt i stället för att det alltid ska vara kommunerna som är tillhandahållare av det här. På så sätt skulle man kunna komma ifrån det här att kommunerna blandar analfabeter och högutbildade i samma svenskurser, vilket har varit ett bestående problem hos kommunerna. Det är fullt möjligt att det skulle vara bättre om Arbetsförmedlingen kunde köpa svenskurser till exempel från universitetet och om Arbetsförmedlingen skulle ha möjlighet att ha mer yrkesinriktad svenskutbildning.

Vi diskuterar också en del andra frågor här vad gäller utbildningssystem, skattesystem, sjukförsäkring, lönebildning och konkurrens. Ni får gärna ställa frågor om allt detta, men jag tror att jag har uttömt min tid, så jag ska lämna över till frågor. Jag kan bara säga att det förutom huvudbetänkandet finns ett stort antal bilagor som innehåller väldigt mycket information för den som är intresserad av svensk arbetsmarknad. De har svischat ut i hög hastighet, så det är inget konstigt om ni har missat dem. Jag kan ändå rekommendera er att ta del av bilagorna, som naturligtvis innehåller mycket mer än vad som finns i huvudbetänkandet.

Ordföranden: Tack så mycket för den inledningen! Vi kommer att gå in på utfrågningsdelen. Vi har ledamöter från både finansutskottet och arbetsmarknadsutskottet på plats och ska försöka blanda dessa och också blanda partier. Jag påminner igen om att vi sänder på både webb-tv och SVT 24 direkt. Både inledningen och frågestunden stenograferas också, vilket innebär att dokumentation från utfrågningen kommer att finnas på www.riksdagen.se.

Jag ger ordet till ett par tre frågeställare per omgång i storleksordning för partierna. Vi hoppas att partierna ska få tillfälle till minst en gång var, kanske någon till. Det brukar tyvärr bli lite bråttom på slutet; jag varnar för det. Sedan ger jag naturligtvis ordet till Oskar Nordström Skans för kommentarer. Vi börjar med Socialdemokraterna och finansutskottets vice ordförande Thomas Östros.

Thomas Östros (S): Fru ordförande! Jag tackar för en väldigt bra föredragning. Rapporten är också väldigt välskriven och pedagogisk, väl värd att läsa. Ni har hela tiden en balansgång och för en diskussion om drivkrafter till arbete och om de arbetslösa blir rätt utrustade för att kunna ta jobb när jobben kommer. Det är en väldigt viktig avvägning.

Du nämnde inte skattekapitlet särskilt i din föredragning, men jag tyckte att det också var väldigt intressant. Ni uttrycker en tveksamhet till att gå vidare med ytterligare jobbskatteavdrag. Vad jag förstår är huvudskälet att man än så länge inte vet effekten på sysselsättningen av jobbskatteavdrag, hur det har realiserats i praktiken. Ni uttrycker också tveksamhet till den stora och mycket kostsamma generella nedsättningen av arbetsgivaravgifter riktad till ungdomar, vilken kostar ungefär 10 miljarder, och förespråkar i stället mer riktade insatser till de grupper som har svårt att komma in på arbetsmarknaden.

För oss som riksdagsledamöter har varje krona en alternativ användning. Ytterligare 10, 20 eller kanske 40 miljarder i jobbskatteavdrag kan användas exempelvis för att rusta de arbetslösa bättre för att kunna ta de nya jobben.

Jag skulle vilja höra dig göra den avvägningen mellan att ta ytterligare stora steg i jobbskatteavdrag när vi samtidigt pekar på bristerna för långtidsarbetslösa som inte får tillräckligt kvalificerat innehåll i sin utbildning eller i de ganska tomma garantierna.

Det gäller ungdomar som skulle behöva ha lärlingsutbildningar, som antagligen är kostsamt som arbetsgivarna skulle få det, eller satsningar på konkurrenskraft i form av forskning eller infrastruktur. Det handlar om stora belopp. Det är en viktig avvägning att göra för oss, inte minst i finansutskottet.

Tomas Tobé (M): Fru ordförande! Också jag vill tacka för en väldigt intressant rapport och bra föredragning. Jag tänker försöka konkretisera det för att se om jag uppfattat dig rätt och göra fyra påståenden.

Ni lyfter bland annat upp att ni tycker att det är en bra struktur i garantierna. Vi har en bra struktur i jobbgarantin för unga och jobb- och utvecklingsgarantin genom att man i början har intensifierat arbetsstöd i form av coaching och därefter fyller på med utbildningsinsatser.

Samtidigt lyfter ni upp att ni tycker att det finns vissa som behöver komma in snabbare i garantierna. Ska jag tolka det som att ni egentligen menar att det är viktigare att många arbetstagare kommer in snabbare i garantierna än att vi ska gå in med andra insatser tidigt? Är det rätt tolkat?

En annan fundering är att det känns som om ni slår ett slag för sysselsättningssubventioner. Jag tror att alla vi som är i politiken är väldigt angelägna om att vi inte får undanträngningseffekter på arbetsmarknaden. Uppfattade jag dig rätt att Långtidsutredningen säger att vi egentligen ska konstatera att det är bra med ett antal undanträngningseffekter eftersom de är väl motiverade för enskilda individer?

Mitt tredje påstående gäller detta med a-kassan. Ni pekar ganska tydligt ut att det vore viktigt med en obligatorisk a-kassa, givetvis kopplat till att arbetsvillkor förändras. Menar ni att en obligatorisk a-kassa som ger fler människor ett ersättningskydd är ett viktigare vägval att göra än att exempelvis höja ersättningar inom a-kassan?

Avslutningsvis handlar det sista om kommunerna. Jag uppfattar er som att ni ganska tydligt menar att kommunerna ska stå lite mer tillbaka i arbetsmarknadspolitik och integrationspolitiken. Bland annat pekas ganska tydligt ut att den kommunala arbetsmarknadspolitik som finns verkar ni vilja mycket tydligare flytta in i den statliga arbetsmarknadspolitik. På integrationsområdet pekar ni specifikt ut detta med upphandlingar av sfi.

Oskar Nordström Skans: Tack för frågorna. Jag hoppas att jag hann med att anteckna alltihop.

Thomas Östros ger en korrekt bild av Långtidsutredningens tveksamhet vad gäller jobbskatteavdraget. Vi ser att jobbskatteavdraget på ett mycket tydligt sätt har minskat tröskeeffekterna så att det i dag lönar sig mycket mer att arbeta, vilket naturligtvis är bra. Däremot gör det detta på ett sätt som är mycket otydligt.

Vi är därför tveksamma till om de simuleringsresultat som finns i nuläget beskriver verkligheten. Det är inte säkert att man reagerar på samma sätt på incitament som är väldigt otydliga och svåra att se för de arbets sökande.

I de simuleringsanalyser som finns än så länge gör man så gott man kan på det sätt som man bör analysera sådant. Men problemet är att man där använder sig av antaganden som egentligen hänger mer samman med situationer där incitamenten är mer tydliga. Det är i varje fall vår tolkning.

Därför ställer vi oss lite tveksamma. Det är också helt rätt att vi är tveksamma till den generella nedsättningen för ungdomar som vi inte anser är en väl riktad sysselsättningssubvention.

Du efterfrågar en avvägning i kronor. Det är en bra fråga. Det är den typ av avvägning som ni måste göra och som man möjligen kan tycka att vi skulle ha gjort, men som vi inte har gjort. Därför kan jag inte riktigt svara på den heller.

Man kan säga att ett generellt problem när det gäller hur man ska använda pengarna är att det är otroligt svårt att ta reda på vad saker kostar som Arbetsförmedlingen ägnar sig åt.

Vi skulle gärna ha velat göra en jämförelse mellan varandra av kostnads-effektiviteten i olika insatser som Arbetsförmedlingen gör. Men det går inte att göra därför att vi inte vet vad saker och ting kostar som Arbetsförmedlingen ägnar sig åt. Det är naturligtvis ett problem.

När det gäller de fyra påståendena [från Tobé] är det i huvudsak sant. Vi anser att garantierna har en bra struktur. Det finns vad som kallas för en inlåsningsproblematik i utbildningsinsatser. Vi vet att de som deltar i utbildningsinsatser söker jobb mindre. Om de ges till personer som har ganska goda förutsättningar att få jobb vet vi att det tar längre tid för dem att ta jobb än utan insatserna. Det är naturligtvis inte vad man vill.

Därför är det bra att i första hand se till om man kan få ut dem i jobb på annat sätt genom billigare insatser – som vi tror, givet problemen med kostnaderna – som coaching och jobbsökarinsatser, och därefter utbildningsinsatser.

Garantierna är också kopplade till sysselsättningssubventioner. Vi tycker att sysselsättningssubventioner är bra. Undanträngning ska man inte se som ett problem om subventionerna är riktade till grupper som annars har svårt att komma in på arbetsmarknaden. Det är det absolut viktigaste.

Nedsättning av arbetsgivaravgifter och sysselsättningssubventioner ska man se som ett verktyg för att styra efterfrågan till de grupper som annars har svårt att få ett jobb.

Vi tycker därför att sysselsättningssubventioner är bra. Undanträngning är inte ett problem så länge den är till förmån för dem som i dag har det svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Just därför tycker vi inte att den generella ungdomsnedsättningen är bra.

Garantierna har en bra struktur och ger också rätt till sysselsättningssubventioner via nystartsjobben. Snarare än att ha ökade möjligheter för personer att komma in i andra insatser tidigare tror vi att ett bra verktyg skulle vara att ge arbetsförmedlarna möjlighet att anvisa dem som man redan när de skrivs in ser har stora problem till garantierna. När man ser att det inte kommer att gå bra kan man skriva in dem i garantierna redan från början. Då skulle de få hjälp av hela den struktur som finns i garantierna och som i princip är bra, även om vi har synpunkter på hur det implementeras via den väldigt låga aktivitetsgraden som de facto råder.

Är det viktigare att få en större täckningsgrad än en högre ersättningsnivå i a-kassan? Jag skulle nog säga det ändå även om det är en svår avvägning att göra. Generellt sett har vi inte velat ha några synpunkter på

ersättningsnivån. Men jag tror att man ska se det som ett problem att vi har så stor del av de arbetslösa som befinner sig i dåliga ersättningssystem eller som inte har någon ersättning alls.

Vi anser i princip att kommunerna ska stå tillbaka i arbetsmarknadspolitiken med ett tillägg. Vi ser gärna att Arbetsförmedlingen använder sig av kommunerna för de grupper av arbetssökande som man tycker att kommunerna har rätt kompetens att hantera. Det kan vara speciellt grupper med sociala problem. Där har kommunerna en större kompetens.

Generellt sett är Arbetsförmedlingen experter på arbetsmarknad och kommunernas socialtjänst expert på sociala problem. Naturligtvis finns det ett överlapp däremellan. Det är rimligt att Arbetsförmedlingen använder sig av kommunerna som utförare av arbetsmarknadspolitiska åtgärder för grupper med sociala problem.

Här måste man komma ihåg att bara för att människor har försörjningsstöd har de inte sociala problem och för att människor har sociala problem har de inte försörjningsstöd. Det är bättre att försöka sträva efter ett system där människor hamnar i en åtgärd som mer beror på deras problembild än på deras försörjningsform.

En ytterligare fördel med att Arbetsförmedlingen har huvudmannaskapet är att man får ett bättre nationellt system för dokumentation som ger möjligheter till utvärdering och uppföljning.

Jonas Eriksson (MP): Fru ordförande! Tack för en bra genomgång. I er genomgång av sjukförsäkringens betydelse för arbetsmarknaden framför ni att det nuvarande systemet lägger för liten vikt vid finansiella incitament för arbetsgivaren att vara aktiv i rehabiliteringskedjan. Ni föreslår att arbetsgivaren ska ges ett betalningsansvar även efter de nuvarande två veckornas sjukskrivning.

Vi har i Sverige haft en sådan modell tidigare. Det systemet blev ganska hårt kritiserat framför allt av småföretagen som upplevde sig drabbade av ett sådant långre ansvar. Den modellen avskaffades 2007.

Miljöpartiet stödde avskaffandet av den modellen. Men vi är förstas angelägna om att ha drivkrafter för arbetsgivarna att engagera sig i personalens arbetsmiljö, hälsa och rehabilitering.

Ni har studerat en del andra modeller internationellt. Min fråga är hur de modellerna har påverkat företagets förutsättningar att verka och om ni har några idéer om hur ett svenskt system skulle kunna utformas som ökar incitamentet till företagen att engagera sig i just rehabilitering utan att det drabbar de riktigt små företagen.

Carl B Hamilton (FP): Jag skulle vilja ta upp frågan om inträde, som inledaren benämnde det. Man kan se en långsiktig trend i världsekonomin. Här har vi en grupp av människor som har en produktivitet som är här nere men där löneläget är här uppe. Då blir de inte anställda eftersom de inte kan bära upp den lön som ska betalas.

Man kan då vidta två åtgärder. Det ena är att man kan utbilda dem mer. Produktiviteten åker då upp, och de kan bära den lönen. Det andra är att man sänker lönekostnaden genom till exempel rabatterade arbetsgivaravgifter eller andra åtgärder.

Det finns också en tredje väg, och den tog du inte alls upp. Det gäller egenföretagande. Din bild är ett Sverige där vi har relativt stora företag, och sedan har vi olika åtgärder och spakar som staten drar i.

Men individen själv kan också göra något genom att bli egenföretagare. Man ser det inte minst bland invandrare. Då sänker man sin egen lön. Individen själv avgör avvägningen mellan lön och jobb.

Frågan är om man kan skapa fler människor i sysselsättning genom att ha fler egenföretagare och småföretagare. Över huvud taget tar du inte upp frågan om stora företag och små företag. Enligt vad de flesta menar är det i små företag som expansionen långsiktigt av jobb och sysselsättning finns.

Hela anpassningsmekanismen genom småföretagande och egenföretagande där man har en större individuell flexibilitet försvinner i makroanalysen du har. Jag skulle vara tacksam om du lite kunde utveckla hur ni ser på detta.

Roger Tiefensee (C): Fru ordförande! Tack för både en intressant föredragning och en mycket väl genomförd utredning. En del som ni lyfter fram är att utbildningssystemet är centralt. Det tror jag att vi alla håller med om.

Jag uppfattar att ni ger regeringens reformer och gymnasiets inriktning mot yrkesutbildning och lärlingsutbildning rätt. En annan del gäller den högre utbildningen. Ni pekar på att Sverige har de allra högsta inträdes- och examensåldrarna inom OECD och att en tanke är att reformera studiemedelssystemet.

Som gammal ordförande för den studiesociala utredningen tycker jag att det avsnittet var extra intressant att läsa. Ni vill ge ett incitament genom att belöna studenter som klarar sin examen i tidig ålder med avskrivna lån.

Jag tycker att det är intressant. Samtidigt är det ett problem att titta på ålder. Du kan sitta på samma studiebank och skolbank och göra samma prestation, men beroende på vilken ålder du har får du helt olika ekonomiska villkor.

Kunde man inte uppnå samma resultat genom att titta på studietid och inte ålder? Den som klarar sin examen på en snabb tid i stället för vid tidig ålder får samma förmån genom en avskrivning av lån som ni pekar på.

Oskar Nordström Skans: Det är svårt att hänga med i alla frågor som kommer i hög hastighet. Jag ska försöka att svara något så när på dem.

Vi anser att systemet med incitament på arbetsgivarsidan är lite otillfredsställande. Framför allt gäller det inom det ramverk som vi har inom sjukskrivningsprocessen. Där ska människor i första hand prövas mot en återgång till den gamla arbetsgivaren. Men efter en tillräckligt lång sjukskrivningstid kan man inte längre motivera sin sjukskrivning med rent arbetsplatspecifika faktorer.

Jag tror att det är absolut centralt att man uttömmer vad som är arbetsplatspecifika faktorer. För att kunna göra det behöver man se i vilken utsträckning det är möjligt att gå tillbaka till den tidigare arbetsplatsen. Där tror vi att incitament på arbetsgivarsidan är nödvändigt. Det kan man utforma på lite olika sätt.

Inom parentes sagt var vice vd för Svenskt Näringsliv där och kommenterade när vi presenterade Långtidsutredningen förra veckan. Han uttryckte sig positivt om den idén, vilket jag tyckte var trevligt.

Vi diskuterade en del det holländska systemet som är intressant men som känns lite extremt i det svenska perspektivet. Där har arbetsgivarna det fulla betalningsansvaret under två års tid för sjukskrivna.

Det låter lite absurt. Men sättet det fungerar på är att de återförsäkras sig på en privat marknad. Det har egentligen två fördelar. Det ena är att de ändå får betala en del av det via sina premier. Det andra är att de privata företagen har en extremt aktiv skadereglering jämfört med offentliga försäkringsgivare.

En annan del som man har i Holland är något som vi också nämner i utredningen. Efter de två åren kan människor övergå till att bli förtidspensionerade. Men då gör man en prövning där man ser: Har arbetsgivaren verkligen gjort det den skulle för att se till att personen kan gå tillbaka till arbetet? Om den inte har gjort det får den ett förlängt betalningsansvar.

Jag tror att det skulle finnas effektivitetsvinster i det svenska systemet där vi ändå har tidsgränserna. Det är fel att man har en så ensidig fokusering på just de korta sjukskrivningarna med betalningsansvar för arbetsgivarna. Man skulle mycket väl kunna mildra betalningsansvaret på de korta sjukskrivningarna och i stället lägga mer på de långa. Då skulle man möjligen inte på samma sätt göra det betungande för de små företagen.

Problemet är att för en arbetsgivare som har en person med sjukskrivningshistorik är de ekonomiska incitamenten snarast att inte få tillbaka honom eller henne, eftersom man då riskerar ytterligare korta sjukskrivningar framöver. Incitamenten går åt fel håll där.

När det gäller de små företagen kan man tänka sig att de försäkras mer, att man har en lägre självrisk i små företag och att de i stället får betala en högre fast arbetsgivaravgift som skulle vara som en försäkringspremie för detta. Man kan absolut tänka sig sådana lösningar.

Folkpartiet talar här om egenföretagande. Det talas om egenföretagande som ett sätt att hantera den låga produktiviteten. Det är på något sätt ett misslyckande i någon bemärkelse om man måste sänka sin lön genom att vara egenanställd.

I praktiken fungerar det naturligtvis så för inte minst många invandrare. De blir egenföretagare för att kunna finna sin försörjning när de har svårt att hitta en anställning.

Det är rätt att vi inte diskuterar den frågan så mycket. Det gör också att det är lite svårt för mig att veta vad jag ska svara på den. Generellt sett är det ingenting som tyder på att Sverige har speciellt stora hinder för egenfö-

retagare i ett internationellt perspektiv. Sådant är alltid lite godtyckligt. Men om man ska tro de regelindex som OECD har så har vi de minsta hindren för entreprenörskap i världen, i stort sett.

Var kommer jobben? Vi argumenterar i utredningen för att man från politiskt håll inte ska några större synpunkter på var jobben kommer, vilken typ av företag och vilka branscher. Det får man ändå låta marknaden, de komparativa fördelarna och marknadsstrukturerna bestämma. Man bör eftersträva en neutralitet mellan olika företagsstorlekar och branscher. Men vad det exakt betyder kan man diskutera. Det var väldigt allmänt hållet. Det beror på att vi inte har diskuterat just de frågorna.

När det gäller utbildningssystemet och den högre utbildningen är det viktigt att fokusera på ålder snarare än studietid. Problemet i Sverige är egentligen inte så mycket de långa studietiderna utan de långa uppehållen. Därför bör man sträva efter system som gör att människor börjar snabbare. Om man bara fokuserade på studietiden som sådan skulle man tappa den dimensionen. Det är just därför som vi fokuserar just på åldersdimensionen.

Sven-Olof Sällström (SD): Jag tänkte ställa en fråga om lönebildningen och priset för arbete. Vi hade en föredragning i arbetsmarknadsutskottet i torsdags om en del av Långtidsutredningen.

Jag har fått intrycket av utredningen att man säger att utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden och priset på arbete inte fungerar. Man har en hög arbetslöshet bland dem som är lägre utbildade. Det gäller framför allt dem som inte har gymnasial utbildning. Men de har samma lönenivå som för dem som har utbildning i yrkesinriktade gymnasier.

Man förespråkar att det ska vara större lönedifferens på den svenska arbetsmarknaden. Finns det inte andra sätt att komma till rätta med det problemet, till exempel att utbilda den utbildade arbetskraften och i stället satsa resurser på att ge den möjlighet att komma in på arbetsmarknaden och på så sätt höja sysselsättningsgraden? Är det den enda framkomliga vägen verkligen att ha större löneskillnader?

Jacob Johnson (V): Först har jag en fråga om er syn på ramverken och särskilt inflationsmålet. Ni beskriver i rapporten dagens regelverk men problematiserar inte dess påverkan på till exempel arbetslösheten.

Internationella svenska forskare diskuterar bland annat om ett högre inflationsmål på till exempel 4 procent vore att föredra bland annat för att få en större frihetsgrad från expansiv penningpolitik under en lågkonjunktur. Anser ni att ramverken är optimalt utformade, eller bör till exempel inflationsmålet ses över?

För det andra har jag en synpunkt på ert förslag att avskaffa värnskatten med hänvisning till att det snarare skulle ge ökade skatteintäkter än sänkta skatteintäkter. Läser man bilaga 12, som ni hänvisar till, hamnar man i ganska vaga resonemang om elasticitet och marginalskatteklivar.

Anser ni verkligen att ni har belegg för att ett avskaffande av värnskatten leder till högre skatteintäkter? Vet man till exempel om höginkomsttagares förvärvsfrekvens är lägre än för personer med lägre inkomst?

Anders Sellström (KD): Fru ordförande! Det är väldigt spännande att läsa utredningen. Det ger många funderingar och tankar.

Detta med jobbskatteavdragen har tagits upp. Min tolkning av era slutsatser är de har varit bra. De skapar incitament, men marginalnyttan för ytterligare jobbskatteavdrag kan man fundera kring. Det är min tolkning av detta, och att man gör dem tydligare och allmänt mer kända. Det gör vi i och med den här hearingen.

Mina två frågor handlar om grundavdragen. Ni har talat om dem, incitamenten för dem och att man skulle ha dem på samma nivå. Min fundering är: Hur ser ni eller du på att man höjer grundavdragen? På samma nivå ökar man dem för att öka incitamenten att ta jobb. Det kan vara fördelningpolitiskt klokt att göra så.

Det andra jag funderat på gäller det man har "hört på stan". Nu är jag lite ironisk. Finns det inga jobb spelar det ingen roll hur många incitament man skapar för dem som är arbetslösa att söka jobb. Finns det inga jobb spelar det ingen roll vilka incitament man skapar.

När jag läser utredningen tycker jag att det är ett påstående som inte är sant. Kan du förtydliga något om detta?

Oskar Nordström Skans: När det gäller lönebildningen har Sven-Olof Sällström naturligtvis helt rätt. Det är inte så att ökad lönespridning eller sänkta minimilöner är det enda sättet att få människor i arbete. Det tror jag är tydligt i huvudbetänkandet.

När det gäller den bilaga som refererades till står författarna för sina egna bilagor. De får svara för sig själva. Just den bilagan handlar om lönebildningen. Därför talar man just om lönebildningsbiten.

I huvudbetänkandet försöker vi att vara tydliga. Som jag också nämnde under presentationen skapar lönegolven problem. De har omfördelningsmässiga fördelar, men de skapar också problem för vissa grupper att ta sig in på arbetsmarknaden. Det sätter restriktioner på hur den övriga politiken kan bedrivas.

Just därför försöker vi betona vikten av att utbildningssystemet till exempel gör alla ungdomar anställningsbara. Det gäller att man fokuserar på anställningsbarheten när man utformar gymnasieskolan. Det gäller inte minst när man utformar vägarna genom utbildningssystemet för de minst studiemotiverade ungdomarna som är de som har de stora problemen. Att man inte tappar bort arbetsmarknadskopplingen är otroligt viktigt.

Det andra man kan göra är att använda sig av riktade sysselsättningssubventioner. Det bästa är alltid att försöka höja produktiviteten hos alla. Det ska man sträva efter via utbildningssystemet, integrationssystemet och andra delar. Det är det ena. Om inte det lyckas är sysselsättningssubventioner någonting som hjälper. Då sänker man lönekostnaderna utan att för den skull skapa inkomstskillnader. Återigen är det därför otroligt viktigt att lönesubventionerna är rätt riktade.

Vänsterpartiet frågade om inflationsmålet. Återigen svarar jag som till Folkpartiet att detta är en fråga som vi inte diskuterar. Därför är det lite svårare att ha synpunkter på det. Det finns en diskussion om vad som är ett bra inflationsmål.

Inflationsmålet, den oberoende Riksbanken och att inflationsmålet har varit så accepterat och har en så oerhörd trovärdighet på arbetsmarknaden är otroligt viktigt för den balanserade löneökningstakt vi har haft.

Min personliga bedömning är att den penningpolitiska ram vi har är jät-tebra för att skapa förutsättningar för en stabil utveckling på arbetsmarkna-den. Jag är inte beväpnad med de insikter som krävs för att kunna säga om 2 procent är rätt mål för Riksbanken. Däremot tror jag att den gene-rella inriktningen på penningpolitiken och den stabilitet som den har skapat är bra.

När det gäller bilaga 12 är det sant att författarna är väldigt vaga i egna tolkningar av sina estimat. Men om man tittar på estimaten pekar de i den riktning vi säger. Det är också den slutsats som tidigare studier av detta har dragit.

Kristdemokraterna ställde en fråga om jobbskatteavdraget. Vi anför egent-ligen två argument mot en fortsatt expansion av jobbskatteavdraget. Det ena är att man kan tänka sig att de marginella vinsterna av ytterligare jobb-skatteavdrag kan vara avtagande i någon bemärkelse. Det andra är detta med tydligheten. Vi anför båda argumenten här.

Vi argumenterar för att ett enhetligt grundavdrag skulle kunna göra jobb-skatteavdraget och skattesystemet generellt sett mer transparent. Vi tror att det finns ett värde i en transparens i skattesystemet.

Jag måste passa lite grann när det gäller var grundavdraget ska ligga. Mina kolleger i utredningen är bättre bevandrade i skattefrågor än vad jag själv är. Jag skulle uppmana er att bjuda in Håkan Selin, som har varit medförfattare till den här underlagsrapporten för skatter, till en diskussion om skattesystemet. Den här bilagan är mycket välskriven.

Om det inte finns några jobb behöver man inte söka. Det är naturligtvis en uppfattning som många har. Det man måste förstå när det gäller arbets-marknaden är att det absolut viktigaste för att det ska kunna skapas jobb är att det finns ett arbetsutbud. Det är väldigt tydligt. Det är väldigt kon-traintuitivt när man har en arbetslöshet, men icke desto mindre ser vi att ju fler personer som finns i arbetskraften, desto fler arbeten skapas.

Det skapas också arbeten under de absolut djupaste lågkonjunkturerna. Enligt SCB:s statistik var det fler personer som arbetade 2009 än 2005 trots att alla konjunkturindikatorer visar att vi har farit ned i den djupaste lågkonjunkturen. Varför är det så? Jo, därför att arbetsutbudet har ökat under samma period, i huvudsak på grund av demografiska förändringar. Det säger någonting om hur arbetsmarknaden fungerar. Finns det fler per-soner ute är det mer sannolikt att en arbetsgivare som funderar på att

anställa hittat en person som är tillräckligt bra för att han ska anställa den. Då skapas det också fler jobb. Arbetsutbud är alltid viktigt. Arbetsutbud betyder både att folk ska vilja jobba och att de är aktiva i sitt arbetsutbud.

Ylva Johansson (S): Fru ordförande! Tack för en bra utredning! Det är intressant att utredningen fokuserar så på inträdet på arbetsmarknaden och långtidsarbetslösheten. Det är ju där vi har stora problem på svensk arbetsmarknad. Vi ser att trots en stark tillväxt av nya jobb i Sverige kvarstår problemen med långtidsarbetslösheten och inträdet på arbetsmarknaden.

Som en kommentar till Oskar Nordström Skans kan jag glädja mig till när det gäller effektivitetsuppföljning av Arbetsförmedlingens insatser beslutade riksdagen strax före jul, på socialdemokratiskt initiativ, att begära att regeringen ska göra sådana uppföljningar. Vi hoppas att vi ska få bättre koll på hur pengarna används i framtiden.

Ni tar upp problemen med att det ofta är låg aktivitet och låg kvalitet inom ramen för Arbetsförmedlingens insatser, men ni går inte in särskilt djupt på hur kvaliteten och insatserna skulle kunna förbättras. Däremot tycker jag att ni helt riktigt tar upp problemet med att de personer där man mycket tidigt ser en stor risk att de fastnar i långtidsarbetslöshet inte får tillgång till programmen, utan de hänvisas till en ganska lång vänteperiod, ett slags aktivitetsförbud.

Det gäller ungdomar med dålig utbildning och äldre som riskerar att bli långtidsarbetslösa. Dagarna ska ticka på innan man får tillgång till insatserna. Ni säger att det inte är rimligt att man inte ska kunna få tillgång till kvalificerade program tidigare när man kan identifiera personer i stor risk för långtidsarbetslöshet.

Då är min fråga: Hur bedömer du att det skulle kunna påverka långtidsarbetslösheten om man kunde skapa en högre aktivitetsnivå och högre kvalitet i insatserna och ge snabbare tillgång för personer som man kan bedöma riskerar att fastna i långtidsarbetslöshet?

Hanif Bali (M): Min fråga rör också inträdet på arbetsmarknaden. I utredningen diskuterar ni marginaleffekterna i den övre delen av löneskiktet, det vill säga vid värnskatt etcetera. Min fråga rör marginaleffekter i den nedre delen. För en utrikesfödd familj med två barn är marginaleffekten när man går från bidrag till arbete upp till 95 procent. Läger man till flera barn i den familjen hamnar man på marginaleffekter på över 100 procent, vilket är rätt sjukt. Har ni tittat på vilka reformer som krävs för att sänka dessa marginaleffekter så att det blir mer lönsamt att gå från bidrag till arbete?

Ismail Kamil (FP): Min fråga gäller integration. Ni menar att integrationsinsatserna bör starta under asyltiden. Är det inte bättre att vänta till dess att man har fått ett definitivt besked att man får stanna i landet? Är det inte bättre att göra det som regeringen nu är inne på, nämligen snabba på

asyltiden, individanpassa svenskundervisningen och ha ett bättre mottagande? Annars finns det en risk att man får de här insatserna, och sedan får man inte stanna i landet. Vad tycker ni om det?

Oskar Nordström Skans: Generellt sett har vi kanske inte så många synpunkter på innehållet i åtgärderna annat än att vi efterfrågar just den delen som handlar om den arbetsgivarinriktade verksamheten hos Arbetsförmedlingen. Vi är medvetna om att vi upprepar ett mantra som har förekommit under lång tid, men samtidigt tror vi att det här är otroligt viktigt.

De här garantierna är obligatoriska för att man ska få en fortsatt ersättning efter en viss tid. Det är de därför att de ska fungera som en kontroll av att man verkligen står till arbetsmarknadens förfogande, annars skulle de inte behöva vara obligatoriska. Då kunde folk få välja själva om de ville vara med. Den kontrollen fungerar inte om man i genomsnitt tillbringar bara någon enstaka timme under veckan i en obligatorisk aktivitet. Därför tror vi att man bör öka den här aktivitetsnivån.

Vad tror vi att det skulle ha för effekter på de långtidsarbetslösa om det fungerade bättre under väntetiden? Aktivitetsförbud är naturligtvis ett käckt slagord. De här garantierna har inte utvärderats i så jättestor utsträckning. Det är egentligen bara ungdomsgarantierna som har utvärderats. Där finner man hela tiden positiva effekter.

Vi tror naturligtvis att det skulle ha positiva effekter och minska långtidsarbetslösheten om man fick tidigare insatser. Vi vet att arbetslöshetstid i sig inte är någon tillgång när man söker arbete. Det är inte så att arbetsgivare uppfattar det som en jättepositiv signal om man har en lång arbetslöshetstid. Det är inte så att det bygger upp jobbsökaraktivitet, självbild eller någonting som man har användning för på arbetsmarknaden. För de grupper som har problem tror vi naturligtvis att effekterna skulle vara positiva, men det är jättesvårt för mig att ge en samlad bild av hur stora de effekterna skulle kunna vara.

Har vi tittat på marginaeffekter i nedre delen av fördelningen? Det är en av anledningarna till att vi anser att försörjningsstödet inte ska användas som en huvudsaklig försörjningskälla när man söker arbete. Där är ju marginaeffekterna 100 procent per definition så länge man inte kravlar sig över socialbidragsnormen. Om man råkar vara ensamstående med barn kräver det att man arbetar ganska mycket. Man kommer inte helt undan detta även om man har en dagersättning. Arbetslöshetsersättningen fungerar så att om jag arbetar en dag får jag ingen ersättning från a-kassan den dagen, utan jag får lön i stället. Det gör att även om jag bara arbetar en dag under en månad tjänar jag på det så länge lönen är högre än a-kassan.

Men försörjningsstödet fungerar inte så, utan då ska du i princip ta dig över socialbidragsnormen innan du tjänar på det, och där är marginaeffekterna, precis som du påpekar, mycket besvärande. Just därför är försörjningsstödet inte en bra ersättning för dem som söker arbete. Ett

behovsprövat stöd som har den konstruktionen är inte bra. Sedan finns det också andra saker som vi inte diskuterar här men som också skapar marginaleffekter, till exempel bostadsbidragets konstruktion.

Är det bättre att vänta med integrationsinsatserna? Ja, det är naturligtvis bättre att få en kortare asyltid, och det nämner vi också. Det är väl ett mantra som har förekommit än längre. Det är ju önskvärt. Eftersom vi har just det här arbetsmarknadsperspektivet är det viktigt med en kortare asyltid för dem som får stanna. När man vet att man får stanna kvar kan individen gå in i olika typer av insatser med större engagemang. Det är inget snack om den saken.

Men givet att det ändå verkar vara så besvärligt att korta de här tiderna anser vi att det nog ändå kan vara på sin plats att försöka ha aktiviteter även under asyltiden. Där är aktivitetsnivåerna väldigt låga. Om man får tillåta sig att vara lite spekulativ kan man tänka sig att tiden när man kommer till ett nytt land kan kännas ganska lång när man går och väntar på ett sådant här beslut. Då är det lite tveksamt att egentligen inte ägna sig åt någonting. När man väl får stanna ska man vara så väl rustad som möjligt för att snabbt komma in på arbetsmarknaden, och därför bör man ha fått möjlighet att använda den här tiden så effektivt som möjligt.

Det är sant att en del personer inte kommer att få stanna, och då kommer man att ha spenderat resurser på dem ändå. Hittills har integrationsinsatserna haft en alldeles för långsam process. Man måste komma ihåg att det alltid finns en alternativ användning av tiden. Man måste hela tiden se klockan som tickar på. Den tiden är förlorad om ingenting händer. Det är viktigt att saker och ting kommer så fort som möjligt för att den här processen ska bli så effektiv som möjligt. Insatserna blir självfallet effektivare på alla sätt och vis när asylbeslutet väl är fattat, men jag ser egentligen ingen motsättning mellan de två sakerna.

Mehmet Kaplan (MP): Fru ordförande! Studier visar att det förekommer förhållandevis omfattande etnisk diskriminering på den svenska arbetsmarknaden, men det har visat sig vara mycket svårt att hitta effektiva verktyg för att motverka detta. Utredningen lyfter validering av utländsk utbildning som ett viktigt verktyg tillsammans med andra insatser som lagstiftning mot diskriminering samt främjande och opinionsarbete.

Det är dock fortfarande många olika myndigheter som är inblandade i valideringsverksamheten, vilket gör det svårt för den som vill bli validerad att veta vart man ska vända sig. Nu finns det en samordnande myndighet som också har lyfts fram i utredningen, och det är väldigt bra. Vad kan man ytterligare göra på området när det gäller just validering?

Christina Höj Larsen (V): Män och kvinnor har olika förutsättningar på arbetsmarknaden. Vi ser nu bland annat att sysselsättningsgraden för kvinnor inte ökar i samma takt som för män. Andelen kvinnor med deltidsarbete ökar, och andelen deltidsarbetande kvinnor är högre bland yngre kvinnor än bland äldre kvinnor. Det kan få konsekvenser för möjligheterna till försörjning, bland annat för ensamstående kvinnor med barn. Och ändå

lyser just jämställdhetsaspekterna med sin frånvaro i stora delar av utredningen. Jag undrar om man inte i framtiden tydligare bör integrera jämställdhetsperspektivet i utredningar om arbetsmarknadens funktionssätt för att verkligen tillgodose just kvinnors speciella problem.

Jennie Nilsson (S): Min fråga handlar om att man mycket tydligt i utredningen förespråkar en obligatorisk a-kassa. Det gör man väldigt mycket utifrån ett resonemang om att de med hög risk kontra de med låg risk har olika beteende eller kan tänkas ha olika beteende när det gäller att välja att vara med eller inte. Sedan slår man fast att om man har väldigt låg risk att bli arbetslös väljer man att inte vara med, och då blir det orimliga kostnader och så vidare.

Men om man tittar på hur det har fungerat över tid i Sverige, där vi ju har haft en frivillig a-kassa väldigt länge, ser jag väldigt få sådana bevis. Det är snarare så att de med låg risk traditionellt sett alltid har varit med i a-kassan. Även nu när många har lämnat a-kassan utifrån de förändringar som har gjorts har det varit de med låg risk som ändå har stannat kvar. Sacoförbunden har exempelvis en hög organisationsgrad i jämförelse med ett förbund som Hotell och restaurang där de anställda har en betydligt högre arbetslöshetsrisk.

Det föranleder mig att fundera på om det inte snarare beror på hur dyrt det är att vara med i a-kassan som avgör huruvida man är med eller inte kopplat till vilken inkomst man har. Har ni resonerat någonting om att det skulle finnas andra sätt att upprätthålla en hög organisationsgrad, exempelvis låg avgift och en bra försäkring?

Ordföranden: Jag vet att det är många fler som vill ställa frågor. Jag skulle kunna lägga till ett par själv också. Jag tror att detta ska ses som en början på en riksdagsprocess där båda utskotten och några till gräver djupare i detta omfattande och väldigt intressanta material.

Oskar Nordström Skans: Jag kan helt skriva under beskrivningen av diskrimineringsfenomenet. Det är nästan det område där vi har den allra bästa evidensen. Vi vet att det förekommer diskriminering mot utrikesfödda i anställningsprocessen i Sverige. Jag vill hävda att man inte kan ifrågasätta det. Däremot är det också ett område där vi gärna hade föreslagit åtgärder eftersom det naturligtvis har stora negativa konsekvenser, men där de goda exemplen i stor utsträckning lyser med sin frånvaro. Jag har själv varit med och utvärderat försök med anonymiserade ansökningsprocesser, och jag är inte speciellt nöjd med de resultaten.

En sak här är valideringen. Där tror jag att det behövs ett fortsatt arbete för att förbättra den. Det handlar om att göra den fortsatt enklare. Man har kommit en bit på vägen, men det är en process som har tagit väldigt lång tid. Jag tror också att man måste sträva efter en valideringsprocess som ger de validerade intyg som har en så stor trovärdighet som möjligt på

arbetsmarknaden. De ska helst se ut som vilka intyg som helst så att de inte skriker validering, utan att de säger kompetens. Det är någonting som man måste sträva efter.

Det är i någon bemärkelse ett nederlag för utredningen, men så ser det ut. Det här är ett problem där vi inte ser så många positiva exempel som man skulle kunna önska. Vi ser en del evidens i en av bilagorna när det gäller att en ökad konkurrens mellan företag gör det lättare för de inträdande grupperna att komma in. Det gäller även de invandrade. Det stämmer överens med ganska många nyare internationella studier. Diskrimineringen tenderar att minska om konkurrensen ökar. Det blir helt enkelt mer påtagligt för arbetsgivare att det kostar att diskriminera, men det är en ganska indirekt väg att hantera ett sådant här problem.

Det är ingen brist på uppdelning mellan kvinnor och män i de empiriska analyser som vi gör i alla fall. Där är i stort sett allt uppdelat på kvinnor och män. Som jag nämnde tidigare kan vi konstatera att det är det kvinnliga arbetskraftsdeltagandet som upprätthåller den höga sysselsättningsgraden i Sverige. För övrigt gäller det också arbetslöshetsciffrorna. Det faktum att arbetslösheten är lägre i Sverige än i många andra europeiska länder beror på att färre svenska kvinnor är arbetslösa än kvinnor i andra länder. För män är skillnaderna mycket mindre.

Det är sant att vi inte har fokuserat på just kvinnor och män i policyanalysen, men jag är inte säker på att det i sig skulle ha förändrat slutsatserna. Det är återigen svårt att prata om det som vi inte har gjort. Det är lättare att prata om det som vi faktiskt har gjort.

Du säger många bra saker när det gäller den obligatoriska a-kassan. När Assar Lindbäck kommenterade den här förra veckan gjorde han ungefär samma reflexion. Han tyckte att vi förde ett skolboksresonemang som inte var sant om varför man ska ha en obligatorisk a-kassa. Jag blev tvungen att gå tillbaka och läsa vad vi skriver i utredningen. Vi har egentligen två argument, men jag kan hålla med om att det är lite otydligt skrivet här. Det argument som jag tror är viktigast och som kanske inte kommer fram som det borde är att det finns en stor risk att man inte är med i a-kassan just därför att man vet att det finns andra trygghetssystem som fångar upp en. Det kan bidra till att man hamnar i fel trygghetssystem i slutändan, till exempel försörjningsstödet.

När vi pratar om obligatorium säger vi att man kan göra det på två sätt. Det ena är att man kan göra det obligatoriskt, och om man av någon anledning uppfattar att det är svårt att göra det kan man i stället se till sänka avgifterna rejält. Om vi sätter avgiften till 1 krona är jag beredd att betrakta det som ett obligatorium, och då är jag nöjd med det. Det är absolut en väg till ett de facto-obligatorium att sänka avgiften tillräckligt mycket. Vi är inom parentes sagt också lite skeptiska till den situation som vi har i dag där medlemskapet är dyrare för dem som arbetar än för dem som inte arbetar eftersom det bidrar till tröskeleffekter som minskar avkastningen på att arbeta.

Ylva Johansson (S): Jag vill tacka alla som har deltagit. En välfungerande arbetsmarknad och att bekämpa arbetslösheten ligger naturligtvis högt på dagordningen i riksdagen. Det är en helt central fråga för alla individer och för hela samhället. Vi har som politiker att handskas med en snabbt föränderlig omvärld. Sverige ska konkurrera på villkor som hela tiden förändras. Det måste naturligtvis också påverka politiken.

Som ordförande sade kommer finansutskottet och arbetsmarknadsutskottet, men också andra delar av riksdagen, att tacksamt fortsätta att bearbeta 1 100 sidor forskning om svensk arbetsmarknad. Det är ett väldigt viktigt underlag för vårt arbete.

Jag vill från oss alla rikta ett mycket varmt tack till Oskar Nordström Skans för att du tog dig tid att komma hit och berätta om utredningen och framför allt för att du har tagit dig an våra frågor på ett väldigt seriöst sätt och gett, tycker jag, väldigt bra och innehållsrika svar. Det uppskattar vi verkligen. Tack så mycket! Och tack alla som har deltagit!

Bilder från utfrågningen den 10 februari 2011

Långtidsutredningen 2011

Arbetsmarknads- och Finansutskotten
10 februari 2011
Oskar Nordström Skans

Finansdepartementet

Långtidsutredningen 2011 SOU 2011:11

- **Analyserar den svenska arbetsmarknaden**
- **Sammanfattar relevant forskning i 12 mycket utförliga bilagor (3 volymer)**
- **Föreslår reformer för en bättre fungerande arbetsmarknad**

Finansdepartementet

En väl fungerande arbetsmarknad

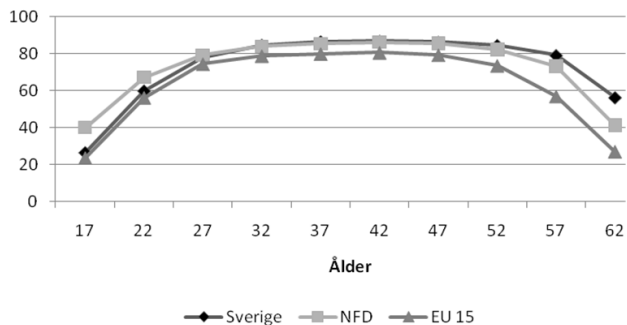
- **Låg arbetslöshet**
 - God konkurrenskraft bland de arbetslösa
 - Väl fungerande lönebildning
- **Produktiv användning av arbetskraften**
 - Strukturomvandling och matchning
- **Rimliga incitament till arbete**
 - Utformningen av försäkringar och trygghetssystem

Svensk arbetsmarknad fungerar:

- **Högt arbetskraftsdeltagande**
 - äldre
 - kvinnor
- **Relativt låg arbetslöshet**
 - ungefär som övriga Norden
- **Balanserad löneökningstakt**
 - i nivå med inflationsmål och tillväxt

Sysselsättning efter ålder

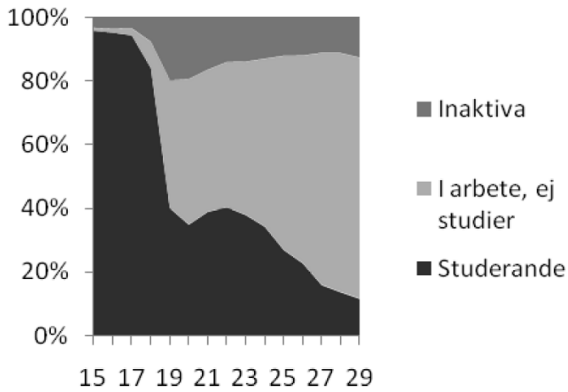
Kvinnor

**Problemen på den svenska
arbetsmarknaden är kopplade till
*inträdet och till långtidsarbetslösheten***

**Lönesammanpressning sätter
restriktioner**

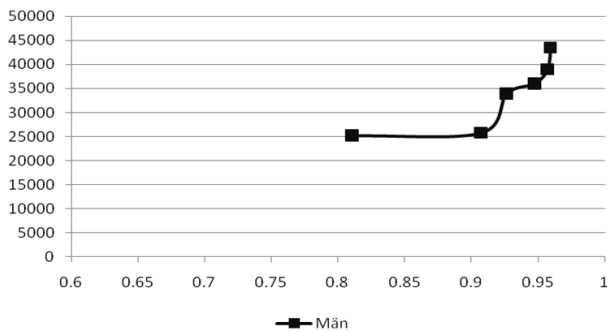
Sverige

Finansdepartementet

Lönebildningen sätter ramarna för den övriga politiken

Finansdepartementet

Arbetsmarknadspolitiken

- **Bra struktur men**
 - Garantiernas innehåll brister
 - Kommunala arbetsmarknadspolitiken
- **Onödigt sena insatser för svaga grupper**
 - Öppna för tidigare anvisningar till garantierna
- **Mer arbetsgivarinriktad förmedling för svaga grupper**
 - Arbetsförmedlare bör få besluta om fördjupade sysselsättningssubventioner

Finansdepartementet

Arbetslöshetsersättningen

I grunden bra struktur med regelverk för

- karenser,
- avtrappning,
- sanktioner,
- obligatoriska program,
- arbetslöshetsvarierande avgifter.

Men verktygen används i begränsad utsträckning

Finansdepartementet

Det behövs en arbetslöshetsersättning utan arbetsvillkor

- **Behovsprövat försörjningsstöd är en dålig ersättningsform**
 - Kortare anställningar lönar sig inte
 - Arbetsförmedlingen kan inte utfärda sanktioner
- **Vi föreslår att ”jobbgarantin” (efter 3 månader)**
 - ges till alla som inte uppfyller arbetsvillkoret,
 - får en ersättningsnivå som ger skälig levnadsstandard
- **Grund för att avskaffa kommunalt huvudansvar för socialbidragstagares arbetsmarknadspolitik**
 - Nuvarande system är otydligt och försvårar uppföljning och utvärdering

Vidare bör

- **Aktivitetsstödet för programdeltagare avskaffas**
 - Kvarleva som skapar otydlighet
- **Arbetslöshetsförsäkringen göras obligatorisk**
 - Arbetslösa hamnar i fel system
- **”Taket” ha en avtrappande struktur**
 - Ger fallande ”reservationslön”
- **Systemet med kontroll och sanktioner förstärkas**
 - För få sanktioner och för fel saker

Anställningsskyddet måste vara rätt utformat

- **Sverige har ett tudelat anställningsskydd**
 - Extremt flexibelt för tidsbegränsat anställda
 - Mycket svårt att förändra sammansättningen av de fastanställda
- **Skapar trösklar och snedvridna incitament:**
 - För bibehållen flexibilitet måste personal bytas ut
- **Arbetsgivare behöver inte beakta samhällsekonomiska kostnader vid uppsägningar**

Reformer behövs

- **Reglerna för tidsbegränsat anställda och tillsvidareanställda måste harmoniseras**
 - Anställningsskyddet får gärna växa med anställningstiden – men *gradvis* – trösklarna måste bort
- **Att reformera reglerna för tidsbegränsat anställda har varit misslyckat**
 - behövs genomgripande reformer

Vi förespråkar uppsägningsavgifter

- **Kan växa gradvis med anställningstiden**
 - Inga trösklar
- **Får arbetsgivare att internalisera samhälleliga kostnader för uppsägningar**
 - Ersätter arbetsgivaravgift som finansiering av A-kassan
- **Kan ersätta, eller kombineras med mer flexibla, turordningsregler**

En förbättrad integration

- **Bättre fungerande arbetsmarknad**
- **Integrationsinsatser bör komma snabbare och bredare samt vara mer individ- och arbetsmarknadsinriktade.**
 - Integrationsinsatserna bör starta under asyltiden
 - Introduktionsprogrammet bör även ges till anhöriginvandrare som kommer senare
 - Arbetsförmedlingen bör ges möjligheter att upphandla utbildningar i svenska för invandrare

Utbildningssystemet centralt

- **Mer arbetsplatsförlagd utbildning, även på de traditionella gymnasieutbildningarna**
 - Inträdet bör integreras i yrkesutbildningen
 - Kontakter är oerhört viktigt
- **Belöna studenter som blir klara tidigt med avskrivna lån**
 - Ger studenterna större del av vinsterna med att bli färdig tidigt

Huvudbetänkandet diskuterar även

- **Skattesystemet**
 - Tydligare jobbskatteavdrag
 - Avskaffad värnsskatt
- **Sjukförsäkringen**
 - Incitament för arbetsgivare
- **Lönebildning och konkurrens**
 - Konkurrens underlättar inträdet och förbättrar lönebildningen

1100 sidor forskning om svensk arbetsmarknad

- **Bilaga 1-4: Vägen till arbete**
 - Arbetsmarknadspolitik, utbildning och integration (SOU 2010:88)
- **Bilaga 5-7: Att skapa arbeten**
 - Löner anställningsskydd och konkurrens (SOU 2010:93)
- **Bilaga 8-12: Välfärdsstaten i arbete**
 - Inkomsttrygghet och omfördelning med incitament till arbete (SOU 2011:2)

BILAGA 5

Öppen utfrågning om Finanspolitiska rådets rapport den 31 maj 2011 Finanspolitiska rådets rapport 2011

Tid:

Datum: Tisdagen 31 maj kl. 9.45–12.15

Lokal: Förstakammarsalen

Inbjudna:

Professor Lars Calmfors, Finanspolitiska rådets ordförande

Cecilia Hermansson, chefsekonom, Swedbank

Roger Mörtvik, samhällspolitisk chef, TCO

Finansminister Anders Borg (M)

Deltagare:

Ledamöter

Anna Kinberg Batra (M)

Tommy Waidelich (S)

Elisabeth Svantesson (M)

Pia Nilsson (S)

Göran Pettersson (M)

Jörgen Hellman (S)

Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M)

Meeri Wasberg (S)

Carl B Hamilton (FP)

Annie Johansson (C)

Marie Nordén (S)

Staffan Anger (M)

Anders Sellström (KD)

Johnny Skalin (SD)

Ulla Andersson (V)

Suppleanter

Sven-Erik Bucht (S)

Jonas Eriksson (MP)

Ordföranden: Jag ber att få hälsa alla här i salen välkomna – alla på podiet, alla i riksdagens förstakammarsal, ni på läktaren och ni som följer oss utifrån – till denna utfrågning av Finanspolitiska rådet i riksdagens finansutskotts regi.

Rådets ordförande Lars Calmfors får ordet först. Därefter kommer två inbjudna ekonomer, Cecilia Hermansson, chefsekonom på Swedbank, och Roger Mörtvik, samhällspolitisk chef på TCO, att göra sina inledningar, vilket även finansministern får göra. Därefter kommer utskottets ledamöter att få tillfälle till frågor och diskussion.

Syftet med detta är att kasta ljus utifrån över den ekonomiska politiken. Ordförande Lars Calmfors börjar.

Lars Calmfors: Jag ska börja med att tacka för möjligheten att än en gång presentera Finanspolitiska rådets rapport här.

De viktigaste punkterna i år gäller de offentliga finanserna och reformutrymmet, finansiell stabilitet, arbetsmarknaden, skatterna och regeringens utbildningsreformer. Jag ska fokusera på de offentliga finanserna, och sedan ska jag kommentera finansiell stabilitet, arbetsmarknad och skatter lite kortare.

Först de offentliga finanserna. Där gick Sverige igenom krisen med anmärkningsvärt små offentliga underskott: 0,9 procent av BNP 2009 och 0,3 procent 2010. I år väntas ett litet överskott som sedan förutspås öka kraftigt.

Varför klarade sig Sverige så bra jämfört med andra? Jag visar här en tabell som ger lite av svaret. Underskottet som andel av BNP var 2010, med OECD:s siffror, 6,4 procentenheter mindre i Sverige än i hela OECD-området. Det ser man i första kolumnen. Det berodde både på att vi gick in i krisen med starkare offentliga finanser än andra och på en mindre försämring i krisen. Men av de här två faktorerna var det bättre utgångsläget klart viktigast. Det förklarar hela 4,8 av de 6,4 procentenheterna.

Eftersom vi hade ett större BNP-fall än andra borde vi ha fått en större försämring, men den blev i själva verket mindre. Det framgår av bilden, där linjen visar det genomsnittliga sambandet mellan BNP-fall och budgetförsämring för OECD-länderna. Som ni ser ligger Sverige långt under det sambandet, vilket framför allt beror på att sysselsättningen hölls så väl uppe under krisen.

I viss mån berodde det här också på de direkta besparingarna av mindre generösa sjuk- och arbetslöshetsförsäkringar. Jag har här en bild som visar hur utgifterna för sjukförsäkring och förtidspension sjunkit. Utgifterna för arbetslöshet steg förstås under krisen, men de hölls nere av lägre ersättningar. Effekten av det är här skillnaden mellan linjen i diagrammet och staplarna. Linjen visar vad utgifterna skulle ha blivit om utgifterna per arbetslös legat kvar på 2006 års nivå. De direkta besparingarna från förändringarna i sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen uppgår till så mycket som 30–35 miljarder kronor, alltså ungefär 1 procent av BNP 2010, utan hänsyn tagen till beteendeförändringar.

Låt mig så gå över till finanspolitiken framöver. När den ska utformas är beräkningar av det så kallade reformutrymmet centrala. Där tycker vi att regeringen är dålig på att förklara vad reformutrymmet är och varför det uppstår. Det finns faktiskt inte någon kort tydlig definition av begreppet i budget- och vårpropositionerna, även om förstås innebörden framgår av resonemangen som helhet. Men det som borde stå är ungefär det här: Reformutrymmet är summan av permanenta skattesänkningar och utgiftsökningar som riksdagen aktivt kan besluta om och som är förenliga med överskottsmålet på 1 procent av BNP över en konjunkturcykel.

Egentligen är termen reformutrymme missvisande, därför att reformer inte behöver kosta någonting eller rent av kan spara pengar, som reformerna i sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen. Dessutom kan man alltid göra större reformer än vad utrymmet anger om de finansieras med utgiftsminskningar (om det är skattesänkningar) och med skattehöjningar (om det är utgiftsökningar). Egentligen borde man, tycker vi, utmönstra termen reformutrymme. Budgetutrymme vore en bättre term. Trots det använder vi också termen reformutrymme för att alla ska känna igen sig, men vi gör det under protest.

Varför uppkommer reformutrymmet? Jo, det beror på att skatterna grovt sett är proportionella. Därför ökar de automatiskt med BNP. Men utan nya beslut gör många utgifter inte det. En del är visserligen indexerade till lönerna, som på sikt växer ungefär som BNP. Men andra, som de statliga förvaltningsanslagen, är löneindexerade med produktivitetsavdrag. Ytterligare andra är bara indexerade till priserna. En del utgifter är nominellt fastställda.

Detta innebär att när BNP ökar, så växer skatteintäkterna automatiskt i förhållande till utgifterna. Det förstärker de offentliga finanserna. Det är det utrymmet som kan användas för nya beslut. Det här är förstås politiskt mycket attraktivt för regeringen, men också för oppositionen, eftersom man då kan gå ut och säga att man gör nya reformer även om man bara standardsäkrar tidigare reformer. Alternativt kan man finansiera nya satsningar genom att tidigare reformer urholkas, men utan att man behöver ta något beslut om det.

Det här har, menar vi, varit en bra modell för att skapa överskott. Men det finns ett demokratiskt problem, därför att det är svårt för väljarna att se varifrån finansieringen av nya reformer kommer. I vilken grad kommer den från att tidigare reformer urholkas och i vilken grad från att förändringarna i sjuk- och arbetslöshetsförsäkringarna minskar antalet bidragstagare? Vad betyder ett förbättrat finansiellt netto när statens förmögenhet ökar?

Regeringen ger inte den här informationen i dag, och det är faktiskt förvånansvärt svårt att ta fram den. Vi fick ta hjälp av Ekonomistyrningsverket. Jag visar här deras beräkning för 2013, som är ett ganska typiskt år.

Ekonomistyrningsverket räknar, om man tittar på första raden, med att den offentliga sektorns konjunkturjusterade finansiella sparande ska öka med 0,86 procent av BNP. Den sista raden visar att 0,51 procentenheter

av detta, alltså 17–18 miljarder kronor, kommer från den automatiska förbättring som sker när utgifterna inte följer BNP. 0,22 procentenheter, på den tredje raden, kommer från att statsbidragen till kommunerna och bidragen till läkemedelsförmåner är nominellt fixerade. 0,15 procentenheter kommer från att de statliga förvaltningsanslagen inte följer BNP, på fjärde raden, och 0,16 procentenheter från att transfereringarna till hushållen inte gör det. Man ser också att färre bidragstagare i socialförsäkringarna, på rad sex, som kallas volymförändringar, spelar stor roll och ger 0,25 procentenheter. Ett förbättrat finansiellt netto när förmögenhetsställningen förbättras ger 0,11 procentenheter.

Vi tycker att det här är sådan information som regeringen borde ge, men det sker inte i dag. Med mer resurser och mer tid än vi hade kan man göra det här mycket bättre.

Man kan också säga att riksdagens beslutsprocess, där man startar utifrån en uppskattning av reformutrymmet, har varit väldigt väl avpassad för att minska skatterna och de offentliga utgifterna i förhållande till BNP. Det uppkommer då ett utrymme därför att utgifterna hela tiden tenderar att sjunka i förhållande till BNP. Sedan fördelar man det utrymmet mellan skattesänkningar och utgiftsökningar. Då blir konsekvensen förstas att både skatter och offentliga utgifter sjunker i förhållande till BNP.

Att göra så här är ett politiskt val, och det ska inte vi i Finanspolitiska rådet ha synpunkter på. Däremot ska vi ha synpunkter på eventuella risker för de framtida finanserna. Här har vi då en annan uppfattning än den som har varit gängse i den senaste debatten, som har varit att regeringen är alldeles för sparsam. En synpunkt som är väldigt vanlig är att den offentliga sektorns finansiella ställning nu är så god att det inte längre behövs överskott. Man kan naturligtvis ha den inställningen, men den bygger ganska ofta på missförstånd.

Den offentliga sektorn har i dag en finansiell nettoförmögenhet på ungefär 20 procent av BNP. Fortsatta överskott kommer förstas att öka nettoförmögenheten i kronor. Men ett överskott på 1 procent av BNP ökar inte nettoförmögenheten som andel av BNP utan räcker bara till för att hålla kvar andelen runt de nuvarande 20 procenten: överskotten kompenserar precis för att BNP ökar i löpande priser när vi har prisökningar och realtillväxt. Detta är något som många missar i debatten och som regeringen egentligen inte heller är särskilt bra på att förklara, även om man naturligtvis tänker så.

En fråga som man bör diskutera gäller de offentliga investeringarna. Där diskuterade vi i vår första rapport möjligheten att ha ett mål för den offentliga sektorns totala sparande, alltså inklusive också nettoinvesteringarna, och risken för att nuvarande formulering innebär att investeringarna eftersätts. Här finns det argument både för och emot en sådan omformulering på sikt, vilket är något som vi inte tar ställning till. Däremot menar vi att redovisningen av de offentliga investeringarna är undermålig i de ekonomiska propositionerna, alltså i vårbudget och budgetproposition.

Om jag var riksdagsledamot, vilket Gud förbjude, skulle jag aldrig acceptera ett så bristande underlag. Man vet helt enkelt inte hur utvecklingen ser ut på olika områden. Där utlovade regeringen i förra årets vårproposition ett arbete som skulle redovisas i år, men vi konstaterar att det har uteblivit.

Fram till år 2014 har regeringen beräknat ett reformutrymme på något mer, som man formulerar det, än 48 miljarder kronor. Man har en budgeteringsmarginal under utgiftstaket på nästan 60 miljarder kronor år 2014. Det är en mycket större marginal än tidigare och än med de egna riktlinjerna. Om man skulle utnyttja hela den marginalen skulle man uppenbarligen överskrida utrymmet.

Samtidigt har regeringen aviserat stora skattesänkningar på mer än 20 miljarder kronor nästa år, och det är klart att det kommer mer längre fram under mandatperioden, säg 10–20 miljarder kronor till, om jag räknar väldigt lågt.

Slår man ihop de skattesänkningarna med hela budgeteringsmarginalen skulle det bli en budgetförsvagning på 90–100 miljarder kronor, alltså långt över det angivna utrymmet.

Detta är förstås ingen prognos. Men vi pekar på de risker som uppstår eftersom regeringen har öppnat för både stora skattesänkningar och stora utgiftsökningar.

Många kan tycka att det låter konstigt att varna för sådana risker när så många kritiserar regeringen för att vara alltför återhållsam. Regeringen har en extremt hög trovärdighet när det gäller budgetdisciplin. Men det är ingalunda självklart att den kommer att bestå i framtiden. Generellt vet vi att koalitions- och minoritetsregeringar kan ha svårt att i längden upprätthålla budgetdisciplin.

Den fara som vi ser är att regeringen håller tillbaka utgifterna på ett sätt som inte är hållbart och att man kommer att känna sig tvungen till förändringar i sjukförsäkringen, höjda tak i a-kassan, mer infrastrukturinvesteringar, satsningar på skola och forskning och så vidare – som kommer att kosta och som det också finns mycket goda argument för – samtidigt som man mycket hårt binder sig för stora skattesänkningar.

Vi tycker att regeringen på ett tidigt stadium bör visa på ett tydligare val. Vill man göra stora skattesänkningar bör man sänka utgiftstaket, enligt vår mening. Sänker man inte taket bör man inte göra stora skattesänkningar.

Vi tycker att det har skett en äventyrlig förskjutning i regeringens syn. Nu resonerar man så att överskottsmålet ska garantera att utgiftstaket upprätthålls. Men hela idén med utgiftstaket har ju varit att det ska utgöra ett stöd för överskottsmålet, eftersom det enligt budgetlagen är en mer bindande restriktion. Så har också finansministern sett det tidigare, inte minst i motsvarande utfrågning här för två år sedan. Vi undrar varför man har ändrat syn. Vi tycker att det är mindre lämpligt.

Ett par ord om finansiell stabilitet. Det kan verka vara ett område utanför vårt mandat. Men vi vet att de svåraste budgetkriserna uppstår i samband med finansiella kriser. Man minskar risken för statsfinanserna om man kan undvika finanskriser.

Det blev ingen finanskris i Sverige. Men de svenska bankernas utlåning i Baltikum kunde mycket väl ha lett till det. Det finns alltså skäl för oss att begrunda vad man gör i andra länder för att stärka den makrofinansiella tillsynen, det vill säga den tillsyn som gäller hela det finansiella systemet.

Vi menar att det behövs en starkare makrofinansiell tillsyn också i Sverige och att det är ett problem att ingen institution har huvudansvaret för den. Vi ser två möjliga vägar.

Den ena är att ge Riksbanken ett tydligare uppdrag också för finansiell stabilitet, så att det uppdraget blir mer likställt med prisstabilitetsmålet. Fördelen med det är den samordning som man då kan få mellan penningpolitik och finansiell reglering. En nackdel är att Riksbankens uppdrag blir svårare att utvärdera med mer komplexa mål.

Den andra möjligheten vore att inrätta en helt ny myndighet efter mönster från andra länder, ett finansiellt stabilitetsråd, som inte skulle ha några egna instrument utan mer fungera som en vakthund som slår larm om man ser finansiella systemriskar. Då skulle man undvika en mer komplex målformulering för Riksbanken. Nackdelen är i stället att ett sådant råd riskerar att bli tandlöst, om man inte har några instrument.

Några ord om arbetsmarknaden. Där gör regeringen en mycket positiv bedömning. Prognosen är att jämviktsarbetslösheten ska falla till 5 procent, eftersom man tror att de reformer som man har genomfört – jobbskatteavdrag och förändringar i arbetslöshetsförsäkringen – ska ge stora effekter.

Vi har granskat regeringens kalkyler. Vi tycker att det är ett problem att man beräknar olika effekter med helt olika metoder. Det innebär att det inte är helt klart att delberäkningarna är konsistenta med varandra och att man verkligen kan summera dem, som regeringen gör. Men vi gör ändå bedömningen att slutsatserna är rimliga, eller i varje fall inte orimliga, som jag tror att vi skriver.

Man kan jämföra med andra länder som har gjort stora arbetsmarknadsreformer – Danmark, Nederländerna, Storbritannien och Tyskland – där jag på den bild jag nu visar har markerat reformperioderna med grå fält. Nedgångarna i samband med och efter reformerna har faktiskt varit större än vad regeringen räknar med i Sverige. Men osäkerheten i bedömningarna är förstås extremt stor. Man bör vara försiktig med att bara på basis av modellkalkyler räkna med stora sysselsättningsökningar. Man bör se till att sysselsättningen de facto ökar innan man intecknar ett stort reformutrymme.

Vi tycker att regeringen ska ha en eloge för att den i vårpropositionen för första gången är tydlig med att jobbskatteavdrag och mindre generös arbetslöshetsförsäkring kan antas sänka lönerna eller i varje fall minska löneökningarna före skatt, något som man förut inte har talat klarspråk om.

Samtidigt säger regeringen att de socialavgiftssänkningar som har gjorts kommer att öka lönerna med lika mycket, så att nettoeffekten blir noll. Vi är tveksamma till den slutsatsen men tycker att det är bra att man för ett mycket mer nyanserat resonemang än tidigare. Det är bra för debatten.

Min sista punkt gäller skattesystemet. Där tar vi vår utgångspunkt i 1990/91 års stora skattereform. Den vägledades av grundläggande principer om enkelhet och likformighet. Men förmodligen influerades man för lite av överväganden om så kallad optimal beskattning, som säger att sådana aktiviteter som är känsliga för beskattning ska beskattas lågt och sådana aktiviteter som är okänsliga ska beskattas högt. Då minimerar man de samhällsekonomiska effektivitetsförluster som all beskattning innebär, eftersom den driver en kil mellan vad som är privatekonomiskt lönsamt och vad som är samhällsekonomiskt lönsamt.

Över tiden har det skett ett stort antal förändringar i skattesystemet i förhållande till skattereformen. Mycket kan motiveras av optimala skattehänsyn, till exempel jobbskatteavdraget, som stärker drivkrafterna att arbeta. Det gäller även RUT-avdraget, som kompenserar för att egenarbete i hushållet, och naturligtvis också svartarbete, inte beskattas.

Men många av förändringarna kan enligt vår uppfattning inte motiveras från något vettigt perspektiv, vare sig av optimala beskattningshänsyn eller av fördelnings-skäl. Det gäller till exempel den lägre momsen på livsmedel, skidliftar och andra fritidsaktiviteter.

För att ta livsmedel; det är konsumtion som är ganska okänslig för prisförändringar, vilket innebär att beskattning där ger upphov till mycket små snedvridningseffekter. Visserligen lägger låginkomsthushåll en större del av sin budget på livsmedel än höginkomsthushåll. Men det är en väldigt etablerad slutsats i forskningen att direktstöd till låginkomsthushåll är en mycket mer träffsäker fördelningsmetod än sänkt moms för alla.

Det finns vissa samhällsekonomiska effektivitetsvinster med lägre moms på restaurang- och cateringtjänster. Men de är sannolikt små och effekterna på sysselsättningen i hela ekonomin obetydliga.

Vår slutsats är att nuvarande differentiering av momsen går på tvärs mot alla rimliga överväganden: likformighet, optimal beskattning och fördelningshänsyn. Vi tycker att det finns skäl att gå tillbaka till en enhetlig moms och faktiskt också skäl att införa en konsumtionsbeskattning av finansiella tjänster, vilken inte finns i dag – det innebär en risk att de sväller alltför mycket eftersom de är lågt beskattade.

Den skattesänkning som förmodligen skulle ge störst effektivitetsvinster i termer av fler arbetstimmar och starkare incitament för utbildning och ansträngning vore att ta bort värnskatten. Det är förmodligen inte särskilt dyrt, eftersom självfinansieringsgraden – den andel av den direkta kostnaden som betalar sig själv genom att skattebasen ökar – är hög.

Det vi har sagt om värnskatten tror jag kanske har missuppfattats. Vi ger ingen rekommendation om att avskaffa den. Självfallet måste ett sådant beslut vägas mot fördelningseffekterna. Vi konstaterar bara att man i princip nog skulle kunna hantera en del av de fördelningskonsekvenserna om man samtidigt återgick till högre skatt på boende, det vill säga någon form av fastighetsskatt värd namnet.

Fastighetsskatten var en integrerad del av skattesystemet från 1990/91. Investeringar i boende, konsumtion av bostadstjänster skulle beskattas på samma sätt som andra investeringar och annan konsumtion. Så är inte fallet i dag, utan nu gynnas faktiskt boendet.

Det är en annan sak att vi inser att detta inte har några lysande förutsättningar politiskt just nu. Men det ska vi inte ta hänsyn till, utan det är ert jobb.

Vi diskuterar ytterligare jobbskatteavdrag. Finansdepartementet räknar med en låg självfinansieringsgrad för ytterligare jobbskatteavdrag i kombination med höjd skiktgräns för den statliga inkomstskatten. Då hamnar man på siffran 25 procent.

Skulle man räkna bara på jobbskatteavdraget och dessutom ta hänsyn till att det inte verkar som om man kan införa fler jobbskatteavdrag utan att samtidigt sänka skatten för äldre, då skulle man med regeringens sätt att räkna säkert hamna någonstans nedåt 20 procent i självfinansieringsgrad. Det betyder i så fall att ytterligare jobbskatteavdrag är dyra, även om vi tror att de är effektiva i att skapa fler jobb.

Här verkar regeringen ibland resonera så att vi måste få fler i arbete för att kunna försörja en åldrande befolkning och att jobbskatteavdrag är ett sätt att åstadkomma det på. Det är förstås inte ett korrekt resonemang. Även om jobbskatteavdrag får fler i arbete, har de en betydande kostnad som gör det svårare att finansiera utgifterna. Då är det ett politiskt val hur man vill väga låg skatt mot offentliga utgifter.

Sammantaget menar vi att 1990/91 års stora skattereform baserades på ganska konsekventa principer. Sedan har det gjorts ett antal förändringar. En del har, som jag har sagt, varit motiverade, medan andra inte har varit det.

Vi ser en stor risk att regeringen genom alla möjliga sorters finjusteringar går alldeles för långt i särlösningar och att det snarast öppnar för olika lobbyintressen, typ hotell- och restaurangbranschen.

Vi ser ett behov av en ny, stor översyn av hela skattesystemet, förslagsvis i en parlamentarisk utredning.

Det står mycket mer i rapporten, men jag tänkte nöja mig med detta.

Ordföranden: Vi tackar rådets ordförande Lars Calmfors för detta. Hela rapporten finns här för er som inte har fått den förut.

Vi går vidare till våra två inbjudna ekonomer. Först kommer Cecilia Hermansson, chefsekonom på Swedbank.

Cecilia Hermansson: Tack så mycket för att jag har fått komma hit för att kommentera Finanspolitiska rådets rapport!

Jag vill börja med att säga att jag tycker att det är en mycket pedagogisk, nyanserad och bred genomgång av finanspolitiken, finansiell reglering, arbetsmarknad, skatter och utbildning. Jag tänkte fokusera mina kommentarer på finanspolitiken och finansiell reglering.

Jag kan bara nämna: Den utredning om arbetsmarknaden som regeringen bidrog med till vårpropositionen var en ambitiös och djupgående undersökning av jämviktsarbetslösheten. Det finns egentligen inga andra studier som är så pass djupgående. Därav kan debatten komma att stanna av. Det finns egentligen inga bättre undersökningar.

Det är ändå viktigt att inse att utredningen bygger på en massa antaganden, att det som måste till för att få ned arbetslösheten till 5 procent är förändringar av attityden och bättre matchningar och att det då kommer att behövas mer reformer för att lyckas med det.

Jag stöder också rådets rekommendationer om en genomgående skattereform eller att man gör en översyn av skatter. Lars kallade det för optimal beskattning. Jag tänker mycket på globaliseringen och de utmaningar som Sverige har och att skattesystemet är förankrat utifrån det.

Det här bör vara obligatorisk läsning för alla ekonomistuderande, tycker jag. Den här rapporten, som kommer varje år, borde ingå i alla ekonomistudenters kurslitteratur. Man lär sig oerhört mycket av den.

Det som är fördelen med Finanspolitiska rådet är just att vi får alternativa bedömningar. Vi får se alternativa tillvägagångssätt, och vi får en diskussion om finanspolitikens inriktning och metoder som vi kanske annars inte skulle få på det här sättet. Jag tycker att det är väldigt viktigt med rådets slutsatser.

En slutsats är att trots att Sverige har ett bra institutionellt ramverk för finanspolitiken – vi har verkligen fått se under krisen att så var fallet – kan det krävas ännu bättre metoder och mer transparens kring metoderna. Jag tycker att man kan koppla det här till penningpolitiken där vi har tydliga mål som kan utvärderas. Här behöver också finanspolitikens mål bli tydligare. En av rekommendationerna i rapporten är att regeringen skulle lämna in en särskild skrivelse om finanspolitiken. Den rekommendationen stöder jag. Just att den kommer vid ett annat tillfälle än budgetpropositionen tror jag skulle vara värdefullt, för då får vi en diskussion om detta.

Sedan gäller det diskussionen kring reformutrymme och budgetutrymme. Jag håller med Lars Calmfors och rådet om att det vore en bättre benämning att kalla det för budgetutrymme. Det är oerhört svårt för en

aktör som sitter vid sidan om och som ska försöka analysera vad reformutrymmet är att förstå hur det uppstår. Därför behövs det bättre underlag för det. Jag tror att det skulle vara väldigt välkommet.

Man kan se här att det finns en risk att man urholkar utgiftstaket med alltför stora marginaler. En anledning till det är väl att man vill ha säkerhet om det skulle uppstå nya oroshärdar i omvärlden och så vidare. Men här finns det kanske möjligheter att göra mer konjunkturjusterade marginaler eller så att man på något sätt får någon sorts undantag. På så sätt behöver man inte ha fullt så stora säkerheter. Jag kan också tycka att det är tråkigt att utgiftstaket inte längre blir så styrande. I princip skulle man ju, om man har så här stora marginaler, kunna säga att vi inte längre behöver utgiftstak, om man ska gå riktigt långt. Då blir överskottsmålet det allenarådande.

Man kan väl konstatera att när det gäller just det strukturella sparandet och hur man ska räkna fram det finns det både livremmar och hängslen. När jag har läst de senaste budgetpropositionerna kan jag slås av att det inte räcker med att diskutera osäkerheten. Man behöver ökade säkerhetsmarginaler. Riskbilden måste vara balanserad. Man höjer överskottet till 2014, som ett mål, till 2 procent. Det skapar en otidlighet när det gäller att försöka utröna vad som egentligen är utvecklingen här och vad man kan tro. Man tittar både bakåt och framåt. Det ska man naturligtvis göra. Men man har väldigt många indikatorer för det. Risken är då att man tittar för mycket bakåt samtidigt som prognoserna, som man kommer med i det här läget, enligt min bedömning är ganska optimistiska. Att man till exempel har en hushållskonsumtion som ska öka med mer än 3 ½ procent under fyra år bygger ju på en hel del antaganden som kan verka märkliga med tanke på utvecklingen vad det gäller högre räntor och minskade marginaler på många sätt. Det ligger alltså en hel del optimism i de underliggande prognoserna, som gör att vi får ganska stora överskott. Sedan kommer det då en sådan här retorik och diskussion: Det här kan vi inte använda. Vi måste vara försiktiga. Inte förrän vi helt säkert kan klargöra om det går att ta ett ökat reformutrymme i anspråk kommer vi att göra det.

Risken är då att det aldrig kommer ett rätt tillfälle för att genomföra reformer.

Jag noterar i och för sig att regeringen tar ett år i taget. Det är också positivt att regeringen tänker i termer av strukturreformer som kan bidra till att förbättra ekonomins funktionssätt på sikt. Det finns enligt mitt sätt att se mycket som är positivt med regeringens politik, men hela processen och det institutionella ramverket har blivit ganska otidligt för utomstående bedömare när de ska försöka förstå. Speciellt om överskottsmålet ska vara mer styrande och utgiftstaket egentligen inte längre spelar så stor roll blir det ett problem här.

När överskottsmålet kom hade vi en diskussion kring demografi och ökad försörjningsbörda och att vi skulle säkerställa en låg skuld för framtida generationer. I den nuvarande diskussionen tycker jag att det är det

här med krisen i Grekland. Oron för att vi får nya problem i Sverige gör att vi måste ha bättre marginaler. På så sätt verkar diskussionen och själva orsakerna till överskottsmålet variera något över tiden. Jag tror att det vore bra om vi tog fasta på det ursprungliga målet. Jag kan också tänka mig att man behöver lite mer diskussion kring generationer och om vi verkligen ska ha nettotillgångar som andel av BNP runt 20 procent.

Som det är nu blir det lite grann som generalsekreteraren för OECD uttryckte det: Om man har bränt sig på het mjölk blåser man på yoghurtten. Lite grann kan man väl säga att vi har bränt oss på 90-talet, och nu ser vi hur andra länder har bränt sig med statsskuldskriser i stora delar av västvärlden. På så sätt blir vi väldigt försiktiga. Risker är då att vi blir överdrivet försiktiga och att vi inte tänker tillräckligt framåt. I det perspektivet tror jag att det finns en risk med att den offentliga sektorns finanser har fått ett väldigt stort fokus i den nuvarande budgetprocessen medan realkapitalstocken ser ut att komma lite i andra hand. Jag kan bara stödja rådets förslag om att vi ska ha bättre data och analys över hur offentliga investeringar utvecklas och hur realkapitalstocken ser ut, så att vi inte prioriterar ned för mycket. För det är minst lika farligt för framtida generationer att vi faktiskt inte bygger upp en tillräckligt konkurrenskraftig ekonomi för framtiden.

Vi kan då titta på den makrofinansiella regleringen. Jag tycker att regeringen har haft en mycket god krishantering under den här perioden. Man har på så sätt bidragit till att vi inte haft problem i Sverige och också kunnat minska de problem som vi hade i Baltikum, i det svenska banksystemet. Här kan man väl säga att det är lätt att stödja rådets syn på att vi behöver stärka det nuvarande ramverket. Ansvaret faller helt enkelt mellan stolarna. Det är också inom nationen, men jag tycker att jag saknar lite en diskussion kring den gränsöverskridande övervakningen. Precis som man noterar är finanskriser ett så stort problem att vi kan få stora finanspolitiska problem. Då skulle det vara intressant att få mer av en analys över hur den gränsöverskridande övervakningen ska se ut.

Här kan man också se, när det gäller ansvaret, att vi ligger otroligt mycket efter andra länder vad det gäller att ta fram data avseende finansiell sektor och finansiell stabilitet. Vi kan titta på lån som inte har betalats och vi kan titta på utlåning i förhållande till sparande och så vidare i den finansiella sektorn, i banksektorn. Då har vi data till 2009. Vi kan inte få fram senare data. Vi kan se att man i Baltikum har mycket bättre data mycket snabbare. Här finns det ett problem, att ingen riktigt tar ansvar för datahanteringen på det här området.

Det framkommer också i rapporten att den ekonomiska politiken ska syfta till att dämpa det procykliska mönstret i den finansiella sektorn. Det tycker jag är oerhört viktigt, för i goda tider springer bankerna i väg, och i dåliga tider tenderar man kanske att låna ut för lite i förhållande till vad som vore bra samhällsekonomiskt.

Då finns det förslag kring dynamiska regleringar, men jag tycker att det skulle vara olyckligt om man till exempel ökar osäkerheten för hushåll och företag. Jag tror inte heller att vi har tillräckligt med förståelse för hur läget ser ut, vare sig det gäller konjunkturen eller finanssektorns utveckling. Därför tror jag att det är väldigt svårt att utveckla det här med dynamiska regleringar. Därför är det så mycket viktigare att man skapar en god jordmån för finansiell stabilitet. Här tycker jag att finanspolitiken också har ett ansvar. Det finns exempel på när man inte skapar en god jordmån, tycker jag. Jag tänker på att man samtidigt som Riksbanken har haft väldigt låga räntor har haft väldigt låg fastighetsbeskattning och inte förändrat ränteavdragen och dessutom lagt till ROT-avdrag. Och man har uppskovsregler. Det blir en otrolig stimulans till hela fastighetssektorn och till finanssektorn samtidigt som man har en hög skatt på sparande som gör att det finns mindre incitament att spara.

Efter finanskrisen har vi väl ändå förstått att det gäller att balansera incitamenten, så att man inte har överdrivna incitament att låna och alldeles för små incitament att spara. Här skulle man kunna göra mer.

När det gäller högre kapitaltäcknings- och likviditetskrav tycker jag att det är rimligt. Bankerna behöver det. Bankerna behöver regleringar. Men det är också viktigt att förklara för allmänheten att man då kommer att få lite dyrare pris på kapital. Att bankerna nu, för att bli mer stabila, lånar på längre löptider är någonting som vi sällan läser om. Förut har ju bankerna lånat kort för att låna ut på långa löptider till hushållen, i och med att man har lån på kanske 30, 40, 50 år i bostadssektorn. Nu när bankerna lånar på längre löptider ökar bolånemarginalerna mot reporäntan.

Det finns säkert skäl till att bankernas vinster ökar och så vidare, men det är viktigt att se alla de här skälen och att vi har högre bolånemarginaler.

Man kan titta på målkonflikten mellan monetär och finansiell stabilitet. Den finns helt klart. Under den här tiden, när vi har sänkt räntorna, har vi också överbryggat lågkonjunkturen, och hushållen har tagit på sig mer risk genom att bygga upp skulder. Det kan finnas en målkonflikt. Man kan väl också lägga till finanspolitikens roll i ett sådant perspektiv, att inte allt handlar om det som är mellan Riksbanken och den finansiella stabiliteten. Jag tycker att vi bör få i fokus att finanspolitiken också har en roll.

När det gäller rådet kring om man ska ha en utökad roll för Riksbanken eller ett makrofinansiellt stabilitetsråd tycker jag att det är lämpligt att avvakta Finanskriskommitténs förslag. Men så där bara spontant kan jag säga att vi redan har olika aktörer. Även om vi skulle lägga mer fokus på Riksbanken har vi dessutom finanspolitikens roll, precis som jag nämnde. Det kommer alltså ändå alltid att vara flera aktörer. Därför tycker jag att det är viktigt att vi snarare har ett råd. Jag tror också att det skulle vara dåligt för Riksbanken, att man får ett lägre förtroende för en aktör som också går ut och stänger banker och så vidare. Det finns en anledning till att vi har olika aktörer. Jag tror att man måste skapa ett sätt för dem att samarbeta bättre.

Avslutningsvis vill jag visa en bild som oroar mig, som gör att jag har svårt att sova på nätterna. Det är hushållens skulder som ökar och ökar snabbt. Även om takten nu börjar komma ned något fortsätter skulduppbyggnaden. Standard & Poor's har just varnat de nordiska länderna för att få en alltför stor hushållsskuld. Vi har låg offentlig skuld, och den blir bara lägre. Men samtidigt ökar de privata skulderna, och det här bygger upp risker. Som ni ser på den här bilden är den finansiella nettoförmögenheten, om man skulle exkludera bostadsrätter och det kollektiva försäkrings-sparandet, väldigt låg. Allting samlas i bostäder, i bostadsrätter och i småhus.

Men det som finns i regeringens prognoser är att bolånemarginalen ska krympa. Därför blir det högre disponibelinkomstutveckling. Därför kan man också få en väldigt stark hushållskonsumtionsökning under de närmaste åren. Det tycker jag inte riktigt rimmar med högre kapitaltäckningskrav och högre krav i bankerna på att hålla mer likviditet och att ta upp lån på längre löptider. Det kommer att innebära högre bolånemarginaler. Därför har jag svårt att se varför regeringen räknar med att de ska sjunka tillbaka. Det är snarare så att de kan komma att stiga ytterligare. Och en högre räntekvot kan innebära att hushållens konsumtion, i form av lägre detaljhandel och så vidare, kommer att utgöra påfrestningar när vi går framåt. I det här har finanspolitiken en roll. Det handlar om vilka grunder vi lägger för hushållens incitament. Bankerna har naturligtvis också ett stort ansvar. Det gäller att se helheten när det gäller banker, finanspolitik och penningpolitik. Därför tror jag att ett sådant här råd skulle vara bra för att få en mer oberoende syn på utvecklingen.

Roger Mörtvik: Jag vill också börja med att tacka för inbjudan att komma hit.

När Finanspolitiska rådet inrättades för några år sedan tillhörde jag de mer skeptiska. Jag trodde inte att rådet skulle kunna vara tillräckligt självständigt. De senaste rapporterna visar att jag hade helt fel. Det har visat sig att rådet i allra högsta grad bidrar till en seriös och viktig diskussion kring finanspolitikens förutsättningar.

I rapporten ägnar man väldigt mycket kraft och utrymme åt hur regeringen hanterade krisen och åtgärderna i samband med den. En bedömning som Lars Calmfors gör, och som framgår av rapporten, är att de offentliga utgifterna försämrades betydligt mindre än vad man hade kunnat vänta sig. I och för sig säger man också att det kanske inte var så konstigt eftersom Sverige gick in i krisen med väldigt starka offentliga finanser.

En viktig förklaring var också att regeringen inte bedrev en särskilt aktiv stimulanspolitik. Under 2007–2009 hade Sverige faktiskt ett konjunkturrensat plus i ekonomin. Tittar man på hela perioden av de första åren av krisen hade vi i Sverige i själva verket en åtstramande politik där det som gick ut i stimulanser i hög grad drogs tillbaka i form av indragna stimulanser på andra håll.

Man ser också, vilket visas i rapporten, att regeringen överskattade effekterna av de automatiska stabilisatorerna. Man hävdade också att de automatiska stabilisatorerna var så starka att det inte behövdes en lika aktiv stimulanspolitik i Sverige som i andra OECD-länder. Det ledde till en viss motvilja mot att bedriva en mer aktiv politik.

Men det är också viktigt att veta och komma ihåg att en del i det faktum att de automatiska stabilisatorerna inte var så starka var effekten av regeringens egen politik, till exempel de åtgärder inom a-kassan som ledde till både en lägre ersättning och till att väldigt många lämnade försäkringen.

Stimulansåtgärderna som vidtogs var inte tidsbegränsade i så hög grad som experter, OECD och IMF rekommenderade. Rådet visar i rapporten att två tredjedelar av stimulanserna i själva verket var av en mer permanent karaktär. Det är ingen bra stimulanspolitik om syftet är att få i gång aktiviteten i ekonomin under krisen. Man kan se ROT-avdraget som ett sådant exempel. Det är en alldeles ypperlig konjunkturåtgärd, men den är inte särskilt bra för ekonomin som permanent åtgärd.

Man kan säga att det som regeringen gjorde bra var att återskapa förtroendet för den finansiella stabiliteten. Men stimulanspolitiken överläts i alltför hög grad till Riksbanken. Det är min bedömning. Effekten blev att arbetslösheten ökade mycket snabbare än vad som hade varit nödvändigt, inte minst i tillverkningsindustrin, vilket rådet pekar på, där tiotusentals jobb försvann och kanske aldrig kommer tillbaka.

Det är ganska intressant att jämföra med Tyskland. I Sverige minskade industriproduktionen med ungefär 20 procent under dessa år men sysselsättningen med bara 10 procent. I Tyskland minskade industriproduktionen med ungefär 18 procent men sysselsättningen med bara 1 procent. Anledningen var att den tyska regeringen med hjälp av permitteringslöner och utbildningsstöd såg till att krisen och fallet i produktion inte skulle leda till motsvarande fall i sysselsättningen.

Nu menar rådet att detta inte kommer att leda till särskilt stora permanenta ärr på den svenska arbetsmarknaden. Jag hoppas att man har rätt, men jag misstänker att man har fel. En anledning till det är det som också Cecilia Hermansson var inne på, nämligen att det finns stora risker för att långvarig arbetslöshet permanentas och att den stigmatiserar människor även om de har kvalifikationer för att ta plats på arbetsmarknaden.

När det gäller arbetslöshetsförsäkringen förs ett intressant resonemang. Rådet säger att differentieringen av a-kassan i princip var ett misslyckande. Men då måste man komma ihåg att tanken med differentieringen var att branscher med hög arbetslöshet skulle betala ett högre pris för sin arbetslöshet. Då är det viktigt att komma ihåg att mekanismen för detta bygger på att man i princip slår sönder den samordning i lönebildningen som finns. Det är ett stort problem i sig därför att just den koordinerade lönebildningen är en av de starkaste konkurrensfaktorerna som vi har i svensk ekonomi. Det är därför ett ganska farligt spel som regeringen bedriver men som rådet inte riktigt belyser.

Rådets förslag är att i stället göra a-kassan obligatorisk. Men det finns ingenting i analysen eller i forskningen som talar för att det skulle vara särskilt träffsäkert. Det finns ingen poäng med att fler ska betala om inte fler därmed automatiskt också får rätt till ersättning.

Jag skulle vilja säga att a-kassedelen är den kanske svagaste delen i rapporten. Där är det mycket mer värderingsstyrkt än i övriga delar. En sådan del är att det i rapporten pekas på att om man inför ett obligatorium kommer det sannolikt att leda till att organisationsgraden till facket faller. Men man tar inte ställning till om detta är bra eller dåligt, utan man säger att det är en politisk fråga att avgöra, vilket är ganska märkligt med tanke på att hög organisationsgrad är grunden för den höga kollektivavtalsstäckning som i sig utgör förutsättningarna för den omställning som vi har på den svenska arbetsmarknaden. Det är en väldigt viktig och stark konkurrensför-del, vilket gör det ganska märkligt, tycker jag, att rådet inte tar ställning till om det är bra eller dåligt om organisationsgraden faller.

Samtidigt ger rådet en eloge till regeringen för att den talar klarspråk om jobbskatteavdragets effekter, och jag vill ge en eloge till rådet för att man talar klarspråk kring dessa effekter. Mekanismen är att det skapar fler jobb i teorin genom att lönerna pressas nedåt.

Men även om det får effekten att lönerna pressas nedåt är jag tveksam till hur stor den långsiktiga sysselsättningseffekten egentligen blir. Det har att göra med att mycket av den forskning som finns på området baserar sig på resultat i länder med helt andra arbetsmarknadssystem än vi har i Sverige. Det är inte helt enkelt att överföra resultaten från USA till den svenska ekonomin.

Jag upplever ändå någonting annat när jag läser rapporten, trots att Lars Calmfors egentligen sade någonting annat, nämligen att man ändå är lite tveksam till om fortsatta jobbskatteavdrag är lika effektiva som de tidigare. Då för man ett resonemang om att värnskatten borde avskaffas i stället, och det tycker jag är klokt.

Samtidigt pekar man inte på en annan sak som är väldigt viktig, nämligen att jobbskatteavdraget i sig urholkar värdet av socialförsäkringarna. Så här långt är vår bedömning att jobbskatteavdragen har urholkat nettovärdet av till exempel sjukförsäkringen och a-kassan med nästan 10 procent, det vill säga att varje fortsatt steg av jobbskatteavdragen bidrar till att försvaga välfärdssystemen. Därför är det svårt att motivera några fortsatta jobbskatteavdrag.

Rådet tar upp frågan om reformutrymme. Det är ett klokt resonemang och ett klokt förslag att regeringen bör peka på hur reformutrymme skapas. I hög grad har man skapat ett falskt reformutrymme, till exempel när man inte har justerat upp och indexerat ersättningarna i a-kassan, vilket har lett till att försäkringarna går med mångmiljardöverskott som i stället för att användas till att förstärka försäkringarna går till andra reformer och andra åtgärder.

Man pekar också på en intressant faktor när det gäller möjligheten för äldre att jobba kvar längre. Man säger att om man ska höja den faktiska pensionsåldern bör man också förändra sjukförsäkringen så att den är mindre restriktiv och kärv mot dessa äldre. Jag funderade länge på vad man egentligen tänkte på. Jag misstänker att det som man egentligen säger indirekt är att det finns fall där en alltför stram sjukförsäkring faktiskt kan motverka arbetslinjen.

Man pekar också på de differentierade arbetsgivaravgifterna som en viktig del i politiken. Det finns starkt stöd i forskningen för att differentierade arbetsgivaravgifter för till exempel långtidsarbetslösa, lågutbildade och funktionshindrade har bra effekt. Men generellt sänkta arbetsgivaravgifter är väldigt dyrt och väldigt ineffektivt. Det finns ett exempel i den nuvarande politiken när det gäller arbetsgivaravgifterna för unga under 25 år. Det är dyrt och ineffektivt och borde användas till helt andra insatser för de unga.

Slutligen vill jag säga någonting om utbildningspolitiken som är en viktig del i rapporten. Rådet konstaterar att de utbildningspolitiska reformer som har genomförts förmodligen är otillräckliga för att nå de utbildningspolitiska målen. Men det som jag tycker är mest oroväckande är egentligen att flera av de reformer och åtgärder som har vidtagits går stick i stäv med de rekommendationer som till exempel OECD ger när det gäller tidiga utbildningsval, återvändsgränder i utbildningssystemen och svaga möjligheter att komma tillbaka i vuxen ålder. Rådet pekar i rapporten på att det finns en risk att skolpolitiken leder till ökad segregation. Man säger också att satsningarna på lärarna är otillräckliga och att det behövs större satsningar på utbildning och på personalen i skolan. Det tycker jag är en väldigt viktig del i beskedet från rådet. Däremot säger man att lärarlegitimationen bör omprövas. Det är en tveksam slutsats som jag inte tycker bygger på någon analys i rapporten.

Det behövs mycket mer pengar till utbildning, och vi behöver också en mycket mer forsknings- och evidensbaserad utbildningspolitik. Jag tycker att det vore bra om regeringen tillsatte ett utbildningspolitiskt råd som är motsvarigheten till Finanspolitiska rådet och som får i uppdrag att granska utbildningspolitiken separat.

Avslutningsvis vill jag säga att det är en väldigt bra rapport. Den är användbar, den har väldigt starkt stöd i det som är etablerad forskning, men den är inte helt värderingsfri. För er som ska använda denna typ av rapporter är det viktigt att även om forskningen ger mycket vägledning kan inte enbart forskningen styra politiken.

Finansminister Anders Borg (M): Jag tackar för rapporten från Finanspolitiska rådet och för att vi får denna möjlighet att föra en diskussion kring finanspolitiken också i detta sammanhang.

Jag kommer att kommentera ett par punkter i rapporten. Min huvudslutsats är att det är centralt att vi upprätthåller ett ramverk och en finanspolitik som ger långsiktig uthållighet och som ger oss manöverutrymme att hantera också en kommande ekonomisk kris. Jag kommer vidare att hävda

att det är fortsatt centralt att vi fortsätter med arbetsmarknadsreformer som gör att vi förstärker arbetslinjen därför att ett övergripande mål för politiken är att komma närmare full sysselsättning och pressa tillbaka arbetslösheten. Därtill kommer jag att göra några kommentarer kring utbildningsfrågorna.

När det gäller de offentliga finanserna är det viktigt att vi ser perspektiven här. I de flesta europeiska länderna och OECD-länderna står man inför väldigt stora neddragningar av de offentliga utgifterna, relativt stora uppsägningar och relativt kraftiga skattehöjningar. I Sverige för vi en diskussion som är helt unik i Europa. Vi diskuterar nämligen om det finns ett reformutrymme eller inte. Vi är alltså det enda industrilandet i Europa som över huvud taget kan föra en sådan diskussion. Det är rätt viktigt att vi har detta perspektiv klart för oss.

Sverige har nu en tillväxt på strax över 6 procent enligt den senaste statistiken. Det ska jämföras med att vi i dag har fått reda på att tillväxten i Danmark är 1 procent och i Schweiz strax över 2 procent. Detta presenterades här på förmiddagen.

Det innebär att det är en relativt stark efterfrågan i svensk ekonomi, och den har, ur ett historiskt perspektiv, omsatts i en helt exceptionell ökning av sysselsättningen. Enligt den senaste statistiken stiger sysselsättningen med strax under 5 procent. Det är någonting som ger oss en väldigt stark signal om att svensk ekonomi fungerar annorlunda när det gäller arbetsmarknaden än vad vi tidigare har upplevt.

Varför är det då viktigt med goda offentliga finanser? Har man en ambition om full sysselsättning är det viktigt att man också har manöverutrymme i kommande konjunkturedgångar.

Det är viktigt att vi, precis som under den här krisen, kan tillhöra de länder som fört den mest aktiva finanspolitiken för att motverka svängningar. Det är naturligtvis också centralt att vi därigenom slipper diskutera åtstramningar och skattehöjningar. Oftast är det så att man när man genomför åtstramningar eller tvingas genomföra skattehöjningar också skadar de grundläggande strukturerna i ekonomin. Skatter har alltid en stor kostnad för ekonomin i termer av sämre funktionssätt. Stora neddragningar av offentliga utgifter tenderar att landa på människor som fördelningspolitiskt har det sämre och på viktiga områden i den offentliga verksamheten. Vill man undvika det måste man säkra att vi är tillbaka i starka offentliga finanser före nästa nedgång.

En skillnad mellan Sverige och de flesta europeiska länder är att vi när vi nu diskuterar ett framtida budgeteringsutrymme, ett reformutrymme, kan göra det utifrån att vi vill genomföra ytterligare strukturreformer. Vi kan tala om en kommande infrastrukturproposition nästa år eller om behov av att förstärka i forskningspropositionen, och vi kan diskutera fortsatta sänkningsåtgärder för att göra det mer lönsamt att arbeta.

När vi blickar tillbaka på åren 2013 och 2014 kommer Sverige att ha kunnat genomföra viktiga strukturreformer för att ekonomin ska fungera bättre. I många europeiska länder – i några länder kan man under krisen göra en del strukturreformer – kommer man att ha försämrat sina förutsättningar för tillväxt genom att man varit tvungen att dra ned på utbildnings-system och för den delen även på infrastruktur och forskning.

Det är också viktigt att vi tänker på hur sparandet ser ut framöver. Nästa år har vi ett strukturellt sparande på 2,2 procent. Det stiger till 3,6 procent 2013 och går upp till över 4,5 procent 2015.

Det här talar för att finanspolitiken under krisen har varit väl avvägd. Vi har kunnat genomföra mycket omfattande diskretionära åtgärder. Om vi lägger samman det som gjordes när vi såg krisen komma och valde att börja bli expansiva hösten 2009 och framåt, handlar det om ungefär 90 miljarder i samlade åtgärder. Såväl kommissionen som OECD har i sina jämförelser mellan de olika medlemsländerna landat i slutsatsen att i fråga om diskretionära åtgärder ligger Sverige, Finland och Tyskland i topp. Det blir alldeles särskilt tydligt om vi blickar över helheten. De flesta länder var tvungna att lägga i praktiken noll stimulansåtgärder för 2010 och praktiskt taget de flesta åtstramningar för 2011, medan vi faktiskt till och med för 2012 kan diskutera möjligheter att genomföra ytterligare förstärkningar. Det är alltså en väldig kontrast mellan bilden i Sverige och den bild vi ser i andra länder.

Vidare är det viktigt att vi när vi gjort de konjunkturpolitiska insatserna samtidigt försökt förstärka den långsiktiga strukturen i svensk ekonomi. En betydande del av insatserna har faktiskt förstärkt produktionsförmågan långsiktigt. I många andra länder har det mer blivit så att man har tagit alla möjliga förslag som legat i olika utskott och kommittéer och genomfört dem och sagt att de är "tillfälliga". I många fall har de sedan visat sig bli permanenta när man tittar på de skadeverkningar de haft, till exempel i USA eller Japan, på offentliga finanser långsiktigt.

Svensk ekonomi återhämtar sig nu i snabb takt. Det gör den delvis därför att vi har bra grundläggande strukturer i den svenska modellen och delvis därför att vi är i ett läge där många länder kring oss också har fört en ansvarsfull politik, exempelvis Finland, länderna i Baltikum och Tyskland. Därtill har vi genomfört omfattande strukturförändringar i svensk ekonomi och omfattande stabiliseringspolitiska åtgärder som bidragit till detta.

Det är väldigt viktigt att Sverige ska stå väl rustat inför nästa kris. Det talar för att vi under de år vi nu har framför oss också måste säkra att vi återuppbygger rätt betydande överskott.

Jag ska argumentera för att det är viktigt att vi håller fast vid det ramverk vi har för budgetpolitiken i Sverige. Det diskuteras nu huruvida man oftare borde justera de satta utgiftstaken. Ur mitt perspektiv är det politiskt så att de har varit väldigt bindande därför att de inte har ändrats. Praktiskt taget under hela perioden efter 1997 har vi upprätthållit utgiftstaken och

därtill varit *mycket* försiktiga med att ändra dem. Det har gjort att de har blivit mycket av en fokuspunkt för utvärderingen av finanspolitiken. De är satta i nominella termer. Det handlar inte om hur BNP växer och det handlar inte om hur vi justerar för konjunkturer, utan de blir väldigt synliga. Börjar man välja en modell där man oftare justerar undergrävs naturligtvis värdet av utgiftstaken därför att då blir det inte lika tydligt att de nästan alltid ska ligga fast.

Vi har försökt förstärka utgiftstakens roll som normerande genom att också dra ut tidsperspektivet. Som ni säkert minns blev det så mot slutet av den förra regeringens period att man kortade ned antalet år som man beräknade utgiftstak för. I praktiken var man till slut nere på att fastställa bara ett utgiftstak och sedan ge ett beräkningsår. Nu har vi gått över till en modell där vi anger beräknade utgiftstak ända fram till 2015.

Detta är viktigt av två skäl. Dels är, tror jag, politiker i regering och riksdag mer benägna att bli långsiktiga och ansvarsfulla när man blickar lite framåt, kanske lite bortom nästa års kommande budgetstrid. Dels ger det en möjlighet att lägga utgiftstak framåt som ger stöd för politiken när man, till exempel under en kris, måste vara mer expansiv.

Om man, som rådet antyder, ska justera utgiftstaken när man ändrar skatterna bör man normalt sett ha som norm att välja att justera utgiftstaken för skatterna. Vi ska komma ihåg att den här regeringen har genomfört skattesänkningar under fyra budgetar. Den förra regeringen gjorde fyra komensationer för egenavgifter, om jag minns rätt. Det betyder att vi i så fall justerat utgiftstaket såvitt jag kan bedöma åtta av de senaste tio elva åren utifrån det här resonemanget.

Det är klart att om vi praktiskt taget vart och vartannat år när skatterna höjs eller sänks ska justera utgiftstaket förlorar det lite av den normbildande roll det haft i svensk ekonomi. Ska man justera när man sänker det bör man rimligen sedan också justera när man höjer det. Då har vi ett utgiftstak som praktiskt taget varje år flyttas beroende på hur skatterna justeras. Det tror jag skulle skapa en stor osäkerhet och praktiskt taget göra det omöjligt att utvärdera om man uppfyllt det.

Det är också väldigt viktigt att vi förstår hur strama de utgiftstak är som nu ligger. I genomsnitt har utgifterna, bortsett från de första åren när vi hade väldigt tuffa ekonomiska förhållanden, ökat mellan åren med i storleksordningen 30 miljarder per år. Något år har det varit några miljarder mer än så, uppemot 40 miljarder, och något år har det varit nedåt 25 miljarder.

När vi valde att föra denna mycket expansiva politik med 90 miljarder i diskretionära åtgärder valde vi också, för att markera att vi sedan skulle komma tillbaka till starka offentliga finanser, att lägga försiktiga utgiftstak för 2013 och 2014. Där ökar utgifterna med endast 10 miljarder. Man får alltså gå tillbaka till krisåren under 1990-talet för att hitta en lika försiktig uppräknings av utgiftstaket som den vi hade under åren 2013 och 2014.

Även för år 2015 är den beräknade utgiftsutvecklingen väldigt försiktig. Den är antagen till 20 miljarder kronor, vilket ligger väl under den genomsnittliga ökningen.

Men det kan vara så att man inte riktigt ser hur utgiftstaket fungerar om man inte tänker på att vi dragit ut tidsperspektivet. Tidigare satte man ett utgiftstak för det kommande året skarpt. Sedan gjorde man en beräkning för året därefter. Då blev det väldigt mycket så att man såg budgeteringsmarginalen som ett tänkbart reformutrymme.

Som här redovisas ligger budgeteringsmarginalen – skillnaden mellan de fastlagda utgiftsområdena och själva utgiftstaket – på 57 miljarder kronor för 2015. När vi väl ska göra budgeten för 2015 ska vi ha en budgeteringsmarginal på 1,5 procent av utgifterna; 16–17 miljarder bör då ligga kvar. Därav följer att det som finns i utrymme här är i storleksordningen 40 miljarder. Då ska man komma ihåg att nu kommer att läggas budgetar för 2012, 2013, 2014 och 2015 som ska rymmas inom dem.

Ni kan själva räkna ut att för varje budgetförhandling framåt kommer utgiftstaket att vara väldigt bindande och väldigt styrande därför att det då handlar om att vi lagt på oss en skarp restriktion på utgiftssidan eftersom vi var så pass expansiva under krisåren. Sedan har det visat sig att vi då haft en bättre utveckling än vi trodde. Men så pass bindande är utgiftstaken. Det är rätt viktigt att man förstår att utgiftstakens reformutrymme ackumuleras budget för budget för budget, så alla utgiftsreformer 2012 ska läggas till dem, och alla 2013 ska läggas till dem och alla 2014. Ändå ska vi ha en marginal på 16–17 miljarder kvar när vi gör budgeten för 2015.

Man ska komma ihåg att vi för 2015 räknar med ett finansiellt sparande på 182 miljarder kronor, 4,4 procent av BNP. Då kan man naturligtvis fråga hur stort reformutrymme vi har, hur mycket av de 182 miljarderna som kan användas, samtidigt som vi ändå ska ha 40 miljarder kvar till att upprätthålla ett finansiellt sparande på 1 procent av BNP, givet att det strukturella sparandet sammanfaller med det finansiella sparandet för 2015, givet att vi då stänger outputgapet.

Jag skulle naturligtvis tycka att vi har skäl att överväga en extra marginal även om outputgapet praktiskt taget är ”slutet” år 2015 av det skälet att vi gott och väl kan hamna i en lågkonjunktur utan att ha ett positivt outputgap. Då skulle det vara viktigt att ha en marginal för att åter kunna spendera 80, 90, 100 miljarder på krisåtgärder under de två eller tre år man får anta att vi har en nedgång och återhämtningsfas.

I det här perspektivet framstår det som att det är fullt tydligt att de utgiftstak vi satt är mycket bindande för budgetpolitiken och mycket väl rymms inom de tänkbara utrymmena för framtida utgifter. Naturligtvis kan det bli mer utgifter, och det kan bli mindre utgiftsreformer. Mindre blir det om vi till exempel får en utveckling med högre kostnader och mer om det visar sig att andra offentliga utgifter utvecklas på ett mer gynnsamt sätt, vilket vi upplevt under senare år.

Min slutsats är helt enkelt att utgiftstaket bör förbli en av de viktiga komponenterna i det finanspolitiska ramverket och att vi därför fortsatt bör vara mycket återhållsamma och försiktiga med att varje år justera de här utgiftstaken.

Reformutrymmet specificeras nu inför ett kommande budgetår. Sällan gör vi det innan vi fått in de senaste inkomstuppgifterna i samband med att vi i början av augusti har genomgångar och därefter har en budgetförhandling. Skälet till det är att min erfarenhet som finansminister är att de beräkningar av reformutrymmet som diskuteras under året väldigt mycket förändras från januari till mars-april. Även bara under sommarmånaderna kan det röra sig om tiotals miljarder.

De av er som vet att en regering består av flera departement och flera partier och som förstår att det här är en förhandling inser att man, om man till exempel har en typ av mekanisk framräkning av detta tidigt på året, riskerar att skapa förväntningar som sedan inte kan upprätthållas. Erfarenheten från Finansdepartementet är att det väldigt ofta är så – nu menar jag inte de senaste åren; jag har bett mina medarbetare titta längre bakåt än så – att man har startat budgetprocesser med ett reformutrymme som sedan visat sig vara väsentligt mindre än man trodde.

Säkert inser alla att om man först låtit alla våra viktiga departement ta fram stora reformer och arbeta med dem hela året och sedan kraftigt får skära ned dem under en rätt kaotisk förhandling i slutet av augusti riskerar det att skapa en hel del oordning i politiken, något som man nog har goda skäl att vara väldigt försiktig med. Det gör att den här typen av mer mekanisk framräkning månadsvis eller kvartalsvis som rådet ibland antyder att man borde ha inte riktigt är förenlig med den beslutsprocess som vi har kring budgetar och där vi måste respektera att det är olika partier och olika departement och att det är olika utgiftsområden som noggrant måste vägas av.

För mig är den sista punkten här väldigt central. Jag skulle verkligen vilja vädja till alla våra olika partier och till ledamöter och utskott i riksdagen om att lägga stor vikt vid detta: Ska vi upprätthålla full sysselsättning också i nästa lågkonjunktur måste vi ha en kriskassa när krisen väl kommer. Då bör vi ha säkrat att vi är tillbaka till betryggande överskott. Vi kan inte veta när krisen kommer. Men låt oss försöka gemensamt vara ansvarsfulla under de kommande åren!

Låt mig också säga några ord om arbetsmarknadens funktionssätt.

Arbetsmarknaden har utvecklats påtagligt bättre än vi trodde. Det ser vi på en lång rad olika områden. Ätminstone till viss del beror det på att det i svensk ekonomi inte bara under den här regeringen utan också i ett längre perspektiv genomförts mycket betydande strukturreformer. Till exempel valde den tidigare regeringen att kompensera för egenavgifterna på ett sätt som också bidrog till lägre marginalskatter.

Denna utveckling har nu förstärkts genom att vi har genomfört riktade inkomstskattesänkningar på förvärvsinkomster. Vi har också kunnat göra viktiga förändringar av våra trygghetssystem så att man ska förstärka arbetslinjen.

Vår slutsats efter att ha gått igenom detta förhållandevis noggrant inom Finansdepartementet är att det möjliggör både en högre, varaktigt sysselsättning och en långsiktigt lägre jämviktsarbetslöshet. Stödet för detta är inte bara beräkningar i någon teoretisk modell, utan det är mycket olika indikationer som talar för detta.

Det vi ser på bilden är det historiska sambandet mellan arbetsmarknad och BNP. Den övre linjen är den arbetslöshet vi skulle ha haft om vi hade följt ett historiskt mönster, och den undre är den vi de facto har upplevt. Under lång tid har vi i praktiskt taget varje prognos fått revidera ned arbetslösheten och upp sysselsättningen och arbetade timmar. Det är faktiskt så att jag om jag blickar tillbaka över de sista tolv månaderna skulle tro att det är åtminstone åtta eller nio utfall som har kommit in starkare än vi har räknat med.

Detta är rätt viktigt. Att man under lång tid har en utveckling som är starkare än beräknat tyder på att det är någonting i samband med ekonomin som har ändrats. Det är också väldigt tydligt när vi ser en så stark sysselsättningsökning – den är praktiskt taget strax under 5 procent i privat sektor. Den avviker mycket starkt från praktiskt taget alla andra länder. Till exempel USA, som nu börjar få lite fart på arbetsmarknaden, har en sysselsättningsstillväxt på i storleksordningen 1 procent.

I det som Lars Calmfors redovisade på utgiftssidan ser vi också denna typ av effekter. Att arbetslösheten har blivit lägre och att sjukskrivningarna inte har blivit så höga har gett oss en annan nutidsutveckling än vi trodde, och vi har också upprepade gånger i våra prognosuppdateringar landat på den slutsatsen.

Effekten är kanske ännu tydligare på inkomstsidan, eftersom vi i praktiskt taget varje uppdatering av skatteberäkningarna har sett att vi har haft större skatteinkomster från arbetsinkomster, och det sammanhänger med att vi helt enkelt har underskattat hur stora effekterna har varit på arbetsmarknaden.

Vår slutsats är helt enkelt att det finns en möjlighet att nå en jämviktsarbetslöshet på 5 procent. Vi gör också en prognos för de kommande åren att arbetslösheten ska minska. Detta är dock olika saker. Det ena är en bedömning av jämviktsarbetslösheten – vilket år man når den beror på konjunkturförloppet – och det andra är en bedömning att vi faktiskt har en förhållandevis stark efterfrågan i svensk ekonomi under de kommande åren och därför också kan göra en bedömning att vi kommer ned mot 5 procents arbetslöshet.

Detta är alltså första gången sedan 50- och 60-talen som svensk ekonomi utan allvarliga obalanser i termer av bytesbalansunderskott, inflation och instabilitet på arbetsmarknaden kan nå den typen av arbetslöshetsnivåer. Det vore naturligtvis både glädjande och bra om så var fallet.

Lars Calmfors visade en bild på hur liknande nedgångar av arbetslösheten har skett i andra viktiga reformländer. Här kan man göra ett konstaterande, och det är att Sverige naturligtvis måste ha som utgångspunkt att vi ska ha en jämviktsarbetslöshet som ligger i nivå med de bästa europeiska länderna. Det vi ser på skärmen är andra små, öppna ekonomier. Här är Danmark och Nederländerna med, men man kunde även ha inkluderat Schweiz och Österrike, som också har klarat av att under lång tid ha en relativt låg arbetslöshet utan obalanser.

Detta bör naturligtvis vara målsättningen för åren framöver, att Sverige ska ha en jämviktsarbetslöshet som ligger väl i linje med de bästa europeiska länderna. Det talar naturligtvis för att denna politik har varit central. Det talar naturligtvis också för att de har reverserat den och tagit tillbaka förändringar av arbetslöshetsförsäkring och sjukförsäkring samt jobbskatteavdrag och andra viktiga strukturförändringar. Man får då en högre jämviktsarbetslöshet, lägre jämviktssysselsättning och därigenom också en sämre utveckling av välfärden.

Låt mig säga någonting om skattepolitiken. Vi menar att vi nu har redovisat en skattepolitik för de kommande åren som ger en god grund för sysselsättningsutvecklingen. Det är viktigt att notera att den prioritering vi har gjort i vårpropositionen bygger på att regeringen har för avsikt att genomföra det valmanifest den blev vald på och att regeringen har ambitionen att göra detta relativt tidigt under mandatperioden. Ur ett mer demokratiskt perspektiv är det naturligtvis relativt centralt att man som regering faktiskt försöker göra det man blev vald för.

Jag skulle också argumentera för att detta i grund och botten är en väldigt klok politik även konjunkturrellt. Svensk ekonomi upplevde efter den förra krisen en väldigt svag sysselsättningsutveckling. Tillväxten drevs primärt av produktivitet och export, vilket tenderar att ha mindre genomslag på sysselsättningen. Därför är det nu centralt att vi under några kommande år, särskilt om vi är oroliga för till exempel genomslaget för räntor eller osäkerhet i världsekonomin, säkrar att det finns en relativt god inhemsk efterfrågan.

Det är också viktigt att detta säkras samtidigt som vi vidtar åtgärder för att förstärka ekonomins funktionssätt, eftersom vi annars riskerar att hamna i en restriktion i förhållande till resursutnyttjandet. Därför är jobbskatteavdrag och höjd brytpunkt viktiga reformer att tänka på. Vi har också lagt till expertskatteförenklingar av 3:12-regler och sänkt restaurangmoms.

Vår uppfattning är att jobbskatteavdraget bidrar till att öka sysselsättningen, och det gör det utifrån ett väldigt robust samband: Ju mer det lönar sig att arbeta relativt att inte arbeta, desto fler människor står till

arbetsmarknadens förfogande. Så länge man har ett sådant förhållande bör efterfrågan i ekonomin växa snabbare än i genomsnitt och följaktligen bidra till att vi får en långsiktigt högre sysselsättning och varaktigt lägre arbetslöshet.

Denna typ av åtgärder bidrar till att minska risken för flaskhalsar på arbetsmarknaden relativt andra åtgärder av en liknande efterfrågeinriktning, därför att det förbättrar lönebildningen och minskar utanförskapet. Det är alltid bra att minska tröskel- och marginaeffekter, och detta är ett av de sätt där vi kan göra det med relativt mer begränsade effekter på offentliga finanser eftersom det ger en mer riktad skattelättnad.

Relativt omfattande utvärderingar av detta har gjorts både från vår sida och från Finanspolitiska rådets sida, och även av andra. I våra beräkningar har vi också simulerat effekterna av framtida jobbskatteavdrag, och vi kan inte se några avtagande effekter i dessa beräkningar.

Förmodligen beror det på den samlade tröskeleffekten, framför allt när det gäller låg- och medelinkomsttagare, eftersom vi har relativt omfattande välfärdssystem i Sverige och bland de högsta skatterna bland OECD-länderna. Vi talar om att vi för en normal person som till exempel återgår till arbete har en tröskeleffekt på 70–80 procent i de lägre inkomstskikten. Det är naturligtvis en väldigt stor tröskeleffekt, mycket högre än OECD-genomsnittet och således högre än för de flesta andra länder.

Vår beräkning av sysselsättningseffekterna ser ut som på bilden. Vi räknar med att ett jobbskatteavdrag ökar årssysselsättningen med ungefär 22 000 personer och sysselsättningen direkt med ca 14 000 personer.

Tittar man på till exempel höjd nedre skiktgräns och värnskatt har det ingen effekt på sysselsättningen. Det har inte samma effekt på marginalen mellan att arbeta och att inte arbeta, och därför blir sysselsättningseffekten lägre. Samtidigt betyder höjd nedre skiktgräns och värnskatt att man får en inte obetydlig effekt på antalet timmar som arbetas – marginalskatten minskar, och då blir det naturligtvis fler som kommer i arbete.

Det kan utifrån resonemanget med jämviktsarbetslöshet vara viktigt att notera att vi alltså inte har någon effekt på jämviktsarbetslösheten av nedre skiktgräns eller för den delen värnskatt. Jag skulle säga att det är relativt oomtvistat bland ekonomer att så är fallet. Det har vi däremot om vi sänker restaurangmomsen, för det har en effekt på efterfrågan och ekonomins funktionssätt eftersom vi får ett större skatteutbud och lite mindre skatteklar i tjänstesektorn, vilket har positiva effekter.

Vår samlade bedömning är alltså att vi måste höja sysselsättningen, och det tror jag ändå måste vara ett mål. Finanspolitiska rådet säger visserligen att man om man inte tycker att det är så avgörande att minska arbetslösheten och höja sysselsättningen kan överväga andra typer av åtgärder. Det är naturligtvis ett resonemang som i grund och botten är politiskt.

Min bedömning är dock att sysselsättning i personer nästan alltid är viktigare än att bara titta på BNP-effekten. Det beror på att det är så viktigt att människor är i arbete. Det är så viktigt att människor är på en arbets-

plats och att de får ha den möjlighet till trygghet som ligger i att man faktiskt arbetar. Därför är sysselsättning i personer en avgörande faktor när vi ska utvärdera politik.

Låt mig säga någonting kort om regeringens utbildningsreformer. Det är naturligtvis välkommet att Finanspolitiska rådet gör den typen av bred genomgång på utbildningssidan som man nu har gjort, och jag får väl säga att jag i huvudsak delar de slutsatser som rådet har lagt fram på detta område.

Lärarkyrkans attraktionskraft måste stärkas. Det är rätt uppenbart att bättre, mer motiverade lärare kan ha större förutsättningar att förmedla kunskap i skolorna. Vi har skäl att tro att mer av utvärderingar och uppföljningar genom till exempel nationella prov bidrar till att vi kan kombinera en decentraliserad styrning av skolan med lite bättre resultat. Vi har en förskola som i stort bidrar till ett bra välfärdssamhälle, men den pedagogiska potentialen kanske inte fullt ut utnyttjas.

Min slutsats är att Finanspolitiska rådet i praktiken drar slutsatsen att regeringen är på rätt väg när det gäller utbildningspolitiken men att man också riktar en stark uppmaning om att det är viktigt att vi säkrar att implementeringen av dessa olika åtgärder blir sådan att vi verkligen får en bättre lärarutbildning, att vi får mer av studiero i klassrummet och att vi tydligare fokuserar på undervisning i de grundläggande ämnena, som matematik och naturvetenskap där vi har haft en del problem under senare år.

Min samlade bedömning av rådets rapport är att vi här har fått ytterligare en bred utvärdering av regeringens politik som i grund och botten ger stöd för ett par huvudslutsatser. En är att politiken under krisen har varit väl avvägd i så måtto att vi har klarat av att föra en krispolitik som dämpat efterfrågesvingen, minskat arbetslöshetsökningen och samtidigt inte skapat osäkerhet om långsiktiga offentliga finansers uthållighet.

En annan viktig slutsats är naturligtvis att en förändrad och förbättrad arbetsmarknad bidrar till både lägre arbetslöshet och högre sysselsättning. Det har vi all anledning att lyssna till och också fundera på inför framtiden. Jag tror också att den grundläggande inriktning som rådet pekar på när det gäller utbildningspolitiken, det vill säga mer av kunskap som hörnsten, är riktig.

Ordföranden: Tack för det! Då har vi alltså ungefär en timme på oss till frågor och diskussion. Den tiden brukar gå fort, men vi ska försöka ge ordet till minst en företrädare per parti. Den första rundan inleds av Socialdemokraterna, som företräds av utskottets vice ordförande Tommy Waidelich.

Tommy Waidelich (S): Det är frestande att kasta sig över inte minst de senaste overheadbilderna, men jag ska inte göra det. Jag och Anders Borg får i stället återkomma till dem i kommande debatter. Så mycket är ändå klart att regeringen har svårt att få stöd för både ytterligare jobbskatteavdrag och delar av sin arbetsmarknadspolitik, men det får vi som sagt återkomma till.

Nu tänkte jag fokusera på Finanspolitiska rådets rapport. Jag börjar med att tacka för en intressant rapport. Förra året var det mycket fokus på arbetsmarknadspolitik, och Cecilia Hermansson sade att varje nyexaminerad ekonom borde läsa denna rapport. Det var också det första jag gjorde som ny ekonomiskpolitisk talesperson, och jag tycker att det vore något för varje ekonomiskpolitisk talesperson att sätta sig in i. Förra året fångade jag upp detta med arbetsmarknadspolitiken och den bristande matchningen. Denna gång är jag mer bekymrad över det som förs fram när det gäller de offentliga finanserna och reformutrymmet.

Innan jag går in på min fråga vill jag passa på att tacka dig, Lars Calmfors – du lämnar ju nu rådet. Jag vill påstå att det är ditt arbete som mycket har lett till att rådet har fått den ställning det har fått som en viktig del av granskningen av regeringens finanspolitik. Vi var flera partier som var tveksamma till Finanspolitiska rådet, men nu finns det faktiskt i princip konsensus kring rådet. Det tycker jag är viktigt att säga innan vi går in på diskussioner om rapporten och olika delar.

Det jag tycker känns oroväckande är dels den diskrepans som finns mellan regeringen och Finanspolitiska rådet om hur pass expansiv finanspolitiken är. Flera av dem som har yttrat sig här i dag har också pekat på det som Finanspolitiska rådet gör, nämligen att det finns en risk för en alltför expansiv finanspolitik. Det är kombinationen mellan de svaga utgiftstaken och de aviserade stora skattesänkningarna.

Lägg till det att vi har en konjunkturuppgång, risk för överhettningar, en minoritetsregering, ökad skuldsättning hos hushållen och en orolig omvärld så ringer – i alla fall hos mig – varningsklockor. Jag drar paralleller till det som hände innan 90-talskrisen.

Därför skulle jag vilja ställa följande frågor till er i panelen: Delar ni min oro? Har vi rustat oss för nästa ekonomiska kris? Och, oberoende av svaret på den frågan, vad bör vi nu fokusera på som politiker? Vi står inför ett arbete med höstbudgeten. Reformutrymme är intressant ur den aspekten, men vi håller också på att diskutera de makrofinansiella ramverken – inte minst EU-lagstiftningen.

Mina frågor till er är alltså: Har vi rustat oss för framtiden och nästa kris? Vad bör vi fokusera på nu?

Ordföranden: Näste frågeställare i turordningen är jag själv som moderat företrädare i denna omgång.

Jag vill också tacka samtliga inledare, och då särskilt rådet, för intressanta inledningar och i likhet med Tommy Waidelich ta min utgångspunkt i kommande och gamla kriser. En bakgrund till det breda stöd som finns för det ramverk vi har är ju vikten av att få Sverige ur krisen, efter den i början av 90-talet och breda överenskommelser då.

Flera av inledarna har varit inne på den osäkerhet som finns när vi ser några år framåt i tiden. Vi ser å ena sidan tecken på en mycket god återhämtning. I dagarna får vi senaste rapporten från Internationella valutafonden som talar om en extraordinärt god återhämtning i Sverige. Samtidigt

har vi en mycket osäker omvärld, både i Europa, i till exempel Grekland och eurozonen, och inhemskt som någon av inledarna var inne på med exempelvis situationen på bolånemarknaden. Den har vi haft en särskild utfrågning om i utskottets regi.

Mot den bakgrunden vill jag ställa en fråga till både rådet och regeringen om finansiell stabilitet och den diskussion som förts om kapitaltäckningskrav på banker. Den togs upp när vi hade en särskild övning här tidigare i våras om riskerna på bostadsmarknaden. Den nämns bara kort i rådets rapport, och därför är jag nyfiken på att ställa frågan även till Lars Calmfors.

Riksbanken och även regeringen har uttalat sig för högre kapitalkrav på bankerna för att minska känsligheten för kriser inom den sektorn när nu krisen kommer igen. Att det kommer att komma nya osäkerheter vet vi; vi vet bara inte exakt när och hur.

Jag skulle vilja be Lars Calmfors utveckla, om möjligt, rådets syn på högre kapitaltäckningskrav. Jag skulle vilja be finansministern precisera, om möjligt, det som han öppnade för vid utfrågningen vi hade häromveckan där finansministern öppnade för högre kapitaltäckningskrav på bankerna och hur det arbetet har gått vidare.

Jonas Eriksson (MP): Tack för en intressant rapport och inledande anföranden! Jag har inte uppfattat att Finanspolitiska rådet argumenterar mot målet om full sysselsättning. Däremot kan man fundera lite grann på vad regeringens främsta åtgärder – jobbskatteavdrag, försämringar i a-kassa och sjukförsäkring – leder till vad gäller efterfrågan på arbetskraft. Jag uppfattar att fokuset mest har handlat om att öka arbetskraftsutbudet.

Jag tycker att det skulle vara intressant om Lars Calmfors, Cecilia Hermansson och Roger Mörtvik kunde säga någonting om de här reformernas påverkan på efterfrågan på arbetskraft.

Carl B Hamilton (FP): Det är fyra saker som jag tycker inte uppmärksammas här – jag ska inte ställa frågor om alla fyra. Det är till exempel att kapitalinkomstskatterna är skadligare än bolagsskatten. Ni i rådet är för en obligatorisk a-kassa. Ni är tillsammans med många andra mot att värnskatte-ten är kvar, och ni är för att man tar bort den differentierade a-kasseavgiften.

Jag skulle tycka att det vore intressant att höra Lars Calmfors analysera det som finansministern sade beträffande värnskatten. Här finns olika uppfattningar, och jag tror att det är viktigt att klara ut vad det är som gör att ni kommer till olika slutsatser.

Den andra frågan är följande. I 20–25 år har ekonomerna varit för differentierad a-kasseavgift. Nu har du tillsammans med ditt råd, och du som en exponent för denna yrkesgrupp, bytt åsikt och är inte längre det. Varför det?

Lars Calmfors: Jag börjar med Tommy Waidelichs fråga om hur vi ser på de offentliga finanserna och reformutrymmet framöver, alltså finanspolitikens inriktning. Där gjorde vi bedömningen att regeringen inte förde en

tillräckligt expansiv politik i lågkonjunkturen. Jag vill komma tillbaka till det. I efterhand ser vi att underskotten blev väldigt små. Det är klart att det hade funnits utrymme att ha något större underskott då. Det var den position som vi intog. Ingen kunde veta då hur det skulle utvecklas, men jag tycker att vår bedömning var mer korrekt än regeringens när man ser på siffrorna.

Nu är vi egentligen i motsatt situation: Vad ska vi göra när konjunkturen vänder uppåt? Vi ger uttryck för ganska stor oro. Vi tycker precis som Anders Borg att man ska ha stora säkerhetsmarginaler. På det sätt som regeringen beräknar det strukturella sparandet är det rimligt att man faktiskt ligger över 1 procent av BNP, som regeringen har sagt. Men vi känner en oro för att det kan bli för mycket av både skattesänkningar och utgiftsökningar vid fel tidpunkt. Vi vill ha mer av det i lågkonjunkturerna och mindre av det i högkonjunkturerna.

Jag måste säga att jag inte blev lugnad av Anders Borgs diskussion om utgiftstaket. Det är ett faktum att marginalerna där är väldigt stora. Jag kan möjligen förstå argumentet att man inte vill peta i de utgiftstak som redan har fastställts. Men när man lade ett utgiftstak även för ett fjärde år hade man ett större spelrum.

Det är en skillnad om man höjer eller sänker utgiftstaket, det är faktiskt en skillnad på plus och minus. I det läge som nu har uppkommit, som är exceptionellt, menar vi, precis som Riksrevisionen, att man ska ha både hängslen och livrem. Då borde man sänka utgiftstaket om man avser att gå fram med väldigt stora skattesänkningar. Man får inte ta för givet att man har en fortsatt politisk situation där man kommer att kunna hantera saker och ting hur lätt som helst.

Anna Kinberg Batras fråga var om vi står redo inför nya kriser. Vi gick lite utanför vårt mandat när vi tog upp det här med finansiell stabilitet. Vi tycker att det måste till institutionella förändringar. Regeringen missade mycket före finanskrisen, det gjorde för den delen också de flesta ekonomer. Det var rätt mycket tur – jag vet att Anders Borg blir arg när jag säger det, men jag säger det i alla fall – att det inte gick värre för de svenska bankerna. Det var ingen som riktigt hade grepp om hur illa ute de var i Baltikum. Nu gick det bra, och det gjordes bra krisinsatser från regeringens sida. Men det kunde ha gått mycket sämre. Det krävs institutionella förändringar där helt enkelt.

Kapitaltäckningskraven: Ja, jag tror att man måste höja kapitaltäckningskraven. Det kommer att kosta på, det finns en nedsida där. Det är en kostnad som man helt enkelt måste ta. Det är min bedömning.

Sedan frågan om jobbskatteavdrag: Deras effekt i krisen var framför allt på efterfrågesidan. De bidrog då till att hålla uppe efterfrågan. Det som blir viktigast framöver är att när efterfrågan nu ökar också få ett utbud. Där tror jag att de är effektiva om målet är att öka sysselsättningen. Och då är jag inne på Carl B Hamiltons fråga. Frågan är vad man vill prioritera. Ska man till varje pris öka sysselsättningen i termer av antalet

personer, eller ska man tänka mer på samhällsekonomisk effektivitet i ett bredare perspektiv, som man ju gjorde en gång i skattereformen? Vi pekar ut målkonflikterna, men vi tar inte ställning. Vi säger inte att man ska sänka värnskatten, utan vi pekar på det man ska tänka på.

Det finns en negativ sida, som Roger Mörtvik tog upp, med jobbskatteavdragen också. De minskar försäkringsmässigheten i systemen. Du sänker den försäkring som den person som blir arbetslös eller av andra skäl inte kan arbeta har. Normalt resonerar vi så att ju mindre man har av någonting, i det här fallet försäkring, desto mer kostsamt är det att ta ytterligare steg som minskar försäkringsmässigheten. Det kan vara ett argument mot ytterligare jobbskatteavdrag som då ska ställas mot sysselsättningsvinsterna.

Arbetslöshetsförsäkringen: Den tog också Roger Mörtvik upp och tyckte att den delen var sämst i rapporten. Det gör mig ledsen eftersom jag var huvudförfattare till just det kapitlet, som jag själv tycker är väldigt bra. Jag tycker att vi gör en god genomgång av vad som är problemet med differentieringen av a-kasseavgifterna. Teoretiskt är det en mycket bra tanke. Men vi tar fram ett unikt material som visar på hur stor överlappning det är mellan a-kassor och fackliga organisationer. Den är inte fullständig, vi för fram en siffra på i storleksordningen två tredjedelar. Långtidsarbetslösa försörjs inte via a-kassan. Vi har en hög grad av samordning. Då får man ut ganska lite, tycker vi, av de differentierade avgifterna. Om vi i stället skulle ha ett system med obligatorisk a-kassa, ja, då slipper man ifrån en del av de nackdelar som de differentierade avgifterna, och de i samband därmed höjda avgifterna, har lett till. Då kan man se annorlunda på det hela. Men vi tror fortfarande inte att man uppnår några stora effekter den vägen.

Vi är kanske något mer snåla i vår bedömning av den differentierade a-kassan när vi verkligen har gått igenom alla argument för och emot än vad vi har varit tidigare.

Cecilia Hermansson: Står vi väl rustade inför nästa kris? Ja, jag tror att i relativa termer jämfört med många andra länder står vi väldigt bra rustade. Sedan kan man välkomna den diskussion som förs fram i rådet om att om ramverken kanske inte är helt tillräckliga finns det en risk för att det skulle kunna bli en procyklisk finanspolitik. Jag tror att med den regering som vi har nu är det stort fokus på budgetdisciplin, på att föra en ansvarsfull ekonomisk politik, man tar ett år i taget och så vidare. Samtidigt finns kritiken att man är överdrivet försiktig. Det är ganska svårt att förstå debatten. Men det gäller just ramverken, att fokusera på ramverken, att bygga upp dem på ett sådant sätt att det inte finns risker.

Sedan tycker jag att man bör fokusera på att det kanske ser väldigt bra ut i den offentliga sektorn och kan komma att göra det i fortsättningen men inte i den privata sektorn om vi ser den utveckling som vi gör nu när det gäller hushållens skuldsättning. På det sättet står vi inte väl rustade. Här behövs det mer arbete.

Den andra frågan gällde utbudet och kom från Miljöpartiet. Gör man tillräckligt när det gäller efterfrågan? Jag tror att efterfrågan på anställda och på arbete huvudsakligen är en konjunkturfråga, och vi har en väldigt stark konjunktur. På så sätt kommer efterfrågan att fortsätta att stärkas. Vi ser det både i industrin och i tjänstesektorn. Det viktiga är att fokusera på utbudssidan, att man på det sättet förbättrar arbetsmarknadens funktionssätt.

När jag säger detta vill jag ändå lägga till att det man ofta missar är just fokus på entreprenörskapet. Jag tror att vi nationalekonomer tenderar att värdera ned frågor kring entreprenörskap och globalisering. Här kan man göra mycket mer för att underlätta för efterfrågan på arbete genom att ha större fokus på entreprenörskapet, se till att vi har bästa möjliga klimat för att starta och driva företag i Sverige.

Roger Mörtvik: Först frågan om hur väl rustade vi står. Jag håller med Cecilia. Rent institutionellt och makroekonomiskt står vi oerhört bra rustade och har gjort det under lång tid. Det som jag tycker är det stora problemet är arbetsmarknaden och utbildningssituationen, där vi ser att väldigt många människor inte har den utbildning som krävs för att ta jobben. De riskerar att vara borta från arbetsmarknaden alldeles för lång tid.

Svaret på frågan hur man framför allt ska rusta sig inför nästa kris tror jag är en gigantisk utbildningsinvestering, ett nytt kunskapslyft. Vi ser i rådets rapport att lågutbildade har betydligt svårare att få plats på arbetsmarknaden och ökad risk att fastna i långtidsarbetslöshet. Det här är så pass viktigt att det till och med är värt att låna pengar till det, om det inte skulle finnas det. Utbildningen är det som kommer att avgöra hur väl rustade vi står.

När det sedan gäller efterfrågediskussionen var problemet framför allt att åtgärderna initialt under krisen i så låg grad var inriktade på att öka efterfrågan och fortfarande väldigt mycket är inriktade på utbudsökningen. Det visar också rådet i rapporten som vi har pratat om. Däremot är det inte just nu, i den konjunktur vi befinner oss i, särskilt angeläget att försöka få i gång efterfrågan ännu mer.

Däremot tycker jag att det är viktigt i den här diskussionen att också prata om vilken typ av efterfrågan det är som vi vill stimulera i ekonomin. Där tycker jag att alldeles för lite fokus har lagts på värdet av att vi också skapar fler jobb i tillväxtbranscher, fler högproduktiva jobb. Då kommer man in på det som Cecilia var inne på, nämligen näringspolitiken, forskningspolitiken och var strategin finns för att vi ska kunna fortsätta växla upp i produktivitet och förädlingsvärde i de nya jobb vi skapar.

Finansminister Anders Borg (M): Fru ordförande! Låt mig göra några reflexioner med anledning av frågorna från Jonas Eriksson och Tommy Waidelich och sedan också säga något om detta med värnskatt, differentierade avgifter, sammansättningar i efterfrågestimulansen och värnskatten. Det är en lång rad olika frågor som tagits upp här.

Hur arbetslöshet och arbetsmarknad har utvecklats i olika länder är inte teoretiska beräkningar. Vi vet att efter Hartzreformerna i Tyskland sänkte man skatterna och tog ned a-kassan mycket hårdare än vad vi gjorde, för man lade den på 65 procent och tolv månader när man stramade upp socialförsäkringarna. Därefter har arbetslösheten minskat oavbrutet sedan 2004 med en månads liten uppgång, tror jag att det är, under själva krisen. Britterna gör samma sak. Finansministern, Gordon Brown, går ännu hårdare fram än vi. Han sänker a-kassan till 65 procent och sex månader, och gör motsvarande inriktning på skattesänkningar som påminner mycket om den Family Tax Credit som de har infört. Då sjunker sedan arbetslösheten under lång tid.

Det som är slående är att länder som Österrike, Schweiz, Danmark, Tyskland och Holland påminner mycket om Sverige. Det är alltså en koordinerad lönebildning och öppna ekonomier, relativt välutvecklade välfärdsstater. Men med hjälp av strukturreformer i socialförsäkringar, skattesystem och arbetsmarknad har man kunnat inleda relativt långa perioder av minskad arbetslöshet. Den erfarenhet vi har i modern tid från de europeiska ekonomierna är att de som fört en sådan inriktad politik och har kunnat bygga under den med bra finanspolitisk trovärdighet har kunnat sänka arbetslösheten, medan länder som har valt att antingen inte göra reformer eller att skapa finanspolitisk oordning inte har upplevt det.

Nu har vi för de kommande åren en relativt stark efterfrågan. Det talar mycket för att vi nu bör se ett gradvis genomslag för de utbudsreformer som har genomförts. De bedömningar som vi har gjort i Finansdepartementet därvidlag är väldigt försiktiga. Vi räknar till exempel med en rätt stor negativ effekt på jämviktsarbetslösheten av demografin. När man i USA gör motsvarande bedömningar räknar man med att ett högre antal äldre och ett högre antal yngre, som vi kommer att se, faktiskt leder till den motsatta effekten, att det bidrar till att sänka jämviktsarbetslösheten. Detta kan man alltså väga lite fram och tillbaka. Vi skulle i så fall kunna öppna för en ytterligare nedgång.

När det gäller utgiftstaken kanske det för oss som är politiker kan göras mer konkret om man konstaterar så här: Förr om åren satte vi utgiftstak som skulle rymma en budget framåt. Då behövde budgeteringsmarginalen vara tillräcklig för att klara den politiken. Nu lägger vi utgiftstak för fyra år framåt. De ska alltså rymma fyra budgetar. Då blir det naturligt så att budgeteringsmarginalerna blir större än om de bara ska rymma en budget. Den ökade budgeteringsmarginalen följer av att vi har dragit ut tidsperspektiven och att varje tidsperiod ska rymma inte en framtida budget utan i stället fyra framtida budgetar.

Min hypotes är att det alltså kommer att finnas utgiftsförslag i de flesta budgetar. Ska man då ändå ha en bindande budgeteringsmarginal måste man tänka i budget 1, budget 2, budget 3 och budget 4. Eftersom vi nu i slutet av den här perioden har valåret och den kommande mandatperioden är det väldigt troligt att även partiledare kommer att fästa väldigt stor vikt

vid att det ska finnas kvar ett utrymme för att göra reformer de sista åren av mandatperioden. När man då räknar bakåt blir utgiftstaken därför väldigt bindande. Det är viktigt att klargöra det.

När det gäller värnskatten och brytpunkten kan vi konstatera att i den tabell som vi har redovisat, och jag vill säga att vi gör så noggranna beräkningar som vi kan, ger höjd nedre skiktgräns 6 000 jobb i årsarbetskrafter och värnskatten 4 000. I timmar ger höjd nedre skiktgräns 0,15 och värnskatten 0,10. På marginalen ger alltså samma 5 miljarder i höjd nedre skiktgräns större effekter på sysselsättning och timmar, och BNP-effekten är likartad.

Fördelningseffekten är dramatiskt skiljaktig. Höjer man den nedre skiktgränsen handlar det kanske om någon tusenlapp extra i plånboken för dem som får sänkt skatt per månad, alltså 10 000–15 000 på ett år. Tar man bort värnskatten handlar det för en bankdirektör om kanske 500 000–600 000 kronor. Med mitt sätt att resonera blir regeringens prioritering logisk om åtgärder har lite större tillväxteffekter men dramatiskt annorlunda fördelningseffekter. Man behöver ju inte vara fördelningstaliban för att tycka att det kan finnas en skevhet mellan 20 000 och 600 000 kronor.

Samtidigt kan man naturligtvis konstatera – jag delar den bedömning som rådet och Carl B Hamilton ger uttryck för – att värnskatten är skadlig för svensk ekonomi. Den har en hög självfinansieringsgrad om man tar bort den. Det finns goda skäl att på lång sikt göra det.

När det gäller differentierade avgifter säger rådet att de har kontrollerat hur det ser ut med avtalsområdena och a-kassorna. Den informationen har vi haft hela tiden. Vi har vetat att det inte är en fullständig överensstämmelse. Den information man borde ha nu är om det här på marginalen har påverkat hur lönebildningen fungerar på de områden som nu har fått en högre a-kassa. Har det till exempel bidragit till en större flexibilitet i synen på kollektivavtal? Det är ett faktum att vi efter de differentierade a-kasseavgifterna har fått en mycket större vilja till modernisering. Jag tänker till exempel på Metall och Byggnads och kollektivavtalen. Det är klart att man inte kan dra några starka samband mellan detta, men det är en händelse som ser ut som en tanke att det faktiskt kan vara så att Assar Lindbecks gamla Lindbeckkommission, som förordade detta, hade rätt i att i grund och botten spelar drivkrafter roll också för fackföreningar.

När det gäller sammansättningen i efterfrågeåtgärderna delar jag inte Roger Mörtviks syn. Vi gjorde mycket omfattande beräkningar på hur man bäst kunde få effekt på inhemsk efterfrågan, alltså inte breda stimulanser utan riktade till arbetskraftsintensiv verksamhet som kommuner via infrastruktur och via ROT, mot byggverksamhet och mot aktiv arbetsmarknadspolitik. Det är det som utmärker de stimulanser som vi gjorde den här gången. Vi arbetade igenom väldigt noggrant var man har de stora importläckagen och var man inte har dem och genomförde sedan åtgärder med den inriktningen. Vid sidan av dessa var det strukturåtgärder.

Låt mig också säga något om kapitaltäckningen. Det har uppstått en lite märklig debatt de senaste dagarna från en del av våra företrädare för bankerna. De säger nu att eftersom EU-kommissionen eventuellt kommer att lägga fram ett förslag om ett reviderat kapitaltäckningsdirektiv kommer det inte att vara möjligt för Sverige att gå vidare med höjda kapitaltäckningskrav. Det är en felaktig syn. Vi har flera vägar för att höja kapitaltäckningskraven, och det råder ingen som helst tvekan om att ambitionen att höja dem med en halv till en procentenhet per år de kommande åren ligger fast. Det är den mest effektiva åtgärd vi har om vi vill påverka inte bara huspriser utan också risker för Baltikum och risker sammankopplade med bankernas nu alltmer utlandsbaserade finansiering.

När det gäller möjligheten att skärpa kapitaltäckningskraven kan man göra det dels genom att direkt låta Finansinspektionen göra bedömningar av de enskilda instituten, dels genom att tillämpa de eventuellt kommande regler för systemviktiga banker som är på väg fram.

Vi ska naturligtvis föra en bra diskussion med kommissionen. Och vi har ett starkt stöd från ett stort antal medlemsländer som är i exakt samma situation som vi, nämligen att man har en stor banksektor som är väldigt exponerad mot mer riskfyllda ekonomier.

Enligt min bedömning bör bankerna helt enkelt inte göra några större aktieutdelningar. De bör vara väldigt tydliga med att vinster inte bör avsättas till bonusar eller höjda styrelsearvoden utan till att just spara kapital i bankerna. Det finns ingenting i de diskussioner som vi nu för som ger bankerna anledning att revidera denna syn, utan bankerna ska de kommande åren räkna med höjda kapitaltäckningskrav.

Annie Johansson (C): Även jag vill inledningsvis tacka Finanspolitiska rådet för en gedigen rapport och explicit Lars Calmfors, eftersom det är den sista rapporten som han lämnar över som ordförande.

Det är många intressanta rekommendationer som ni tar upp vad gäller både en allmän a-kassa och en parlamentarisk skatteöversyn, men min fråga är på en mer övergripande nivå.

Ni skriver i er rapport att reformer av den storleksordning som regeringen anger i vårpropositionen kan bidra till att konjunkturuppgången kan bli alltför stark och att det i sin tur, menar ni i rådet, skulle ställa alltför stora krav på penningpolitiken.

Mot bakgrund av detta och med beaktande av riskbilden som finns runt omkring oss är min fråga till Lars Calmfors: Hur bedömer du en lämplig policymix i framtiden både på kort och på medellång sikt?

Johnny Skalin (SD): En genomsnittlig konjunkturlängd är cirka fem år, och samtliga teoretiska metoder tycks peka på att vi nådde en konjunkturbotten år 2009. Skulle man kunna tänka sig att denna konjunktur når sitt slut mot 2013–2014?

I år växer inte ekonomin i samma takt som 2010. Ändå räknar regeringen med fortsatt starka statsfinanser och jobbutveckling bortemot 2015–2016, även om sysselsättningsstillväxten avtar. Båda dessa faktorer gör mig lite konfunderad. Någonstans måste ju högkonjunkturen ta slut. Jag skulle vilja höra Finanspolitiska rådets uppfattning i frågan.

Ulla Andersson (V): Det finns egentligen hur mycket som helst som jag skulle vilja kommentera efter det här, men jag tänker ändå hålla mig till den modell som vi har valt. Vi har ju valt en nordisk välfärdsmodell som har varit väldigt lyckad. En grund för den modellen är att vi har två jämnstarka parter på arbetsmarknaden som sluter avtal genom förhandlingar. Nu har vi en regering som systematiskt har undergrävt den ena parten under hela sin regeringstid.

Som Roger Mörtvik och även Lars Calmfors varit inne på har man kopplat avgifterna till arbetslöshetsnivåerna inom olika branscher och på så vis också lagt ett ansvar på dem som arbetar i de branscherna att hålla tillbaka sin löneutveckling. Man har också höjt avgifterna väldigt kraftigt, så att många människor inte längre är med i arbetslöshetsförsäkringen, för de klarar det inte. Man har också systematiskt höjt kvalifikationskraven för att kunna vara med i arbetslöshetsförsäkringen, så att andelen som i dag får ersättning från arbetslöshetsförsäkringen är så låg som tre av tio. När regeringen tillträdde var andelen åtta av tio.

Man har också sänkt ersättningsnivåerna i försäkringen så att fyra av tio får ut 80 procent av tidigare lön i ersättning. Dessutom har vi hört, precis som Finanspolitiska rådet också säger, att jobbskatteavdraget syftar till att hålla tillbaka löneutvecklingen, det vill säga att det blir en omfördelning från löntagarna till företagsägarna.

Allt det här får konsekvenser, eftersom den ena parten på arbetsmarknaden blir mycket svagare och därmed får mycket svårare att sluta avtal som upprätthåller någon form av bra modell och jämlikhet i samhället. Jag skulle vilja fråga varför Finanspolitiska rådet inte har analyserat konsekvenserna av detta systematiska undergrävande av den ena parten.

Den andra frågan är till både Lars Calmfors och Roger Mörtvik. Man pratar ju väldigt mycket om en obligatorisk a-kassa, och som jag sade tidigare har regeringen i stället höjt kvalifikationskraven. Detta tar Finanspolitiska rådet över huvud taget inte upp. Vi vet också att det sitter en utredning som inte har i uppdrag att se över kvalifikationskraven utan att enbart utreda om vi ska ha en obligatorisk a-kassa eller inte, det vill säga en obligatorisk a-kassa som alla får vara med och betala men som det inte blir lättare att bli med i. Egentligen skulle Finanspolitiska rådet ha kunnat komma fram till slutsatsen att det hade varit bättre att följa arbetslöshetsförsäkringens paragraf 9, det vill säga att den som står till arbetsmarknadens förfogande, har varit arbetslös i tre månader, söker arbete aktivt och så vidare därmed kan vara med i arbetslöshetsförsäkringen. Då hade man kommit undan det här problemet. Jag skulle vilja höra Calmfors och Mörtviks kommentarer till detta.

Jag skulle också vilja ställa en fråga till Borg. Finansministern säger att vi fortfarande har för höga skatter jämfört med OECD-länderna.

Hur kommer det sig då att Sverige mår och går så bra? Borgs enda slutsats är ju hela tiden att vi har för höga skatter. Det är dock en del av den modell vi har valt. Den gör att vi har det bra, är lyckosamma och har en god utveckling.

Anders Sellström (KD): Fru ordförande! Jag vill också tacka Lars Calmfors och Finanspolitiska rådet för en bra rapport. Jag håller med Cecilia Hermansson om att ekonomistuderande ska läsa den, för man lär sig oerhört mycket. Man måste inte hålla med om alla slutsatser, men det är en annan sak.

Jag har två frågor som jag har varit inne på lite tidigare med Anders Borg i interna sammanhang. Den ena gäller statsskuldens nivå, som ju är ett bra mått på hur det går finansiellt i vårt land. Nu diskuteras det om vi sparar för mycket och om statsskulden sjunker för snabbt. När landar man rätt? Min fråga till Lars med flera är: Vid vilken nivå är statsskulden optimal eller i balans? Den ligger på 40 procent i dag och är snabbt på väg ned mot 30 procent. Frågan om när det är balans är det ingen som svarar på, och då kan man inte få ut om det går att använda sig av det i nästa steg. Det vore intressant att höra.

Min andra fråga går till Roger Mörtvik som var inne på om jobbskatteavdraget har någon effekt, alltså sänkt skatt på arbete. Om jag uppfattade dig rätt tror du inte att det har någon större långsiktig sysselsättningseffekt. Min fråga blir då: Hur mycket kan vi höja skatten på arbete utan att vi ökar arbetslösheten eller får en negativ sysselsättningseffekt? Det vore bra att få svar på det.

Lars Calmfors: Vad gäller Annie Johanssons fråga så känner vi en oro för att det kan bli en mycket snabb konjunkturuppgång och att man om man utnyttjar ett för stort reformutrymme kan elda på den. Det ligger bakom vår rekommendation att man ska vara försiktig och spara en del reformer till nästa lågkonjunktur. Vi känner en viss oro för att det kan bli en snedbalans i politiken, att penningpolitiken kan tvingas till väldigt höga räntor som i sig kan vara tillväxtdämpande.

Till Johnny Skalin kan jag säga att det är svårt att förutse konjunkturutvecklingen. I de flesta prognoser räknar man med att utvecklingen ska fortsätta i sin nuvarande bana och att man ska hamna i ett balanserat läge i slutet av prognosperioden. Men precis som du säger gör man kanske inte det. Det är dock skälet till att man målsätter det strukturella sparandet, därför att det ska rensa för konjunkturreffekterna.

Jag vill tillägga en sak som kom upp i den tidigare diskussionen. Vi har en del invändningar mot det sätt man beräknar det strukturella saldoto på. Särskilt i lägen där man har stora förändringar tar man inte hänsyn till det kommunala balanskravet på rätt sätt. Det gör inte OECD heller. Det är en ganska teknisk fråga, men här finns det anledning för Finansdepartementet att fundera över hur man gör dessa beräkningar.

Samtidigt som vi gör bedömningen att det är en väldig fart i konjunkturen, finns hela tiden risker med vad som händer i omvärlden. Vad händer om Grekland inte klarar av sin statsskuld, vilket man förmodligen inte gör? Hela tiden finns risken att något kan hända snabbt som vi inte kan förutse. Därför ligger det i hela bedömningen att man ska ha marginaler.

Ulla Andersson frågade om balansen mellan parterna. Vi diskuterar i första hand effekter på lönebildning och sysselsättning. Åtgärder som dämpar trycket i löneökningar är bra för sysselsättningen, men det leder också till en omfördelning mellan aktieägare och löntagare. Jag tycker att vi har varit öppna med den analys vi gör.

Vi tycker inte att man på forskningsgrund kan ta ställning till vad konsekvenserna av en hög facklig organisationsgrad är. Det finns forskning som säger att en hög facklig organisationsgrad är negativ ur sysselsättnings-synpunkt därför att lönekraven då blir på en högre nivå än annars. Samtidigt är en hög facklig organisationsgrad förmodligen en förutsättning för den höga grad av samordning vi har. Det drar åt andra hållet när det gäller lönekraven. Vi diskuterar kort men ganska öppet att forskningen nog inte kan ge ett svar på vad som är bra eller dåligt. Det blir till syvende och sist en värderingsfråga – och ska så vara.

Ulla Andersson gav inte en riktigt korrekt bild av vad vi säger. Vi är negativa till att så många arbetslösa antingen inte får något stöd från samhället alls eller får utnyttja kommunalt försörjningsstöd. Vi skriver att det många gånger inte är någon bra modell, utan vi skulle vilja att en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring omfattade fler. Det är den uppfattning vi har.

Anders Sellström frågade om vi sparar för mycket och vilken skuldnivå och förmögenhetsnivå vi ska ha. Han frågade också varför vi inte svarar på det. Det är därför att det är väldigt svårt att svara på. Forskningen ger inget entydigt svar på det.

Man ska inte tro, att om vi fortsätter med 1 procent i överskott, så leder det till att den finansiella ställningen som andel av BNP fortsätter att förstärkas, utan vi kommer att hålla oss kvar där vi är som andel av BNP. Det är en viktig insikt. Sedan blir det en mer skönsmässig bedömning av var man ska ligga.

Erfarenheten från den kris vi just gått igenom är att där vi låg gav oss ett stort handlingsutrymme. Vi hade förmodligen haft ett betydande handlingsutrymme även om vi haft en svagare ställning, men var gränsen går vet vi inte – och vi kanske inte behöver testa det heller. En rimlig bedömning är att där vi ligger ger oss en marginal. Det finns därför inga starka skäl för att välja en annan siffra. Det var inget tillfredsställande svar men det bästa svar en ekonom kan ge.

Cecilia Hermansson: Jag tänkte koncentrera mig på den sista frågan om statsskuldens optimala nivå. Jag håller med om att det är en svår fråga att svara på. Det finns dock någon form av intressant fundering i detta. Irland

hade en låg skuld när krisen kom och kan nu komma upp mot 100 procent av BNP. Det handlar alltså mycket om hur man sköter ekonomin och vilka val man gör när det gäller bankerna i det fallet.

Om vi kommer till ett läge där vi nästan inte har någon statsskuld alls framåt, vad kommer det att få för implikationer när vi samtidigt höjer kapitaltäckningskraven? Många kommer att efterfråga mer av säkra placeringar. Efterfrågan på statsobligationer kommer att växa kraftigt medan utbudet kommer att minska. Det kan tyckas vara en lyxfråga. Det kan dock bli besvärligt att hantera det, i alla fall i banksektorn.

IMF har gjort undersökningar som visar att när man kommer ned på nivåer på 15–20 procent av BNP behöver man inte komma lägre. I ett hushåll är det kanske inte lönsamt att ligga på noll jämt, utan det kan finnas någon form av lånefinansiering som man kan behöva göra. Jag tänker framför allt på frågan om framtida generationer, hela diskussionen om realkapitalstocken och vilka investeringar vi behöver göra vad gäller till exempel infrastruktur för att underlätta entreprenörskap och höja tillväxtförutsättningarna.

Denna fråga behöver diskuteras mer och inte bara som en diskussion om den finansiella ställningen som andel av BNP.

Roger Mörtvik: Jag börjar med Ulla Anderssons fråga. Jag delar i hög grad din beskrivning av oron över det som skulle hända om den fackliga organisationsgraden minskade. Jag har svårt att förstå Lars Calmfors resonemang om att det inte går att säga om det är bra eller dåligt. Man måste väga ihop fackliga organisationer med hela den institutionaliserade arbetsmarknadsmodell vi har.

Med de villkor vi vill ha på arbetsmarknaden står vi inför två olika modeller. Antingen är det en modell där vi garanterar villkoren via kollektivavtal som är flexibla och omfattar många och som kräver starka fack. Eller så får lagstiftaren ta på sig ansvaret. Då blir det en mindre flexibel och dynamisk arbetsmarknad. Det är en både subjektiv och objektiv värdering att det ena är bättre än det andra.

Jag har svårt att förstå diskussionen om obligatoriet. För mig är det ett villospår. Det säger inget om hur många som har rätt till a-kasseersättning. Målet måste vara att så många som möjligt ska ha en inkomstrelaterad ersättning vid arbetslöshet. Det kan sedan formuleras på olika sätt med avtrappning, sanktioner och allt för att uppnå sökaktivitet. Ett obligatorium garanterar dock inte att fler får rätt till a-kasseersättning. Det kan bli så att fler tvingas betala men färre får rätt till ersättning.

Diskussionen måste därför börja någon helt annanstans, nämligen i hur villkoren i försäkringen ser ut. Sedan kan man fundera på om ett obligatorium kan vara en nödvändig del och om det över huvud taget är möjligt. Det är dock inte där man ska börja diskussionen.

Anders Sellströms fråga om hur mycket skatter vi tål är inte så lätt att svara på. Det finns inget givet svar. Höga skatter är i sig inget problem för ekonomin om pengarna används till nyttiga investeringar som markna-

den själv inte tillhandahåller och om skatterna inte är konstruerade så att de allvarligt försämrar arbetsmarknadens och ekonomins förmåga och betenden.

Har jobbskatteavdragen en positiv effekt eller inte? Vi kan se att det drar undan en massa skatteintäkter. Frågan är då om de positiva effekterna i arbetsmarknadens funktionssätt är så stora att de väger upp det. Min bedömning är att de första jobbskatteavdragen var positiva och nödvändiga, men det har sannolikt en avtagande marginalnytta.

Jag menar att det inte har effekt, men det är svårt att bedöma hur stor effekten av jobbskatteavdragen är. Det är en oerhört komplicerad mekanik som ska till i form av att folk ska känna till jobbskatteavdragen, de ska välja att jobba mer, de ska ha förutsättning att jobba mer och arbetsgivarna ska bete sig på ett visst sätt. I själva verket har vi ingen aning om hur människor i verkligheten beter sig när de får ett jobbskatteavdrag – särskilt inte när det är ett femte eller sjätte jobbskatteavdrag.

Finansminister Anders Borg (M): Här finns några olika frågor att göra reflexioner kring. Jag börjar med Anders Sellströms fråga om statsskuldens nivå. Låt mig först konstatera att det här är den första krisen under lång tid där ekonomisk politik har fungerat som den ska, där Riksbanken har kunnat sänka räntor, där finanspolitiken har varit expansiv och där växelkursen bidragit till en dämpande effekt.

Jag jobbade själv på Riksbanken under den förra krisen i samband med att IT-bubblan sprack. Då tvingades Riksbanken både intervensera för att stärka kronan i en avmattning och senare under sommaren upprepat höja räntan. Det fanns en sådan osäkerhet om svensk ekonomi att man helt enkelt bedömde att växelkursen skulle falla så mycket att det skulle ge en importerad inflation även i en miljö med mycket svag tillväxt.

Låt oss backa. Mitt minne sträcker sig ungefär till tidigt 70-tal. Då hade vi under praktiskt taget varje kris denna typ av effekt; den samlade ekonomiska politiken kunde inte aktivt dämpa konjunkturedgången.

Det har berott på att vi har haft en stor statsskuld och stor osäkerhet kring ekonomisk politik.

Att man då ska börja känna att vi ska ta lite risker, nu när vi för första gången på 40 år faktiskt får ekonomisk politik att fungera, är för mig en väldigt märklig slutsats. Efter nästa lågkonjunktur och kanske efter nästa igen, alltså någon gång kring 2020–2025, skulle jag ha stor förståelse för att man säger att ja, svensk ekonomi är numera precis som i Schweiz gediget trovärdig, och därför har vi råd att ta oss lite större friheter.

Därför tycker jag inte att det är statsskulden som är normen för finanspolitiken, utan det är sparandet. Vi ska ha en möjlighet att bränna av, precis som under den här krisen, 90–110 miljarder i expansiva åtgärder, och vi ska inte bara kunna vara expansiva första året utan även andra och tredje året så att vi kan ta landet ut ur en kris utan att vi för den skull får räntehöjningar, räntedifferenser eller växelkurseffekter som skapar osäker-

het. Låt oss konstatera att vi är ett av få länder som har kunnat göra detta, och det är första gången vi har kunnat göra det på 40 år. Då bör vi följaktligen vara försiktiga när vi blickar framåt.

När det gäller när högkonjunkturen tar slut tycker jag att Johnny Skalin har ett i grund och botten rimligt resonemang. Vi ska anta att en högkonjunktur eller en återhämtning varar i fyra fem år och att vi får en lågkonjunktur någon gång det fjärde, femte, sjätte eller sjunde året. Ibland har vi haft uppemot nio år långa högkonjunkturer, men några gånger har de varit kortare. Låt oss därför anta att vi ska ha den här marginalen för att vidta konjunkturstimulerande åtgärder någonstans runt 2014–2015. Då ska vi ha så mycket sparat i ladorna att det finns en möjlighet att dämpa också nästa lågkonjunktur utan att vi kör in i det här kravet på 3 procents underskott. Jag tror att om man ligger under 3 procents underskott så kommer man att stå sig relativt väl gentemot andra länder, och då minskar riskerna för att vi får negativa marknadsreaktioner.

När det gäller den nordiska modellen och jämnstarka parter beskrev Ulla Andersson det som att vi systematiskt har undergrävt den ena parten. Jag bara konstaterar att i EU:s presenterade statistik har Sverige alltså den högsta fackföreningsanslutningsgraden av EU-länderna. Vi och möjligtvis Norge är de länder som har den högsta anslutningsgraden till fackliga organisationer och den största täckningsgraden av kollektivavtal. Det är viktigt att veta att när vi jämför Sverige med andra länder ser vi att det alltså är så att en grundläggande nordisk arbetsmarknadsmodell består.

Det vi i Sverige, precis som Danmark, Tyskland, Finland och andra nord-europeiska länder med den här typen av stor och omfattande välfärdsstat och en arbetsmarknadspolitik som vår, har gjort är att öka graden av flexibilitet på ett sätt som gör att vi ger starkare drivkrafter för sysselsättning. Det påtagliga är ju att alla de här länderna nu har gjort det och att det har bidragit till att minska problemen med hög arbetslöshet, som i Tysklands fall plågade dem under nästan 30–40 år. Varje kris ledde till högre arbetslöshet. Nu går de igenom en kris med lägre. Det är klart att Hartzreformererna rimligen måste ha bidragit till detta.

När det gäller kvalifikationskrav och kontroll kan vi konstatera att en optimal och rimlig a-kassa har en ersättning som gör att man har drivkrafter att komma tillbaka och att dessa drivkrafter förstärks löpande under tiden utanför arbetsmarknaden, det vill säga gradvis trappas av och inte leder till en evig försörjning, utan det finns någon typ av bortre parentes i systemet. Ibland har det från ekonomers sida argumenterats att ersättningsnivåerna inte är avgörande, och så är det förmodligen. Det är därför vi har gjort rätt begränsade sänkningar av ersättningsnivåerna.

Det som däremot är avgörande är hur ersättningsnivåer kombineras med kvalifikationskrav och kontroll. Det finns en etableringseffekt i socialförsäkringarna som är viktiga, det vill säga, har man kvalifikationskrav så att man får förmånen av inkomsttrygghet när man etablerat sig på arbetsmarknaden så ökar värdet av att etablera sig på arbetsmarknaden, och då kan

det bidra till att fler jobbar. Det är därför det är väldigt farligt att till exempel ta bort alla kvalifikationskrav så att man i praktiken kan gå direkt från studenten rakt in i a-kassan. Då finns det inte något särskilt värde i att faktiskt ha etablerat sig på arbetsmarknaden. Det där är samma resone-mang som har legat bakom utformningen av den svenska föräldraförsä-ringen: Det är viktigt att kvinnor – och män för den delen – etablerar sig på arbetsmarknaden, för då gör det inte så mycket om de sedan är hemma och vårdar barn under en kortare period.

Etableringseffekten undergrävs alltså om man tar bort kvalifikationskra-ven, därtill sänker kontrollen, höjer ersättningen och sedan tar bort avtrapp-ningen. Då gör man fyra åtgärder som alla leder till en sämre fungerande arbetslöshetsförsäkring.

Enligt min syn har vi en stark nordisk modell som likt i andra nordeuro-peiska länder har fungerat väl under krisen just därför att vi genomfört strukture reformer.

Ordföranden: Vi har nu tio minuter kvar av den utsatta tiden. Eftersom det är många som har kommit och många som önskar ordet ska jag för-söka knö in lite till. Två korta frågor hinner vi; utmaningen är att panelis-terna också ska hinna svara, så jag ber samtliga att fatta sig kort.

Pia Nilsson (S): Finanspolitiska rådet konstaterar följande: Ungdomar var den grupp som drabbades hårdast av den senaste krisen. Arbetslösheten steg från 9 till 29 procent. Den har minskat något det senaste året men ligger fortfarande på en hög nivå, trots det förbättrade arbetsmarknadslä- get. Långtidsarbetslösheten bland utrikes födda är upp till fyra gånger så hög som bland inrikes födda, och arbetslösheten fortsätter öka trots det förbättrade arbetsmarknadsläget.

Läget för lågutbildade utan gymnasiekompetens är särskilt besvärligt. Den höga långtidsarbetslösheten har bitit sig fast trots det förbättrade arbets- marknadsläget.

Det här är kalla fakta som visar hur verkligheten ser ut, och frågan är hur trovärdiga regeringens ambitioner är dels att inom tre år nå målet om full sysselsättning, dels att öka sysselsättningsgraden till 80 procent 2020.

Regeringens egen kalkyl visar att sysselsättningen kommer att öka mest på grund av jobbskatteavdrag och lägre ersättningsnivåer i arbetslöshetsför- säkringen. Jag noterar dock att arbetslösheten inte kommer att minska mycket på grund av den egna arbetsmarknadspolitiken. Den tror man endast kan ge marginell effekt.

Något jag saknar är kopplingen till insatser inom utbildningssektorn, för någon sådan görs inte. Det förvånar mig. Vi vet att svenska elever halkar efter i internationella jämförelser. Fler hoppar av, och många fastnar i lång- tidsarbetslöshet. I rapporten omnämns ett antal genomförda reformer, men i rådet är man inte nöjd. Man säger att det behövs bättre träffsäkerhet för de insatser som ska komma.

Därför vill jag fråga Anders Borg om regeringen kommer att föreslå mer träffsäkra utbildningsinsatser så att fler ungdomar ökar sina chanser till jobb, fler träffsäkra åtgärder för att utrikes födda inte ska fastna i långtidsarbetslöshet, oavsett konjunktur, och mer träffsäkra åtgärder för att minska den höga ungdomsarbetslösheten generellt.

Göran Pettersson (M): Förra veckan besöktes utskottet av en utvärderingsgrupp från Internationella valutafonden. De berömde systemet med ett finanspolitiskt råd, men de tyckte att rapporten var väldigt lång och efterlyste en sammanfattning på en mening. Därför skulle jag vilja höra om Lars Calmfors kan ge en sådan sammanfattning. Jag skulle också vilja höra ett mycket kort utlåtande om den sammanfattningen från Cecilia Hermansson och Roger Mörtvik.

Ordföranden: Då får vi börja med att ge Lars Calmfors den chansen eller möjligheten.

Lars Calmfors: Rapporten är ju lång. Därför bestämde vi oss för att skriva sammanfattningar. De blev tyvärr också långa, vilket ledde till att vi också har en sammanfattning av sammanfattningen på två sidor.

Om jag ska ge en sammanfattning i en mening skulle det i så fall vara att bara för att man har uppnått goda resultat i de offentliga finanserna ska man inte ta detta för givet, utan man måste fortsätta att både vårda ramverket och se till att det fungerar på avsett sätt.

Där gör vi en annan bedömning än vad finansministern gör. Jag förstår inte Anders Borgs resonemang, måste jag säga. Man har alltid sagt att vi ska ha större budgeteringsmarginaler ett antal år framåt, så de stiger enligt regeringens riktlinjer från 1 procent av de takbegränsade utgifterna år 1 till 3 procent sista året. Så har det alltid varit, men nu ligger man sista året med en budgeteringsmarginal på ungefär 5,5 procent av utgifterna. Det gav inte Anders Borg något svar på. Jag kunde inte följa resonemanget där.

En kort kommentar också om det här med hur lågt vi ska ned i statskuld: Där har jag svårt att förstå varför man är så inriktad på att genom privatiseringar och försäljning av aktier få ned statsskulden. Det kan finnas andra skäl till privatisering, men av statsskuldsskäl ser jag inga starka skäl till det.

En sista kommentar medan jag har ordet: Jag tycker att det har varit ett mycket intressant uppdrag att bygga upp den här verksamheten under fyra år, och det har varit väldigt bra diskussioner i utskottet. Jag tycker också att det är väldigt bra att det nu finns en politisk enighet bakom rådet, vilket det inte gjorde från början. Det var naturligtvis ett mål att vi skulle bli accepterade av oppositionen och fortfarande vara tolererade av regeringen. Jag tror att vi har uppnått båda målen, det sista kanske med viss tvekan. Det är ganska naturligt att det har funnits en del motsättningar och mycket diskussion i sak. Jag tycker att det har varit intressanta diskussioner med finansministern. Om inte de här ganska skarpa åsiktsskillnaderna hade fun-

nits, hade regeringen antingen haft en ofelbar politik eller så hade vi inte gjort vårt jobb. Jag tror att man ska vänta sig att det blir ungefär så som det blivit.

Ordföranden: Stort tack för det! Sista ordet går till finansministern.

Finansminister Anders Borg (M): Låt mig börja med att ta vid där Lars Calmfors slutade och passa på att tacka inte bara honom för den här rapporten utan hela rådet som har suttit i fyra år för de fyra rapporter vi har fått. De har bidragit till en diskussion kring finanspolitiken som är bra.

Låt mig också säga någonting om den frågeställning som restes kring ungdoms- och invandrararbetslöshet. Till att börja med ska vi inte förringa problemet. I dag har vi, om jag förstod siffrorna som redovisades för några dagar sedan korrekt och de siffrorna är korrekta, ett socialbidragsberoende bland invandrare på över 50 procent. Det är klart att om man sedan skulle lägga till de bidragsberoende vi förmodligen har i andra transfereringssystem så är det ett mycket stort problem. Det är ett mycket stort integrationsproblem, för om vi ska ha så pass mycket invandring som vi har i Sverige och den ska fungera väl, då måste vi få upp sysselsättningsgraderna. Vi vet att det är nödvändigt att fler kommer i arbete, och det är klart att det också är relativt stora kostnader förknippade med ett så utbrett bidragsberoende.

Det är det som är själva poängen med att man strukturerar om integrationen nu och tar bort förbudet mot att börja arbeta tidigt. Det är säkert problem i början, men vi överför ansvaret till Arbetsförmedlingen där jag tror att det i grund och botten bör ligga. Vi har via instegsjobb och satsningar på sfi försökt förbättra detta. Men det är klart att har man så långa etableringstider som vi har i Sverige så är det bekymmersamt, och det har regeringen säkert anledning att återkomma till. Jag skulle verkligen vilja säga att förbättrad integration måste vara ett väldigt centralt mål för politiken de kommande åren.

När det gäller ungdomsarbetslösheten är vår bedömning att vi även där har ett antal strukturella problem. Det är framför allt på yrkesutbildningssidan vi har kunnat se en alltför långt driven akademisering av yrkesutbildningen med väldigt små inslag av praktik. Man ska komma ihåg att vi i Sverige har 17 veckors praktik i Sverige på yrkesutbildningar, medan man i de flesta andra europeiska länder gör dem som renodlade lärlingssystem. Det andra land som har samma yrkesskolor som vi har, Finland, har också mycket hög ungdomsarbetslöshet, trots att man ju i Finland har en skola som i övrigt fungerar relativt väl.

Genom att förstärka utbildningen på det sätt vi gjort dels temporärt via yrkeshögskolor, yrkesvux och sådant, dels med den stora omläggning som vi nu gör av yrkesutbildningen med framför allt en ökad betoning av lärlingssystem, så tror jag att vi, precis som Österrike, Holland, Danmark och ett antal andra av de länder som jag tidigare nämnde, ska kunna få ned

ungdomsarbetslösheten och samtidigt behålla vår grundläggande samhällsmodell med starka kollektivavtal och en bra balans mellan parterna som vi ofta beskriver som vår nordiska arbetsmarknadsmodell.

Ordföranden: Det får bli slutorden för den här utfrågningen. För utskottets del är denna utfrågning tidsmässigt startpunkten för arbetet med de ekonomisk-politiska riktlinjerna, det vill säga vårpropositionsbehandlingen.

Jag vill tacka alla inledare så mycket för mycket intressanta inlägg, för svaren på frågor och naturligtvis Finanspolitiska rådet och dess avgående ordförande för den här tiden och det här arbetet. Allra sist ett stort tack till alla er som har följt detta på plats och utifrån! Ni kommer också att kunna gå tillbaka till riksdagen.se och se det här.

Därmed är utfrågningen avslutad.

Bilder från utfrågningen den 31 maj 2011

Finanspolitiska rådets rapport 2011

Lars Calmfors
Finansutskottet
31/5-2011

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Rapportens innehåll

- De offentliga finanserna och reformutrymmet
- Finansiell stabilitet
- Arbetsmarknaden
- Skatterna
- Regeringens utbildningsreformer

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Finansiellt sparande och BNP-gap 2007 – 2015, procent av BNP

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Finansiellt sparande	3,6	2,2	-0,9	-0,3	0,3	1,8	2,8	3,6	4,4
BNP-gap	1,8	3,2	0,5	-3,8	-1,9	-0,7	-0,1	0,1	0,0

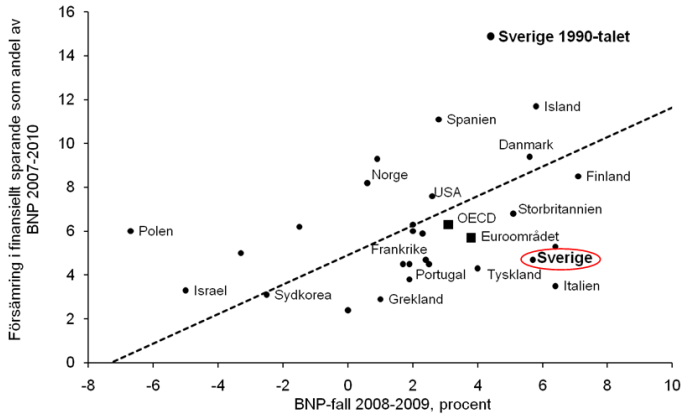
FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Skillnaden i finansiellt sparandeunderskott 2010 mellan Sverige och OECD- respektive euroområdet, procent av BNP

	OECD - Sverige	Euroområdet - Sverige
Skillnad i sparandeunderskott 2010	6,4	5,1
Skillnad i sparandeunderskott 2007	4,8	4,1
Skillnad i försämring	1,8	1,3

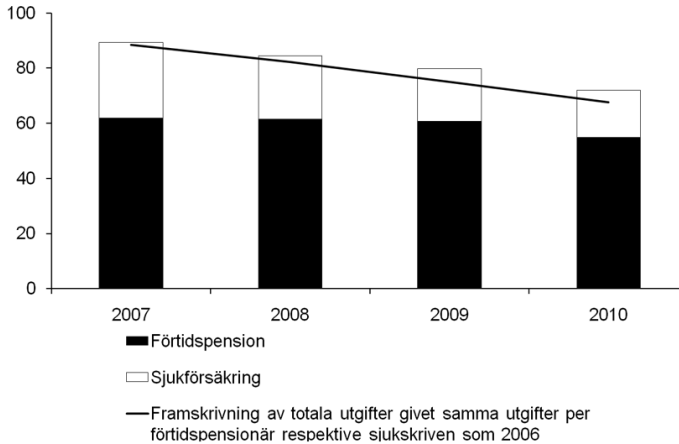
FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

BNP-fall och försämring i finansiellt sparande

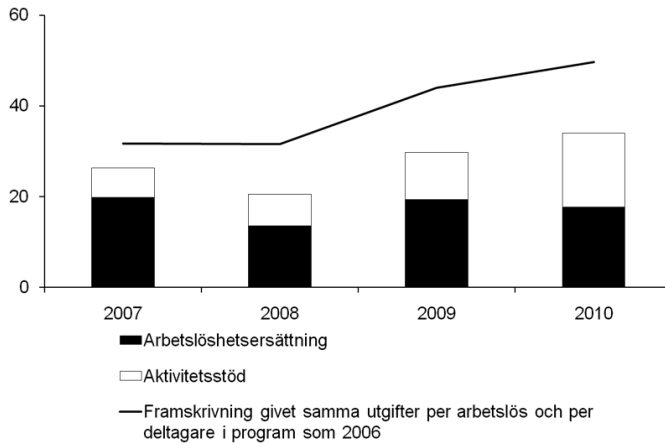

FINANSPOLITISKA RÅDET
 SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Utgifter för sjukförsäkring och förtidspension, mdr kr

FINANSPOLITISKA RÅDET
 SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Utgifter för arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd, mdr kr

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Reformutrymme = Summan av permanenta skattesänkningar och offentliga utgiftsökningar som riksdagen kan ta aktiva beslut om och som är förenliga med målet att den offentliga sektorn ska ha ett överskott på en procent av BNP över en konjunkturcykel.

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Varför uppkommer reformutrymmet?

- Skatterna är ungefär proportionella mot BNP
- Endast en del offentliga utgifter är indexerade till lönerna
- Andra är indexerade till lönerna med produktivitetsavdrag (statliga förvaltningsanslag)
- Ytterligare andra är bara indexerade till priserna
- En del anslag är nominellt bestämda

Politiskt attraktivt att tidigare reformer urholkas i frånvaro av nya beslut

FINANSPOLITISKA RÅDET
 SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Reformutrymmets uppkomst, procent av BNP

	2013
Förändring av konjunkturjusterat sparande (1)	0,86
Bidrag från nominellt fixerade skatter (2)	-0,02
Bidrag från nominellt fastställda transfereringar till kommuner, näringsliv m m (3)	0,22
Bidrag från att statliga förvaltningsanslag inte följer BNP (4)	0,15
Bidrag från att transfereringar till hushållen inte följer BNP (5)	0,40
varav	
<i>volymförändringar (6)</i>	0,25
<i>övrigt (7)</i>	0,16
Bidrag från förändrat finansiellt netto (8)	0,11
Bidrag från övrigt (9)	0,00
Summa bidrag från bristande följsamhet till BNP (2+3+4+7)	0,51

FINANSPOLITISKA RÅDET
 SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Vad innebär överskotts målet?

- Den offentliga sektorn har idag en **finansiell nettoförmögenhet** på drygt 20 procent av BNP
- Överskott i de offentliga finanserna innebär att den finansiella nettoförmögenheten i kronor ökar
- Men en procent av BNP i överskott innebär bara att den finansiella nettoförmögenheten **stabiliseras** runt nuvarande 20 procent av BNP
 - överskotten kompenserar bara för tillväxten av BNP i löpande priser
- Undermålig redovisning av de offentliga investeringarna.

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Reformutrymmet 2012-2014

- "Något mer" än 48 mdr kr till 2014 enligt regeringens bedömning
- Budgeteringsmarginal under utgiftstaket på nästan 60 mddr kr
- Skattesänkningar på drygt 20 mdr kr har ställts i utsikt för 2012
- Rimligt vänta sig ytterligare skattesänkningar under mandatperioden
- Risk för att **skattesänkningar** och **utgiftsökningar** sammantaget blir för stora
- Problematiskt i kraftigt uppåtgående konjunktur

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Utgiftstak för staten

	2011	2012	2013	2014	2015
Utgiftstak	1 063	1 083	1 093	1 103	1 123
Takbegränsade utgifter	997	1 009	1 025	1 045	1 066
Budgeteringsmarginal	65,8	74,3	67,9	58,3	57
<i>procent av takbegränsade utgifter</i>	6,6	7,4	6,6	5,6	5,3
<i>procent av BNP</i>	1,9	2,1	1,8	1,5	1,4
Offentliga sektorns utgifter, procent av BNP	49,8	48,5	47,4	46,6	45,9

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Vår rekommendation

- Sänk utgiftstaket om stora skattesänkningar genomförs!
- Genomför inte de skattesänkningar som ställts i utsikt om inte utgiftstaket sänks!
- Regeringen har förändrat sin syn
 - Nu: Överskottsmålet är ett stöd för utgiftstaket
 - Tidigare: Utgiftstaket ska vara ett stöd för överskottsmålet

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Finansiell stabilitet

- De svåraste statsskuldskriserna hänger samman med finansiella kriser
- Ingen myndighet har nu huvudansvaret för **makrofinansiell** stabilitet
- Två vägar
 - Riksbanken
 - Finansiellt stabilitetsråd
- Reservation från Lars Tobisson

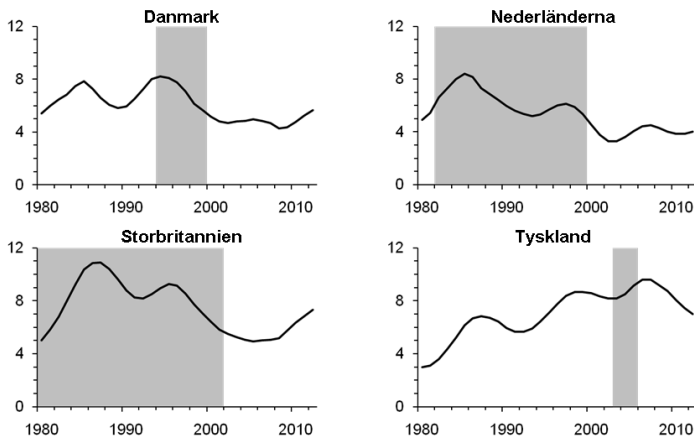
FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Förändring av jämviktsarbetslöshet, arbetskraftsdeltagande och sysselsättningsgrad enligt Finansdepartementet, procentenheter

	Jämvikts- arbetslöshet	Arbetskrafts- deltagande	Sysselsättnings- grad
Nivå 2006	6,6	71	66
Demografi	0,4	-2,1	-2,2
Oförändrat tak	-0,6	0,1	0,5
Strukturreformer	-1,4	2,2	3,0
Tidigare strukturreformer	0,0	0,1	0,1
Nivå 2020	5,0	71	68

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Arbetslösheten efter stora arbetsmarknadsreformer

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Löner och arbetsmarknadsreformer

- I Vårpropositionen 2011 diskuterar regeringen för första gången tydligt att jobbskatteavdrag och lägre arbetslöshetsersättning har lönedämpande effekter
- Men enligt regeringen kompenseras de lönedämpande effekterna av lönehöjande effekter till följd av lägre socialavgifter
- Detta låter osannolikt
- Studie som vi har gjort finner stark negativ samvariation mellan individuell lön och ersättningsgrad efter skatt vid arbetslöshet

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Skattesystemet

- 1990/91 års stora skattereform
 - **enkelhet** och **likformighet**
- För lite hänsyn till teori om **optimal beskattning**
 - aktiviteter som är okänsliga för skattehöjningar ska högt
 - aktiviteter som är känsliga för skattehöjningar ska beskattas lågt
- Stora förändringar i förhållande till 1990/91 års skattesystem
- Jobbskatteavdrag, RUT-avdrag och slopad förmögenhetsskatt kan motiveras från samhällsekonomisk effektivitetssynpunkt
- Lägre moms på livsmedel, kulturevenemang, transport i skidliftar kan inte motiveras av vare sig effektivitets- eller fördelningsskäl
- Bara små samhällsekonomiska vinster av lägre moms på restaurang- och cateringtjänster
- Bättre med enhetlig moms

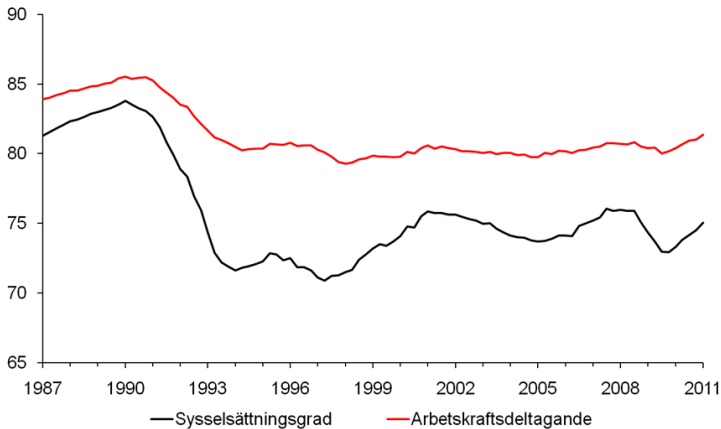
FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Behov av ny stor översyn av skattesystemet

- Stora samhällsekonomiska vinster av att avskaffa **värmskatten**
- Men också stora fördelningseffekter
- Fördelningseffekterna kan kompenseras genom att höja skatten på boende
- Mycket möjligt att ytterligare jobbskatteavdrag inte har avtagande avkastning
- Självfinansieringsgrad nedåt 20 procent för jobbskatteavdrag
 - regeringen gör inte separat redovisning för femte jobbskatteavdrag
 - jobbskatteavdrag drar med sig skattesänkningar för äldre
- Jobbskatteavdrag är dyra – svårare finansiera offentliga utgifter

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Arbetskraftsdeltagande och sysselsättningsgrad, procent av befolkningen

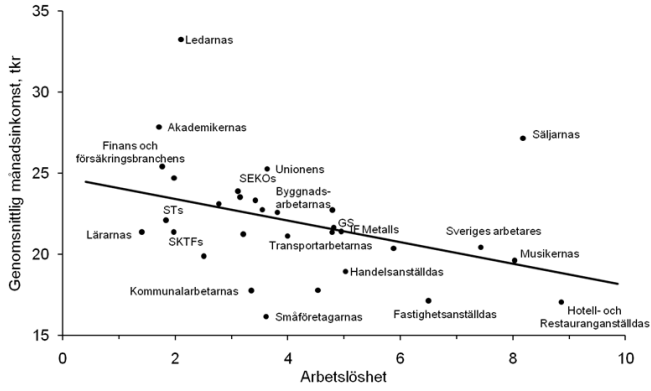
FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Differentierade a-kasseavgifter

- Teoretiskt forskningsstöd för att återhållsamma löneökningar främjas under vissa förutsättningar
- Men förutsättningarna är inte uppfyllda i praktiken
 - ofullständig överlappning mellan kassor och fackförbund (2/3)
 - kassorna betalar inte för långtidsarbetslösa
 - hög grad av informell samordning
- **Lite ull för mycket skrik**
- Skrota differentieringen om nuvarande system för arbetslöshetsersättning behålls
- Starka argument för obligatorisk arbetslöshetsförsäkring
- I så fall kan differentieringen förbättras
- Är det värt de administrativa komplikationerna?

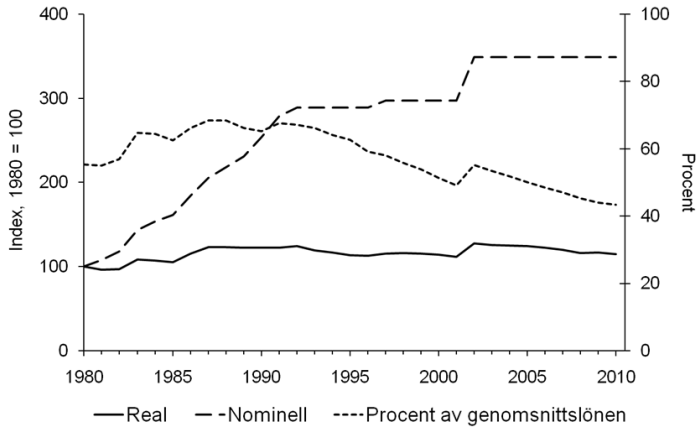
FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Genomsnittslön och arbetslöshet i a-kassorna

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Högsta dagpenning

FINANSPOLITISKA RÅDET
SWEDISH FISCAL POLICY COUNCIL

Kommentarer till Finanspolitiska rådets rapport 2011

Cecilia Hermansson

Sammanfattande kommentarer om rapporten

- Mycket pedagogisk, nyanserad och bred genomgång av finanspolitik, finansiell reglering, arbetsmarknad, skatter och utbildning
- Bör vara obligatorisk läsning för alla ekonomistuderande!
- Finanspolitiska rådet visar på alternativa bedömningar, tillvägagångssätt och ger anledning till diskussion om finanspolitikens inriktning/metoder
- En slutsats är att – trots att Sverige har ett bra institutionellt ramverk för finanspolitiken – krävs det ännu bättre metoder och mer transparens kring dessa. Precis som penningpolitiken har tydliga mål som kan utvärderas, behöver finanspolitikens mål bli tydligare.

Det finanspolitiska ramverket, reformutrymmet och finanspolitikens hållbarhet

- Reformutrymme vs. budgetutrymme
- Viktigt att inte urholka utgiftstaket med för stora marginaler
- Strukturellt sparande: Både livremmar och hängslen
- "Verkliga" orsaker till överskottsmålet synes variera över tiden
- Stor risk att offentliga investeringar nedprioriteras för mycket

© Swedbank

3

Makrofinansiell reglering

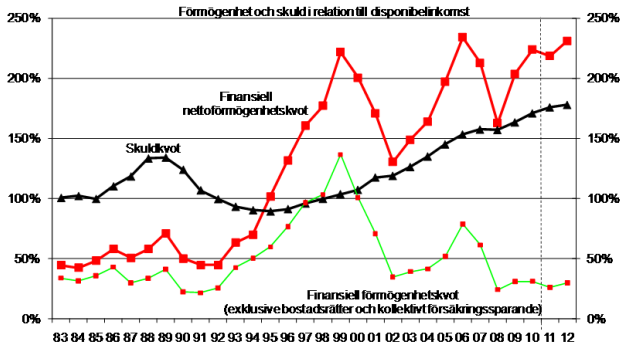
- God krishantering! Men nuvarande ramverk för finansiell stabilitet bör ändå förstärkas – även när det gäller gränsöverskridande övervakning/reglering
- Vi efterlyser bättre data avseende finansiell stabilitet – här ligger Sverige efter andra länder
- Viktigt att den ekonomiska politiken kan dämpa det procykliska mönstret i den finansiella sektorn – dynamiska regleringar kräver dock bättre förståelse för finansiell instabilitet och konjunkurläge och kan skapa osäkerhet för aktörer
- Bättre att skapa god jordmån för finansiell stabilitet – Exempel på motsatsen är dagens låga fastighetsbeskattning, höga ränteavdrag, hög skatt på sparande!
- Högre kapitaltäcknings- och likviditetskrav rimliga – men också viktigt förklara att detta samt längre löptider på bankernas finansiering bidrar till högre räntor
- Målkonflikt mellan monetär och finansiell stabilitet finns – mer forskning krävs
- Hellre ett makrofinansiellt stabilitetsråd – men lämpligt avvakta finanskriskommitténs förslag

© Swedbank

4

Hushållens skulder har stigit i kölvattnet av den ekonomiska politiken

Svensk finanspolitik 2011

Finanspolitiska rådets rapport till regeringen

Finansminister Anders Borg
Finansutskottet
31 maj 2011

Finansdepartementet

Dagordning

- Finanspolitikens inriktning och hållbarhet
- Arbetsmarknadens funktionssätt
- Skattepolitik
- Utbildningsreformerna

Finansdepartementet

Ordning och reda i de offentliga finanserna har burit frukt

- **I ett internationellt perspektiv har Sverige synnerligen goda offentliga finanser**
 - Möjliggör tillväxtfrämjande åtgärder istället för åtstramningar
- **Finanspolitiken har varit väl avvägd både under och efter krisen**
 - Sveriges ekonomi återhämtar sig snabbt och går mot en arbetslöshet under 5 procent
- **Sverige står väl rustat att möta nästa kris**

Finansdepartementet

Ordning och reda i de offentliga finanserna prioriterat även i fortsättningen

- **De satta utgiftstaken ligger fast**
 - Utgiftstakens styrande funktion undermineras om de revideras av icke-tekniska skäl
- **Reformutrymme specificeras endast inför kommande budgetår**
 - Hänsyn tas alltid till den prognostiserade utvecklingen för kommande år
- **Tillbaka till betryggande överskott**
 - Finansiellt sparande ska överstiga 1 procent av BNP före nästa lågkonjunktur

Finansdepartementet

Dagordning

- Finanspolitikens inriktning och hållbarhet
- **Arbetsmarknadens funktionssätt**
- Skattepolitik
- Utbildningsreformerna

Finansdepartementet

Arbetsmarknaden har utvecklats bättre än väntat

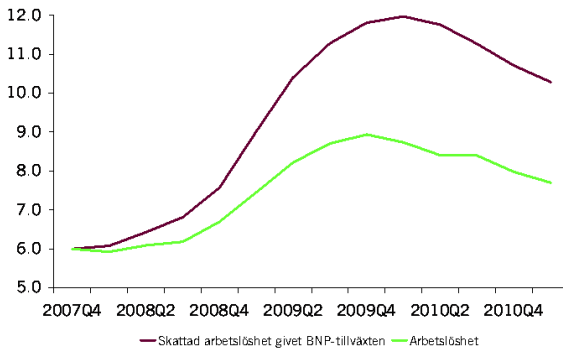
- **Starka offentliga finanser har möjliggjort att föra en expansiv finanspolitik under lågkonjunkturen**
 - Inkomstskattesänkningar, aktiv arbetsmarknadspolitik, konjunkturstöd till kommunerna etc. har dämpat finanskrisens effekter på arbetsmarknaden
- **Regeringens arbetsmarknadspolitik bidrar till en bättre fungerande arbetsmarknad**
 - Reformerna leder till en lägre jämviktsarbetslösheten och en varaktiga högre sysselsättningen

Finansdepartementet

Givet BNP-utvecklingen har arbetsmarknaden utvecklats oväntat starkt

Procent av arbetskraften. Källa: SCB samt egna beräkningar

Finansdepartementet

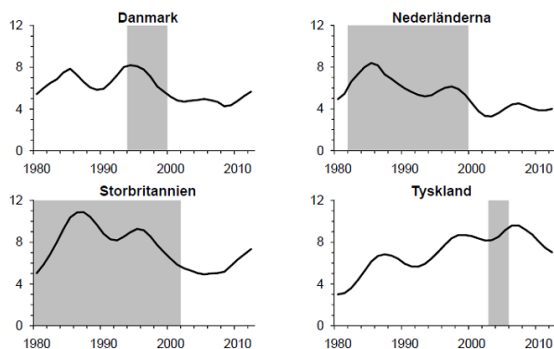
Reformerna på arbetsmarknadsområdet leder till minskad jämviktsarbetslöshet

- **Finansdepartementets nya skattningar och beräkningar tyder på att effekterna av regeringens politik är något större än i tidigare beräkningar**
 - Jämviktsarbetslösheten är nedreviderad till cirka 5 procent 2015
 - Den tidigare bedömningen låg på cirka 6 procent
- **Finanspolitiska rådet anser att en jämviktsarbetslösheten på 5 procent är rimlig och att Finansdepartementets analys är väl förankrad i forskningen och kompetent utförd**

Finansdepartementet

Betydande nedgång i arbetslöshet har skett i andra länder efter stora arbetsmarknadsreformer

Finansdepartementet

Dagordning

- Finanspolitikens inriktning och hållbarhet
- Arbetsmarknadens funktionssätt
- **Skattepolitik**
- Utbildningsreformerna

Finansdepartementet

Huvuddragen i skattepolitiken framöver

- **Jobbskatteavdraget och höjd brytpunkt för statlig inkomstskatt**
 - Bidrar till arbetsutbuds- och sysselsättningsökning
- **Expertskatt**
 - Stärker konkurrenskraften genom att locka kompetens till Sverige
- **Förenklningar och förbättringar i 3:12-reglerna**
 - Stimulerar till företagande
- **Sänkt restaurangmoms**
 - Sysselsättningen ökar och administrativa kostnader och gränsdragningsproblem minskar

Jobbskatteavdraget ökar sysselsättningen

- **Mer lönsamt att arbeta**
- **Minskar flaskhalsar på arbetsmarknaden genom att öka rörligheten, förbättra lönebildningen, minska utanförskapet och se till att fler står till arbetsmarknadens förfogande**
- **Positiva effekter**
 - Genomsnittliga margineffekten minskar med 3,3 procentenheter
 - På lång sikt bedöms sysselsättningen stiga med 2,3 procent
 - Störst effekter för dem med låga inkomster
- **Beräkningar visar på fortsatt stora utbudseffekter av ytterligare jobbskatteavdrag**
 - Ingen avtagande effekt

Sysselsättningseffekter av olika skatteförändringar

	Jämvikts- arbetslöshet, %	Syssel- sättning	Årsarbets- krafter	Timmar, %	BNP, %	Offentligfinansuell effekt, mdkr
JSA5 + höjd nedre skiktgräns	-0,08	14 000	22 000	0,53	0,37	12+3
Höjd nedre skiktgräns	0	0	6 200	0,15	0,10	5
Värnskatt	0	0	4 100	0,10	0,10	4,9
Sänkt restaurangmoms	-0,07	3 500	6 000	0,14	0,10	5,4

Finansdepartementet

Dagordning

- Finanspolitikens inriktning och hållbarhet
- Arbetsmarknadens funktionssätt
- Skattepolitik
- Utbildningsreformerna

Finansdepartementet

Utbildningspolitiken

- **Finanspolitiska rådet bedömer att regeringen har identifierat rätt utmaningar på utbildningsområdet och att vidtagna åtgärder har rätt inriktning**
 - Lärarkretsens attraktionskraft bör stärkas
 - Grundskolan resultat behöver förbättras över tiden
 - Elever ska ha studiero och känna trygghet i skolan
 - Fler ungdomar ska bli intresserade av matematik, teknik och naturvetenskap
 - Fler elever ska slutföra en gymnasieutbildning med goda kunskaper
 - Förskolan potential ska utnyttjas bättre
- **Finanspolitiska rådet bedömer dock att mer behöver göras för att de utbildningspolitiska målen ska uppnås**